

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Nurkkilanböle

Maisema

Nurkkilanpyölin kylä sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Nurkkilanböle sijaitsee Halikon kunnan koillisosissa Kuusjoen etelärannalla. Joki virtaa syvässä uomassa ja sen varrella kasvaa pääosin metsää. Pienet peltokaistaleet sijaitsevat jokirinteen ja mäkisen metsän väliin jäävällä alueella.

Historia

Asutus on saapunut Halikon koillisreunalle varsin myöhään. Uuden ajan alussa yhdessäkään kylässä ei ollut vielä asutusta. Nurkkilanpyölin takamaa-alue oli 1500-luvun puolivälissä tullut Erik Flemingin haltuun. Vuoden 1784 kartassa Nurkkilanbölessö ei ole pelloja, vaan talo on sijainnut metsien keskellä. Vuoden 1808 karttaan on jo pieni peltoalue talon ympärillä. Kuusjoen varrella on ollut laajahko niittyalue. Nurkkila on ollut Viurilan kartanon omistuksessa. Nurkkilanpyölin entinen yksinäistalo sijaitsee edelleen samalla paikalla kuin 1800-luvun alussa. Kuusjoen ylittävä kivirakenteinen silta Latalasta Nurkkilanpyöliin ja edelleen Salaisiin on rakennettu vuonna 1937. Edellinen silta oli puurakenteinen. Palttalan entisen torpan rakennuksista on säilynyt asuinrakennus, aitta ja savusauna 1800-luvulta. Se on kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti arvokas torpan/pientilan rakennuskokonaisuus.

Nykytila

Nurkkilanpyölin kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltujen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää erityisesti 1800-luvun alun peltoalueella.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Nurkkilanböle

KOHDENO
81

ARVOALUE
Vanha yks.talon

ARVOTUS
Paikallinen

KUVAUS

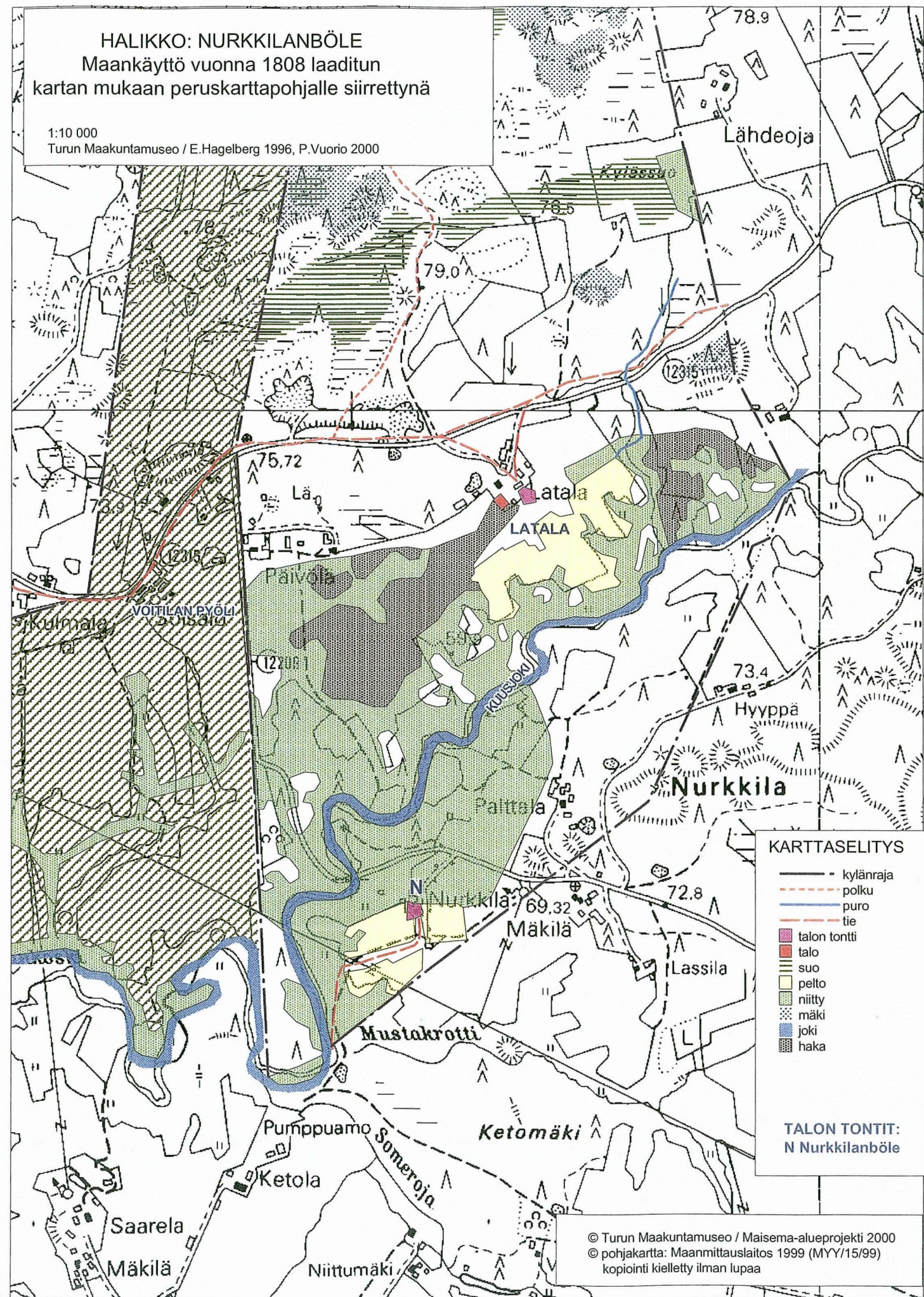
Yksinäistalon talouskeskus sijaitsee samalla paikalla, jolla se oli ainakin jo 1800-l alussa. Entinen Viurilan kartanon torppa. Päärakennus 1922.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Nurkkilanböle	380
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nurkkila	Historiallinen	

Torppa, lohkottu 1911 Viurilan kartanosta, jolloin siitä muodostettiin kantatalo. Sijaitsee vanhalla 1800-l alun tontillaan. Asuinrakennus 1922 (lisäosa 1965). Pihalla Inavetta/talli/maitoh/sauna 1800-l (1950-l sauna), kanala 1935 ja lato 1932.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Nurkkilanböle	381
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Palttala	Paikallinen	

Torppa. Päärakennus 1870 (muutoksia 1930-l, 1956 ja 1983). Aitta (kotimuseona) ja savusauna 1800-l. Navetta 1915(1958 jatk) ja piharak 1955.

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha kylätontti

KYLÄKOSA

Paatelmaa

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

82

KUVAUS

Vanha kylätontti, jossa 1770-luvulla sijaitsi kolme kntatila, etelästä pohjoiseen Alhainen, Yrjälä ja Ylhäinen. Paikalla ei enää ole rakennuksia. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kujanpää

KYLÄ

Paatelmaa

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

382

Torppa. Päärakennus1800-I (muutoksia 1927, 1940-I ja 1960-I). Ulkorakennuksia. Tontilla on sijainnut torppa jo 1780-luvulla.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Peksala

KYLÄ

Paatelmaa

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

383

Kantatalo, ratsutila. Päärakennus 1952. Entinen tilanhoitajan asunto 1924 ja työväen asuinrakennus 1800-I, asuinrakennus 1900-I alusta. Navetta ja talli 1930-I. Tilalla toimi maatalouskoulu 1924 asti. Rannassa tiilitehdas 1912 asti.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Peksalan koulu

KYLÄ

Paatelmaa

ARVOTUS

Seudullinen

KOHDENO

384

Peksalan kansakoulu 1900. Pihapiirissä navetta/keittola ja varastorakennuksia 1940-I. Koulu on nykyisin ateljeekäytössä, osa tiloista kunnostettu asunnoksi 1980-I. Ent. navettarakennus asuinrakennuksena.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paatelmaa	385
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rajala	Maisemallinen	

Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen 1926, Nestor Lehti ja J.A.Linden. Muutoksia 1960-l. Navetta 1918 (1930-l muutoksia + AIV-torni 1940-l), varasto 1930-l, kanala 1935 ja kellari/varasto 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paatelmaa	386
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Samppalinna (Peksalan kartano)	Historiallinen	

Samppalinna eli Alitalo. Päärakennus 1700-l. Siirretty 1940-l nykyiselle paikalleen. Sauna/asuinrakennus 1700-1800-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paatelmaa	387
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Varvinnokka	Paikallinen	

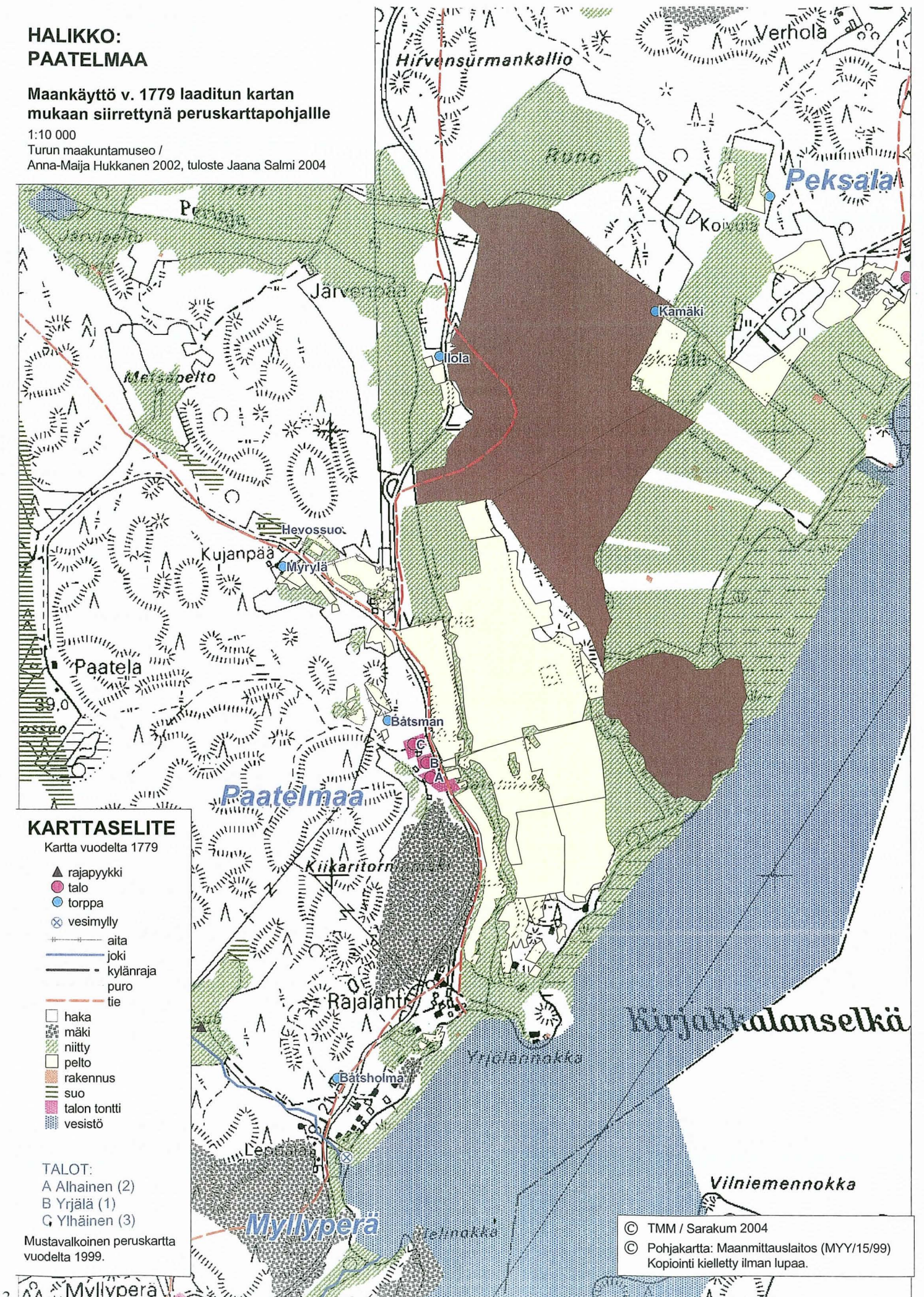
Ent.Peksalan kartanon torppa. Asuinrakennuksen vanhempi osa 1800-l ja jatko-osa 1920-l. Tila siirtyi takaisin Peksalan kartanolle 1930-l.

HALIKKO: PAATELMAA

Maankäyttö v. 1779 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000

Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paijula	388
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Korpiniittu	Maisemallinen	

Päärakennus 1932/39, sauna, navetta/lato 1936,
kalustovaja ja vaja

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paijula	389
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Paijula	Maisemallinen	

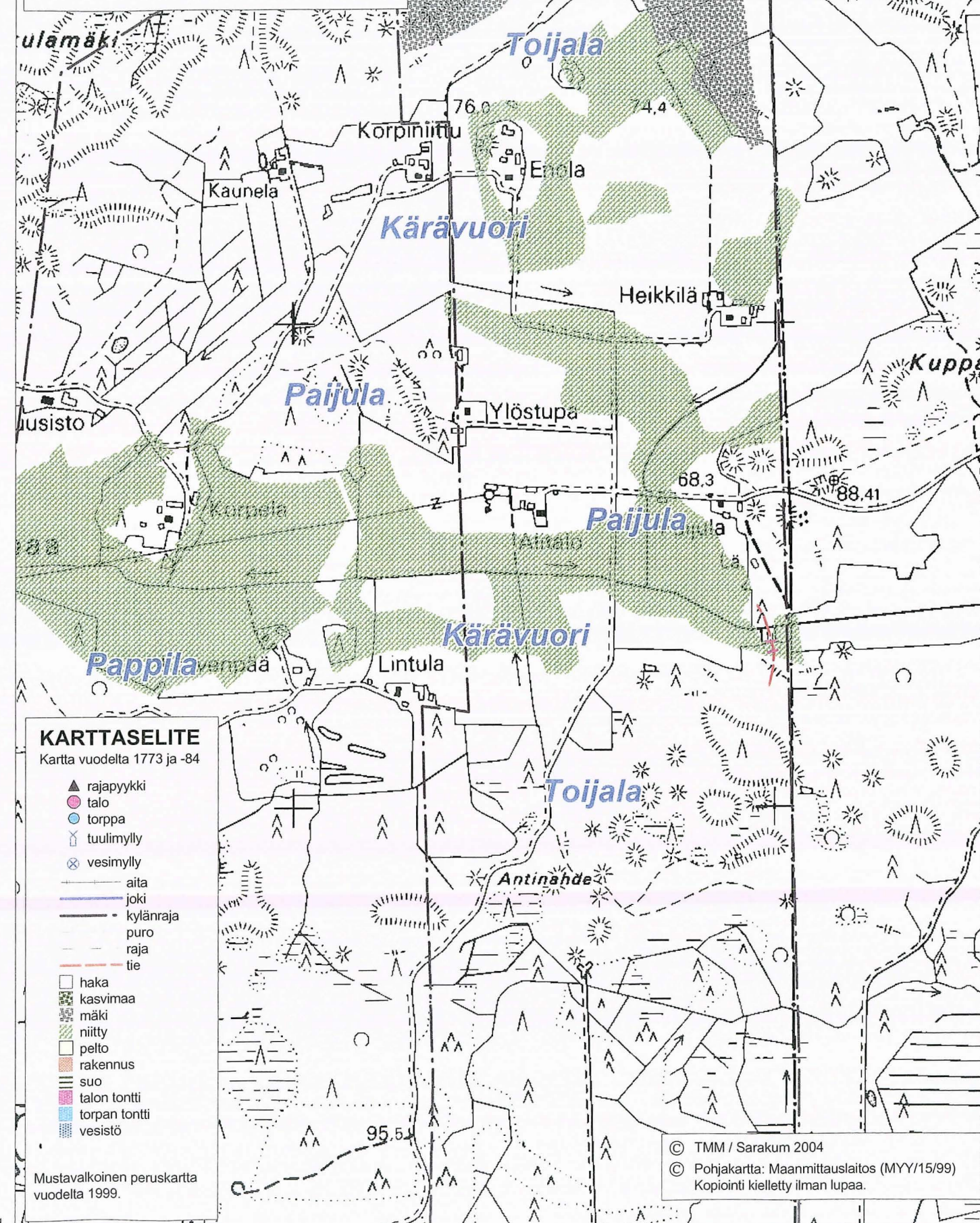
Kantatila. Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen
1910-20-I (muutoksia 1950), navetta 1960-I, kalustovaja
1980-90-I ja hirsimökki 1997/98.

HALIKKO: PAIJULA

Maankäyttö vv.1773 ja -84 laaditun kartan
mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000

Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAURUNGINOSA
Pailinna

Maisema

Kylä sijaitsee Halikon kunnan keskiosassa rajoittuen etelässä Ikelään, Kannistoon ja Konkolaan, lännessä Kannistoon, pohjoisessa Nikkilään ja idässä Vässilään. Alue on maisemallisesti varsin vaihtelevaa koostuen pelloista, jotka laskeutuvat alas Lempilänjokeen sekä peltoja ympäröivistä metsäsaarekkeista, jotka ovat varsin mäkisiä (Pyökmäki, Kaasamäki ja Linnamäki). Pailinnan yks.tila (ent. rustholli) edustaa kylän vanhinta rakennuskantaa. Kylässä lisäksi 2 muuta tilaa, joiden rakennuskanta on uudempaa. Alueelle luo ominaisleimaa Lempilänjoen jokilaakso kylän länsiosassa.

Historia

Pailinnan kylä lienee perustettu varhaiskeskiaikana (ennen v.1300) päätellen siitä, että kylä maksoi 1500-luvulla ns. ruokalisäveron suomalaisen oikeuden mukaan. V:n 1540 maakirjassa Pailinnan yksinäistaloa isännöi Yrjö Matinpoika. Torppia ei mainita kirkonkirjoissa kuin vasta rippikirjassa 1856-62, jolloin mainitaan Paltta- ja Jurvala -nimiset torpat. Nämä torpat mainitaan myös 1880-luvulla.

Nykytila

Pailinnan yksinäistalo on ent. ratsutila ja se sijaitsee Linnamäen kaakkoisreunalla. Tilan rakennuskanta on varsin vanhaa, mm. päärakennus on 1800-luvun alusta. Myös talousrakennukset ovat osin vanhoja. Linnamäen lohkotilan rakennuskanta on uudempi.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Pailinna

KOHDENO
83

ARVOALUE
Vanha yksinäistalon tontti

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS
Pailinnan yksinäistalo, rustholli, vanhalla tontillaan.
Asuinrakennus 1800, pihapiirissä paljon vanhoja rakennuksia. Päärakennus säilynyt melko alkuperäisessä asussa, peruskorjattu 1990-l.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Pailinna

KOHDENO
390

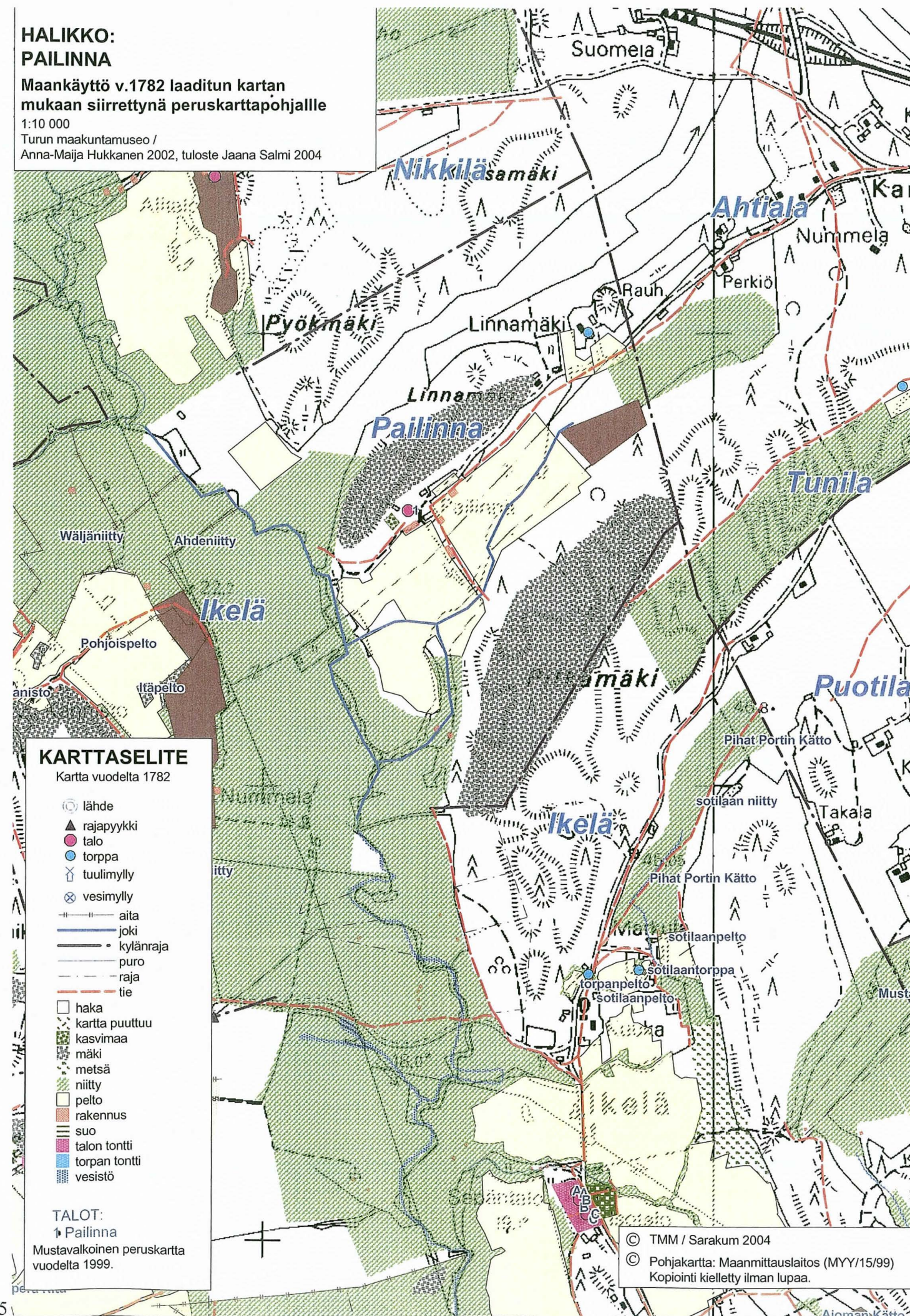
KIINTEISTÖ
Pailinnan yksinäistila

ARVOTUS
Paikallinen

Yksinäistalo, ratsutila. Päärakennus 1800 (muutoksia 1977 ja 1980). Kellari 1895. Talousrakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.

HALIKKO: PAILINNA

Maankäyttö v.1782 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Paimoinen

Maisema

Kylä rajoittuu pohjoisessa Kuumalaan ja Kultolaan, idässä Mustisiin, Hyyperään, Lökkilaan ja osaan Yttelää ja Talolaa, Talolaa on myös idässä, missä on myös Sauvoon kuuluva pieni Kalaisten kyläalue. Pieni alue Paimoista on lisäksi Turuntien tuntumassa rajoittuen Kultolaan, Kuumalaan ja Saarimäkeen.

Historia

Kylän ja yksinäistalon historia ilmenee Paimoisten yksinäistalon kohdeinventointilomakkeesta. Talon torpista mainitaan jo 1810-luvulla Orkola, Mäkilä lienee perustettu 1840/50-lukujen vaihteessa. Tämän lisäksi on ollut ainakin yksi muonatorppa. Kylän nykyinen rakennuskanta muodostuu Paimoisten yksinäistilan rakennuksista sekä Mäkilän ja Kotiniemen rakennuksista, jotka kaikki ovat varsin alkuperäisessä asussaan. Paimoinen koostuu mäkisestä metsästä ja Pitkäportaanojaan laskevista pelloista. Rakennuskanta on sijoittunut melko lähekkäin metsäalueen reunamille.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Paimoinen	84
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha yksinäistalon tontti	Seudullinen	

KUVAUS
Vanhalla yksinäistalon tontilla on yhä Paimoisten kantatalo. Päärakennus vuodelta 1891 (muutoksia 1939 ja 1966/67). Palkollisten asunto vuodelta 1847, muut rakennukset 1900-l alusta tai uudempia.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paimoinen	391
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kotiniemi	Paikallinen	

Päärakennus ent.Paimoisten vanhan väen asunto 1800-I (1940-I 2 perheen asuttavaksi + 2kuistia), sauna/puuvaja/käymälä 1950-I, kanala 1940-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paimoinen	392
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Laaksola	Maisemallinen	

Päärakennus 1900-I. Pihapiirissä sauna/puuvaja. Päärakennuksessa on toiminut aiemmin Hajalan puhelinkeskus.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paimoinen	393
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkilä	Historiallinen	

Ent.työväen tai muonamiehen asunto. Päärakennus 1920. Pihapiirissä vaja ja savusauna 1800-1900-lukujen vaihteesta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Paimoinen	394
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Paimoinen	Paikallinen	

Yksinäistalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1891 (muutoksia 1939, 1959 ja 1960-I). Työväen asuinrakennus 1847. Sauna 1900-I alusta. Kärnyvaja ja navetta 1920-I. Kuivuri 1973, konehalli 1985.

HALIKKO: PAIMOINEN, KUUMALA, SAARIMÄKI
Maankäyttö vuonna 1781 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- torppa
- ⬆ lähde
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- silta
- tie
- talon tontti
- talo
- pelto
- niitty
- maki
- haka

TALOT:

1. Paimoinen (yks.)
2. Kuumola (yks.)
3. Saarimäki (yks.)

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Pappila
Maisema	
Kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Uskelan - Halikonjokilaakson maisema-alueeseen. Kärävuoren ja Vaskiontien välinen omakotialue on esimerkki tyypillisestä sodanjälkeisestä rakentamisesta. Pappilan tila muodostaa rakennuksineen liittyy Halikon seurakunnan historiaan. Pappila sijaitsee Halikonjoen varressa. Kylän länsiraja myötäilee jokea. Etelässä kylää rajoittaa Kuninkaantie, idässä Kärävuoren kylä, pohjoisessa Putola ja etelässä Yttelä. Pappilalle kuuluu myös palanen Halikonjoen länsirannalta. Uskelan - Halikonjokilaakson maisema-alueen ulkopuolelle on rajattu kylän keskusta, jossa on enimmäkseen uudempaa pientaloasutusta. Pappilan maisema koostuu Vuohikallion ja Talomäen muodostamasta mäkialueesta, keskustasta ja jokeen rajoittuvasta alavasta peltoaukeasta. Kylän lansirajaa halkoo tie.	
Historia	
Pappilassa on tehty kolme kivikautista asuinpaikkalöydöstä (Portaanpää, Väljälä ja Ahola). Kaikki kolme asuinpaikkaa on suojeltu Varsinais-Suomen täydennysseutukaavassa (1990). Vuonna 1936 tehtiin Vuohikalliossa kivikautinen yksittäislöytö, joka on mahdollisesti peräisin haudasta. Halikonjoen laaksossa lieenee jo ennen vuotta 1300 sijainnut Halikon pappila. Halikon vanhin asutus on sijainnut Halikonjoen alaosassa. Tämän alueen jakokunnissa on nähtävissä vanhemman asutuksen kantakylät ja niiden tytärkylät. Pappila on ollut Kärävuoren tytärkylä. Halikon kirkko, joka on ennen sijainnut Pappilan kylän mailla (nykyisin Kärävuoren puolella) on mainittu vuonna 1352 asiakirjassa ensimmäisen kerran, mutta jo aikaisemmin paikalla oli ollut kirkkorakennus. Nykyisen kivrakennuksen vanhimman osan rakensivat Joensuun kartannon omistaja Henrik Olavinpoika Horn ja hänen puolisonsa. Kirkon nykyinen kellotapuli rakennettiin vuonna 1773. Kirkossa ovat olleet Vuorentaan, Viurilan ja Joensuun kartanoiden hautaholvit. Vuonna 1834 laadittujen karttojen mukaan Pappilan kyläraja kulkee suunnilleen samoin kuin nykyäänkin. Pappilan niityt sijaitsivat lähinnä jokea ja niiden jälkeen pellot lainehtivat aina mäille asti. Pappilanmäen ja Kärävuoren välinen alue oli myös viljelty. Kuninkaantie kulki kylän eteläosassa ja siitä haarautui tie ylös läpi Pappilan peltöjen. Pappilaan kuului myös kirkon tontti, joka nykyisin kuuluu Kärävuoren kylään. Kirkko sijaitsi tämän tontin alueella. Pappila sijaitsi Pappilanmäen kupeessa peltöjen laidalla. Halikonjoesta lähti sivuhaara, joka kulki pitkin kylän luoteisrajaa. Tässä joessa on ollut seitsemän myllyä. Maarekisteriin on 20.1.1903 merkitty Pappilan yksinäistalo (n:o 1), joka on ollut kirkkoherranvirkatalo. Tästä talosta on lohkottu useita taloja, kuten Kuusiston, Veikon, Pappilanmäen, Kallioalhon, Pelto-Pappilan ja Pappilanpellon tilat. Maaherran päätöksellä tästä talosta erotettiin Kuusiston talo (n:o 2), joka on merkitty rekisteriin 28.3.1927. Veikko (n:o 3) on merkitty rekisteriin 4.3.1938. Valtioneuvoksen päätöksellä Veikon talo siirrettiin 1.1.1966 Angeliemen kunnasta. Lääninhallituksen päätöksen mukaan 1.8.1961 luonnonsuojelualueena rauhoitetut kalliojyrkäne ja sen alapuolella oleva pähkinäpensaslehto ovat lohkomisessa siirtyneet Pappilanmäen (n:o 4) tilalle. Kallioalho (n:o 5) on merkitty maarekisteriin 13.9.1946. Se muodostettiin rekisteröimällä tila n:o 1:10 uudelleen. Pelto-Pappila (n:o 6) on merkitty maarekisteriin 28.11.1955 ja Pappilanpelto (n:o 7) 4.3.1969. Mäkitupa (n:o 8) on muodostettu useasta tilasta ja se on merkitty rekisteriin 8.6.1973. Vuodesta 1977 vuoteen 1982 on muodostettu 23 tonttia lohkomalla useista tiloista. Kortteli (n:o 31) on lohkottu useasta tilasta ja merkitty rekisteriin 7.12.1983. Kivilä (n:o 32) on lohkottu Kivilästä ja Taka-Pappilasta ja merkitty rekisteriin 10.5.1985. Vuorenpää II (n:o 33) merkitty rekisteriin 20.1.1987. Tämäkin tila on lohkottu kirkkoherranvirkatalosta	
Nykytila	
Nykyisin Pappilan kylään kuuluu Pappilanmäen ja Talomäen väliin kasvanut keskus, joka koostuu uudemmasta pientaloasutuksesta. Tämä alue on rajattu maisema-alueen ulkopuolelle. Vaskiontien varressa on sodan jälkeen syntynyt omakotialue, jossa on lähinnä rintamamiesten ja siirtolaisväestön taloja. Pappilan kylän vanha pappila on kohde, jonka voisi ottaa mukaan maisema-alueeseen. Varsinais-Suomen täydennysseutukaavassa (1990) on suojeltu Portaanpään (SM 672), Väljälän (SM674) ja Aholan (SM677) kivikautiset asuinpaikat. Pappilanmäen kallioalue ja pähkinälehto on suojeltu Varsinais-Suomen seutukaavassa vuodelta 1986 (SU:1-400 ja SU-607). Halikon keskustan osayleiskaavassa (1994, vahvistamaton) Vaskiontien länsipuolelle on kaavoitettu pientalovaltainen asuntoalue, yksityisten palveluiden ja hallinnon alue sekä maa- ja metsätalousvaltainen alue. Vaskion tien itäpuolelle on kaavassa merkitty yhteiskuntateknisen huollon, lähivirkistys-, julkisten palvelujen ja hallinnon sekä pientalovaltainen asuntoalue. Pappilanmäki (SR-271) ja Pappila (SR-270) on suojeltu. Kirkon vieressä on muinaismuistolain nojalla suojeltu kohde (SM-42).	

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Pappila	85
ARVOALUE	ARVOTUS	
Pappilan yksinäistalon tontti	Valtakunnallinen	
KUVAUS Vanhalla Pappilan tontilla on yhä Pappilan eli entisen kirkkoherran virkatalon rakennukset,Päärakennus 1898-1900 (C. Armfelt), pakaritupa ja kellari 1800-l. Pappilanmäki, ent.pappilan vuokratilajelijän asunto 1928 ja harmaakivinavetta 1851.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	395
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koivula	Paikallinen	
Asutustila. Päärakennus 1944 (ikk uusittu 1975), sauna/varasto/ulkohuone. Osa valtakunnallisesti arvokasta ympäristöä.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	396
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pappila	Valtakunnallinen	
Päärakennus 1898-1900 (C. Armfelt), muutoksia 1960-I ja 1970). Pihapiirissä pakaritupa ja kellari 1800-luvulta. Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	397
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pappilanmäki	Valtakunnallinen	
Entinen Pappilan vuokraviljelijän asuinpaikka. Päärakennus1928 (muutoksia 1944, 1960-I, 1971). Harmaakivinavetta 1851 (alkuj.pappilan karjarak). Osa valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	398
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ruumiskellari	Historiallinen	
Ruumiskellari rak 1933-39. Tiilestä ja betonista rakennettu maakellari eteistilalla. Käytettiin ruumishuoneena 1971 asti. Sota-aikan myös pommisuojana tilapäisesti.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	399
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarela	Paikallinen	
Päärakennus 1921, siirretty nykyiselle paikalleen 1942 . Muutoksia 1960-I ja 1973. Pihapiirissä kanala/sauna ja ulkohuone/vaja n. 1942. Osa valtakunnallisesti arvokasta ympäristöä.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	400
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Trömperi	Valtakunnallinen	
Pappilan torppa. Parituvallinen päärakennus 1600-I/1700-I. Tallii/aitta 1800-I/1900-I. Trömperi-nimi 1834 omistaja Strömbergin mukaan. Kestikievaritoimintaa 1800-1900-luvuilla. Museoksi 1972. Suojeltu rakennussuojelulailla.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pappila	401
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vuorenala	Paikallinen	
Päärakennus 1900-04, muutoksia 1910-17. Puuvaja/sauna.		

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Vuorenkulma

KYLÄ
Pappila
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
402

Päärakennus 1947 (piirustukset V-S:n
Maanviljeysseuran asutustoimikunnasta). Sauna 1956.
Osa valtakunnallisesti arvokasta ympäristöä.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Vuorenpää

KYLÄ
Pappila
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
403

Päärakennus 1900-l alusta, muutoksia 1940 ja 1970-l.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Väljälä

KYLÄ
Pappila
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
404

Ent.Pappilan Pitkäportaan torppa. Päärakennus 1700-
l/1800-l (muutoksia 1991). Pihapiirissä
kalustovaja/sauna/navetta n.1940.

HALIKKO: PAPPILA

Maankäyttö v.1834 laaditun kartan
mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KARTTASELITE

Kartta vuodelta 1834

- kellotapuli
- kirkko
- lähde
- rajapyykki
- talo
- torppa
- tuulimylly
- vesimylly
- aita
- joki
- kylänraja
- puro
- raja
- tie

- haka
- kartta puuttuu
- kasvima
- mäki
- niitty
- pelto
- rakennus
- suo
- talon tontti
- torpan tontti
- vesistö

TALOT:
Pappila (1)

Mustavalkoinen peruskartta
vuodelta 1999.

© TMM / Sarakum 2004
© Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Peksala	86
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha yksinäistalon tontti	Paikallinen	

KUVAUS

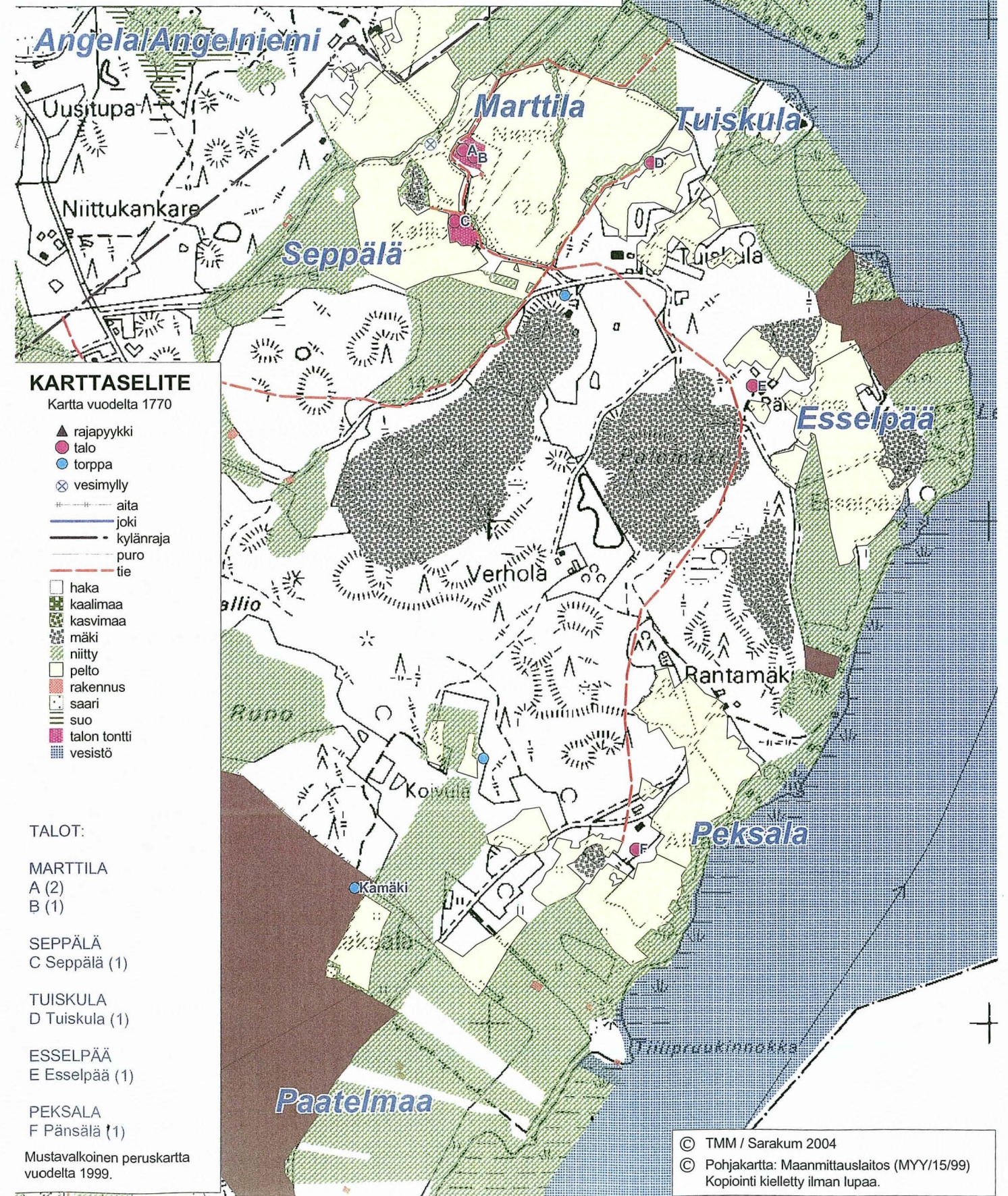
Vanhalla peksalan yksinäistalon tontilla ei ole enää kantatilaan liittyvää rakennuskantaa. Alitalon kantatalon vanha päärakennus siirrettiin Peksalan koulun lähelle 1940-l (Samppalinna). Paikka lohottiin pika-asutustilaksi 1949, päärakennus 1949.

HALIKKO: ESSELPÄÄ, MARTTILA, PEKSALA, SEPPÄLÄ ja TUISKULA

Maankäyttö v. 1770 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000

Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Perälä
Maisema	
Perälän kylä sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Vanhan Vaskointien varrella sijaitseva kylätaajama on hyvin säilyttänyt alkuperäisen luonteen 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Perälän kylä Halikonjokilaaksossa joen itäpuolella Vaskion taajamasta n. 2 km etelään. Kylän pohjoisrajalla virtaa Sahankrotti-niminen oja syvässä uomassa. Naapurikyliä ovat Tavola etelässä, Vaskion Lempilä pohjoisessa ja idässä Märy. Kylän keskeinen peltoalue sijaitsee Sahankrotista etelään kylän länsiosissa, muuten Perälään kuuluu melko laajat metsäalueet. Perälä sijaitsee Märyn laajojen metsäalueiden pohjoisreunassa.	

Historia	
Perälä on pohjoishalikkolainen uudisasutuskylä, joka mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran vasta 1537. Se on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla. Perälän kylässä on 1500-luvun puolivälissä ollut neljä taloa. Talojen lukumäärä on ollut sama myös isojaon aikaan 1780-luvulla. Ne ovat sijainneet yhdessä rykelmässä mäen reunalla pohjoisesta etelään Frälsi, Heikintalo ja kaksi Takala-nimistä taloa tien molemmin puolin. Kylän pellot ovat sijainneet niiden pohjoispuolella kuten nykyäänkin. Sahankrotin varrella on ollut niittyä ja puron eteläosissa vesimylly. Perälän kylä on edelleen pieni tiivis kylä, jonka alkuperäinen maisemarakenne on säilynyt. Asutus on laajentunut isojaon aikaisesta silloisten talojen eteläpuolelle. Rakennuskanta koostuu pääosin 1900-luvun alkupuolella rakennetuista taloista. Heikintalon, Paavolan, Suorannan, Mäntyniemen (osin) ja Ylitakalan (vanha) asuinrakennukset ovat 1800-luvulta. Paavola on yhdistetty Frälssin ja Takatalon vanhoista kantataloista 1800-luvun lopulla. Sijaintinsa perusteella Paavolan asuinrakennus lienee alunperin ollut Frälssin. Vanha Vaskiontie on kulkenut kylän läpi, 1968 rakennettu Salo-Aura-tie ohittaa kylätaajaman sen länsipuolelta.	

Nykytila	
Perälän kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla. Seutukaavassa on suojeltu Mustaojan ja Sahankrotin puronvarsilaaksot arvokkaina puronvarsilehtoina.	

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Perälä	87
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	
KUVAUS		
Raittikylä, jossa 1500-l ollut neljä taloa: Frälsi, Heikintalo ja kaksi Takala nimistä taloa. Frälsi ja Takala yhdistetty Paavolaksi, päärakennus 1800-l. Heikintalon päärakennus 1886. Osa valtakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	405
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Haavisto	Maisemallinen	
Päärakennus 1922. Navetta/vaja 1800-l, maakellari 1900-l ap.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	406
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Heikintalo	Paikallinen	
Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Päärakennus 1886 (muutoksia 1947/48, 1957, 1964). Useita talousrakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	407
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Niemistö	Maisemallinen	
Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen 1930-l (muutoksia 1958, 1980 ja 1984). Navetta/kanala 1930, jatkettu 1947 jälkeen. Ulkorakennukset 1950-60-luvuilta. Sijaitsee keskeisellä paikalla kylätien varrella.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	408
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Paavola	Paikallinen	
Viurilan kartanon ulkotila. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1980). Vanhanväen tupa ja luhti 1800-l. useita taslousrakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	409
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Seppälä	Maisemallinen	
Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen 1900-l alkupuolelta, muutoksia 1960-l ja 1986. Asuin-/talousrakennus 1900-l alusta. Sijaitsee keskeisellä paikalla kylätien varrella.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	410
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Suoranta	Maisemallinen	

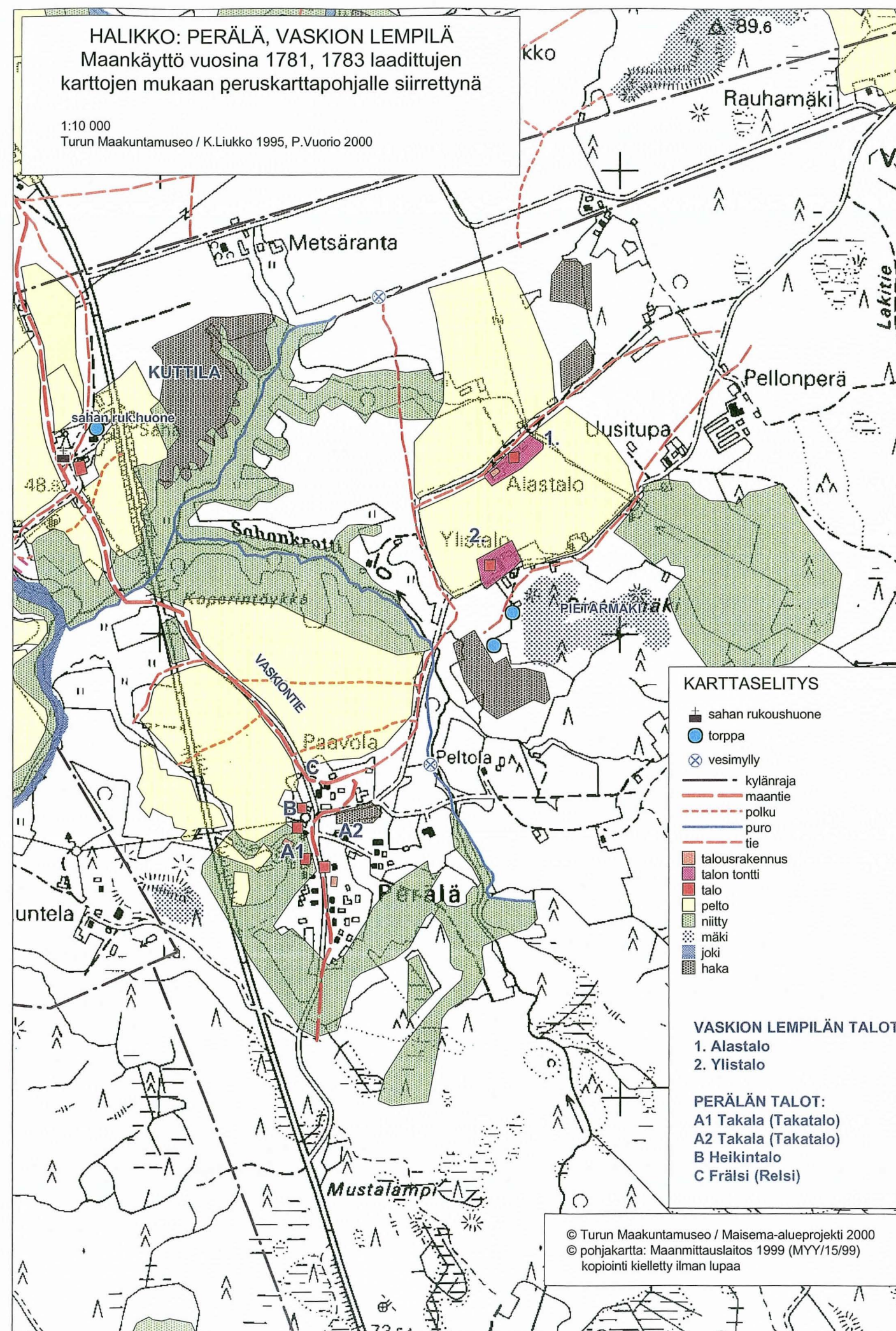
Päärakennus 1800-l. Rakennuksessa on toiminut myös räätälin liike. Sauna, navetta/talli ja maakellari 1900-l alkupuolelta. Sijaitsee keskeisellä paikalla kylätien varrella.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	411
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tuomela	Maisemallinen	

Päärakennus ollut keskusmuuripohjakaavinen 1900-l (muutoksia 1953 ja 1956), suutarin rakentama. Ulkorakennus v.1953. Sijaitsee keskeisellä paikalla kylätien varrella.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Perälä	412
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ylitakala	Paikallinen	

Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen 1928 (muutoksia 1970-l ja 1980-l). Toinen asuinrakennus 1800-l. Useita ulkorakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Pihkavuori

Maisema

Pihkavuoren kylä käsittää kolmihaaraisen alueen, joka rajoittuu pohjoisessa Laitolaan ja Naapalaan, länsipuolelta Ketolaan ja Metsäkonkolaan, etelässä Ketolaan ja Viikerlään ja idässä Kaninkolaan ja Naapalaan. Kylän pohjoisosa on pääosin metsäistä mäkimaa-astoa, etelässä on melko alavaa peltomaisemaa, mutta paikoin myös täällä on mäkiä (esim. Heinikkalanmäki). Metsäkonkolan kylätie halkoo Pihkavuoren lounaiskulmaa ja tältä tieltä on (aiemmin vilkasliikenteinen) yhteys Lihassuontielle, joka varsinaisesti nykyisin lähtee Kokkilantieltä. Asutus on keskittynyt pääosin kylän eteläosaan, metsien reunamille (kuten esim. Männistö ja Lihassuo). Pihkavuoren yksinäistalo on sijoittunut kylätien tuntumaan mäen kumpareelle.

Historia

Pihkavuoren yksinäistalo on todennäköisesti perustettu vasta jälkeen v:n 1300 (1500-luvulla kylä oli ns. ruotsalaisen oikeuden kylä). 1560-luvulla kylän taloluku oli 1, eikä muita kantatiloja ole ollut myöhemminkään. Kylässä suoritettiin isojako v. 1789. Pihkavuoren tilaluku alkoi kasvaa vasta v. 1912, jolloin lohkoitiin itsenäiseksi entiset Pyölin ja Lihassuon torpat. V. 1944 erotettiin yksinäistalon entiselle isännälle Männistö.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Pihkavuori	88
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha tontti	Seudullinen	

KUVAUS

Pihkavuoren vanha tontti halottiin isojaon yhteydessä kahtia. Nykyisin tontilla on yhä Pihkavuoren kantatalon talouskeskus, rakennukset 1900-luvun jälkipuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pihkavuori	413
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Männistö	Maisemallinen	

Pihkavuoren kantatilan ent. isännän vanhuudenasunto.
Päärakennus keskusmuuripohjakaavainen 1931.
Navetta, vaja jakanala 1900-luvun alkupuoliskolta.

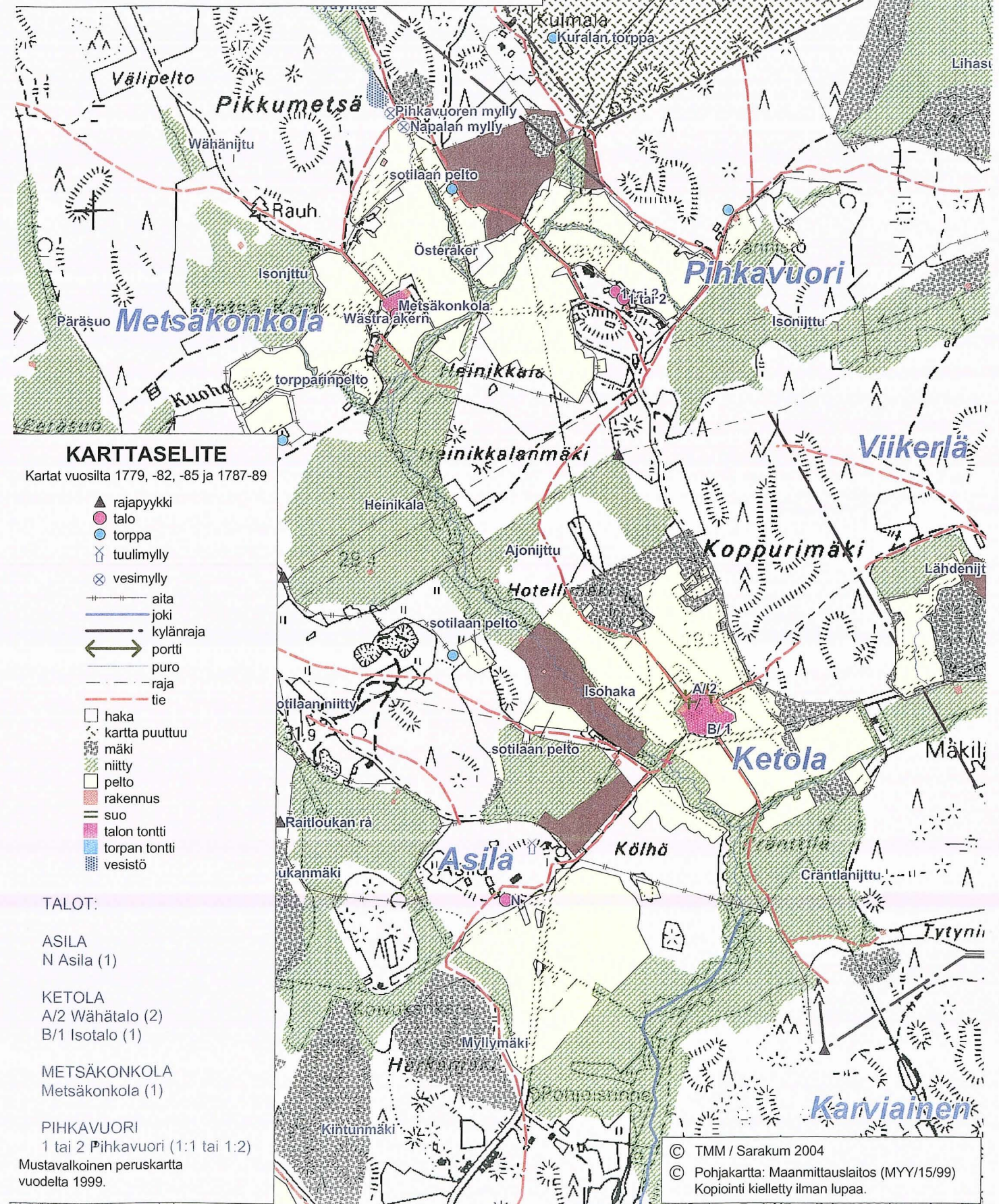
HALIKKO: ASILA, KETOLA, METSÄKONKOLA ja PIHKAVUORI

Maankäyttö vv.1779, -82, -85 ja 1787-89 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000

Turun maakuntamuseo /

Jaana Salmi 2001, Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA KYLÄ / KAUPUNGINOSA

Halikko Piintilä

Maisema

Seutukaavassa suojeltu vanha päärakennus 1600-1700-lukujen taitteesta sekä erittäin edustava 1800-luvun talonpoikaistila. Alue kuuluu Halikonjoen-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Piintilän kylä on muodoltaan erittäin pitkä pohjois-eteläsuunnassa ja suhteellisen kapea. Kylä sijaitsee Kydön ja Kankareen kylien välissä. Kylän eteläosaa halkoo Kealanoja ja joen molemmin puolin onkin maasto alavaa ja viljelyksille sopivaa. Pääosa kylästä on kuitenkin ylänköaluetta ja pohjoisosista soista. Kylän halkaisee keskivaiheilta pari ojaa, jotka laskevat Kankareenjärkeen. Piintilän kylä rajoittuu etelässä Saarimäkeen ja Talolaan, idässä Kankariin ja Pitkänjojaan, jota on myös pohjoisessa. Idässä on Noukkilaa, Kytöä ja Kultolaa. Kylän alue on suurelta osin kallioista, korkeuseroiltaan varsin vaihtelevaa metsämaastoa, etelä-osassa on varsin tasaista peltoa, jota Kealanoja ja Turuntie halkovat. Rakennuskanta on pääasiassa sijoittunut metsäalueiden reunamille ja Turuntien tuntumaan. Piintilän kartanon ja Kealan lisäksi, kylän rakennuskanta on muodostunut suurelta osin Piintilän työväen asumuksista ja ent. torpista. Sodan jälkeen on syntynyt myös muutamia siirtoväen rintamamiestiloja. Yleisesti ottaen ent. vuokratilat yms. ovat olleet Piintilän yhteydessä hyvin pitkään ja itsenäiseksi lohkomiseen on ryhdytty vasta sotien jälkeisenä aikana. Rakennuskanta on suurelta osin asuttua, joko vakinaisesti tai vain osan aikaa vuodessa (esim. loma-asuntokäytössä) ja usein varsin alkuperäisessä asussaan ja suhteellisen hyväkuntoista.

Historia

Piintilän kylän alueelta on löydetty kaksi kivikautista yksittäislöydöstä. Piintilän pohjoisosissa, keskellä metsäaluetta, mäen päällä on ns. ratsumiehenhauta, hevosenkengän muotoinen vallitus, joka on ajoitukseltaan epämääräinen. Mahdollisesti se on luonnontyötä. Piintilässä on myös rautakautinen linnavuori. Piintilän kylä kuului ns. ruotsalaisen ruokalisäoikeuden piiriin (maksoivat veronsa voina), josta voidaan päätellä kylän syntyneen 1300-luvulla tai sen jälkeen. 1560-luvulla kylässä oli yksi talo ja se kuului Marttilan pitäjään. Kylä siirtyi Halikkoon kuuluvaksi vuonna 1860. Piintilän yksinäisperintötalo merkittiin maarekisteriin 6.11.1788. Piintilä on toiminut 1700-luvulla Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Halikon komppanian ratsutilana numero 73. Piintilästä on lohkottu ensimmäinen tila vasta vuonna 1948. Piintilän yksinäistalon pellot ovat sijoituneet 1700-luvulla tilarakennuksen eteläpuolelle rajoittuen eteläisiltä osiltaan Kealanojaan. Myllyojan pohjoispuolella ja Kealanojan eteläpuolella on ollut laaja laidun- ja niittyalue. Nämä alueet ovat nykyisin kokonaan viljetyjä, lisäksi nykyinen peltoalue jatkuu Linnamäen ympärille. Isojaon aikainen Kuninkaantiestä haarautuva tielinja tilalle on kulkenut Kealanojan eteläpuolisilta osilta nykyisen tielinjauksen länsipuolella. Kealanojan pohjoispuolella tie on nykyisikin 1700-luvun linjalla. Samoin 1700-luvun linjaa noudattelee mäkien alareunassa tänäkin päivänä kulkeva tie, joka johtaa Kydön kylään. Piintilä, joka Kydön tytärkylä, on perustettu vasta myöhemmällä keskiajalla (jälkeen v:n 1300), mikä voidaan päätellä siitä, että talo maksoi 1500-luvulla ruokalisäveronsa ns. ruotsalaisen oikeuden mukaan. Piintilän talon historiasta, kts. Piintilän yksinäistalon kohdeinventointilomaketta.

Nykytila

Piintilän vanha päärakennus on suojeltu Varsinais-Suomen seutukaavassa. Se on peräisin 1600-1700-luvun taitteesta, kaksikerroksinen ja punamullattu ""kartano"". Pihapiirissä on uudempi päärakennus 1800-luvun puolivälistä, leivintupa - ajokalugarastorakennus 1800-luvun lopusta sekä kalupuori ja kaksi saunaa 1800-luvun loppupuolelta. Puuhuone on vuosisadan vaihteesta, viljamakasiini 1915, sikala ja AIV-torni 1920-30-luvuilta. Pihapiiri rakennuskannaltaan erittäin edustava sekä kulttuurihistoriallisesti arvokas. Tilan rakennuksiin kuuluvat myös Palttala, jonka paikalle on 1700-luvun kartassa merkitty Piintilän torppa sekä Mäkilä, molemmat tilakokonaisuudet ovat 1700-1800-lukujen vaihteesta. Takalan tyhjillään oleva muonamiehenasunto on 1800-luvun alkupuolelta. Lisäksi Piintilän tilaan kuuluu saharakennus 1800-1900-lukujen taitteesta." Piintilän tilan vanha päärakennus on suojeltu Varsinais-Suomen seutukaavassa (SU- 686). Piintilän metsässä sijaitseva ""ratsumiehen hauta"" suojeltu seutukaavassa (SU-641)."

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha yksinäistalon tontti

KYLÄKOSA

Piintilä

ARVOTUS

Seudullinen

KOHDENO

89

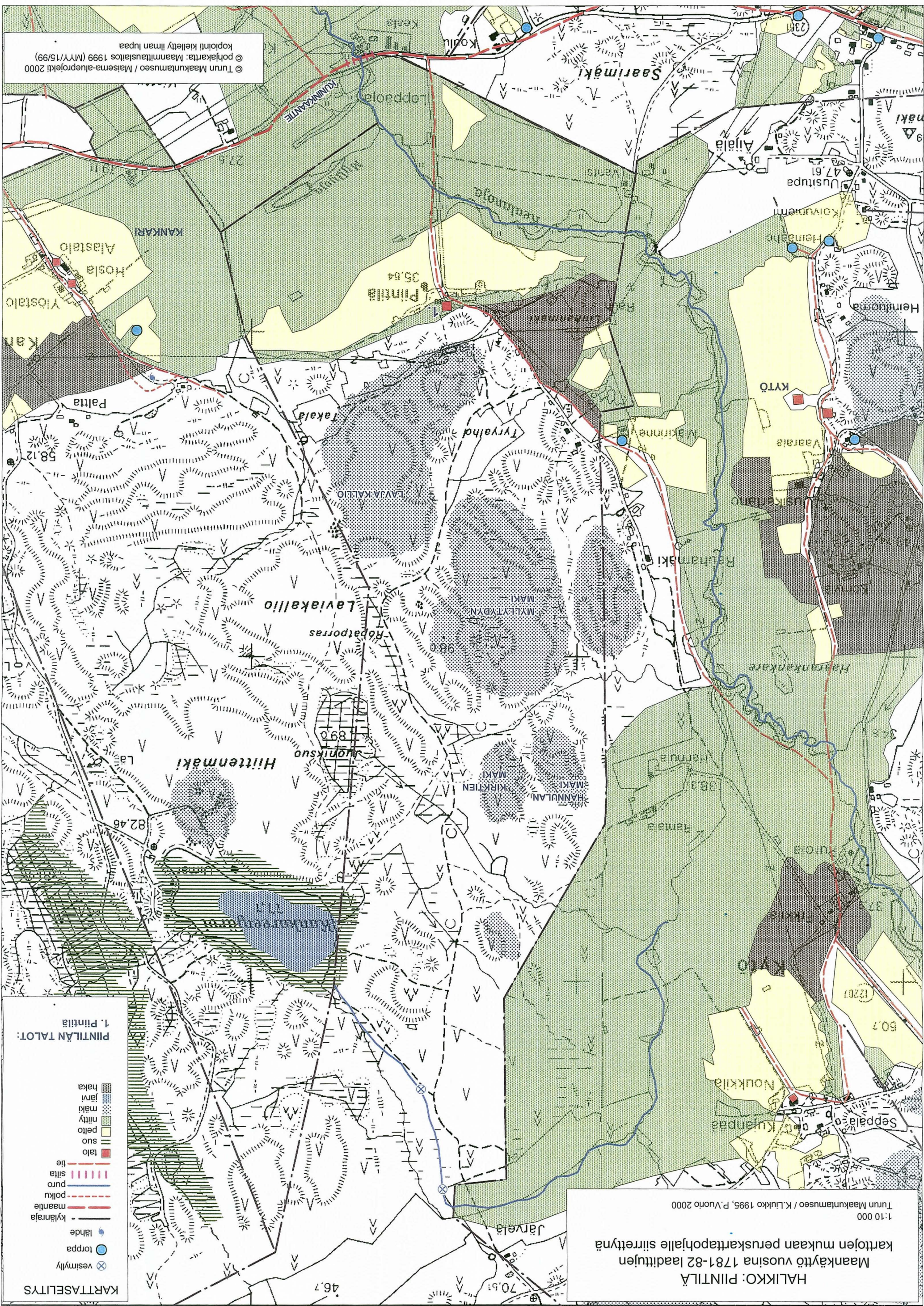
KUVAUS

Yksinäistalo vanhalla tontillaan. Paritupatyypinen vanha päärakennus 1680-l. Nykyinen päärakennus 1850-l. Useita muonamiesten asuinrakennuksia ja sahalaitos sekä talousrakennuksia 1800-1900-luvuilta. Valtakunnallisesti arvokas ympäristö.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	414
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Keala	Paikallinen	
Ent. Alakydön torppa. Kestikievari 1800-l. Kealan yhtiömeijerei 1892, toiminnassa vuoteen 1931. . Päärakennus 1800-l (muutoksia 1960). Rakennuksessa toiminut myös Rauman Valu Oy:n toimisto. Toinen asuinrakennus.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	415
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkilä	Paikallinen	
Ent. muonamiesasunto. Päärakennus vinkkelinmallinen 1700/1800-l vaiht., lato/navetta/puuvaja 1900-l, maakellari 1900-l alusta. Mäkilän ja Piintilän välissä tien varressa savusauna 1800-l. Kuuluu Piintilän tilan valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriy		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	416
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkirinne	Paikallinen	
Entinen muonamiesten asuinpaikka. Kydön torppa sijainnut samalla paikalla 1760-l. Rintamamiestilaksi 1940-l. Päärakennus 1850 (muutoksia1950-l). Ulkorakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	417
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Palttala	Paikallinen	
Ent.muonamiesas. Päärak.1700/1800-l vaiht.,navetta 1900-l,heinälato 1900-l.100 m päässä ollut Kalliolan sotilastorppa,purettu 1950-l. Kuuluu Piintilän tilan valtak. Arvokkaaseen kulttuuriympäristöön.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	418
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Piintilä	Valtakunnallinen	
Ratsutila. Paritupatyypinen vanha päärakennus1680-l. Nykyinen päärakennus 1850-l. Useita muonamiesten asuinrakennuksia ja sahalaitos sekä talousrakennuksia 1800-1900-luvuilta. Valtakunnallisesti arvokas ympäristö.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	419
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Piintilä, Takala	Paikallinen	
Piintilän kartanon ent. alustalaisten asunto. Päärakennnus 1800-l, susiovi.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Piintilä	420
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saha	Historiallinen	
K.V.Piintilän rakentama sahalaitos. Saharakennus 1800-1900-l vaihteesta. Kellari 1800-l. Piintilän kartanon mailla.		

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Pitkänoja

Maisema

Pitkänojan kylän keskeinen peltoalue sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Vanha kylämäki on säilyttänyt luonteensa, huomattava osa rakennuskannasta on vuosisadan alkuvuosikymmeniltä tai vanhempaa. Pitkänojan kylä sijaitsee Halikon pohjoisosissa Halikonjoen länsipuolella, Alustaoja-nimisen sivuhaaran ympärillä. Naapurikyliä ovat Melkola pohjoisessa ja idässä, Märy kaakossa, Ammakko etelässä, lounaassa Piintilä, luoteessa Kytö ja Noukkila Kumiossa. Vanha kyläkeskus sijaitsee jokilaaksossa useiden puronotkelmien keskellä, takamaat ovat korkeampaa ja soista, osin paljaskallioista metsää.

Historia

Pitkojan kylä on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla. Uuden ajan alussa siellä on ollut kuusi taloa. Kylä on kuulunut Marttilan hallintopitäjään vuoteen 1860. Talojen lukumäärä on kuitenkin pudonnut puoleen 1700-luvun lopulle tultaessa. Isojakokarttaan vuodelta 1780-1781 on merkitty Perttulan, Isotalon ja Vähätalon vanhat kantatalot nykyisille paikoilleen. Lisäksi siinä on neljä torppaa, joista kaksi sijaitsi Horniitunmäen pohjoispuolella, yksi sen eteläpuolella lounaaseen vievän tien varrella ja neljäs Melkolan kylän rajoilla kylämäestä pohjoiseen nykyisen Kupilan kohdalla. Alustaojan varret ovat olleet niittyä, pellot ovat ympäröineet kylämäkeä, kuten nykyäänkin. Hakamaa on ollut peltoalueen pohjoispuolella, metsät kylän länsiosissa. Alustaojan sivuhaaran, Myllyojan varrelle on Horniitunmäen itäpuolelle merkitty kolme vesimyllyä. Kaikki kolme kantatilaa siis sijaitsevat edelleen isojaonaikaisilla paikoillaan tiiviinä rykelmänä peltojen ympäröimänä. Pellonpää-niminen tila sijaitsee nykyään yhden isojakokarttaan merkityn torpan paikalla, Ketola eteläisimmän ja Kupila pohjoisimman. Muita vanhoja torppia ovat Koivusilta (Vähätalosta), Uutela (Perttalasta) ja suutarin asuma Kujanpää (Isotalosta). Pääosa isojaon aikaisista niityistä, esimerkiksi Alustajoen varrella, on nykyään peltoa. Tie Vaskiolta Pitkäojalle kulkee nykyään suunnilleen samaa reittiä kuin 1700-luvun lopulla. Hakamaa kylän pohjoisreunalla on hävinnyt. 1800-luvun rakennuskantaa on säilynyt Aholassa (asuinrakennuksen vanha osa), Koivusillassa (asuinrakennus ja riihi), Mäkilässä (asuinrakennus), Pellonpäässä (asuinrakennus ja navetta), Perttalassa (asuinrakennus, luhti-kellari, liiteri, navetta, vilja-aitta, sauna, syytinkiasumus),Vähätalossa (asuinrakennus, aitta) ja Yli-Takalassa (asuinrakennus-puori). Aiemmin ylempänä kulkenut tie muutettiin nykyiselle kohdalleen 1940-luvulla. Tällöin rakennettiin betonisilta. Uusittua puukantta kannattaa rautapalkki.

Nykytila

Pitkänojan kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Pitkänoja

KOHDENO
90

ARVOALUE
Vanha kylätontti

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS

Vanhalla kylätontilla Vähätalon, Perttalan ja Isotalon kantatalot. Vähätalon päärakennus alun perin 1700-l ja Perttalan päärakennus 1880-l. Pohjoispuolella ent. tilitoman väestön asuinalue (Yli-Takala Uutela,Mäkilä) maisemallisesti merkittävällä paikall

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	421
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ketola	Maisemallinen	

Ent. Vähätalon torppa. Asuinrakennus
keskusmuuripohjakaavainen 1932 (muutoksia 1989).
Autotalli/verstas 1965, navetta 1945.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	422
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koivusilta	Paikallinen	

Ent. Vähätalon torppa. Asuinrakennus 1800-1900-
lukujen vaihteesta., Riihi 1800-l (saunaksi myöh, siirr
paikalle 1970-l), navetta 1960-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	423
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkilä	Paikallinen	

Päärakennus 1800-l (sahuri Kustaa Ahlgren myöh
Ahomäki). Vaja ja sauna 1900-l alkupuolelta..

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	424
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pellonpää	Maisemallinen	

Päärakennus 1800-l. Navetta/lato 1800-l, uusittu 1959.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	425
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Perttala	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Päärakennus 1880
(muutoksia 1950-l). Luhti/kellari 1800-1900-l, liiteri ja
navetta 1800-1900, navetta 1911, vilja-aitta 1800-l,
sauna 1800-1900-l, kuivuri 1975, makasiini 1900-la,
syytinkiasumus 1800-1900.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	426
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uutela	Maisemallinen	

Ent. Perttalan torppa. Päärakennus1900-l alusta
(muutoksia 1950-60-l ja 1986). Navetta ja lato 1900-
luvun alkupuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	427
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vähätalo (Hovi)	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla kylätontilla. Päärakennus alun perin
1700-l (muutoksia 1910-20-l, 1934 ja 1950). Vilja-aitta
1700-1800-l. Navetta 1915, talli 1920 ja makasiini 1910-
20-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Pitkänoja	428
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Yli-Takala	Maisemallinen	

Päärakennus siirretty nykyiselle paikalleen 1930-l.
Toinen asuinrakennus alun perin 1700-l (muutoksia
1930-l). Navetta/vaja 1900-l alkupuolelta ja lato n1940-l.

HALIKKO: JUVA, MELKOLA, PITKÄNOJA
Maankäyttö vuosina 1780-81 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ♦ saha
- sahan rukoushuone
- torppa
- ⊗ vesimylly
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- ||||| silta
- tie
- torpan tontti
- talon tontti
- talo
- suo
- peltoraivio
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- humalatarha
- haka

JUVAN TALOT:

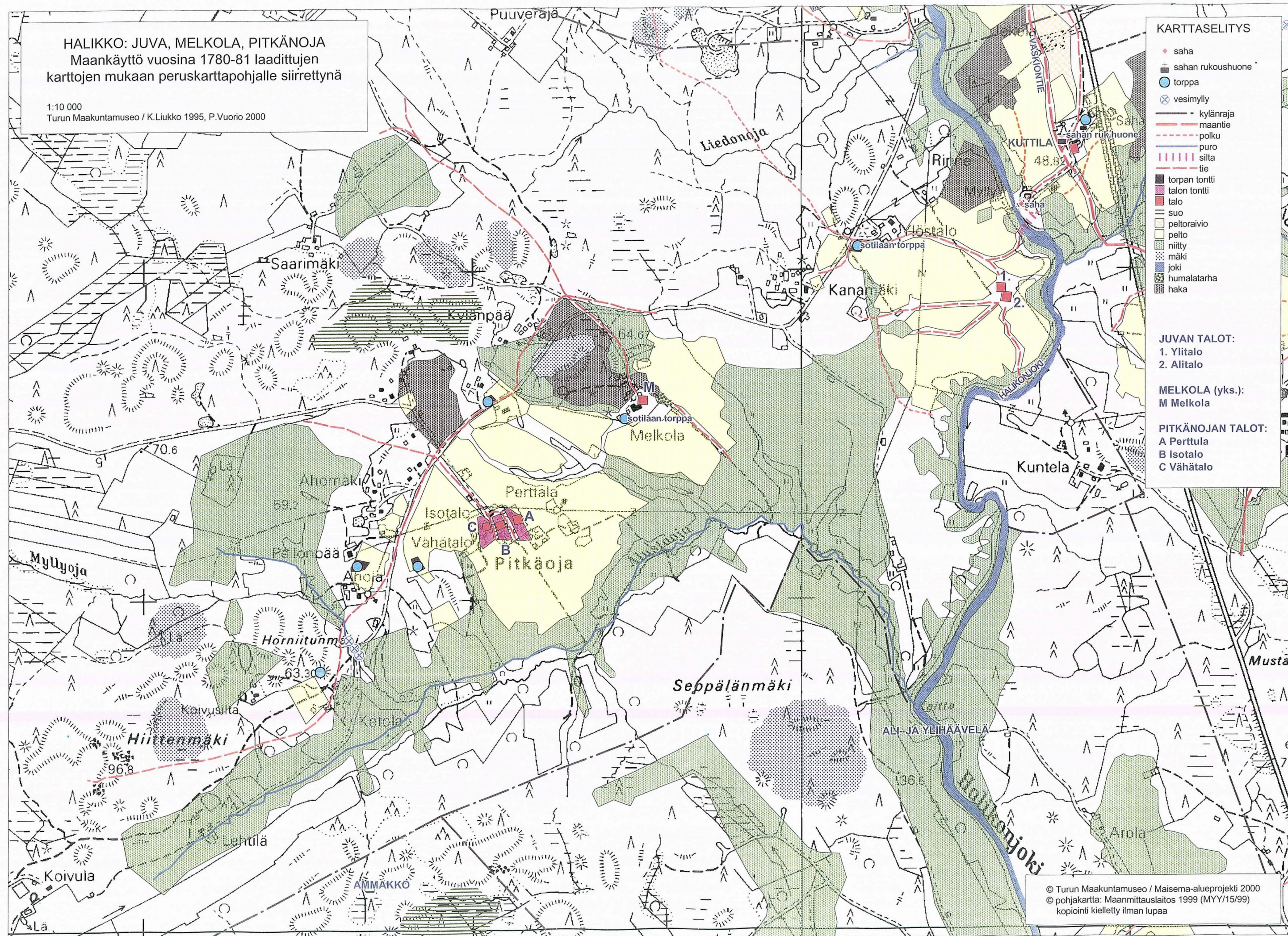
1. Ylitalo
2. Alitalo

MELKOLA (yks.):

- M Melkola

PITKÄNOJAN TALOT:

- A Perttula
B Isotalo
C Vähätalo

KUNTA

Halikko

Maisema

Puotilan kylä sijaitsee Halikon kirkonkylän länsipuolella, rajoittuen Halikonjokeen, pohjoisessa kylän naapurina on Yttelä, idässä Tunila ja etelässä Rikala ja Mustamäki. Kylästä lähtee lounaaseen pitkänomainen maakaistale, joka on ns. Heinäalhon alue. Puotilan kylän halki kulkee itä-länsi suunnassa vanha Kuninkaantie sekä Turku-Helsinki rautatie. Lisäksi nykyiseen kyläalueeseen kuuluu Halikon asemaseutu vanhoine asemarakennuksineen ja asutuksineen. Kylän luonteenomaisena piirteenä on Halikonjoen syvä uoma ja sitä ympäröivä laaja peltoalue. Puotilan yksinäistila talous- ja väenrakennuksineen muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Halikon asemaseutu on rakennuskannaltaan moni-ilmeinen ja -ikäinen, mutta muodostaa viehättävän ja rakennushistoriallisesti säilytettävän yhteisön. Alue kuuluu Halikon-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Puotilan kylä sijaitsee pääosin Halikon asemanseudulla. Tällä alueella sijaitsee mm. Halikon vanha rautatieasemamiljöö. Läheisyydessä on toiminut aseman Osuuskauppa (per. 1906) ja posti. Alue muodostaa eräänlaisen kyläkeskuksen. Rakennuskanta alueella on vain osin vanhaa. Tänä päivänä on Kuninkaantien ja radan välinen osuus kylän maista viljetyä, samoin myös ne Puotilanmäen ja joen väliset pellot, joita tiedetään viljellyn jo 1600-luvulla. Nykyisin Puotilan luoteispuolella avautuu laaja peltonäköymä, jota reunustaa Halikonjoen mutka. Tähän alueeseen sisältyy osana myös Puotilan länsipuolen 1600-luvun pellot. Kauempana em. pellolla on kolme 1940-50 taloa sekä Halikon sähkökeskus. Kuninkaankartaston mukaan nämä alueet olivat metsänä 1700-luvulla. Joen töyräsmat toimivat niittyinä, samoin joen mutkan välinen alue. Puotilan tila sijaitsee samalla paikalla Puotilan mäellä kuin jo 1600-luvulla. Uusklassis-tyyppinen pääarakennus vuodelta 1894 (jatke 1928) ympäröivine talousrakennuksineen sekä tallimiehen ja muonamiehen asuntoineen muodostavat kauniisti säilyneen kokonaisuuden. Tilaa kutsutaankin paikkakunnalla Puotilan kartanoksi. Tilan komea riihi 1800-luvun puolivälistä sijaitsee pääarakennuksesta luoteeseen, peltojen keskellä. Suunniteltu liittymätie tulevaan moottoritiehen katkaisee kantatilan ja riihen välisen yhteyden, riihi jää tien länsipuolelle. Puotilan kylän länsiosassa on Halikon asemanseutu. Turku-Karjaa rautatie valmistui 1899. Itse asemarakennuksen (Bruno Granholm 1898-99) ympärille on keskittynyt kylän vanhinta rakennuskantaa. Vanhin rakennus lienee 1700-luvun lopulta Kaunelan tilan vanha pääarakennus, joka on aikoinaan toiminut majatalona. Taloista viisi on 1880-luvun jälkipuolelta, kolme 1900-luvun alusta ja viisi 1920-30-luvuilta. Lisäksi asemanseudulla on noin kymmenen 1940-50-luvun tyyppitaloa. Vässiläntien varrella sekä aseman varastorakennuksiin johtavan tien varrella on näyttävät koivukujat. Vässiläntietä kuljettaessa, koivukujan päättyessä, avautuu henkeäsalpaavan kaunis peltomaisemanäköymä jokilaaksoon. Asemaseudun eteläpuolella, Mustamäentien varrella on nuorisoseurantalo (1970-80-taite) sekä urheilukenttä (katsomo 1941) ja Rautaruukin tehdas (1950-luku). Tänne sijoittuu myös uutta pientaloasutusta.

Varhaisin kirjallinen maininta Puotilan kylästä (ja yksinäistalosta) on v:lta 1423. Kylä kuului 1500-luvulla ns. suomalaisen oikeuden kyliin, joten se lienee perustettu jo varhaiskeskiaikana (ilm. ennen v. 1300). V. 1456 turkulainen porvari Ragvald Suurpää lahjoitti Puotilan Naantalin luostarille, jolla se oli v:een 1556. V. 1581 se tuli Antti Laurinp. Läänitykseksi. V:sta 1835 Puotila oli Viurilan kartanon omistuksessa tämän vuosisadan alkuun asti. Puotilalla on ollut suuri joukko torppia, joista vanhimmat perustettiin jo 1700-luvun lopulla. Ns. Heinäalhon kyläalueen asutus mm. muodostui yksinomaan torpista (Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Vuokratilojen suuresta määrästä johtuen Puotilaan syntyi tämän vuosisadan alkupuolella varsin suuri määrä pientiloja, kun lähes kaikki ent. torpat, mäkituvat ym. vuokratilat itsenäistyivät (esim. v. 1926). Jo aivan vuosisadan alussa oli lohkaistu tilat Tku-Hki -rautatiealuetta ja Kihisten kansakoulua varten. Rautatieaseman ja v. 1927 lohkaistun aseman Osuuskaupan (Tienhaara) ympäristöön syntyi lähes taajamamainen pienten tilojen ja omakotiasumusten rykelmä. Puotila sijaitsee läntisessä Halikossa Kirkonkylän tuntumassa ja asemanseudulla. Se rajoittuu etelässä Hirvikallioon, Rikalaan ja Ikelään, lännessä Kihisiin. Vialaan ja Tunilaan sekä pohjoisessa Yttelään ja idässä Pappilaan. Idässä raja kulkee Halikonjokea pitkin. Kylää halkoo itä-länsi -suunnassa Turuntie ja Tku-Hki -rautatie sekä pohjois-etelä -suunnassa Rikalantie. Alue on maastoltaan melko tasaista. Lounaassa on tasaista peltoa ja metsäsaarekkeitä, asutus sijaitsee osin peltojen ympäröimänä. Kylän keskiosassa sijaitsee Rautaruukin tehdas (aik. M. Elorannan säiliönpäätytehdas, rak. 1950-l.) metsäsaarekkeessa, lähistöllä sijaitsee myös Urheilukenttä sekä uutta omakotiasutusta. Mustamäentien varrella on myös Nuorisoseurantalo, jonka nyk. rakennus valmistui 1970-80-l. (vanha paloi 1970-luvun lopulla, oli rak. 1950-l.). Rautatieaseman ympäristössä on vanhaa aseman rakennuskantaa. Aseman lähistöllä oleva rakennuskanta on sijoittunut pellon ympäröimän metsäsaarekkeen lounaisreunalle. Nämä rakennukset ovat osin vanhoja työläisasumuksia. Kylän itäosalle, joka rajoittuu Halikonjokeen, on luonteenomaista peltomaisema ja

metsäsaarekkeet.

Varhaisin kirjallinen maininta Puotilan kylästä (ja yksinäistalosta) on v:lta 1423. Kylä kuului 1500-luvulla ns. suomalaisen oikeuden kyliin, joten se lienee perustettu jo varhaiskeskiaikana (ilm. ennen v. 1300). V. 1456 turkulainen porvari Ragvald Suurpää lahjoitti Puotilan Naantalin luostarille, jolla se oli v:een 1556. V. 1581 se tuli Antti Laurinp. Läänitykseksi. V:sta 1835 Puotila oli Viurilan kartanon omistuksessa tämän vuosisadan alkuun asti. Puotilalla on ollut suuri joukko torppia, joista vanhimmat perustettiin jo 1700-luvun lopulla. Ns. Heinäalhon kyläalueen asutus mm. muodostui yksinomaan torpista (Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Vuokratilojen suuresta määrästä johtuen Puotilaan syntyi tämän vuosisadan alkupuolella varsin suuri määrä pientiloja, kun lähes kaikki ent. torpat, mäkituvat ym. vuokratilat itsenäistyivät (esim. v. 1926). Jo aivan vuosisadan alussa oli lohkaistu tilat Tku-Hki -rautatiealuetta ja Kihisten kansakoulua varten. Rautatieaseman ja v. 1927 lohkaistun aseman Osuuskaupan (Tienhaara) ympäristöön syntyi lähes taajamamainen pienten tilojen ja omakotiasumusten rykelmä. Puotila sijaitsee läntisessä Halikossa Kirkonkylän tuntumassa ja asemanseudulla. Se rajoittuu etelässä Hirvikallioon, Rikalaan ja Ikelään, lännessä Kihisiin. Vialaan ja Tunilaan sekä pohjoisessa Yttelään ja idässä Pappilaan. Idässä raja kulkee Halikonjokea pitkin. Kylää halkoo itä-länsi -suunnassa Turuntie ja Tku-Hki -rautatie sekä pohjois-etelä -suunnassa Rikalantie. Alue on maastoltaan melko tasaista. Lounaassa on tasaista peltoa ja metsäsaarekkeitä, asutus sijaitsee osin peltojen ympäröimänä. Kylän keskiosassa sijaitsee Rautaruukin tehdas (aik. M. Elorannan säiliönpäätytehdas, rak. 1950-l.) metsäsaarekkeessa, lähistöllä sijaitsee myös Urheilukenttä sekä uutta omakotiasutusta. Mustamäentien varrella on myös Nuorisoseurantalo, jonka nyk. rakennus valmistui 1970-80-l. (vanha paloi 1970-luvun lopulla, oli rak. 1950-l.). Rautatieaseman ympäristössä on vanhaa aseman rakennuskantaa. Aseman lähistöllä oleva rakennuskanta on sijoittunut pellon ympäröimän metsäsaarekkeen lounaisreunalle. Nämä rakennukset ovat osin vanhoja työläisasumuksia. Kylän itäosalle, joka rajoittuu Halikonjokeen, on luonteenomaista peltomaisema ja metsäsaarekkeet.

Historia

Puotilasta on löydetty sekä kivikautinen asuinpaikka, että esinelöytö myöhäiseltä rautakaudelta. Kylä kuuluu ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla. Ensimmäinen tieto asiakirjoissa Puotilasta on vuodelta 1423. Tila joutui Naantalin luostarille vuonna 1456. 1700-luvulla talo kuului kruunulle ja toimi ratsutilana numero 81 Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Halikon komppaniassa. Vuonna 1803 kirkkoherra P.J. Ignatius osti sen verotaloksi. Vuodesta 1835 vuoteen 1906 Puotila kuului Viurilan kartanon omistuksiin. Puotilasta on lohkottu alue Turku-Karjaa radalle vuonna 1904 ja Kihisten kansakoulun paikka 1906. Puotilalla oli suuri joukko torppia, jotka sijaitsivat nykyisen ns. Heinäalhon alueella (esim. Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Tiloista Kaunela, Valola ja Lempola lohkottiin vuonna 1912. Suurin osa, eli 14 palstatilaa lohkottiin vuonna 1926. Puotilasta on säilynyt kartta vuodelta 1694, jossa näkyy kylän yksinäistila. Puotilan kylän kohdalta puuttuvat isojakokartat, 1700-luvun lopun tilanteeseen voidaan tutustua vain Kuninkaan kartaston 1776-1805 avulla. Tilan pellot sijaitsivat saatavissa olevan aineiston mukaan Puotilanmäen ja Halikonjoen välisellä alueella sekä Kuninkaantien varrella, molemmin puolin tietä, Puotilan mäestä lounaaseen. Joen töyräät toimivat niittyinä, samoin niittyä oli Kuninkaantien eteläpuolella, nykyisen rautatielinjauksen ympärillä. Kylään kuului myös kaksi hakaa, jotka olivat Kuninkaantien eteläpuolella niittyjen yhteydessä. Puotilan säterivapautta nauttiva yksinäistila on kirjattu maarekisteriin vuonna 1892.

Nykytila

Alue on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavassa (1994, vahvistamaton) maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jossa ympäristö säilytetään. Puotilan tila on merkitty rakennustaiteellisesti, alueen historian tai kylärakenteen ja miljöön yhtenäisyyden kannalta tärkeäksi rakennusryhmäksi (SR-275).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Puotila	91
ARVOALUE	ARVOTUS	
Halikon asemanseutu	Valtakunnallinen	

KUVAUS

Halikon asema ulkorakennuksineen 1898-99, Tienhaaran ent.kauppa/as.rak 1870-I, Huvilan mäkitupa 1800-I, Päivölä 1920-I, Päivärinne 1900, Kaunela ent.majatalo/as.rak 1780.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Puotila	92
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha yksinäistalon tontti	Seudullinen	

KUVAUS

Puotilan kantatalo sijaitsee yhä samalla paikalla kuin 1600-luvulla. Päärakennus 1894 (jatk1928), talli- ja muonamiesten asunnot, riihi 1850. Pihapiiri hyvin säilynyt kokonaisuus.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	429
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
""""Touhula""""	Maisemallinen	

Kartanon työväen asuinrakennus 1800-I/1900-I ja riihi. Kuuluu Puotilan tilaan.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	430
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Alestupa	Historiallinen	

Ent. Alestuvan torppa. Päärakennus 1923/24 (muutoksia 1948). Sauna 1923/24, sauna 1958/59.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Haapaniemi

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
431

Päärakennus 1938 (1940-I ja 1980-I), sauna 1940-I, navetta 1958 ja vaja 1960-I.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Hiilimäki

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
432

Päärakennus 1800-I (muutoksia 1920-I), sauna/puuvaja, kellari. Hyvin säilynyt pienasuintilan pihapiiri.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Kantola

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
433

Päärakennus 1900-I alkupuoliskolta. Sauna/vaja 1940-50-I.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Kaunela

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
434

Pärakennus1780 (jatko-osa1910). Ainakin 1800-luvulla tilalla on toiminut majatalo. Räätälin asunto1890-I. Omakotitalo 1970-I. Useita talousrakennuksia 1800- ja 1900-luvuilta.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Laaksola

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
435

Parituvallinen asuinrakennus 1891(muutoksia 1975). Karjasuoja ja kellari.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Laita

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
436

Päärakennus ja piharakennus 1948. Hyvin säilynyt pihapiiri..

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Lempola

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
437

Päärakennus 1800-I, muutoksia 1930-I ja 1950-I. Karjasuoja 1960-I vanhan navetan paikalle

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Mäkirinne

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
438

Pika-asutustila. Päärakennus 1940-I, sauna 1940-I, puuvaja 1940-I, 2 kaivoa.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Männistö

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
439

Päärakennus 1938 (muutoksia 1944 ja 1976). Talousrakennuksia.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Puotila

KYLÄ
Puotila
ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
440

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1894 (muutoksia 1928 ja 1986). Muonamiesten asuinrakennuksia 1800-luvulta. Useita talousrakennuksia 1800-I ja 1900-I alkupuolelta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	441
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivölä	Paikallinen	

Päärakennus 1925 (muutoksia 1964 ja 1969).
Navetta/vaja 1920-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	442
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivölä	Maisemallinen	

Päärakennus 1920-l, (muutoksia1974), sauna samoilta ajoilta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	443
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhala	Maisemallinen	

Päärakennus 1940-l, varasto/puuvaja 1940-l, sauna 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	444
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Syrjälä	Maisemallinen	

Puotilan kartanon ent. muonamiehen asuinrakennus 1800-l (muutoksia 1930-l, 1950-l ja 1960-l).
Vaja/karjasuoja/ulkuhuone 1800-l, sauna 1952.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	445
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tienhaara	Paikallinen	

Asuinrakennus/kauppa 1800-l. Rakennuksessa toimi kauppa jo 1800-l. Halikon aseman osuuskauppa 1906 lähtien. Kaupparakennuksen laajennus 1900-l alkupuolella ja 1967. Talousrakennuksia.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	446
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Turun -Karjaan rautatiealue	Valtakunnallinen	

Asemarakennus 1898-99 (Bruno Granholm: tyyppipiirustukset; laajennus 1903, muutoksia 1990-l).
Asuin- ja talousrakennuksia. Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	447
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Turun-Karjaan rautatiealue	Valtakunnallinen	

Kolme varastoa 1900-luvun alusta; sementtiilirunkoinen, rankorunkoinen, sementtiharkkorunkoinen. Kätetty 1900-luvun alussa rautatieaseman ja osuuskaupan varstoina.
Osa valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	448
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Urheilukenttä	Paikallinen	

Asuinrakennus ja katsomo 1946/47. Kalustovaja, ulkokuone 1960-70-l. Pukusuoja ja katsomo.

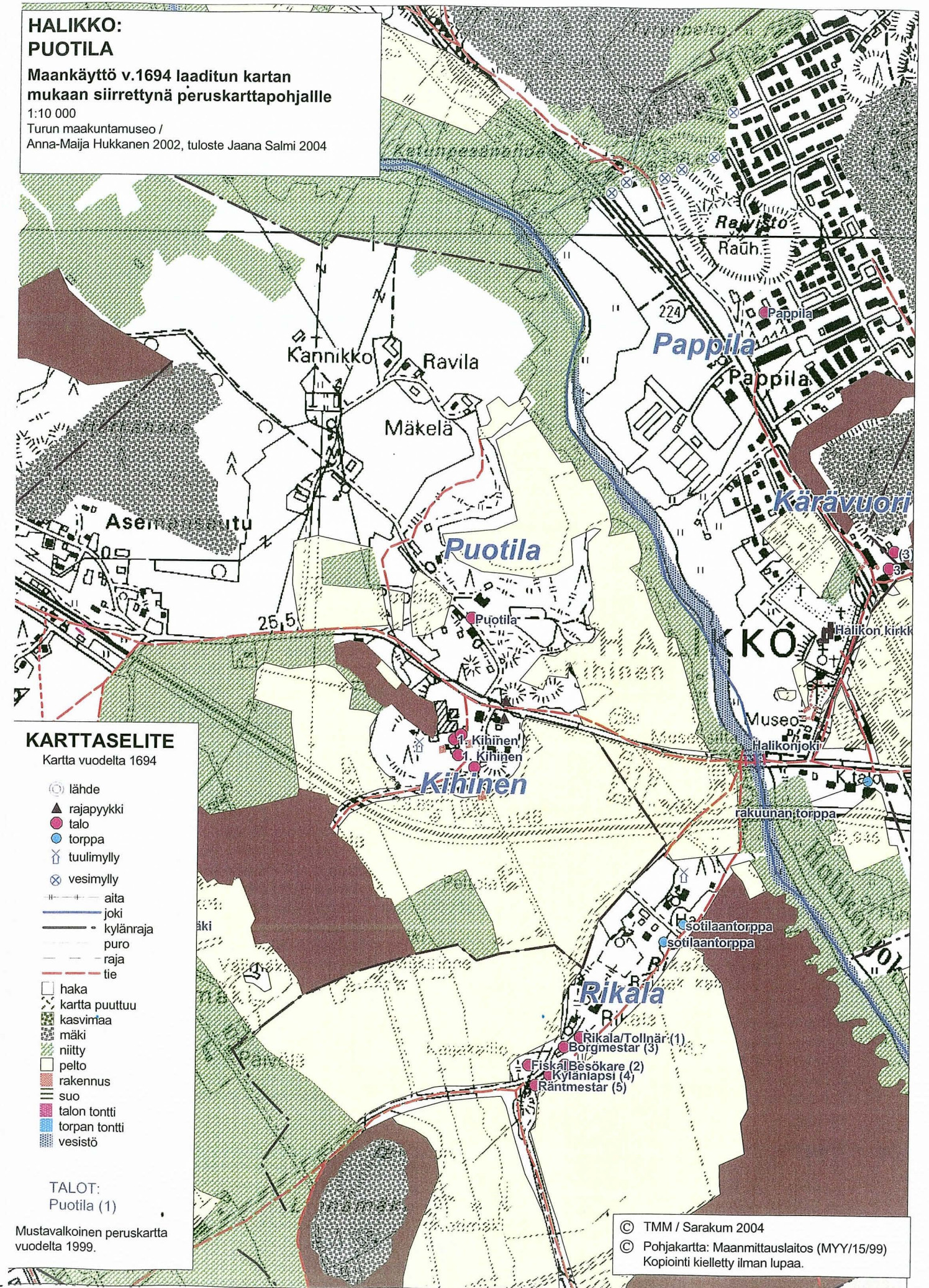
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Puotila	449
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusitupa	Historiallinen	

Entinen Puotilan torppa. Päärakennus 1920 (muutoksia 1960-83). Navetta ja makasiini 1930-l. Sauna 1946.
Kellari.

HALIKKO: PUOTILA

Maankäyttö v.1694 laaditun kartan
mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
1:10 000

Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Putola
Maisema	
Putolan kylä sijaitsee kahdessa osassa Halikon kirkonkylän koillispuolella. Eteläisempi osa on Salitunojan rannalla, Kärävuoren ja kunnan rajan välissä. Tässä osassa on sijainnut Putolan kylämäki isojaon aikana. Nykyisin kyläalueen eteläpuolella on tiheää pien- ja kerrostaloasutusta 1960-80-luvuilta. Aluetta halkoo tie, jonka länsipuolella on mäen rinne ja harvempaa omakotiasutusta. Kyläalue avautuu keski- ja pohjoisosiltaan laajoiksi peltoaukeiksi. Pohjoisempi osa sijaitsee Yttelän ja Toijalan kylien välissä, ja se on eteläosiltaan laajaa peltoaukeata, pohjoisosa on metsäistä. Alue kuuluu Halikonjoen-Uskelanjoen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Ylhäisten tilakokonaisuus suojeltu rakennuslainsäädännön nojalla. Kylän eri osien rakennuskanta varsin eri-ikäistä koostuen osin uudesta taajamarakentamisesta, osin 1940-50-l. tyyppitaloista, osin vanhemmista rakennuksista. NYKYINEN MAISEMARAKENNE: Kylän nykyinen rakennuskanta muodostuu viime vuosikymmenien oma-, rivi- ja kerrostaloasuntojen lisäksi sotien jälkeen rakennetusta 1 1/2-kerroksisista tyyppitaloista sekä muutamasta vanhemmasta tilasta. Näistä sekä rakennus- että kulttuurihistoriallisesti arvokkain on Ylhäisten tila, jonka päärakennuksen vanhimmat osat sekä aitta lienevät peräisin 1700-luvun lopusta. Tilan muu rakennuskanta on 1930-luvulta, yhteensä rakennuksia on 11. Nämä muodostavat yhtenäisen maatilakokonaisuuden työväenasuntoineen, talleineen ja karjasuojineen Halikon kirkonkylän tuntumaan. Tila onkin seutukaavaliiton suojelukohteena. Kylän alueella on lisäksi Peltolan tila, jonka päärakennus on vuodelta 1925 sekä Vaahtera (ennen Lind) vuodelta 1920. Molemmat ovat vanhoja torppia, joiden asuinrakennusten paikoilla on ollut aiemmin hirsinen torppa. Lisäksi nk. Lindin torpalla on ollut Harmalan mäkitupa maillaan. Raution tilan mailla on ennen sijainnut rakuunantorppa. Näistä Vaahteran tila on säilyttänyt 1920-luvun ulkoasunsa sekä kylässä sijaitseva Koivurinne (vuodelta 1934) oman aikansa ulkoasun ja ovat näin rakennushistoriallisesti mielenkiintoisia. Putolan kylän eri osat sijaitsevat Halikon kunnan itälaidalla, osin aivan Kirkonkylässä. Kylän, joka muodostuu toisistaan irrallaan olevista osasista, eteläisin osa rajoittuu lännessä ja pohjoisessa Kärävuoreen, etelässä ja idässä Salon kaupunkiin sekä idässä myös Kärävuoreen ja Toijalaan. Pohjoisempänä oleva alue taas rajoittuu lännessä Yttelään ja Tavolaan, etelässä Pappilaan, idässä Toijalaan ja Kärävuoreen sekä pohjoisessa Paijulaan ja Kärävuoreen. Tämän pohjoispuolella sijaitsee vielä pieni kylän alue, joka rajoittuu Joensuuhun ja Kärävuoreen. Kirkonkylässä sijaitseva kyläalue muodostuu eteläisiltä osin taajama-alueesta koostuen omakoti-, rivi- ja kerrostaloista. Lännessä raja kulkee osin Salitunojaa pitkin. Alueen pohjoisosan rakennuskanta on vanhempaa ja maisemaltaan osin peltoa ja osin metsää. Asutus on keskittynyt metsän reunalle. Pohjoisessa oleva kyläalue on maisemaltaan pääosin alavaa peltoa, jolle on muodostunut siirtoväkiasutusta (tyyppitaloja).	
Historia	
Putolasta on löydetty todennäköinen kivikautinen asuinpaikka, josta on useita esinelöytöjä. Putolan kylä kuuluu ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla. 1560-luvulla Putolan kylässä tiedetään olleen kolme tilaa. Putolan kylän perintötiloilla Ylhäinen (N:o 1) ja Alhainen (N:o 2) suoritettiin peltojako loppuun 9.5.1779. Ylhäisten tila toimi Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Halikon komppanian ratsutilana numero 89. Ylhäinen ostettiin perinnöksi vuonna 1790. Vuonna 1801 siihen liitettiin Alhaisten rustholli. Molemmista tiloista lohkottiin 9.12.1873 Halikon 4. reservikomppanian ampumaradalle paikka. Ylhäisten tilasta lohkotiin vuonna 1914 yhdeksän palstatilaa, joista loppujen lopuksi muodostettiin 4 tilaa vuonna 1925: Paltta, Määräla, Rautio ja Hakala. Alhaisesta lohkottiin niin ikään 1914 neljä tilaa: Perämäki, Peltola, Metsälä ja Mäntylä. Lisäksi kylään muodostettiin 1953-57 välisenä aikana 7 uudistilaa (perintötilaa) sekä vielä vuonna 1987 yksi. Vuoden 1773 kartassa Putolan kylän Ylhäisten tila on sijainnut hieman ylempänä rinteellä kuin nykyinen Ylhäisten tilan paikka on. Kylän peltoja on ollut sekä heti kylämäestä itään että Salitunojan länsipuolella Postin tilan (Kärävuori) peltojen yhteydessä. Lisäksi Toijalan kylämäen eteläpuolella on ollut kylällä sarkoja. Kuninkaantiestä haarautui tie pohjoiseen, joka kulki ja kulkee yhä vanhalla paikallaan kylän peltojen halki. Kylän 1700-luvun pelloista on nykyisin viljeltyinä Ylhäisten pohjoispuolinen osa, muu alue on asutuksen peitossa. Sekä kylän peltojen halki kulkeva tie että mäen rinteellä kulkeva tie ovat nähtävissä jo vuoden 1773 kartassa.	
Nykytila	
Alue on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavassa vuodelta 1994 (vahvistamaton) pientalo- ja kerrostalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AP ja AK). Ylhäisten maatilakokonaisuus on merkitty rakennustaiteellisesti, alueen historian tai kylärakenteen ja miljööön yhtenäsiyyden kannalta tärkeäksi rakennusryhmäksi (SR-10). Varsinais-Suomen seutukaavaliiton täydennyskaavassa (1990) Putolan herraskartanomiljöö on merkitty suojelukohteeksi SU-680.	

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Putola	93
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	
KUVAUS Putolan (Ylhäis) vanha tontti. Kantatalo enelleen vanhalla tontillaan. Päärakennus 1700-l. Aitta 1700-l. Työväen asuinrakennus1936/37. Useita talousrakennuksia 1930- ja 1950-luvuilta. Valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Putola	450
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peltola	Historiallinen	

Ent. Putolan torppa. Päärakennus 1925 (muutoksia 1959 ja 1974). Navetta ja puuvaja 1927, sauna 1930-l, kuivuri 1962, kalustovaja 1982, kuivuri 1985.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Putola	451
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Purola	Maisemallinen	

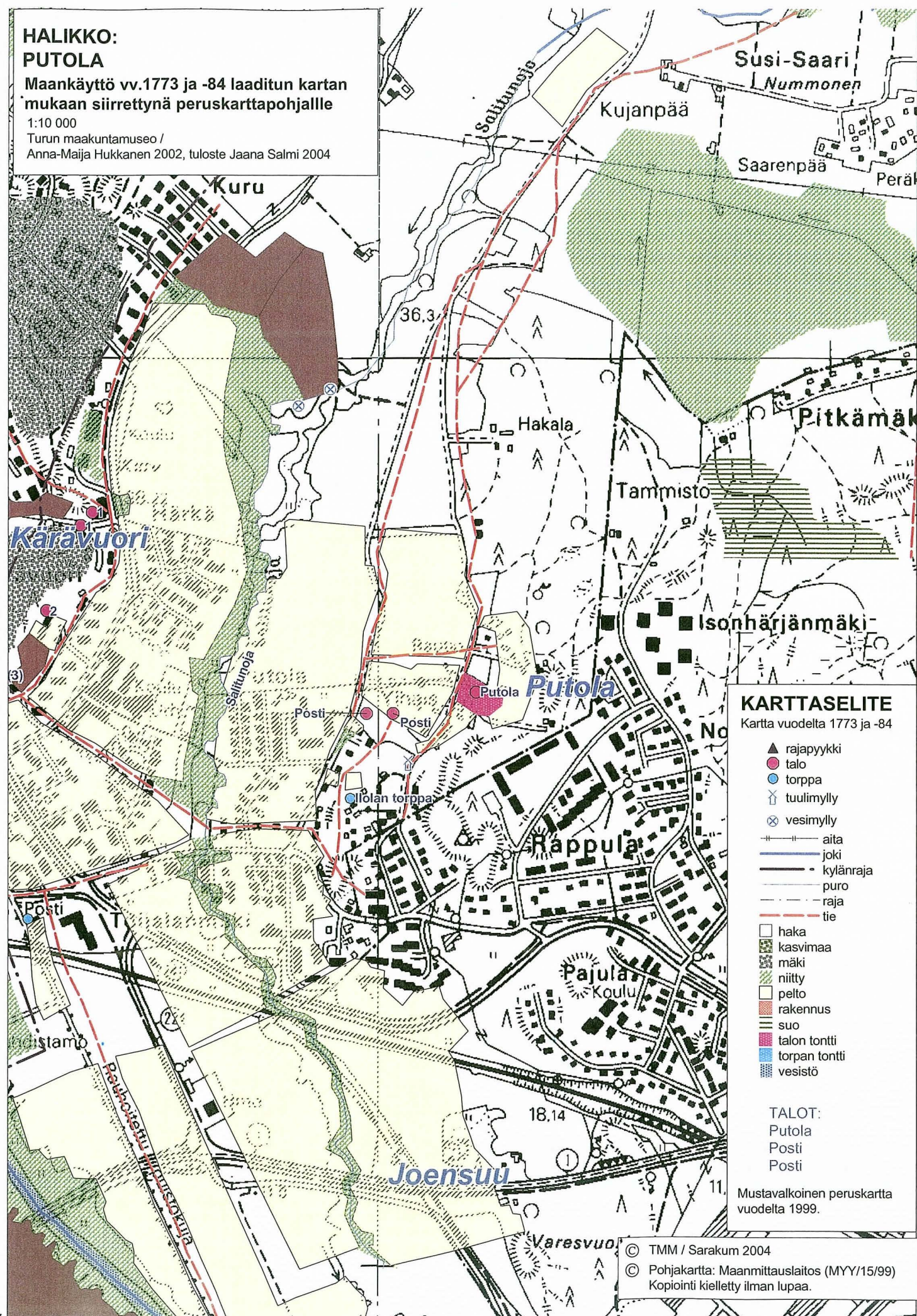
Siirtotila. Päärakennus ja navetta 1948.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Putola	452
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Putola (Ylhäis)	Seudullinen	

Kantatalo, rustholli. Päärakennus 1700-l. Aitta 1700-l. Työväen asuinrakennus 1936/37. Useita talusrakennuksia 1930- ja 1950-luvuilta. . (SU-680)

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Putola	453
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vaahtera	Maisemallinen	

Entinen torppa. Päärakennus 1920 (muutoksia 1982). Riihi ja sauna 1800-l. Verstaas ja puuvaja -1923. Kaksi navettaa (toinen 1933),

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha yksinäistalon tontti

KYLÄKOSA

Päärnäspää

ARVOTUS

Valtakunnallinen

KOHDENO

94

KUVAUS

Päärnäspään kantatalon rakennukset vanhalla tontillaan. Empiretyylinen kartano 1800-l alkupuolelta.Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. (RKY n:o 21).

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Karinokka

KYLÄ

Päärnäspää

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

454

Päärakennus 1930-l, piharakennus/sauna 1940.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Koivula

KYLÄ

Päärnäspää

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

455

Entinen torppa. Päärakennus 1920-30-l (muutoksia 1960-l ja 1988).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Päärnäspää	456
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Merilä	Paikallinen	

Torppa. Päärakennus 1911. Sauna 1917. Päärakennus säilynyt lähes alkuperäisenä.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Päärnäspää	457
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummila	Maisemallinen	

Päärakennus 1800-l lopulta. Varasto, navetta ja sauna 1900-l alkupuolelta. Osa valtakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Päärnäspää	458
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päärnäspää	Valtakunnallinen	

Kartano, päärakennus 1800-l alkupuolelta (muutoksia 1800-l lopulla). Väentupa ja talli/navetta 1862. Sauna n 1920-l, lato 1930-l. Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Päärnäspää	459
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ruokolahti	Maisemallinen	

Pika-asutustila. Päärakennus ja vaja 1947.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Päärnäspää	460
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sjövik	Paikallinen	

Päärakennus 1800-luvulta (muutoksia 1930-l). Navetta, kellari ja kanala 1930-l. Rantavaja ja sauna 1940-l.

HALIKKO: PÄÄRNÄSPÄÄ ja ANGELNIEMEN KIRKKO

Maankäyttö v. 1782 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle (Kirkko rajakartta v.1788)

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KARTTASELITE

Kartta vuodelta 1782

- kellotapuli
- kirkko
- rajapyykki
- talo
- torppa
- tuulimylly
- vesimylly
- aita
- joki
- kylänraja
- puro
- tie
- haka
- mäki
- niitty
- pelto
- rakennus
- suo
- talon tontti
- vesistö

TALO:
Päärnäspää (1)

Mustavalkoinen peruskartta
vuodelta 1999.

© TMM / Sarakum 2004
© Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Riikola

Maisema

Riikolan kylä on ollut asuttu varhaiskeskiajalta lähtien. Se sijaitsee Lempilänjokilaaksossa. Kylän halki kulkevan Jokikaustantien varrelle sijoittunut kyläasutus, joka suurimmaksi osaksi on varsin vanhaa. Riikolan tilan päärakennus on 1950-luvun loppupuolelta. Riikolan kylä sijaitsee läntisessä Halikossa Lempilänjokilaaksossa. Kylä rajoittuu idässä Nikkilään, etelässä Villikkalaan, Kalkkilaan ja Kannistoon, lännessä Ruskan ja pohjoisessa Karvalan kylään. Kylän itäosassa peltoa jokilaaksossa, ja pellon ja metsän rajassa sijaitsevat talot: Riikola, Lehtimäki ja Seppälä. Kylän länsiosa on pääosin metsää. Kaakkoislaidalla virtaa Seijarinoja. Jokikaustan tie kulkee kylän halki luoteesta kaakkoon Riikolan pihan poikki. Lisäksi kylään kuuluu varsinaisen kylän pohjoispuolella pieni maa-alue, jossa sijaitsee Lehtiniityn talo.

Riikola sijaitsee keskisessä Halikossa. Pääosa kylästä on alueella, joka rajoittuu etelässä Villikkalaan, lännessä Ruskaan, pohjoisessa Karvalaan, idässä Nikkilään, Kannistoon ja Kalkkilaan. Pieni osa kylästä sijaitsee lisäksi tämän alueen pohjoispuolella. Se kylänosa, jossa Riikolan tila sijaitsee, on maisemaltaan suurimmaksi osaksi metsää ja korkeuseroiltaan vaihtelevaa (Pellimäki, Ukonmäki). Kaakosta Riikolan tila on pellon ympäröimä ja pelto laskee alas Seijarinojaan. Kylän halki kaakko-luode -suunnassa kulkee Jokikaustantie, jonka läheisyydessä alueen rakennuskanta sijaitsee.

Historia

Riikola on asutettu pysyvästi varhaiskeskiajalla. Uuden ajan alussa Riikolassa on ollut kaksi taloa. Vuonna 1784 suoritettussa isojaossa on mukana ollut kaksi Riikola-nimistä taloa. Halikon rippikirjoissa talot tunnetaan nimillä Ylöstalo ja Alastalo. Ne ovat sijainneet rinnakkain yhteisellä kylätontilla samalla paikalla, missä Riikolan talo sijaitsee edelleen. Niistä lounaaseen on sijainnut rakuunan ja sotilaan torpat suurin piirtein siellä, missä nykyään on Seppälän talo. Pellot ovat sijainneet talojen ympärillä. Seljänojan ja Lempilänjoen varrella on ollut niittyä, samoin Puhalossa (kuuluu nykyään Karvalaan). Riikolan talossa on säilynyt ilmeisesti 1800-luvun lopulla rakennettu syytinkiasunto (""Uusitupa""). Myös Lehtimäen asuinrakennus lienee samalta ajalta. Lehtiniitty on edustava esimerkki kauniista 1900-luvun alkuvuosikymmeninä muovautuneesta maatilan pihapiiristä. Sen asuinrakennus on vuodelta 1911. Seppälän pihapiirin rakennuskanta lienee 1920-luvulta. Riikola kuului 1500-luvulla ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin, mistä voidaan päätellä, että kylä (ja yksinäistalo) ovat syntyneet jo varhaiskeskiaikana (siis jo ennen v. 1300). Varhaisin kirjallinen maininta Riikolasta on v:lta 1440. (V. 1440 Oleff Riikoj main.)

V:n 1540 maakirjan mukaan Riikolan yksinäistaloa isännöi tuolloin Heikki Mikonpoika. Myöh. talo lienee jakautunut kahtia, koska kylässä mainitaan mm. Halikon rippikirjoissa kaksi taloa: Ylöstalo ja Alastalo. Riikolassa toteutettiin isojako v. 1784.

Kylän torpista mainitaan jo rippikirjassa 1822- Kalais ja Mäkilä. Näistä Mäkilä mainitaan vielä 1890-luvulla.

Riikolan tilan päärakennus on purettu ja uusi (nyk.) on rakennettu tilalle 1950-luvulla. Talousrakennukset ovat osin vanhempia, kuten pihapiirin läheisyydessä oleva vanhanväenasunto. ""Uusitupa"". Pohjoisessa oleva pienempi kylän alue (Riikola 1:10) käsittää peltoalueen, jonka reunalla alueella sijaitsevan tilan, Lehtiniitun, rakennukset sijaitsevat."

Nykytila

Kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää erityisesti vanhalla pelto ja niittyalueella jokilaaksossa.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Riikola

ARVOALUE
Vanha kylätontti

KOHDENO
95

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS
Riikolan kantatilan talouskeskus sijaitsee edelleen vanhalla kylätontilla. Päärakennus on 1950-luvulta.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Riikola

KIINTEISTÖ
"Riikola ""Uusitupa"""

KOHDENO
461

ARVOTUS
Maisemallinen

Riikolan tilan muorin tupa n. 1800-l.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Riikola

KIINTEISTÖ
Lehtiniitty

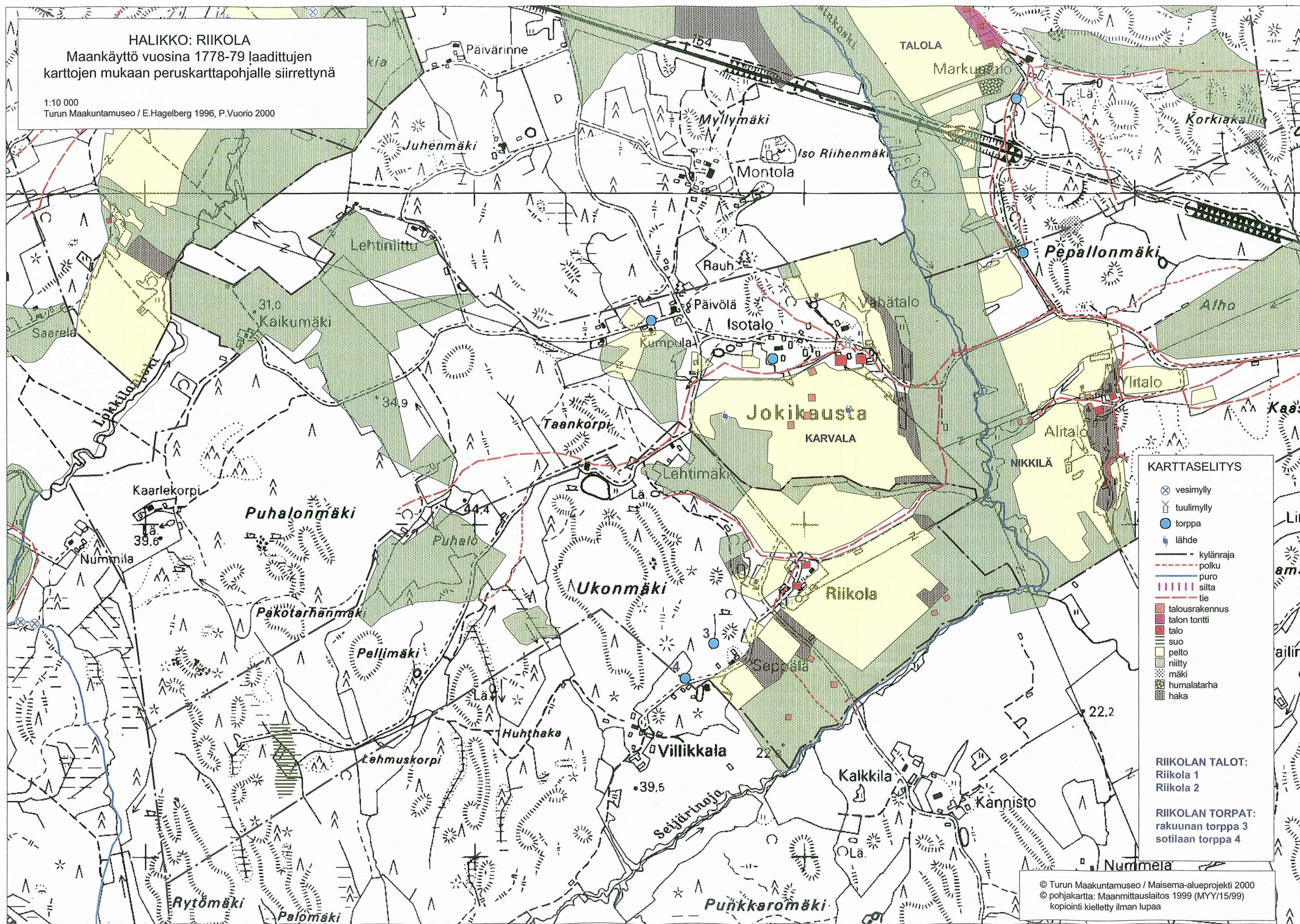
KOHDENO
462

ARVOTUS
Paikallinen

Päärakennus 1911 (muutoksia 1936 ja 1957/58),
hevostalli/aitta 1900-l al, navetta 1936, kuivuri. Lohkottu
Riikolan tilasta 1914.

HALIKKO: RIIKOLA
Maankäyttö vuosina 1778-79 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / E.Hagelberg 1996, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- vesimylly
- tuulimylly
- torppa
- lähde
- kylänraja
- polku
- puro
- silta
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- suo
- pelto
- niitty
- mäki
- humalatarha
- haka

RIIKOLAN TALOT:
Riihola 1
Riihola 2

RIIKOLAN TORPAT:
rakuunan torppa 3
sotilaan torppa 4

KUNTA

Halikko

Maisema

Alue kuuluu Halikonjoki-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Kylän alue on vanhaa asutusaluetta, mutta kovin vanhaa rakennuskantaa ei ole juuri säilynyt. Alue koostuu tätä nykyä lähinnä uudehkoista omakotitaloista. Nykyinen Rikalan kylä sijaitsee entisen Kihisten yksinäistalon mailla sekä Mustamäen kylän entisillä pelloilla. Rikalan kylä rajoittuu pohjoisessa vanhaan Kuninkaantiehen, lännessä kylä jatkuu Lempolanmäen yli peltoaukealle Mustamäen alapuolelle ja idässä kylää reunustaa Halikonjoki. Etelässä raja kulkee Rikalanmäen pohjoispuolitse ja Lempolanmäen eteläpuolitse. Itä-länsi - suunnassa kylän halkaisee rautatie. Nykyinen Rikalan kylän raja kulkee Kihistenmäen halki niin, että entinen kansakoulu jää Rikalan puolelle, mutta tehdashalli kuuluu Puotilaan. Lisäksi Rikalan kylään kuuluvat Mustamäen alapuolella oleva maapalanen, jossa sijaitsee kaksi taloa, sekä Rekossuon lounaispuolella oleva Tiensuun tila ympäröivine peltoineen. Kylä sijaitsee Halikon asemanseudulla, Kirkonkylän lounaispuolella. Se koostuu pienistä, varsin lähellä toisiaan olevista kylän alueista, jotka rajoittuvat pohjoisessa Puotilaan, Mustamäkeen ja etelässä Hirvikallioon. Alue on maisemallisesti peltomaisemaa pienine metsäsaarekkeineen. Rakennuskanta on paljolti melko uutta omakotiasutusta. Alue rajoittuu osin Halikonjokeen, alueen pohjoisosissa kulkee itä-länsi -suunnassa Turku-Helsinki- rautatie.

Historia

Kihisten kylä kuului ns. suomalaisen oikeuden kyliin, jotka maksoivat ruokalisäveronsa viljana. Tästä on päätelty, että Kihisten kylä on syntynyt viimeistään 1200-luvulla. Ensi kerran kylä mainitaan asiakirjoissa vuonna 1438. Kihisten yksinäistila on sijainnut Kihistenmäen länsilaidalla. Vuoden 1780 isojakokarttoihin on Kihisten yksinäistalo merkitty jakaantuneeksi kahtia. Maarekisteriin Kihisen yksinäisperintötalo on merkitty 3.11.1786. Kihistenmäen pohjoispuolelta on kulkenut Kuninkaantie, josta on vuoden 1780 isojakokartan mukaan haarautunut kylätie kulkevaksi mäen länsipuolelta. Kylätie kulkee talojen välitse päätyen Kihisten metsähakaan, joka on sijainnut Lempolanmäellä. Kylätontin länsipuolella on ollut tuulimylly. Kihisten kylän pellot ovat levittäytyneet Kuninkaantien eteläpuolelle, mäen ympärille. Laaja Vangalon niitty sijoittuu Kuninkaantien eteläpuolelle, peltojen länsipuolelle. Vanhalla kylätontilla sijaitsee nykyisin entinen Kihisten kansakoulu vuodelta 1930 (Tammisto). Toinen vanhoista tilarakennuksista purettiin 1970-luvulla tehdasrakennuksen tieltä. Muutoin mäellä ja sen rinteillä on kaksi taloa 1920-luvulta, kaksi 1 1/2-kerroksista tyyppitaloa 1940-50-luvuilta, yksi 1960-luvun ja kaksi 1970-luvun pientaloa. Rikalan kylän vanhinta rakennuskantaa edustaa Alitupa 1800-luvun loppupuolelta, joka sijaitsee kantakylästä erillään olevalla maapalasella Mustamäen alapuolella. Rikalan kylän uusin rakennuskanta 1990-luvulta sijoittuu Lempolanmäen länsireunustoille, joskin siellä on myös pari taloa 1940-50-luvulta. Niin ikään Rikalanmäen länsipuolitse kulkevan tien varrella on kaksi 1940-50-luvun taloa. Vanhan Kuninkaantien varteen, sen eteläpuoleiselle pellolle on rakennettu kunnan keskusvarastot, jotka ovat pienehköjä halleja. Nykyisen Rikalan kylän mailla on 1700-luvun pelloja viljelyksessä Kuninkaantien eteläpuoleiselta alueelta sekä osittain Mustamäen alapuoleiselta osalta (nämä osat ovat kuuluneet 1700-luvulla Mustamäkeen). Nykyisen Rikalan kylän (entisen Kihisten) peltomaisemaa häiritsevät sekä rautatie että kunnan keskusvaraston rakennukset. Kylän länsipäässä, 1700-luvun Mustamäen pellot ja niitty ovat uusien pientalojen valtaamia Lempolanmäen juurelta, mutta läntisimmiltä osiltaan edelleen viljeltyinä. Kaikkiaan em. pellot yhdistettynä nykyisen Hirvikallion kylän (entisen Rikalan) peltoihin muodostavat laajan jo 1600-luvulta yhtenäisesti viljellyn kulttuurimaiseman. Rikalan kylä on syntynyt jo varhaiskeskiaikana (ns. suomal. oik. kylä) mutta ensimmäinen kirjallinen maininta siitä on v. 1447. V:n 1540 maakirjassa mainitaan Rikalassa olleen 3 taloa. Myöh. kylään muodostui useampia taloja (yht. 8), joiden kaikkien nimet pohjautuivat vanhaan taruun Rikalasta kaupunkina. Nämä talot, jotka sijaitsivat ""kadun"" varrella olivat Posti, Pormestari (Seppä), Kylänlapsi, Tulnääri, Viskaali, Kestalo, Söökäri (Syökäri) ja Räntmestari. Kaikilla näillä taloilla oli kuuleman mukaan punaisiksi maalatut ikkunaluukut ja niiden asukkaat olivat tietoisina kylän loistavasta menneisyydestä, muita pitäjäläisiä ylpeämpiä. 1800-luvulla Rikalan talot joutuivat kaikki Viurilan kartanon omistukseen viimeisenä Posti v. 1838 ja v. 1883 Carl August Armfeltin aikaan muodostettiin Rikalan yksinäisperintötalo. Kylän torpista mainitaan jo Halikon rippikirjassa 1815-21 Friberg, Riikki sekä seuraavina vuosina Sund, Bogfelt, Ilola, Loistala, Nummentaka, Posti sekä lisäksi sotilastorppa ja melko runsaasti mäkitupa-(itselliset, muonamiehet, käsityöläiset) asutusta (mm. suutari Grönroos, Helin, Hellsten jne). 1870-luvulla mainitaan lisäksi Rikaniitty, Räämä, ja n. 1880 perustettiin I(i)1(1)ike-niminen torppa. Rippikirjassa 1891-1900 mainitaan kylässä olleen Kulmalan, Brobackan (per. 1896), Fribergin, Illikkeen, Rikaniityn, Riikin, Räämän ja Åbackan torpat. Lisäys: 1447 em. ensimmäinen kirjallinen maininta Margit Hartikantytär lahjoitti Rikalassa olevan tilansa Naantalın luostarille, jonka lampuotitilana se oli ainakin vielä v. 1556. V. 1577 Joensuun kartanon Kristiina Krumme omisti talon Rikalasta.

Nykytila

Halikon keskustan osayleiskaavassa (1994, vahvistamaton) on Rikalan kylän Kuninkaantien eteläpuolista aluetta kaavoitettu merkein VL (lähivirkistysalue), ET (yhdyskuntateknisen huollon alue), T (teollisuus- ja varastoalue), pellot ovat maa- ja metsätalousvaltaista aluetta, jossa on ympäristöarvoja (MU), Lempolanmäki pientalovaltaista asuntoaluetta (AP) ja moottoritien liittymälle on varastu linja. Lempolanmäen itäpuoli on maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (MT).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Rikala	96
ARVOALUE	ARVOTUS	
Rikalan linnavuori	Valtakunnallinen	
KUVAUS Linnämäki on toiminut rautakautisen kauppapaikan suojana; 180 metriä pitkä kivivalli, joka on kannattanut hirsistä rakennettua varustusta. Mäen eteläreunalla on Linnamäen pika-astustila 1940-l ja pari muuta uudempaa pientilaa.		
KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Rikala	97
ARVOALUE	ARVOTUS	
Rikalan vanha kylätontti	Valtakunnallinen	
KUVAUS Kylätontilla on sijainnut kuusi taloa, jäljellä vanha kivinavetta/asuinrakennus. Alue on ollut asuttu jo kivikaudella.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Rikala	463
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kaunismäki	Paikallinen	
Päärakennus 1928 (muutoksia 1975,1993) Navetta 1928 ja kellari.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Rikala	464
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkelä/	Paikallinen	
Entinen Ylöstuvan torppa. Asuinrakennus 1925 (muutoksia1940-l). Navetta n 1935-36. Omakotitalo 1974.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Rikala	465
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkirinne	Maisemallinen	
Maanhankintalain perusteella lohkottu tila. Päärakennus 1950 (muutoksia 1979 ja 1984). Vaja 1950.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Rikala	466
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tammisto	Seudullinen	
Kihisten alakansakoulu 1930 (K.A.Luontola). Toimi kouluna 1970-l asti, sen jälkeen puutyöverstaana/asuinrakennuksena. Pihapiirissä liiteri/käymälät/sauna 1938.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Rikala	467
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Välimäki	Maisemallinen	
Asuinrakennus, karjasuoja ja sauna 1950-l. Lohkottiin maanhankintalain perusteella Mustamäen tilasta 1955.		

HALIKKO: RIKALA
Maankäyttö vuosina 1773-82 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

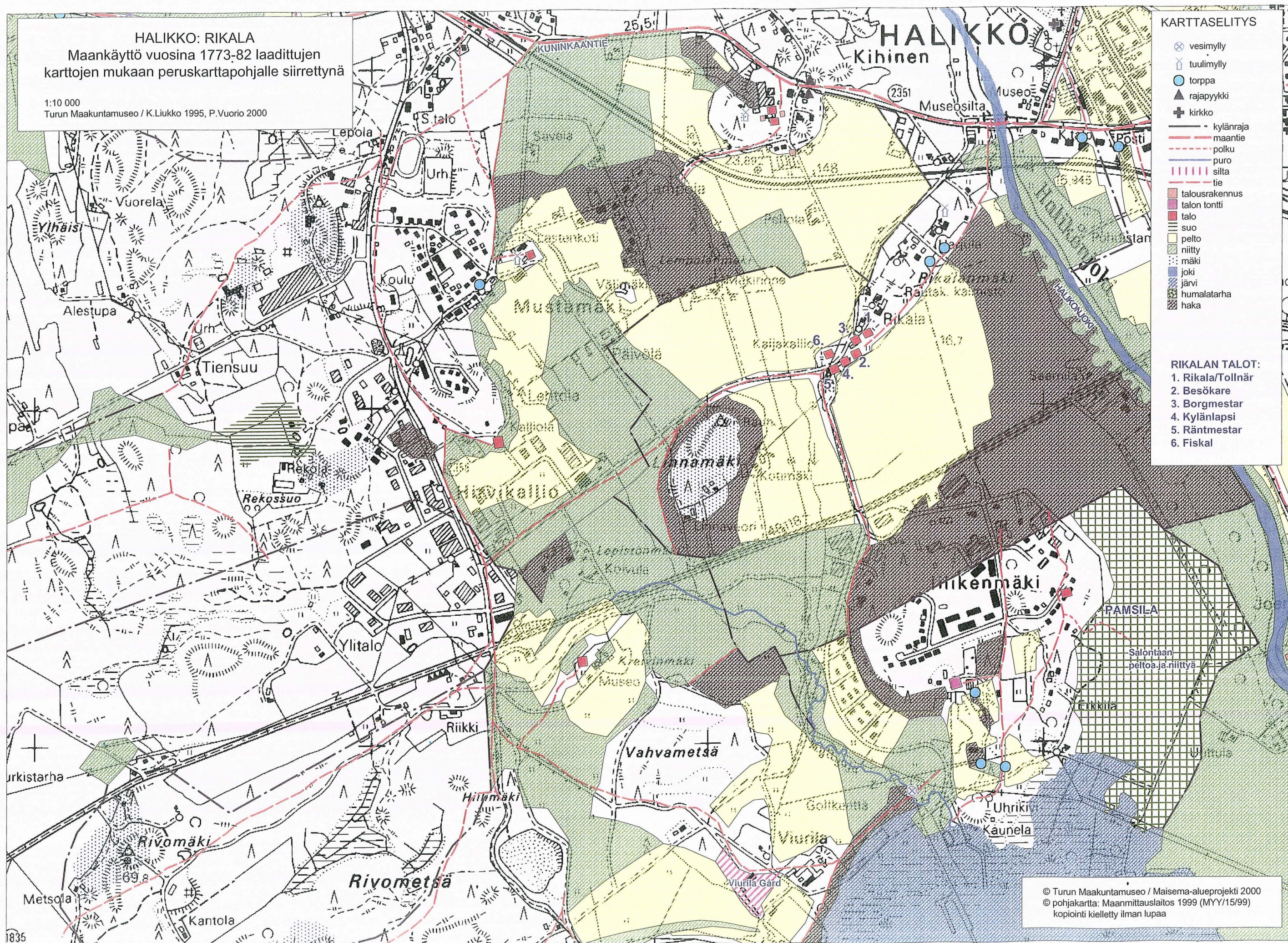
1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- ⊗ tuulimylly
- torppa
- ▲ rajapyykki
- ✚ kirkko
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- ||||| silta
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- suo
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- järvi
- humalatarha
- haka

RIKALAN TALOT:

1. Rikala/Tollnär
2. Besökare
3. Borgmestar
4. Kylänlapse
5. Räntmestar
6. Fiskal

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Ruotsala
Maisema	
Vaskio sijaitsee Halikon kunnan pohjoisosassa laajojen metsäalueiden ympäröimässä laaksossa, josta Halikonjoki pääuomana alkaa. Vaskion viljelylaaksoon tuovat vetensä Halikonjoen viisi päähaaraa. Syrjäinen sijainti ja hedelmällinen maaperä sekä joen haarojen lukuisat kosket ovat aikojen kuluessa mahdollistaneet Vaskiolla tietyn vaurauden ja melko itsenäisen aseman Halikon muihin osiin nähden. Vaskion erillinen rukoushuonekunta perustettiin v. 1807. Vaskio oli saamassa itsenäisen pienkunnan aseman tämän vuosisadan alussa. Nykyisin tässä 300 asukkaan pientaajamassa on kaksi peruskoulua, kirjasto ja kauppaliikkeitä, pankkeja, pienteollisuusverstaita sekä oma kirkko. (Halikko, Vaskio/Väkiluku 1960=322, 1970=304, 1980=209/Pinta-ala 2,75 km2.) Vaskion liikenneolot ovat parantuneet 1970-luvun lopulta huomattavasti, kun Halikko-Aura-Mynämäki -kehätien alkuosa valmistui. Se kulkee Vaskion kautta. Vaskiosta on matkaa Saloon 14 km. Uusi tie jakaa jokilaakson pohjoispuolisella rinteellä sijaitsevan taajaman kahtia. Tien pohjoispuolelle taajaman itäosaan jää pääasiassa 1970-luvulla rakennettu liikekeskus. Sen ja joen välissä on sotien jälkeistä omakotiasutusta. Kakarinojan varressa on 1970-luvun pientaloja. Uuden ja vanhan maantien risteyksessä sijaitsee juuri toimintansa lopettanut konepaja. Siitä itään pienellä harjanteella on 1960-luvun omakotiasutusta. Se on saanut jatkokseen 1980-luvun asutusalueen, joka sijaitsee koulun ja kirkon pohjoispuolella. Tuorilan kylässä ydintaajamasta puoli kilometriä länteen on pieni rivitalo- ja omakotitaloyhdyskunta. Siellä sijaitsee 1920-1970 -lukuilla toiminut meijeri. Alhaalla jokilaakson pohjalla on maatila-asutusta sekä pieniä mylly- ja sahalaaitoksia. Niistä on osa edelleen käytössä. Ruotsalan kylä sijaitsee Halikon kunnan pohjoisosissa. Kylän eteläosissa sijaitsee Vaskion taajama. Ruotsala rajoittuu etelässä Vaskionjokeen (vastapuolella Ruuhikoski), idässä Kutilan ja Kierlän, lännessä Toivilan kyliin ja pohjoisessa Marttilan kuntaan. Vaskion taajaman halkaisee 1960-luvun lopulla rakennettu Salo-Aura -maantie. Ruotsalan kylän eteläinen peltoalue, jolla on Vaskion taajama, sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella.	
Historia	
Ruotsalan kylä on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla (ruotsalaisen ruokalisäoikeuden kylä). Uudenajan alussa 1500-luvun puolivälissä kylässä on ollut kaksi taloa. Isojaon aikaan 1700-luvun lopulla on kylässä ollut kolme taloa: Alistalo, Keskitalo ja Ylistalo. Toivilan jakokunnan isojakokartan mukaan talojen tontit ovat sijainneet rinnakkain paikalla, jossa Alistalo (tai Alastalo) ja Ylistalo sijaitsevat edelleen. Kartan puutteellisuuden takia torppien lukumäärä on epäselvä, niitä on ollut kaksi tai kolme. Mäkitupia on mahdollisesti ollut kaksi. Kylän pellot ovat sijainneet talojen ympärillä, niityt pääosin joki- ja ojanotkoissa. Kylän tiet ovat noudattaneet samoja linjauksia kuin ennen uuden maantien rakentamista 1960-luvun lopulla. Kakarojan itäisessä sivuhaarassa on sijainnut kylän kaksi myllyä. Peltojen ala on Ruotsalassa kasvanut huomattavasti sitten isojaon ajan. Se on laajennut varsinkin koilliseen raivaamalla metsää pelloksi, lisäksi kylän eteläosan niittyalue on muutettu pelloksi. Aivan joen ja ojan varsilla niityt ovat säilyneet. Vaskion taajama on alkanut muodostua Ruotsalan kylän eteläosiin 1900-luvun alussa. Vuonna 1906 rakennettiin meijeri Ruotsalan Keskitalolta vuokratulle maalle. Vuonna 1911 perustettiin osuuskauppa osuusmeijerin tontille siirrettyihin rakennuksiin. Ruotsalan ja Kutilan kylien rajalle, Kutilan kylän puolelle oli rakennettu kansakoulu vuonna 1895, ja sen viereen rakennettiin nykyinen Vaskion rukoushuone vuonna 1908. Vuonna 1907 oli Vaskion työväenyhdistys rakentanut itselleen talon (sittemmin pääosin purettu). Heimola, jota on kutsuttu Keskikaupaksi, rakennettiin 1926, ja se toimi vuoteen 1988. Vaskion taajamassa 1900-luvun alkupuolen rakennuskanta jakaantuu melko tasaisesti sen joka vuosikymmenelle. Taajama sai ensimmäisen rakennuskaavan 1959. Kaavoituksen myötä taajama-alue sai paljon uutta rakennuskantaa, myös 2-kerroksisia kerros- ja rivitaloja. Yleisvaikutelma varsinaisesta liikekeskuksesta on, että vanhempi rakennuskanta sijaisee alueen kaakkoislaidassa ja uudempi Vaskiontien itäpuolella. 1800-luvun rakennuskantaa on säilynyt Keskitalossa (väentupa), Korpilo (asuinrakennus) ja Ylistalossa (asuinrakennus, mahdollisesti jopa 1700-luvun lopulta). Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuskokonaisuuksia ovat Alastalo (kantatalo), Ylistalo (kantatalo), Kuusela (Keskitalon kantatalon vanhanemännän syytinkiasunto) ja Vaskion osuusmeijeri.	
Nykytila	
Vaskion taajaman alueelle on tehty osayleiskaava. (liitteenä kopio) Meijerirakennus ja Alastalo ovat saaneet siinä suojelumerkinnän. Vaskiontien itäpuoleisen taajaman koillispuolinen peltoalue on varattu pientalovaltaista asuntoaluetta varten. Voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla.	

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	98
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	

KUVAUS

Vanhalla kylätontilla on ollut kolme taloa: Alastalo, Keskitalo ja Ylistalo. Ylistalon päärakennus 1790-I ja Alastalon päärakennus vuodelta 1918. Keskitalo on liitetty Alastaloon ja sen rakennuksista on jäljellä vanha väentupa 1900-I vaihteesta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Alastalo

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Seudullinen

KOHDENO

468

Kantatalo vanhalla tontilla, päärakennus 1918 (muutoksia 1920-l, 1990). Väentupa 1800-1900-luvulta. Useita talousrakennuksia 1900-luvulta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Aro

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

469

Ent.Alastalon torpan paikka. Päärakennus 1912.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Einola

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

470

Sementtitehdas, toiminta päättyi 1970-luvun alussa. Asuinrakennus 1950 (muutoksia 1980), sementtitehdas 1950, sauna 1960.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Heikkilä

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

471

Päärakennus 1946. Kalustovaja, vaja/-aitta, navetta, kellari ja sauna/puuvaja 1940-luvulta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Heimola (Keskikauppa)

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

472

Kauppa ja asunto 1926. Puuvaja ja varasto/kellari 1926. Kioski n 1950 (toimi 1970-l asti). Kesämökki 1968.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Keskitalo

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

473

Keskitalon kantatalon rakennuksista on jäljellä väentupa 1800-l/1900-l. Rakennus kuuluu nykyisin Alastalon tilaan.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Keskus

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

474

Entinen puhelinkeskus. Päärakennus 1939 (muutoksia 1967), kalustovaja n.1940-l .

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kestilä

KYLÄ

Ruotsala

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

475

Päärakennus 1930, sauna/vaja 1930-l. Rakennettu räätälin asunnoksi.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	476
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Korpilo	Historiallinen	

Alastalon entinen torppa. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1920-30-l ja 1970-80-l).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	477
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Korsi	Historiallinen	

Kauppa ja varasto (jatkettu ja ulkoasua muutettu).
Osuusliike Tähti. Paikallishistoriallisesti merkittävä.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	478
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kumpula	Historiallinen	

Vaskion myymälä, Osuuskauppa. Myymälä ja asunto
1911 (muutoksia). Varasto 1950.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	479
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kuusela	Paikallinen	

Syytinkiasunto. Päärakennus 1917 (muutoksia 1949,
1954, 1958 ja 1963), aitta siirretty paikalle 1917, navetta
1950 (puimahuone 1961), sauna 1910-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	480
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Luotola	Paikallinen	

Asuin- ja liikerakennus 1948. Pankkia varten rakennusta
laajennettiin ja korjattiin 1960, konttori avattiin v.1961.
Rakennuksen uudessa osassa sijaitsi konttoripuoli ja
vanhassa osassa pankinjohtajan asunto.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	481
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Luottola	Paikallinen	

Vaskion osuuskassa 1947, liike- ja asuinrakennus
(muutoksia 1960-l). Pankkina 1963 asti. Kahvitupa 1970-
l asti. Sen jälkeen Vaskion Mauste (sinappitehdas).
Pihalla talousrakennus 1951.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	482
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Maihila (Ruokkio)	Maisemallinen	

Päärakennus, sauna/puuvaja ja navetta 1930-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	483
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Metsärinne	Maisemallinen	

Päärakennus 1931 (korjailtu 1980-l). Sauna 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	484
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Myllyoja	Maisemallinen	

Päärakennus 1920-l. Navetta, vaja, sauna, kanala,
kuivuri ja lato 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	485
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäntylä	Maisemallinen	

Entinen Keskitalon mäkitupa. Päärakennus 1930-l,
sauna, vaja, lato ja kanala.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	486
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummila	Maisemallinen	

Päärakennus, sauna ja vaja 1930-luvulta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	487
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pellonpää	Maisemallinen	

Asuinrakennus 1933, sauna/vaja 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	488
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peltola	Historiallinen	

Ent. Ylöstalon torppa. Päärakennus 1900-l alusta (1960-l ikkunat suurennettu), sauna+vaja n 1930-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	489
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Posti	Paikallinen	

Vaskion postitalo 1949, piharakennus/sauna 1949.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	490
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhala	Maisemallinen	

Päärakennus 1927. Talousrakennuksia 1900-luvun alku- ja jälkipuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	491
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sahala	Historiallinen	

Mänkärin saha. Vilkkainta toimintakautta sodanjälkeinen aika: pika-asutukseen rakennustarpeita. Saha ja 2 varastoa 1940-l. Asuinrakennus ent. sosiaalitila 1950-l. Asuinrakennus n. 1960.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	492
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Salmela	Paikallinen	

Päärakennus 1928 (peruskorjaus 1990), piharakennus 1920-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	493
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Työväenyhdistys	Historiallinen	

Työväentalo 1907 (muutoksia 1925-26, 1990), sauna 1920-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	494
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vaskion Osuusmeijeri	Seudullinen	

Meijeri 1906, uusi meijerirakennus 1927, jonka jälkeen vanha meijeri asuin- ja hallintorakennuksena, Meijeritoiminta lopetettiin 1974.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruotsala	495
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ylistalo	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus n.1790, muutoksia 1960-l ja 1975. Pihapiirissä sauna/puuvaja/karjasuoja/rehusuoja ja maakellari 1900-l alkupuolelta

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / E.Hagelberg 1996, P.Vuorio 2000

 vesimylly
 torppa
 kylänraja
 maantie
 polku
 puro
 silta
 tie
 talusrakennus
 talon tontti
 talo
 peltoraivio
 pelto
 niitty
 mäki
 joki
 haka

RUOTSALA:
a Alistalo
b Keskitalo
c Ylistalo

JOKISATO:
d Jokisato

KIERLÄ:
e Mänkeri
f Ylistalo
g Alastupa
h Kraapa
i Yliskauhala
j Aliskauhala

© Turun Maakuntamuseo / Maisema-alueprojekti 2000
© pohjakartta: Maanmittauslaitos 1999 (MYY/15/99)
kopiointi kielletty ilman lupaa

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Ruska

Maisema

Ruskan ja Hulvelan kylien alueelle muodostuu Hajalantien varrelle tiivis rivikylä, jossa sijaitsevat kylien kantatilojen rakennukset. Alueella on ollut myös torppia, joiden muutamien rakennuksia on edelleen jäljellä. Pohjoisessa tasaisella peltoalueella (Ruskanniitty) on Uudenkirkon siirtoväen asutusta. Ruskan kylä sijaitsee Halikon itäosassa. Se muodostaa pitkän ja kapean kaakko-luode -suuntaisen alueen jonka luoteisosa on jo lähellä Paimion rajaa. Kylä rajoittuu etelässä ja lounaassa pitkältä sivultaan Hulvelaan ja muilta osin useaan alaltaan pieneen kylään (mm. Lokkila). Kylä halkoo koillinen-lounas -suunnassa Hajalantie, joka yhdistää Valtatie 1:n ja Turuntien. Maisemallisesti alue on varsin vaihtelevaa. Eteläosa koostuu melko tasaisesta peltoalueesta, osin metsäalueesta (osin rinnemaastoa). Alueen vanhin rakennuskanta sijoittuu Hajalantien läheisyyteen. Turunmäen koillisrinteellä on osin vanhaa torppa-asutusta (Turunmäki on suullisen perimätiedon mukaan ollut esihistoriallinen kauppapaikka ?). Kylän keskiosassa on mäkinen metsäalue (Mäskärinmäki). Pohjoisosa kylästä on tasaista peltoa, jonne on muodostunut siirtoväen asutusta. Kylän eteläosassa sijaitsee lisäksi esihistoriallinen hauta, Protkeli (eli Prookkeli eli Saarenpelto), pellon ympäröimänä.

Historia

Ruskan kylä lienee perustettu myöhäiskeskiajalla (ilm. vasta v:n 1300 jälkeen). Varsinais-Suomen vanhimmassa, v:n 1540 maakirjassa Ruskan, tai Ruskanniityn, jota muotoa kylän nimi aiemmin on ollut, kylässä oli 4 taloa; Martti Ollinpojan, Jussi Hannunpoika, Mikko Matinpoika ja Jussi Laurinpojan talot. Nämä ovat siis ilmeisesti samat, kuin myöh. nimeltä mainitut Kapraali, Skinnari, joka myöh. jakautui Yli- ja Ali-Skinnariin, Yrjälä ja Penttilä. Nämä yhdisti yhdeksi Ruska-nimiseksi kantataloksi Kapraalin isäntä Toivonen 1800-luvun puolenvälin jälkeen. Kylän torpista mainitaan jo 1700-luvulla sotilastorppa sekä rippikirjassa 1815-21 Kapraalille kuulunut Paltan torppa. Vuosisadan loppupuolella torppien määrä kasvoi: 1860-luvulla mainitaan Nummilan, Mäenalan, Santtion ja Könkkärän eli Hönnkärin torpat. 1890-luvulla perustettiin lisäksi Prinkkalan ja Turunmäen torpat, lisäksi haastatteluissa ilmeni vielä Kankare- ja Nikkari-nimiset torpat. Tämän vuosisadan alkukymmeninä monet vuokratiloista (torpat, mäkituvat yms.) itsenäistettiin, jolla aiemmin oli ollut vain Prinkkalan torppa, runsaasti siirtoväen tiloja.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Ruska

ARVOALUE
Torppa-alue

KOHDENO
99

ARVOTUS
Maisemallinen

KUVAUS

Torppa-asutusalue. Paikalla on ollut sotilaantorppa 1780-I . Tontilla on edelleen kaksi torppaa 1800-I lopulta: Turunmäki (pr 1890-I) ja Santtio (pr1920-I). Turunmäki on suullisen tiedon mukaan ollut esihistoriallinen kauppapaikka.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Ruska

ARVOALUE
Vanha kylätontti

KOHDENO
100

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS

Vanhalla kylätontilla yhä Ruskan kantatalo. Isojaon aikaan kylätontilla viiden talon rivikylä. Talot on yhdistetty taloksi vuoden1887 jälkeen. Ruskan päärakennus 1890-luvulta, pihapiirin muut rakennukset myös 1800-luvulta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	496
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kankare	Historiallinen	

Ent.Ruskan Kapraalin torppa, kuuluu edell.Ruskalle.
Päärakennus 1800-l (?).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	497
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kumpula	Maisemallinen	

Siirtoväen tila. Päärakennus 1948 (muutoksia 1990-l, 1973 ja 1960-luvulla). Navetta/talli/sikala 1947, aitta 1949, sauna 1949.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	498
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lepola (ent. Varjola)	Maisemallinen	

Siirtolaistila. Päärakennus 1947 (muutoksia 1960-l ja 1990-l), navetta 1947 ja sauna 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	499
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peltola	Maisemallinen	

Siirtolaistila. Päärakennus 1947, navetta 1952, sauna 1948.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	500
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Prinkkala	Maisemallinen	

Ent. Ruskan Skinnarin torppa. Lohottu rintamamiestilaksi 1957.Päärakennus 1800-l (peruskorjaus 1945), sauna/kalustovaja/ulkohuone, navetta, vaja.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	501
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pyhäloukkaan kulmak. kans. kou	Paikallinen	

Koulu. Yläkoulu 1897 (Emil Toivonen) ja alakoulu 1951. Pihapiirissä .naevtta+aitta+käymälä 1800-l. Koulutoimintaa 1971 asti.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	502
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ruska	Seudullinen	

Kantatalo. Päärakennus 1890-l (Emil Toivonen; pk 1950), vanhanväenasunto1895, meijeri/työväenasunto ja aitta 1800-l (?), navetta/talli 1942/1956, kuivuri 1990-l ja kalustov.1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	503
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Santio	Maisemallinen	

Ruskan työnjohtajan asunto1900-l alusta, Suomen valtiolle 1957. Vaja 1900-l alusta, sauna 1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	504
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Santtio	Maisemallinen	

Skinnarin ent. torppa, paikalla on ollut sotilaan torppa ainakin jo 1780-l. Päärakennus n.1920-l, navetta ja kalustovaja.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruska	505
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Takala	Maisemallinen	

Torppa. Päärakennus 1930/40-l (muutoksia 1994), kanala+sauna ja navetta 1930-l, kanala 1950-l.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Tasanko

KYLÄ
Ruska
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
506

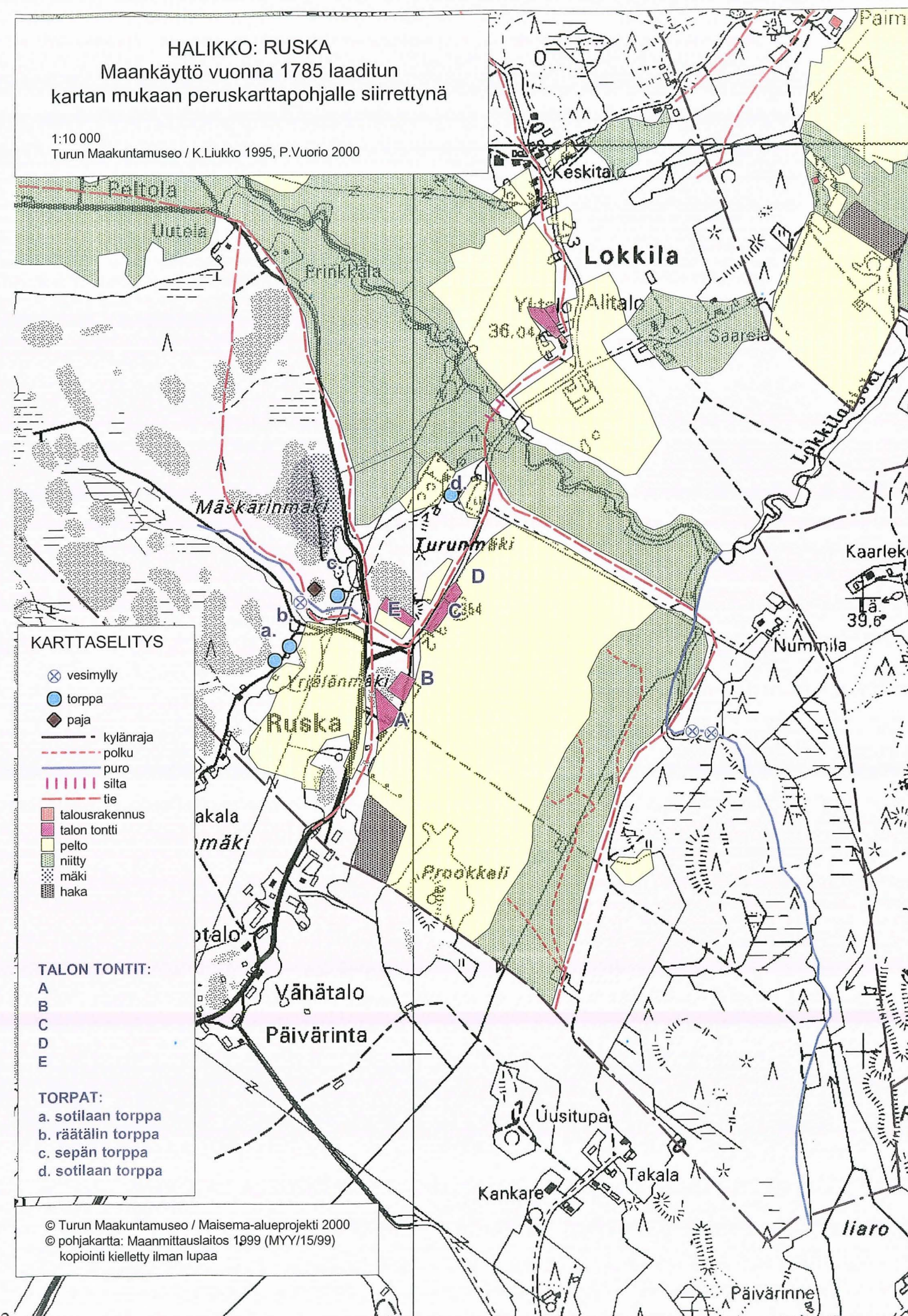
Siirtoväentila. Päärakennus 1947, navetta/rehutila 1950, sauna 1947/48.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Turunmäki

KYLÄ
Ruska
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
507

Ent. Ruskan Skinnarin torppa, 1891-1900. Päärakennus 1890-l (muutoksia 1930-l ja 1993), riihi 1800-l, autotalli ja uusi hirsisauna.

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha kylätontti

KUVAUS

KYLÄ / KAUPUNGINOSA

Ruuhikoski

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

101

Maisema

Ruuhikosken kylän keskeinen peltoalue sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Ruuhikoski sijaitsee Halikonjoen läntisen haaran Vaskionjoen lounaispuolella. Kylän kaakkoisosissa Halikonjoki jakautuu Vaskionjoeksi ja Kuusjoeksi. Vaskionjoen haarautuessa kylän länsiosissa pohjoisrajalla virtaa Kumionoja. Ruuhikosken naapurikyliä ovat Kuttila idässä Juva etelässä, pohjoisessa Sauvonkylä ja Toivila ja koillisessa Ruotsala. Pellot sijatsevat jokiuoman varrella. Kauempana joesta on metsää.

Historia

Ruuhikosken kylä on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla. Siellä on ollut 1500-luvun puolivälissä neljä taloa. Vuoden 1589 maakirjassa mainitaan, että kuningas oli luovuttanut mm. Ruuhikosken kylän metsien käyttöoikeuden Turun linnalle, ja että metsät olisi linnan puolesta tyystin hakattu laivainrakennustarpeiksi. Isojaon aikaan 1770 kylässä on ollut neljä taloa - Seppä, Uotila, Tuomola ja Simola -, jotka ovat sijainneet vanhalla kylätontilla yllä luetellussa järjestyksessä lännestä itään.

Karttaan on myös merkitty Uotilan ja Simolan taloille uudet tontit kylämäestä itäkaakkoon. Simola onkin siirretty kyseiselle paikalle, mutta Uotila sijaitsee edelleen kylämäellä. Uotilan uudeksi tontiksi isojakokartassa merkityllä paikalla sijaitsee nykyisin Jokimaa. Isojakokarttaan on myös merkitty yksi torppa. Se on sijainnut kylän eteläosissa sijaitsevan metsäalueen pohjoisreunalla. Peltoalue on rajoittunut kylämäen läheisyyteen, joenrannat ovat olleet niittyä, monin paikoin metsä on ulottunut joen rantamille saakka. Kylällä on ollut kaksi myllyä kyläkeskuksen luoteispuolella. Myllyjen tuntumassa on ollut hakamaa. Hakoja on sijainnut myös talojen ympärillä ja kyläkeskuksen eteläpuolella sekä kylän itäosassa. Suurin osa Ruuhikosken rakennuskannasta on viime sotia edeltävältä ajalta. 1800-luvun rakennuskantaa on Uotilassa (asuinrakennus, vanha luhtiaitta, vilja-aitta), Huhtalassa (asuinrakennus) ja takamailla Haavistossa (asuinrakennus). Kaikkien kantatalojen pihapiirit ovat merkittäviä rakennuskokonaisuuksia

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	508
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Haavisto	Paikallinen	
Päärakennus 1888. Asuinrakennus 1920-l, aitta, riihi ja navetta 1900-l alusta, navetta 1970-l, makasiini 1970-l.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	509
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Huhtala	Maisemallinen	
Päärakennus 1800-l (laajennus 1930-l). Savusauna 1800-l. Piharakennus n. 1930-40-l		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	510
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rantasalo	Paikallinen	
Päärakennus n 1929 (muutoksia 1952, 1980-l), vaja 1920-30-l, sauna n1950, navetta 1920-l, puimala 1900-la (1940-l), kellari 1920-l, sauna 1900-la, maituhuone n 1950-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	511
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Seppä	Paikallinen	
Kantatalo..Päärakennus 1923 (muutoksia 1950-l), navetta/lato n 1920-l, sauna 1940-l, vilja-aitta n 1920-l.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	512
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Simola	Seudullinen	
Kantatalo. Päärakennus 1914 (Juho Wetterviik). Talli+navetta 1900-l alusta. Navetta, vilja- aitta/kaappikuivuri ja verkkokuivuri 1930-1950-luvuilta. Puimala 1975.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	513
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tuomola	Historiallinen	
Kantatalo vanhalla kylätontilla. Päärakennus 1924 (ulkoasu 1970-l), Ulkorakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	514
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uotila (Uoti)	Paikallinen	
Kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1900-l). Luhtiaitta ja vilja-aitta 1800-l. Runsaasti piharakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Ruuhikoski	515
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vainio	Maisemallinen	
Asuinrakennus 1908 (laaj.1922, remontti 1987), navetta, lato ja kellari 1900-luvun alkupuolelta.		

HALIKKO: RUUHIKOSKI
Maankäyttö vuosina 1770, 1801 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / E.Hagelberg 1996, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- torppa
- kylänraja
- - - polku
- puro
- tie
- torpan tontti
- talousrakennus
- talon tontti
- reserve torp ägor
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- haka

TALON TONTIT:

- A Säppä
- B Uotila
- B2 Uotilan Huuhtala
- C Tuomola
- D Simola

TORPAT:

- D2 Simolan torppa, mäkitupa

- E reserv. torpan tontti
- reserve torp

- E2 reserve torp ägor
- (kylän yht.maalla)

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Saarimäki

Maisema

Kuuluu maisemallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Alueella yhtenäinen vuosisadan alun puutaloalue, joka kuuluu erottamattomasti Hajalan taajamaan. Saarimäen kylä rajoittuu etelässä Montolan kylään sekä palasiin Talolan, Märyn ja Ammakon kyliä. Pohjoisen rajanaapureita ovat Kultola ja Piintilä. Lännessä Saarimäki rajoittuu Mustiseen ja Kuumalaan sekä idässä Talolaan. Saarimäki kuuluu kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokkaaseen Uskelan - Halikonjokilaakson maisema-alueeseen.//Kylän keskellä sijaitsee mäki, jonka eteläpuolella on peltoja. Peltöjen läpi kulkee rautatie. Kylän länsiosaa hallitsee Äijälänmäki, jolla kasvaa sekametsää. Asutus on keskittynyt lähinnä kylän länsisiipeen Kuninkaantien varrelle. Saarimäkeen kuuluu osa Hajalan taajamasta.

Historia

Saarimäki suoritti ruokalisäveronsa suomalaisen oikeuden mukaan, mikä tarkoittaa veron maksamista viljana. Tämän perusteella kylän voidaan olettaa syntyneen viimeistään 1200-luvulla. Asiakirjainintoja on Saarimäestä maakirjassa vuodelta 1538 ja Halikon vanhimmassa rippikirjassa vuosilta 1692-1706. 10.8.1781 on maarekisterikirjaan merkitty Saarenmäen yksinäistila (n:o 1), jonka nimi aiemmin oli Saramäki. Vuoden 1781 kartan perusteella kantatila sijaitsee nykyisinkin alkuperäisellä paikallaan Kuninkaantiestä etelään mäen kyljessä viljelmien vieressä. Kylässä on ollut myös kaksi rakuunantorppaa Kuninkaantien varressa sekä mäkitupa ja sotilastorppa kylän länsisiivessä. Peltoviljelmät sijoituivat mäen ja joen väliin. Mäkituvan ja torppien ympärillä oli omat pienet viljelmät. Hajalan osuusmeijeri ja -kauppa vuosisadan alusta edustavat osuusliikkeen historiaa. Hajalan osuusmeijeri perustettiin 1905. Siihen liittyi kaksitoista karjanomistajaa. Meijerirakennus valmistui samana vuonna ja meijerikkö ja koneenhoitaja valittiin. Toiminta alkoi lupaavasti, mutta hiipui sitten ja meijeri lopetti toimintansa 1960 puolivälissä liittyessään Salon Seudun Osuusmeijeriin. Hajalan osuuskauppa avattiin vuonna 1903. Osuuskauppa laajensi toimintaansa Vartsalaan ja Kokkilaan. Osuustoiminta herätti kiinnostusta, koska seudun liikkeet olivat huonosti varustettuja ja rautatie oli tuonut alueelle lisää asutusta. Osuusmeijerin saaminen kylään lisäsi myös osuuskaupan toimintamahdollisuuksia. Myöhemmin kauppa joutui yksityisomistukseen, eikä se ole enää nykyisin toiminnassa. Hajalassa on toiminut myös osuuskassa, joka perustettiin 1926. Nykyinen Osuuspankin talo valmistui vuonna 1954. Halikkolaiset ryhtyivät ensimmäisten joukossa soveltamaan vuonna 1901 voimaan tullutta osuustoimintalakia. Nykyisin suurin osa asutuksesta keskittyy kylän länsiosaan Kuninkaantien varteen. Hajalan taajamaan kuuluvassa osassa Saarimäen kylää on ryhmä 1900-luvun alun puutaloja. Talojen välissä on pieniä peltotilkkuja ja pihossa hedelmäpuita ja kasvimaita. Osuuspankki 1950-luvulta, sen takana olevat rivitalot 1980-luvulta ja yksi 1960-luvun talo muodostavat tiilirakennuksina vastakohdan viereiselle puutaloalueelle. Hajalan taajamaa on kokonaisuus, josta Saarimäkeen kuuluu vain osa. Taajamaan kuuluu taloja Kultolan, Saarimäen ja Mustisen kylistä. Taajaman kasvaminen on alkanut rautatien rakentamisen jälkeen liikenneyhteyksien parantuessa. Tapiolantien molemmin puolin Kuninkaantien varressa ovat osuuskauppa ja osuusmeijeri. Niiden väliin jää vuosisadan vaihteessa rakennettu mökki, joka sijaitsee samalla paikalla kuin isonjaonaikainen mäkitupa. Tapiolantiellä on myös vuosisadan alussa, 1920- ja 1940-luvuilla rakennettuja taloja. Saarimäen kantatilan paikka on edelleen asutettu, mutta sen nykyinen päärakennus on 1900-luvun alussa rakennettu. Saarimäelle on rakennettu muutama talo 1940-luvulla. Saarimäen entisen kansakoulun, nykyisen Hajalan ala-asteen, 1920-luvun koulurakennukset ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Koulu liittyy Halikon kansakoululaitoksen historiaan. Saarimäen kylään kuuluu osa Hajalan maisemallisesti arvokasta taajamaa. Tapiolan tien varressa on ryhmä taloja, joiden muodostama kokonaisuus on maisemallisesti arvokas. Saarimäen läpi kulkeva Kuninkaantie on maiseman merkittävä tekijä.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Saarimäki

ARVOALUE
Asuin-ja liikerakennuskeskus

KOHDENO
102

ARVOTUS
Maisemallinen

KUVAUS

Alue liittyy Mustisen ja Lokkilan pienasutusalueeseen. Viertolan asuinrakennus ja ent.kahvila sekä Päivärinnan asuinrakennus 1920-l, Huimalan kauppa- ja asuinrakennus ja lhalan asuinrakennus 1930-l. Sotilaan torppa 1780-luvulta. Osuuskassa vuodelta 1954

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Saarimäki

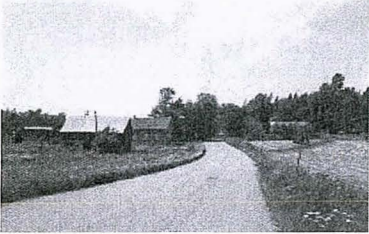
ARVOALUE
Vanha yksinäistalon tontti

KOHDENO
103

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS

Vanhalla tontilla yhä Saarimäen yksinäistalo. Päärakennus 1800-luvulta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	516
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hajalan ala-aste	Paikallinen	

Alakoulu 1927 (K.Rannisto) ja Yläkoulu 1909 (Otto Dahl),ulkorakennus 1910-l. Peruskorjaus 1953.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	517
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hajalan Osuuskauppa	Paikallinen	

Kaupparakennus 1900 (muutoksia 1953), varasto/autotalli, kalustovaja 1936.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	518
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hajalan osuusmeijeri	Historiallinen	

Meijerirakennus 1905, meijerin varasto 1920-30-l, sauna 1900-l alku. Meijeritoiminta loppui 1960-l puolivälissä.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	519
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Huimala	Paikallinen	

Kauppa+asuinrakennus 1936. Puuvaja 1947-48 ja paja/autotalli 1947-48.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	520
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ihala	Maisemallinen	

Päärakennus v.1935 (muutoksia 1970-l), sauna+liiteri 1935.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	521
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koivula	Maisemallinen	

Päärakennus, sauna ja vaja 1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	522
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Osuuskassa	Maisemallinen	

Hajalan osuuskassa, päärakennuksessa pankki ja asunto 1954 (tasakattoinen laajennusosa).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	523
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivärinta	Paikallinen	

Päärakennus 1925 (muutoksia 1992), navetta+sauna 1940-l -1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	524
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarimäki	Paikallinen	

Päärakennus 1800-l, navetta ennen 1920, kalustovaja, sauna, makasiini, kellari, riihi.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	525
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Viertola	Maisemallinen	

Päärakennus ja liiteri/sauna 1900-l alusta .

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saarimäki	526
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vilppula (Vilppu)	Maisemallinen	

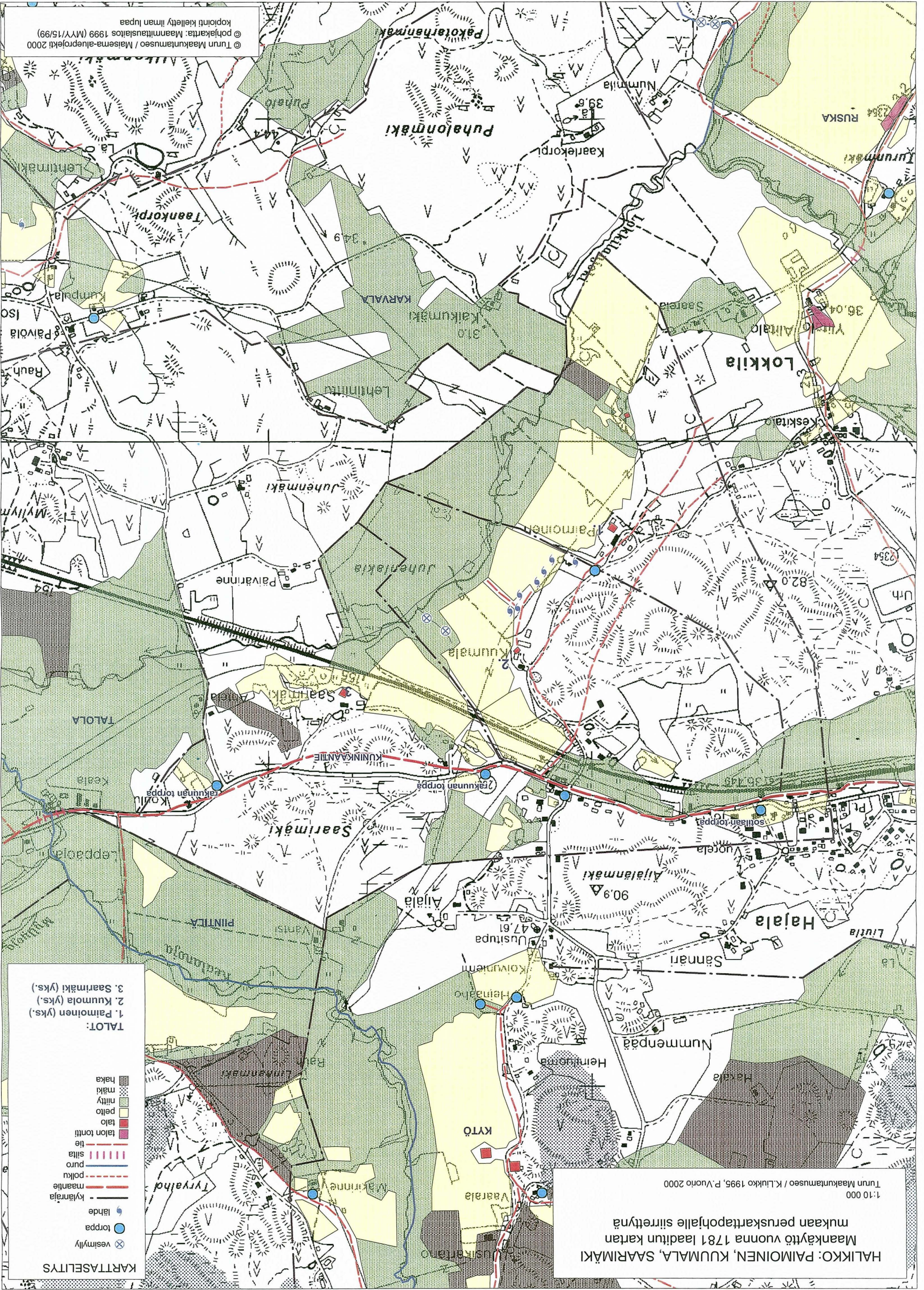
Päärakennus -1920, rakennuksessa toiminut kahvila ja leipomo 1924-54 (muutoksia 1972), sauna 1910-l, puuvaja/sikala (1924-53)

HALIKKO: PAIMOINEN, KUUMALA, SAARIMÄKI Maankäyttö vuonna 1781 laadittu kartta mukaan peruskarttapohjalle siirrettyä

1:10 000
 Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

- KARTTASELITYS
- vesimylly
 - torppa
 - lähde
 - kylänraja
 - maantie
 - polku
 - puro
 - silta
 - tie
 - talon tontti
 - talo
 - pelto
 - nitty
 - mäki
 - haka

TALOT:
 1. Paimoinen (yks.)
 2. Kuumala (yks.)
 3. Saarimäki (yks.)

© Turun Maakuntamuseo / Maisema-alueprojekti 2000
 © pohjakartta: Maanmittauslaitos 1999 (MY/15/99)
 kopiointi kielletty ilman lupaa

KUNTA KYLÄ / KAUPUNGINOSA

Halikko Saha

Maisema

Sahan kylä sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Sahan talon rakennuskanta muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden, samoin myllyn ympäristö. Sahan kylä sijaitsee Vaskion taajaman eteläpuolella Halikonjoesta itään. Sen naapurikyliä ovat Vaskion Lempilä idässä ja etelässä, Juva lännessä ja Kuttila pohjoisessa. Kylän länsirajalla virtaa syvässä uomassa Halikonjoki, josta erkanee kylän etelärajana oleva oja nimeltä Sahankrotti. Myös sen reunamat ovat varsin jyrkät. Vaskiontie eli Salo-Aura -tie kulkee kylän halki pohjois-eteläsuunnassa. Kylämaisema on pääosin peltoa ja joki- ja ojaniittyä, vain itäosissa on pienehkö metsäkaistale. Lisäksi Sahan kylään kuuluu pieni enklaavi (Notkola) Kuusjoen etelärantamilla Kuttilan ja Kierlän kylän rajoilla ja toinen Kumiossa.

Historia

Sahan kylä on alunperin kuulunut Kuttilan emäkylään, jolloin sitä on kutsuttu Vähä-Kuttilaksi. Kuttila on asutettu pysyvästi varhaiskeskiajalla, Saha mahdollisesti jonkin verran myöhemmin. Nykyisen nimensä se on saanut Halikonjoen varressa jo ilmeisesti 1400-luvun lopulla perustetusta sahasta. Kuttila oli tällöin (vuosina 1464-1531) Naantalin birgittalaisluostarin omistuksessa. Vaskion seudulla sijaittivat Varsinais-Suomen parhaat metsäalueet, ja kulkuyhteys oli merelle melko hyvä, joten sahalla oli hyvä sijainti.

1500-luvulla Saha oli Erik Flemingin omistuksessa ja hänen oletetaan satunnaisesti myös asuneen siellä, sillä lain mukaan hakkuuoikeutettu oli vain kylässä asuva. Ilmeisesti 1600-luvulla sahaus oli vähäistä, mutta se lähti uuteen nousuun 1700-luvun puolivälissä, kun saha siirtyi Viurilan kartanon haltuun. Saha oli suhteellisen säännöllisessä käytössä 1800-luvun lopulle asti. 1900-luvun alussa saha otettiin tauon jälkeen jälleen käyttöön täydennettynä myllyllä. Tämä on sijainnut koskessa noin 40 m alempana nykyistä myllyn paikkaa, jonne myllyn hirret ja koneisto on siirretty vuonna 1925. Myllyn läheisyydessä sijaitsee vanha myllärin asuinrakennus vuosisadan alusta ja navetta ilmeisesti 1930-luvulta. Vuoden 1786 isojakokarttaan on merkitty sahan lisäksi kylän peltojen keskelle Sahan talo, rukoushuone ja torppa n. 200-300 m Halikonjoesta itään. Vanha kantatalo sijaitsee edelleen samalla paikalla. Rukoushuone on purettu 1900-luvun alussa, jolloin rakennettiin uusi Kuttilan kylään. Rukoushuoneen paikalle on pysytetty siitä kertova muistomerkki vuonna 1957. Tie Kuttilasta Lempilään ja edelleen Halikon kirkolle on kulkenut isojaon aikaan rakennusryhmän länsipuolitse. Kylän itäosa on vielä 1700-luvun lopulla ollut metsää. Se on pääosin raivattu pelloksi 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella, jolloin ovat syntyneet Metsärannan, Nummilan ja Rauhamäen talot. Nummilassa on säilynyt viime vuosisadan vaihteen asuinrakennus. Sahan talo on kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus. Rakennuskannasta kellari on vanhin, se on ilmeisesti rakennettu jo 1700-luvulla. Tiilirakenteinen navetta on noin vuodelta 1870, komea asuinrakennus vuosisadan vaihteesta, samoin kuivuriksi kunnostettu aitta. Aivan pihapiirin itäpuolitse kulkee nykyinen Salo-Aura maantie, joka on rakennettu 1967 oikomalla vanhaa tietä, joka kulki Sahan talon länsipuolitse. Sahan kylän Kumiossa sijaitseva alue on vanhastaan käsittänyt yksinäistalon torppia. Näistä mainitaan viime vuosisadan lopulla Halikon kirkonkirjoissa mm. Kalliola, Tuurgran(ne) (per. 1889), Ylöstupa ja Peltola (1900). Kylässä oli myös jonkin verran mökkiläisasutusta. Torpat itsenäistyivät jo ennen vuokratilojen itsenäistymislain voimaantuloa; Tuurgran v. 1905 ja Mäkipää v. 1911. Sahan Kumion alueelle rakennettiin sotien välisenä aikana vanhanväenasuntoja. Tuolloin valmistui yksinäistalon ent. isäntäväelle Lehtimäki ja Alho Mäkipään vanhuksille. Saaren ja Kankareen lohkotilat muodostettiin 1920-luvulla. Hammarpakalle nousi v. 1910 Kumion kansakoulu, joka tosin oli oppilaspulan vuoksi lakkautettava v. 1971. Koulun lakkauttaminen oli ilmaus koko alueen alkaneesta hiljentymisestä ja autioitumisesta. Myös muu palvelutaso on alentunut vähitellen koko ajan./Sahan ko. kyläalue rajoittuu pohjoisessa Breidilään ja Kuttilaan, Kuttilaan ja Noukkilaan lännessä ja etelässä ja idässä ja etelässä Melkolaan ja Sauvonkylään. alueen keskivaiheilla on metsäinen mäki, jonka reunamille asutus on keskittynyt. Tapiolantie halkoo aluetta tehden jyrkän kaarteen lounaaseen Hammarpakan eli ent. Kumion kolun ja kaupan kohdalla. Kumionoja halkoo peltoaukeaa loude-kaakko-suunnassa. Peltoalue onkin maisemallisesti tasaista ja alavaa, joten esim. koulu ja Saaren tila ovat maisemallisesti merkittäviä."

Nykytila

Sahan kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla. Seutukaavassa on suojeltu Sahankrotin puronvarsilaaksot arvokkaina puronvarsilehtoina.

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha kyläalue

KYLÄKOSA

Saha

ARVOTUS

Seudullinen

KOHDENO

104

KUVAUS

Nykyinen Sahankoski. Alueella oli Sahan talo ja Sahan rukoushuone 1780-l. (Rukoushuone purettu 1900-l alussa, muistomerkki vuodelta 1957). Sahan päärakennus n 1900.Sahan kellari mahdollisesti 1700-l.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Alho

KYLÄ

Saha

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

527

Ent.vanhanväen asunto. Päärakennus 1900-l alusta, sauna 1900-l alusta, navetta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kansakoulu (Kumion koulu)

KYLÄ

Saha

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

528

Kansakoulu 1910 (laajennettiin 1940), koulu lakkautettiin 1971.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Mäkipää

KYLÄ

Saha

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

529

Ent. torppa. Paritupa 1800-1900-l (muutoksia 1990-l). Autotalli/vaja, navetta 1920/30-l, traktoritali 1960, kellari, kuivuri 1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saha	530
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummila	Historiallinen	

Päärakennus 1950-l. Vanha päärakennus n 1800-1900-l vaihteesta (muutettu saunaksi 1950-l).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saha	531
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saha	Seudullinen	

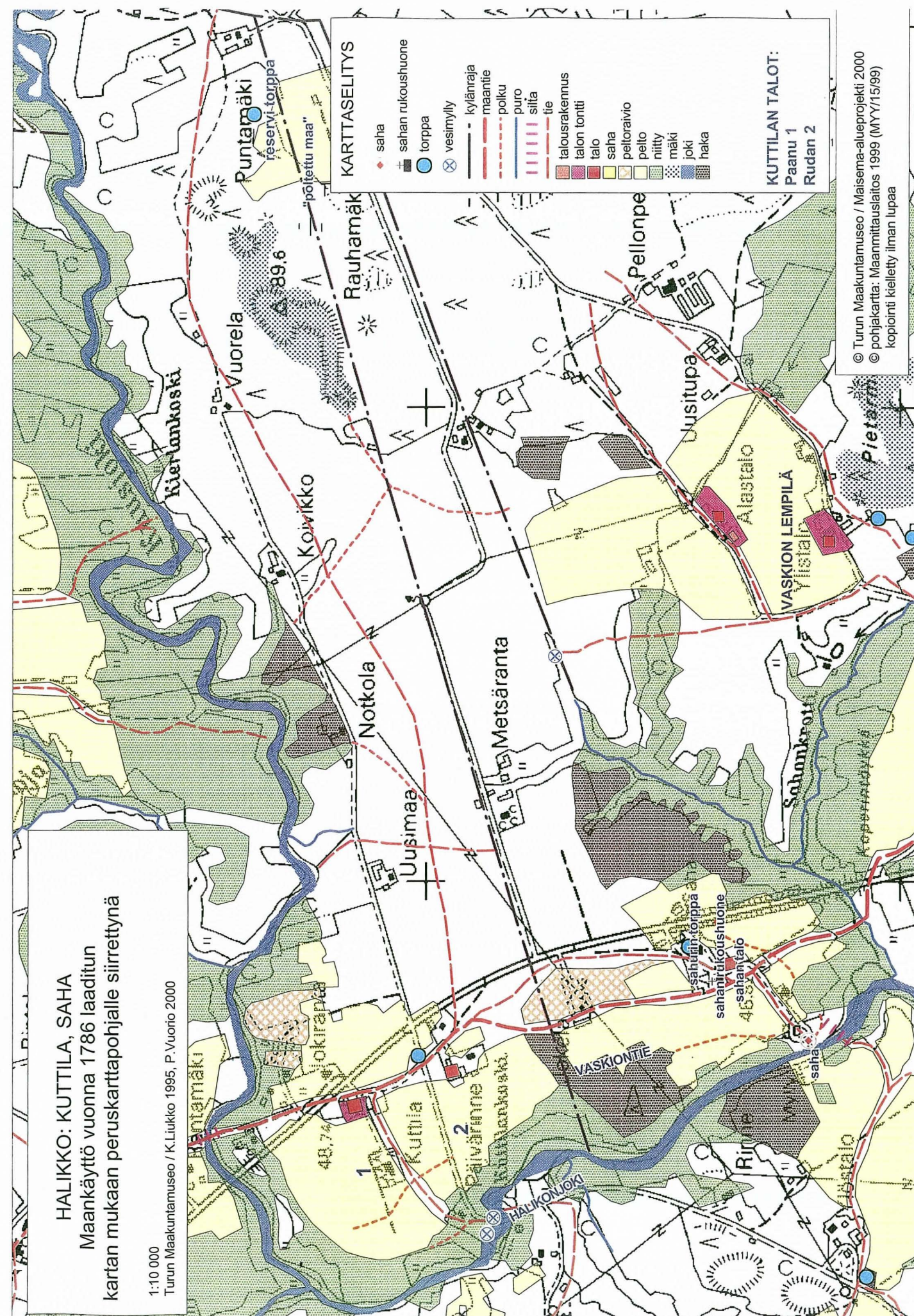
Kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus n. 1900 (muutoksia 1958). Kellari 1700-l. Tiilinen navetta 1870-l. Aitta n. 1900 (kuivuriksi 1962). Sauna/leivintupa n. 1934. Kaksi makasiinia 1900-l jälkipuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saha	532
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sahankoski	Seudullinen	

Mylly 1926 (myllyn koneisto ja hirret aiemm.myllystä 1900-l alusta). Asuinrakennus n. 1900. Navetta n.1930-l. Asuinrakennus 1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Saha	533
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tuurgran	Historiallinen	

Torppa. Päärakennus 1928 (muutoksia 1950-60-l).
Pihalla sauna 1940-50-l ja puuvaja.

Halikko

Sauvonkylä

Maisema

Sauvonkylä on Halikon suurimpia kyliä ja se sijaitsee Vaskiolla, kunnan pohjoisosissa ulottuen Marttilan rajalle saakka. Kylää rajaavat lännessä Kuttila, etelässä Kumionoja sekä pohjoisessa Marttilan ja Halikon kuntien välinen raja. Sauvonkylän aluetta halkoo kaakko-luodesuunnassa Salo-Aura -maantie, josta erkanevat länteen Paimiontie ja koilliseen Onnenperäntie. Sauvonkylä on pohjoisosiltaan metsäistä ja harvaanasuttua. Kylän etelä- ja länsiosat ovat tasaista peltomaisemaa, jossa on muutamia metsäsaarekkeita. Sauvonkylän keskeinen peltoalue sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Alue muodostaa varsin vaihtelevan maalaismiljöön peltoaukeineen ja mäkinsine metsäalueineen sekä jokilaaksoineen. Myös rakennuskanta on vaihtelevaa. Vanhat kantatilat muodostavat omia, osin hyvin säilyneitä rakennuskokonaisuuksia. Toisen kokonaisuuden muodostaa siirtoväkiasutus tyypittaloineen.

Historia

Sauvonkylä on pohjoishalikkolainen uudisasutuskylä, joka on ilmeisesti asutettu vasta myöhäiskeskiajalla. Uuden ajan alussa 1500-luvun puolivälissä kylässä oli neljä taloa. 1780-luvulla alkaneessa isojaossa on mukana ollut kolme kantataloa - Mäki, Mikola ja Vähätalo -, joista Mäki jaettiin kolmeen osaan (Mäki, Erkkilä, Aittanummi) ja Vähätalo kahteen osaan (Keskitalo ja Vähätalo). Talot ovat sijainneet kahdessa ryhmässä Kylmäojan ja Vaskionojan välissä. Tällä alueella sijaitsi myös pääosa pelloista, joitakin torppien peltotilkkuja oli myös Kylmäojan länsipuolella. Niityt sijaitsivat pääosin joki- ja ojanvarsilla. Kylän kaakkoiskulmassa oli kaksi vesimyllyä, jotka sijaitsivat kylän yhteisellä maa-alueella. Sauvonkylässä on ollut paljon torppia. 1800-luvun alusta tunnetaan Ketola, Ridonmäki, Aro, Pytynoja, Kankare ja Sillanpää. Kujanpää ja Nummela lienevät 1820-luvulla perustettuja. 1800-luvun lopulta tunnetaan yhteensä 25 torppaa. Näiden itsenäistyessä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä kylään syntyikin paljon pieniä lohkotiloja. Pientilojen lukumäärän kasvu jatkui vielä viime sotien jälkeen, kun Sauvonkylässä lohkottiin suuri määrä varsinkin siirtoväen-, mutta myös rintamiestiloja. Peltopinta-ala on Sauvonkylässä kasvanut huomattavasti. Peltoja on raivattu metsistä, ja pääosa niityistä on otettu viljelyskäyttöön. Nykyään maisema on Sauvon kylän eteläosissa varsin avoin. Mäen kantatalo ostettiin kunnalle vuonna 1921, ja sen päärakennuksessa aloitti toimintansa Vaskion toinen kansakoulu. Vuonna 1939 valmistui nykyinen tiilirakenteinen koulurakennus. 1800-luvun rakennuskantaa on säilynyt Alhaisissa (asuinrakennus), Kiviskoskella (asuinrakennus, omistajan toivomuksesta jätetty inventoimatta), Miiluahossa (asuinrakennus, 2 vajaa, aitta), Sundermaassa (asuinrakennus), Ylhäisessä (asuinrakenus, vaja) ja Ylitalossa (riihi)./Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuskokonaisuuksia ovat mm. Aittanummi, Mikola, Kalliola, Keskitalo, Miiluaho, Pytynoja ja Sundermaa. Sauvonkylän kylä on syntynyt vasta myöhäiskeskiajalla, ensimmäinen kirjallinen maininta kylästä on v:lta 1533. Sauvonkylässä on vanhastaan ollut kolme kantatilaa; Mäki (Isotalo), Mikola ja Takatalo (Koskenpää). Nämä kaikki ovat olleet jossain vaiheessa 1800-luvulla kahdessa osassa. Mäen osatalot Mäki-Isotalo ja Aittanummi sekä Takatalo ja Koskenpää jäivät pysyvästi omiksi tiloiksi. Mäki-Isotalon päärakennuksessa aloitti toimintansa Mäen kansakoulu, nyk. Mäen ala-aste. Koskenpää oli 1800-luvulla Viurilan omistuksessa. Kylän torpista (jotka nekin ovat saattaneet jossain vaiheessa olla lähes osataloja) jo aivan 1800-luvun ensivuosina mainittuja ja siten ilmeisesti tuolloin tai jo 1700-luvun loppupuolella perustettuja ovat ainakin Ketola, Rudos, Aro, Pytynoja, Kankare, Sillanpää ja Ri(i)tamäki. 1830-50-l. mainitaan lisäksi Kujanpää ja Nummela -nimiset torpat, vuosisadan loppupuolella (1880- ja 1890-luvuilla). Mäen/Aittanummen torpat Hakala, Keitosmäki, Kankare, Kiviskoski, Peltola, Palttala, Pyöli, Kujanpää ja Nummela, Mikolan Aro, Poikoja, Pytynoja, Koismäki, Walkkari, Rajala ja Mäkilä sekä Koskenpään Mäkilä, Kalliola, Sundermaa, Korvenpää ja Pyykankare ja Takatalon Kivilä (myöh. Uusi-Kivilä), Kankare, Nummila ja Nummenpää. Torppia oli siis viime vuosisadan lopulla ja tämän vuosisadan alkupuolella hyvin runsaasti. Niinpä kylään syntyi hyvin paljon pieniä lohkotiloja 1920/30-luvulla ja jo aikaisemminkin, kun vuokratiloja itsenäistettiin ja kehitys jatkui edelleen sodan jälkeen 1940- ja 1950-luvuilla, kun Sauvonkylässä lohkottiin suuri määrä varsinkin siirtoväen-, mutta myös rintamamiestiloja. Sauvonkylässä sijaitsee Halikon pohjoisosassa rajoittuen luoteessa Marttilaan, koillisessa Ruuhikosken kylään, lännessä Toivilaan, etelässä Ruuhikoski ja Juva sekä idässä Saha, Yttelä ja Kuttila. Aluetta halkoo luoteis-kaakko -suunnassa Vaskiontie ja itä-länsi -suunnassa Paimiontie sekä koillis-kaakko -suunnassa Onnenperäntie. Lännessä alue rajoittuu osin Linnunjokeen ja etelässä Kumionojaan. Maisema jakautuu kahteen eri osa-alueeseen, toisaalta loivasti kumpuileviin suhteellisen yhtenäisiin peltoalueisiin ja toisaalta melko mäkiisiin metsiin (Pyydysmäki, Hammarpaltan kallio, Keitosmäki, Kupparimäki, Palomäki). Oman piirteensä maisemaan antavat Linnunjoki ja Kumionoja (Martinoja, Kylmäoja) jokilaaksoineen ja koskineen (Saha, Pitkäkoski). Alueen rakennuskanta sijoittuu paljolti aluetta halkovien maanteiden varsille. Siirtoväkiasutus muodostaa alueella selvästi oman varsin yhtenäisen miljöönsä. Asutus sijoitettiin tuolloin varsin tasaiselle ja aukealle pellolle. Sauvonkylä on Halikon suurimpia kyliä ja se sijaitsee Vaskiolla. Halikon pohjoisosassa ulottuen Marttilan rajalle saakka. Kylää rajaavat lännessä

Kuttila, etelässä Kumionoja sekä pohjoisessa Marttilan raja. Sauvonkylän aluetta halkoo kaakko-luode -suunnassa Marttilantie, Marttilantiestä erkanevat lisäksi länteen Paimiontie ja koilliseen Onnenperäntie. Sauvonkylä on pohjoisosiltaan metsäistä ja harvaanasuttua. Kylän etelä- ja länsiosat ovat tasaista peltomaisemaa, jossa on muutamia metsäsaarekkeita. Kylän korkeimpia kohtia ovat pohjoisessa Pyydysmäki (74,8), Hummarpaltankallio, Keitosmäki ja Palomäki (62,1). Sauvonkylä on kuulunut v:een 1860 asti Marttilan pitäjään, mutta Halikon emäseurakuntaan. 1540 vuoden maakirjassa mainitaan alueella olleen 4 taloa, jotka maksoivat veroa. 1560-luvun alussa kerrotaan Sauvonkylässä raivonneen suuren tulipalon, joka mm. siirsi kylän keskusta itäänpäin? Isonjako kylässä aloitettiin 1780-luvulla ja se saatiin päätökseen v. 1806. Kylän vanhat kantatalot ovat Mäki (RN:o 1), Mikola (RN:o 2) ja Vähätalo (Takatalo) (RN:o 3). Mäen tila on jaettu isonjaon yhteydessä v. 1806 kolmeen eri tilaan: Mäki 1:1, Erkkilä 1:2 ja Aittanummi 1:3. Vähätalo lohottiin v. 1806 Keskitaloon 3:1 ja Vähätaloon 3:2. Näillä kolmella tilalla oli 1800-luvulla runsaasti torppia, jotka sittemmin ovat itsenäistyneet. Lähinnä noiden kolmen tilan alueille on myös sotien jälkeen muodostettu Uudenkirkon siirtoväen pientiloja. Kun Vaskion koulupiirin Kuttilan koulun oppilasmäärä alkoi oppivelvollisuuden tultua voimaan kasvaa, päätettiin perustaa toinen koulu Sauvonkylän Mäen emätilan päärakennukseen, jonka kunta osti itselleen. Muodostettiin uusi, Mäen koulupiiri, jota nyttemmin ollaan kuitenkin oppilaspulan takia lakkauttamassa. Alueen tyypillisin rakennus on 1940-luvun tyypittalo, johon on myöhemmin ehkä rakennettu lisäsiipi tai laajennettu kuistiosa. Lisäksi alueella on vanhoja torppien rakennuksia.

Nykytila

Vaskion osayleiskaavassa nuorisoseurantalo on saanut suojelumerkinnän. Sauvonkylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	105
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	
KUVAUS		
Vanhalla kylätontilla oli 1780-l: Aittanummen osatalo ja Mäen kantatalo pohjoisella tonttialueella sekä Mikolan ja Vähätalon kantatalot eteläisellä tonttialueella. Aittanummi ja Mikola sijaitsevat vanhoilla tonteillaan. Mikolan päärakennus 1901-02.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	534
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Aittanummi	Seudullinen	

Mäen ratsutilasta, vanhalla tontilla. Päärakennus 1920 (rkm Nummelin; peruskorjaus 1990). Useita ulkorakennuksia 1900-luvun alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	535
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Alhainen	Historiallinen	

Yksinäistupa 1800-l (muutoksia 1930-l), kanala ja vaja.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	536
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Haanpää	Maisemallinen	

Päärakennus 1932 (muutoksia 1940- ja 1960-luvuilla). Navetta 1926, sauna+karjakeittiö 1940, varasto, toinen asuinrakennus 1920-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	537
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kalliola	Maisemallinen	

Keskitalon ent. torppa. Päärakennus 1924 (muutoksia 1954, 1960-70-l ja 1984-85), lato, navetta ja sauna 1920-30-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	538
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Keskitalo	Maisemallinen	

Päärakennus 1927 (muutoksia 1950, 1970-l ja 1980-l). Lato, navetta, kanala, kalustovaja ja aitta 1930-40-l, navetta 1929, autotalli 1970-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	539
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kiviskoski	Historiallinen	

Entinen Mäen torppa. Päärakennus 1850-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	540
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koismäki	Maisemallinen	

Mikolan entinen torppa. Paritupa 1937 (lisäosa 1950-l). Talousrakennuksia 1930-1940-luvuilta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	541
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Korvenpää	Maisemallinen	
Torppa. Päärakennus 1929 (muutoksia ja laajennus 1980-l). Vaja 1949 ja navetta 1954.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	542
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kujanpää	Maisemallinen	
Päärakennus 1939 muutoksia 1950-l, 1970-l ja 1990). Sauna, lato, aitta, kuivuri ja karjasuoja 1930-l,		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	543
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Metsämikli (Alitalo)	Maisemallinen	
Päärakennus 1929, navetta, vaja ja sauna.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	544
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Miiluaho	Historiallinen	
Päärakennus 1800-l. Kaksi vajaa, kellari ja aitta 1800-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	545
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mikola	Paikallinen	
Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärak.1901-02 (muutoksia 1953). sauna, sikala ja kuivuri 1800-l. Aitta n 1900. Navetta, kalustovaja ja sauna 1950-l. Kestikievarioikeudet.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	546
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäen tila	Seudullinen	
Kantatilan tontti. Ent.kansakoulu, nyk.peruskoulun ala-aste 1939 (muutoksia 1978 ja 1987). Koulurakennus 1968. Sauna ja varasto 1960.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	547
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sundermaa	Paikallinen	
Keskitalon entinen torppa. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1940-50-l). sauna 1941, kellariaitta 1900-l alusta. Asuinrakennus 1925, navetta 1970-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	548
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vuorela	Maisemallinen	
Päärakennus 1900 (muutoksia 1940-50-l). Sauna 1949, kaksi vajaa ja leikkimökki 1950-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Sauvonkylä	549
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ylhäinen	Maisemallinen	
Päärakennus 1800-l (muutoksia), vaja 1800-l ja kellari.		

HALIKKO: SAUVONKYLÄ Maankäyttö vuonna 1785 laaditun kartan mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

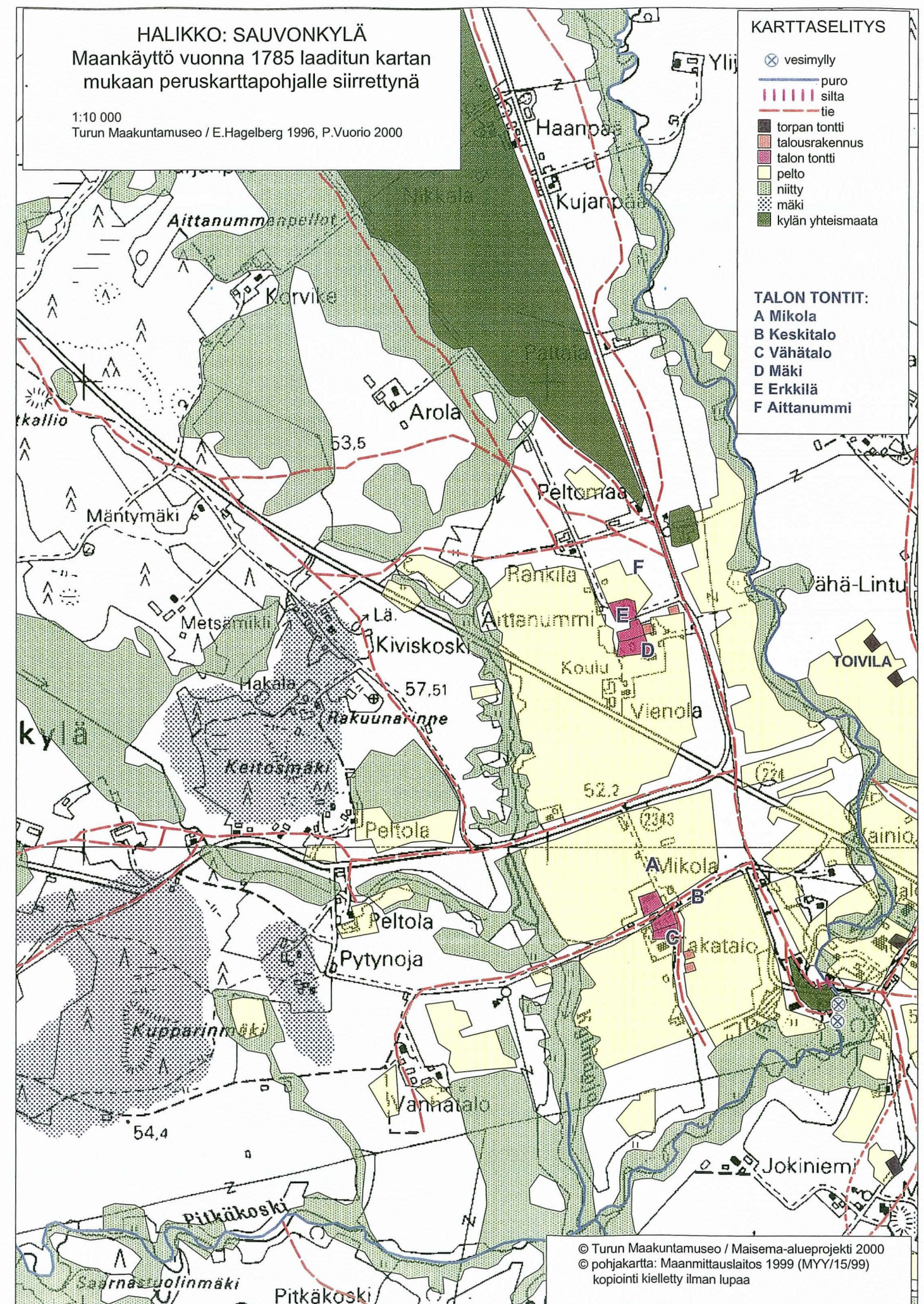
1:10 000
Turun Maakuntamuseo / E.Hagelberg 1996, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- vesimylly
- puro
- silta
- tie
- torpan tontti
- talousrakennus
- talon tontti
- pelto
- niitty
- mäki
- kylän yhteismaata

TALON TONTIT:

- A Mikola
- B Keskitalo
- C Vähätalo
- D Mäki
- E Erkkilä
- F Aittanummi

© Turun Maakuntamuseo / Maisema-alueprojekti 2000
© pohjakartta: Maanmittauslaitos 1999 (MYY/15/99)
kopiointi kielletty ilman lupaa

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Seppälä

Maisema

Kylä, joka on maisemallisesti vaihtelevaa, koostuu toisistaan irrallaan olevista osista. Alueen rakennuskanta on varsin vanhaa (Seppälä yks.). Seppälän kylä muodostuu useasta toisistaan irrallaan olevasta alueesta, jotka sijaitsevat Halikon kunnan länsilaidalla niin, että osa alueesta rajoittuu Paimion rajaan. Kylänosa, jolla sijaitsee Seppälän yksinäistalo sijaitsee niin, että sitä halkoo koillinen-lounas-suunnassa Hajalantie. Aluetta rajaa lännessä Yöntilä, pohjoisessa Hulvela, idässä pieni osa Ikelää ja etelässä Isokylä. Maisemaltaan alueen luoteisosa muodostuu metsästä ja kaakkoisosa on peltoa. Seppälän yksinäistila sijoittuu pellon ja metsän yhtymäkohtaan. Tilan rakennuskanta on vanhaa, mutta sen kunto on huononemassa rakennusten oltua tyhjillään jo jonkin aikaa. Rakennuskokonaisuudesta luoteeseen sijaitsee Seppälänlammi.

Historia

Seppälän yksinäistalo ja kylä lienevät syntyneet vasta myöhäiskeskiajalla (v.1300 jälkeen). Tämän voidaan päätellä, koska 1500-luvulla kylä maksoi ruokalisäveron ns. ruotsalaisen oikeuden mukaan. Yksinäistalo mainitaan jo Varsinais-Suomen vanhimmassa, v:n 1540 maakirjassa. Seppälän torpista voidaan mainita jo rippikirjassa 1815-21 esiintyvät Grandellin muonatorppa ja 1820-l. mainittu Grönroos. 1850-luvulla mainitaan Pyölinaho-niminen torppa (myöh. ilm. Pyöli) ja 1885 perustettiin Pyhäloukka-niminen torppa, jonka nimen yli tosin on vedetty viiva jo samaisessa, v:ien 1871-81 rippikirjassa. 1890-luvulla ei torppia mainita, ainakaan nimeltä, sen sijaan mäkitupa-ym. asutusta.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Seppälä	106
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	

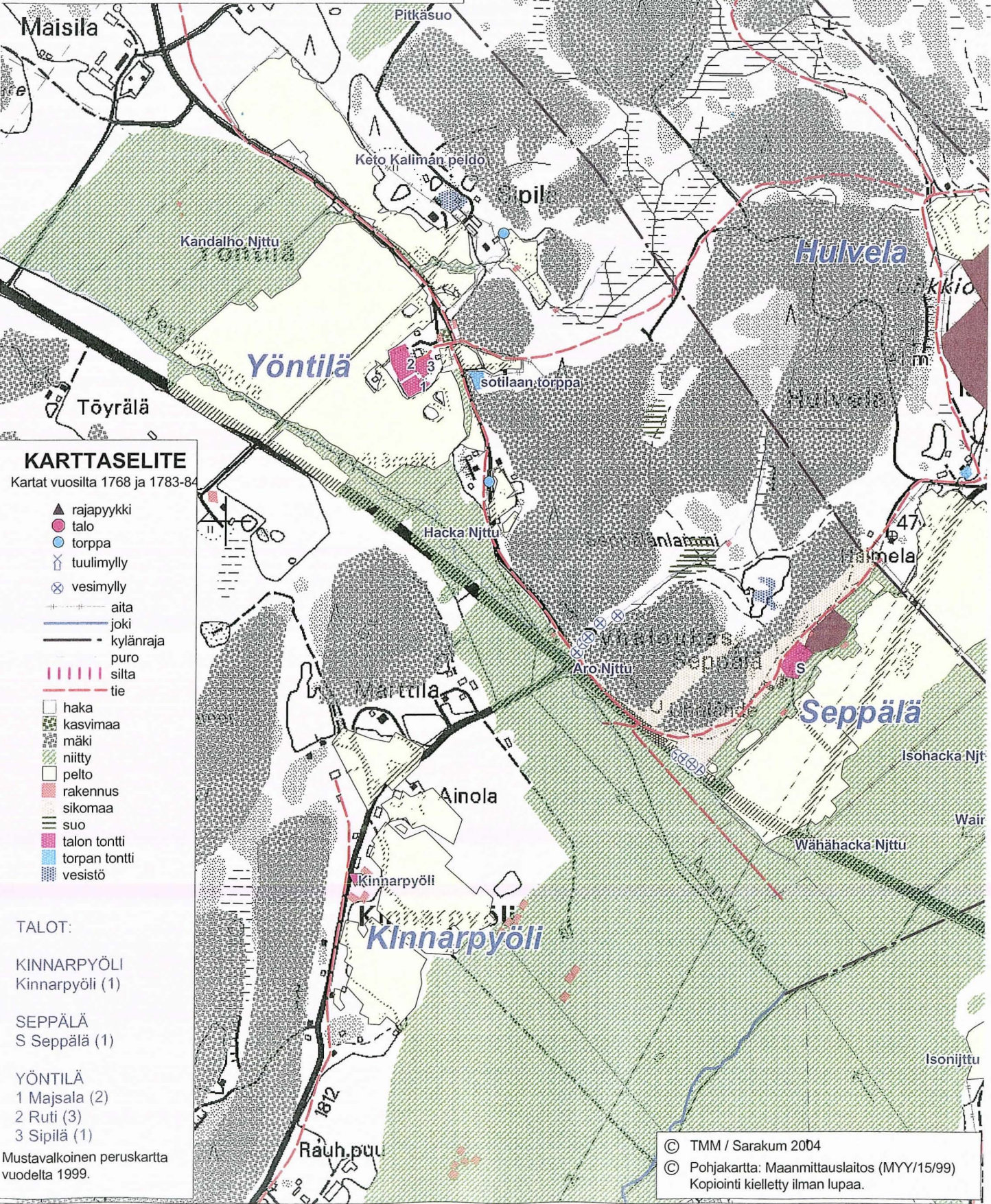
KUVAUS

Seppälän kantatalon talouskeskus sijaitsee yhä vanhalla tontillaan, päärakennus 1800-l. Tontti oli jaettuna kahteen osaan 1780-luvulla, ja osat kuuluivat kahdelle kruunun talonpojalle (Matts Jacobsson ja Matts Johansson).

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Seppälä	550
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Seppälän yksinäistalo	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus 1800-l, toinen asuinrakennus 1883 (peruskorjattu 1948),työväenasunto 1800-l. Navetta 1800-l.

HALIKKO:
KINNARPYÖLI, SEPPÄLÄ ja YÖNTILÄ
Maankäyttö vv. 1768 ja 1783-84 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Jaana Salmi 2001, Anna-Maija Hukkanen 2002,
tuloste Jaana Salmi 2004

© TMM / Sarakum 2004
© Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Suppala

Maisema

Suppalan kylän pääaluetta rajoittaa pohjoisessa Kaninkola, koillisessa Laiterla, idässä Laitola ja pieni osa Immalaa, etelässä Karviainen ja lännessä Viikerlän yksinäistalo. Kylän pohjois- ja eteläosassa on mäkistä metsämaastoa. Kylän keskialue muodostuu viettävästä rinteestä, josta nykyisin on peltoja ja niittyjä. Kokkilantie halkoo kylän keskiosaa koillinen-lounas -suunnassa. Asutus on keskittynyt Kokkilantien tuntumaan ja metsien reunamille. Eteläisessä metsävyöhykkeessä sijaitsee jääkautinen Hiidenkirnu ja pirunpelto.

Historia

Varhaisin kirjallinen maininta Suppalan kylästä/yksinäistalosta, joka on perustettu jo varhaiskeskiajalla (ennen v. 1300), on 1400-luvun alkupuolelta, jolloin rälssimies Klemet Suppa (la) mainitaan asiakirjoissa. Uuden ajan alussa Suppala kuului Turun piispanpöydälle ts. kirkon omistuksiin. 1500-luvulla myös Vuorentaan kartano omisti tilan. Kylässä ei ole milloinkaan ollut muita kantatiloja. Isojako toimitettiin v. 1784.

Koska Suppalan talolla ei liene ollut (ainakaan kovin monia) torppia, kylän tilalukukin alkoi kasvaa vasta melko myöhään tällä vuosisadalla. Kylän ensimmäinen lohkotila oli v. 1927 muodostettu Tyynelä. Viisi vuotta myöhemmin syntyivät Uudentuvan ja Takalan lohkotilat ja v. 1933 Hakala. Esimerkkinä sodanjälkeisestä asutustiloista voidaan mainita v. 1942 lohkottu Nummela ja vasta 1956 lohkottu Koivurinne.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Suppala	551
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummela	Maisemallinen	

Rintamamiestila. Päärakennus
1949.Kalustovaja+navetta 1940-l, sauna 1960-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Suppala	552
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Suppalan yksinäistalo	Historiallinen	

Kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus 1932
(muutoksia 1970). Lampola, aita ja sauna 1800-l.
Makasiini ja kalustovaja 1900-l alusta. Kalustovaja 1985 .

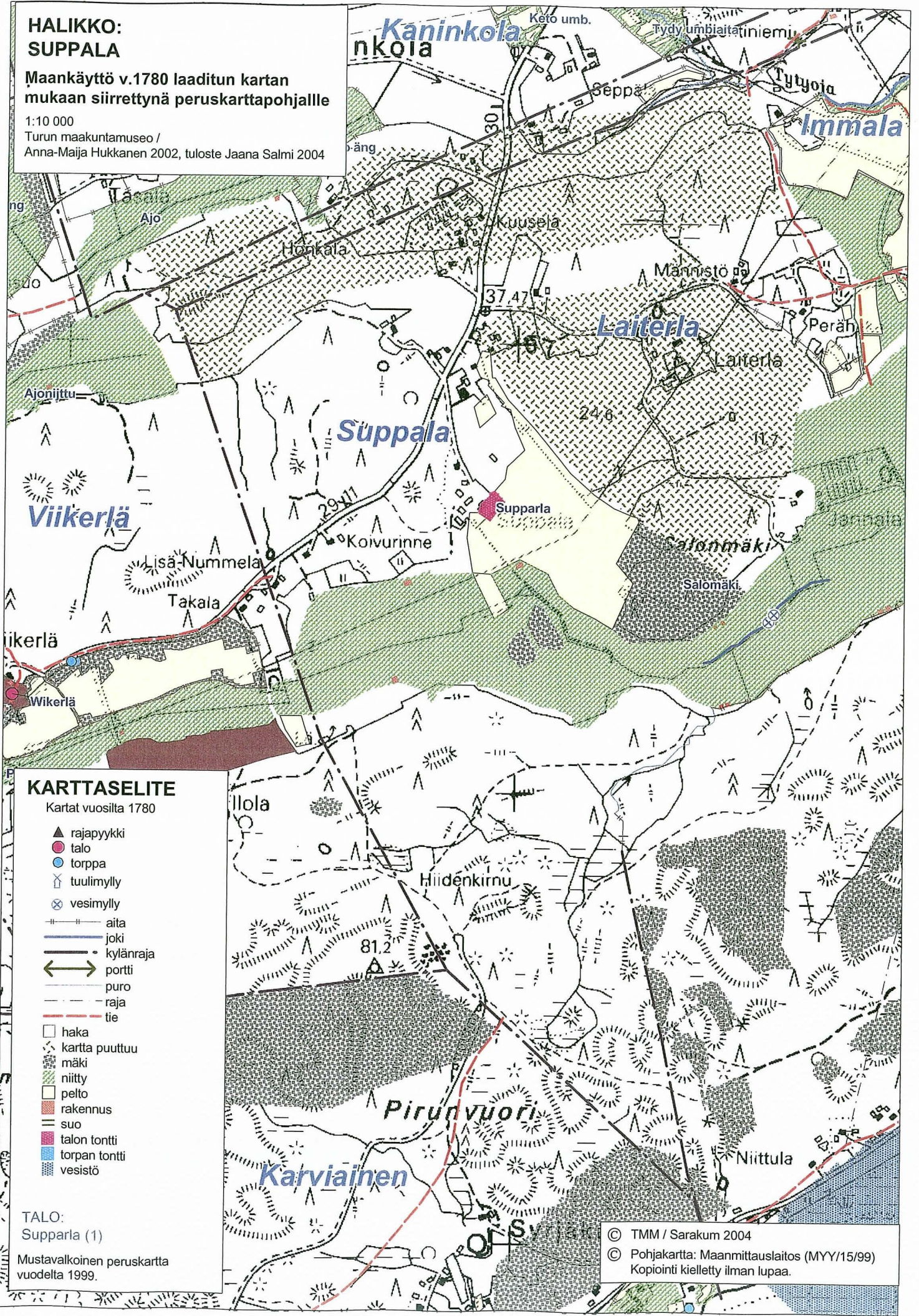
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Suppala	553
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusitupa	Historiallinen	

Torppa. Päärakennus ns.asevelitalo 1943 (muutoksia
1984-96), autotalli/kalustovaja 1900-l alku.

**HALIKKO:
SUPPALA**

Maankäyttö v.1780 laaditun kartan
mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA KYLÄ / KAUPUNGINOSA

Halikko Talola

Maisema

Talolan kylään kuuluu varsinaisen kyläalueen lisäksi lukuisia pienempiä (yhden tilan kokoisia tai vielä pienempiä)kyläalueita. Varsinainen Talola rajoittuu pohjoisessa Kankariin, Piiintilään ja Saarimäkeen sekä pieniin Vässilän ja Kultolan osiin, lännessä Montolaan ja etelässä Nikkilään. Itäpuolella on pääasiassa Häntälää ja osa Ahtialaa. Kyläaluetta halkovat Turuntie ja Helsinki-Turku -rautatie, jonka uusi linjaus (suurine kallioleikkauksineen ja siltoineen) kulkee kylän eteläosan metsä- ja peltoalueen halki. Länsirajana on Lassinkoskenoja. Talola koostuu melkoisen mäkisestä metsäalueesta ja suhteellisen tasaisesta pellostä. Tilojen rakennuskanta on sijoittunut metsän reunaan, jota myös kylätie seurailee. Tilojen nyk. rakennuskanta on varsin hyväkuntoista, joskin suhteellisen alkuperäisessä asussaan.

Historia

Talola lukeutuu Halikon varhaiskeskiajalta perustettuihin kyliin. Se lienee siis perustettu ennen v. 1300. Ensimmäinen kirjallinen maininta kylästä on v:lta 1440, jolloin Matti Talolasta (Mattz Talojj). 1560-luvulla kylä oli kaksitaloinen, mutta myöh. kylään perustettiin yksi talo lisää. Talolan vanhat kantatilat ovat Mikkola (ent. Juhani), Keskitalo ja Marku(ntalo), jotka kaikki ovat sijainneet suhteellisen lähekkäin (peräkkäin) Turuntielle johtavan kylätien varrella, siten, että Keskitalo sijaitsi nimensä mukaisesti Mikkolan ja Markuntalon välimaastossa. Keskitalo, joka oli perinnekertoja Ida Heinosen (Halikon Hakoniskat -teos) koti, liittyi 1800-luvun viime vuosina Mikkolaan. Sen viimeiset asukkaat olivat Telkkiset, joiden muutettua pois asuinrakennus oli hetken tyhjillään, kunnes rakennukset purettiin n. v. 1975. Nykyisin vanhasta tilasta kertovat enää tien mutkassa kasvava kotikuusi ja jotkut rakennusten pohjat. Talolan kylän torpista voidaan mainita jo 1810-luvulla esiintyvä Sillankorva (Pitkäportaassa), Fick, Sillanpää ja seuraavalla vuosikymmenellä Kyhl ja Kujanpää. Mahd. 1860-70-lukujen vaihteessa perustettiin Markuntaloon Ilola-niminen torppa ja n. 1898 Keskitalon Lauvo, joka on mahdollisesti sijainnut Kaik(u)mäki-nimisellä kulmakunnalla.

KUNTA

Halikko

ARVOALUE

Vanha kylätontti

KYLÄKOSA

Talola

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

107

KUVAUS

Mikola, Keskitalo ja Markuntalo isojaonaikaisella tontilla. Keskitalon rakennukset purettiin 1975.Mikkola siirtynyt hieman koilliseen ja Markuntalo kaakkoon. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Talola	554
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kaikumäki	Paikallinen	

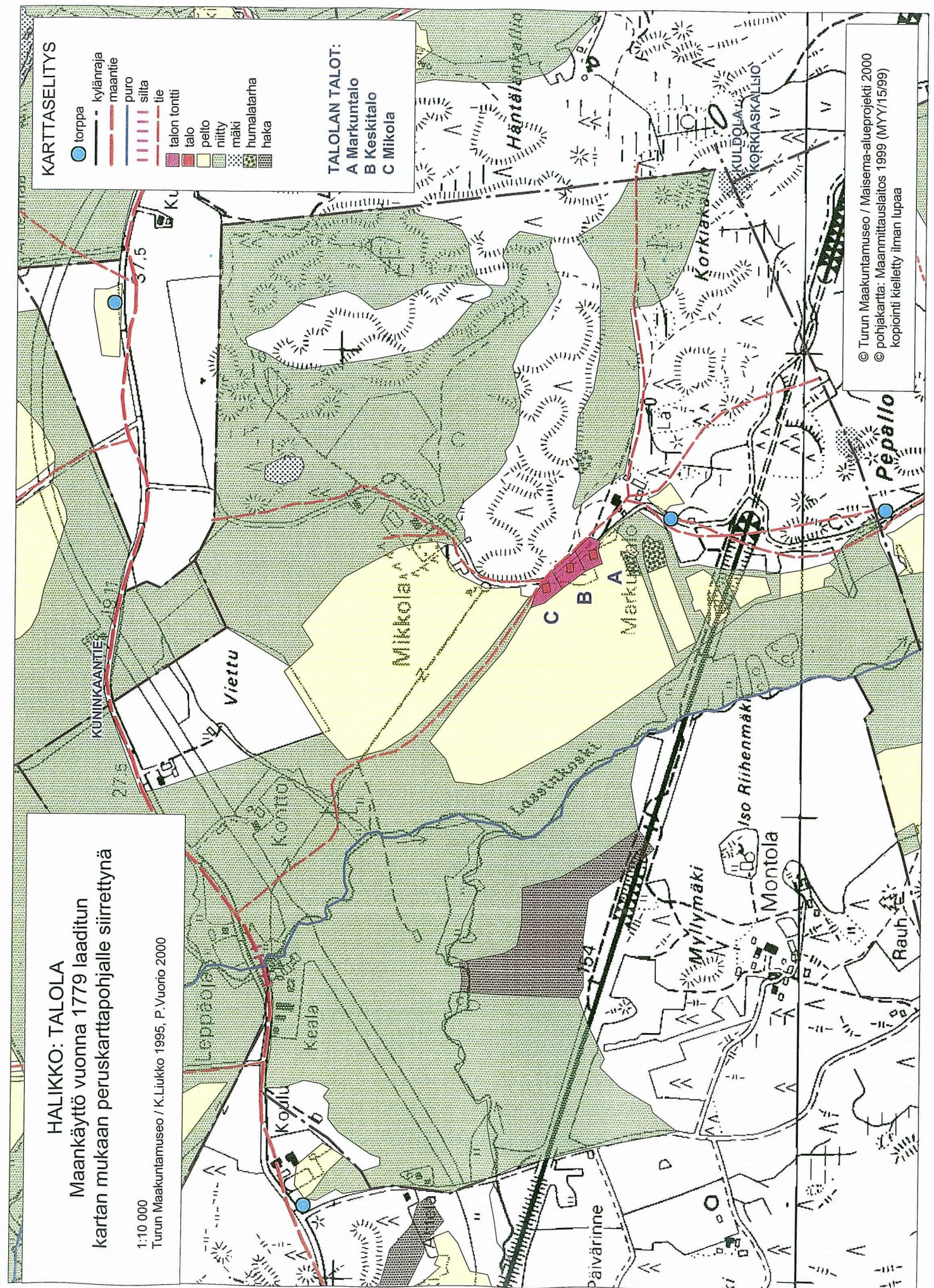
Päärakennus 1910. Sauna ja makasiini 1930-I. Navetta 1945. Tilan mailta huomattava viikinkiaikainen asekätkölöytö.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Talola	555
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Markuntalo	Paikallinen	

Kantatalo. Päärakennus 1800-I alusta (muutoksia 1960-I). Navetta ja aitta 1800-I. Ulkorakennuksia 1900-luvun alkupuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Talola	556
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mikkola	Paikallinen	

Kantatalo. Päärakennus 1800-II (muutoksia 1945t). Leivintupa, työväen asuinrakennus ja useita ulkorakennuksia 1800-I lopulta. Työväen asuinrakennus 1920-30-I.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	108
ARVOALUE	ARVOTUS	
Tammenpään tontti	Seudullinen	

KUVAUS
Tammenpään kantatalo, päärakennus 1865-75 (laajennettu 1924). Vanha paritupa 1800-l alusta. Kivisilta vuodelta 1917. Pihapiirissä runsaasti rakennuksia 1900-l alkupuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	557
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ankkurikellari	Historiallinen	

Entinen Kokkilan meijerin juustokellari. Myöhemmin tanssipaiikka. Rakennettu n 1904. Juustokellarina 1950 asti. 1960-l rakennettiin toinen kerros, johon tehtiin kahvila ja alakertaan tanssisali.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	558
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ankkurin baari	Paikallinen	

Entinen linja-autotalli 1941-44. Baariksi myöhemmin.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	559
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kokkilan osuuskauppa	Paikallinen	

Kaupparakennus 1936-38. Kokkilan osuuskauppa.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	560
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Marjamäki	Maisemallinen	

Asevelitalo, siirretty Syväriltä sodan aikana. Päärakennus 1940-l, varasto 1940-l, sauna 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	561
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tammenpää	Seudullinen	

Kantatalo, kruununpuustelli 1800-l. Päärakennus 1865-75 (laaj 1924). Portinvartijan talo n 1918. Useita asuin- ja ulkorakennuksia 1800-l ja 1900-l alkupuolelta. Kivisilta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	562
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tammenpää, Portinvartijan talo	Paikallinen	

Portinvartijan asunto n 1918 (tiilestä + vuorauksena mukulakiviä) ja ulkoh+savusauna n 1918.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	561
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tammenpää	Seudullinen	

Kantatalo, kruununpuustelli 1800-l. Päärakennus 1865-75 (laaj 1924). Portinvartijan talo n 1918. Useita asuin- ja ulkorakennuksia 1800-l ja 1900-l alkupuolelta. Kivisilta.

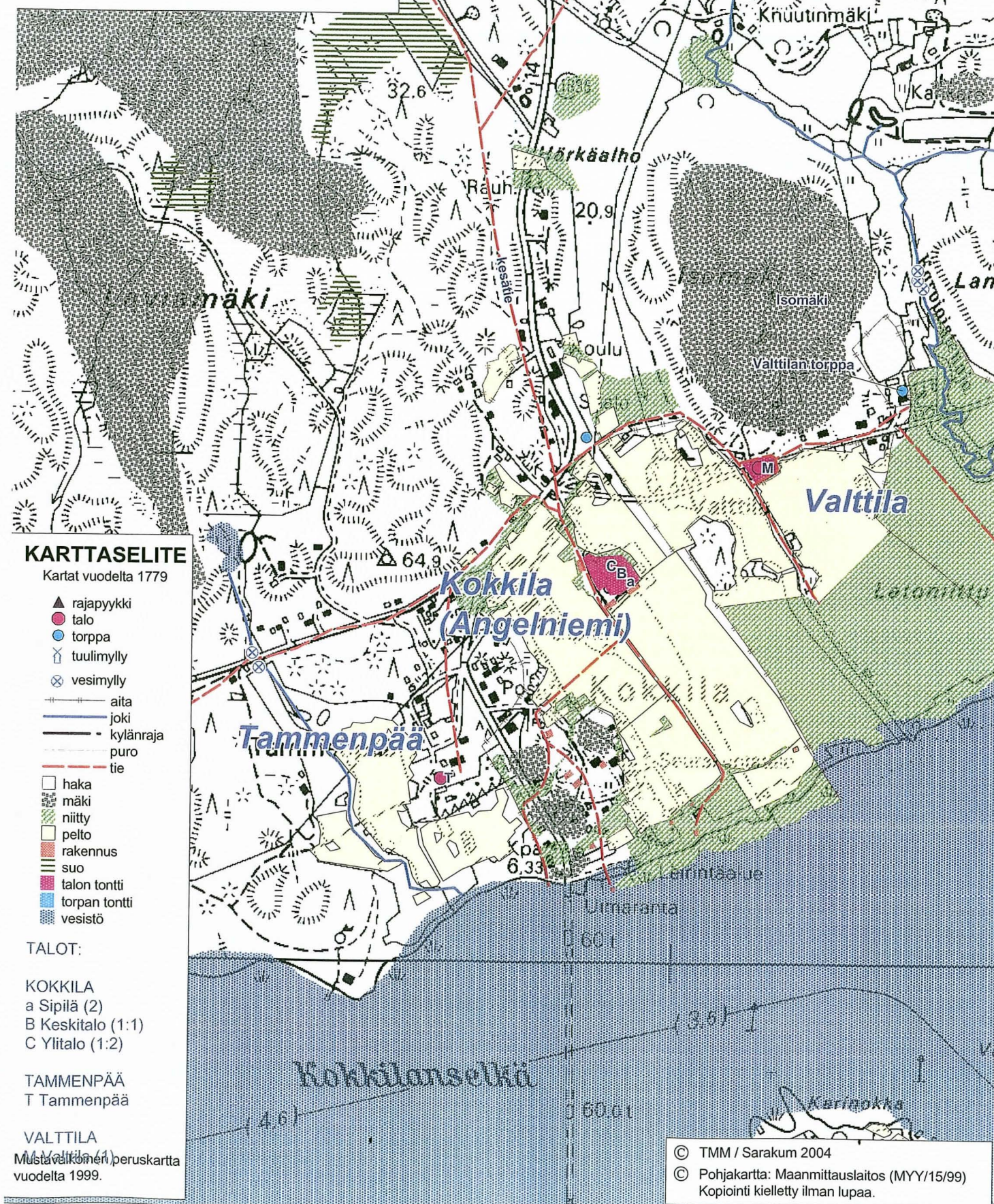
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tammenpää	562
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tammenpää, Portinvartijan talo	Paikallinen	

Portinvartijan asunto n 1918 (tiilestä + vuorauksena mukulakiviä) ja ulkoh+savusauna n 1918.

HALIKKO: ANGELNIEMI/KOKKILA, TAMMENPÄÄ ja VALTTILA

Maankäyttö v. 1779 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Tavola

Maisema

Tavolan kylämäki vanhoine kantatiloineen sekä Äijälän tilakokonaisuus muodostavat kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ja säilytettävän kokonaisuuden. Kylän pellot kuuluvat osana kylämäeltä länteen aukeavasta laajasta peltomaisemasta, jta vain joen halkovat. Näkymä kylämäeltä ympäröiville pelloille ja jokilaaksoihin on erittäin kaunis.

Tavolan kylä sijaitsee Myllyojan eteläpuolella, rajoittuen pohjoisessa Märyyn ja Nummeen ja etelässä Yttelään. Kylä on pitkänomainen lounais-koillissuunnassa, lisäksi kylällä on maita Vaskiolla vieressä, Kuusjoen latvuksilla, Somerojan ja Mustakrotin vaiheilla. Kylämäen ympärillä sijaitsevat pellot, joita Aro-oja kiertää. Kylämäen länsipuolitse kulkee Halikko-Kustavi Hakutie. Myös Hakutien länsipuolella on kylän peltoja aina jokeen asti. Kyläalueen metsäinen koillinurkka on rajattu valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen ulkopuolelle. Sen sijaan Vaskiolla sijaitseva maa-alue kuuluu maisema-alueeseen. Kylän Vaskiolla sijaitsevalla alueella on kahdeksan tilaa (Keskitalo, Koskiranta, Lepola, Niittumäki, Nummela, Rauhanummi, Toivomäki, Välimäki), joiden päärakennukset ovat 1900-luvun alusta. Näistä Keskitalo, Nummela ja Rauhanummi jäävät maisemarajauksen ulkopuolelle, mutta loput viisi muodostavat melko tiiviin kokonaisuuden Somerojan rantamaille. Rakennukset ovat ulkonaisesti säilyttäneet viehättävän vuosisadan vaihteen asunsa. Tavolan kylämäellä on jäljellä kolme kantatilaa. Näistä Kauhalan päärakennus on vuodelta 1873, Kyöpi 1800-luvun puolivälin paikkeilta sekä Mikola, jonka nykyinen muoto on peräisin 1860-luvulta. Kauhalan ja Mikolan pihapiireissä on myös vanhan väen rakennukset. Kauhalan ja Kyöpin sisätiloissa on jäljellä useita komeita jugendkakluuneja. Tilat ja pellot niiden ympärillä ovat merkitty karttaan vuodelta 1783 ja ne ovat säilyneet nykyisillä paikoillaan. Äijälän tilakokonaisuus on vielä isojakokartassa 1700-luvulla merkitty kylämäelle, mutta tilakokonaisuus on siirtynyt nykyiselle paikalleen 1800-luvun kuluessa. Päärakennuksen (1860-luvulta) ja vanhan väen rakennuksen lisäksi pihapiirissä on useita talousrakennuksia. Lisäksi Äijälän rintapellot (pellot Äijälästä luoteeseen, kohti Myllyojaa) ovat salaojattomia, joten vaikutelma vanhasta maatilakokonaisuudesta pelto-ojineen on eheä. Lisäksi Tavolan kantakylän vaiheilla on 1800-luvun lopun 1900-luvun alun hyvin säilyneitä rakennuksia seuraavilla tiloilla: Heikkilä, Ilopakka, Kalliolanmäki, Kuusela, Päivölä ja Takala./Kylän uudempi pientaloasutus on keskittynyt mäkien alarinteille ja peltojen ja mäkien reunamille, joten se ei ole häiritsevää. Silmiinpistävintä kylässä on Kalliolanmäen torpan etupuolelle rakennettu tasakattoinen omakotitalo 1960-luvulta.//Tavolan vanha kylämäki Kyöpin, Kauhalan ja Mikolan kantatiloineen muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ja eheän kokonaisuuden, johon myös Äijälän erittäin hyvin ulkoasunsa säilyttänyt tilakokonaisuus kuuluu.

Historia

Tavolan kylästä on löydetty kivikautisia yksittäislöytöjä. Kylä kuuluu ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), jolloin kylän katsotaan syntyneen viimeistään 1200-luvulla. 1560-luvulla Tavolan kylän taloluku on ollut viisi. 1700-luvulla yksi Tavolan kylän tiloista on toiminut ratsutilana (nro 86) Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Halikon komppaniassa. Tavolan kylän talot Kauhala (N:o 1), Mikola (N:o 2), Äijälä (N:o 3) ja Kyöpi (N:o 4) on merkitty maarekisterikirjaan vasta vuonna 1802. Lisäksi kylässä on Sianojanbölen niittyalue, joka on isojaon aikaan saanut rekisterinumeron 5. Tämän niityn rajat pyykitettiin ja vahvistettiin 1897 ja vuonna 1958 Sianojanbölestä sekä Kauhalaasta, Mikolasta ja Äijälästä eroitettiin tila, joka sai nimekseen Metsälä (N:o 7) ja muu osa niitystä lohkottiin samalla 5:1 Pyöliksi ja 5:2 Sianojanböleksi.Kylän kantatiloista kolme sijaitsee kylämäen pohjoispäässä vanhoilla paikoillaan. Äijälä on siirtynyt Hakutien länsipuolelle, paikalle jossa vuoden 1783 kartan mukaan oli Äijälän lato ja niittyä. Kylämäen halki kulkeva tie on ollut käytössä jo isojaon aikana 1700-luvulla. Kylän 1700-luvun pellot sijaitsivat mäen ympärillä, niityt olivat jokien varsilla. Tuolloiset pellot ovat yhä edelleen viljeltyinä. Kylän torpat ja muonamiehenasunnot (1800-luvulta) on kylämäen liepeillä: Aro-ojan mutkassa sekä Kalliolanmäen ja Tavolanmäen rinteillä.

Nykytila

Kylämäen alue on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavassa 1994 (vahvistamaton) pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AP), pellot maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jolla ympäristö säilytetään (MU/s). Äijälän pohjoispuolella oleva suurehko peltoalue sekä osittain Äijälän talousrakennukset on em. kaavassa merkitty tuotantotoimintaa palvelevien rakennusten alueeksi (TYK). Moottoritiele on tehty linjavaraus aivan Tavolan kylämäen pohjoispuolelle. Moottoritie kulkisi Kyöpin makasiinien ylitse ja se jättäisi kylän isojaon aikaiset pellot alleen.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Tavola

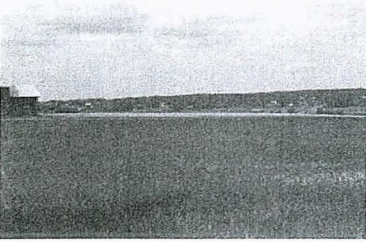
ARVOALUE
Vanha kylätontti

KOHDENO
109

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS

Tontilla on ollut Kyöpi, Kauhala, Ali-ja Ylikauhala (yhdistetty Kauhalaaksi) sekä Mikolan kaksi taloa. Kyöpin Kauhalan ja Mikolan päärakennukset 1800-luvulta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	563
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Heikkilä	Maisemallinen	

Päärakennus 1930-l, navetta 1930-l ja sauna 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	564
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ilopakka	Maisemallinen	

Mikolan entinen muonamiesasunto. Päärakennus 1899 ja vaja 1900-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	565
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kauhala	Seudullinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1873 (muutoksia 1930-l, 1947-1948, 1970 ja 1986). Väentupa ja aitta 1800-l. Talli ja muita ulkorakennuksia 1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	566
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Keskitalo	Paikallinen	

Päärakennus 1900-l alusta. Piharakennuksia 1900-l alkupuolelta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	567
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kyöpi	Seudullinen	

Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Paritupa 1800-l (tupaosa 1700-l, jatkettu 1800-l, lmuutoksia 1940-l; ja1987). Talli/vaja ja navetta 1900-luvun vaihteesta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	568
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lepola	Maisemallinen	

Päärakennus 1923 (muutoksia 1960-l ja 1970-l). Navetta 1900 -la ja sauna 1970-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	569
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mikola	Seudullinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Paritupa 1800-l, muutoksia 1860, 1890-1910, 1952 ja 1977. Syytinkiasunto 1888 ja palkollisten asuinrakennuksia 1900-l alkupuolelta. Useita ulkorakennuksia 1900-luvun alkupuolelta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	570
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Niittumäki	Maisemallinen	

Päärakennus n 1900 (muutoksia 1940- ja 1970-l), sauna ja piharakennus 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	571
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivölä	Historiallinen	

Muonamiehenasunto. Päärakennus n 1880-l, muutoksia1948, 1966 ja1967-72. Vaja 1948.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	572
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhanummi	Maisemallinen	

Asuinrakennus 1925, vaja 1900-l, savusauna.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	573
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Toivomäki	Maisemallinen	

Päärakennus 1900-l alkupuolelta. Navetta, sauna, makasiini ja kellari 1900-luvun alkupuolelta. Rakennusten uloasu on muuttunut korjaustöiden myötä.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tavola	574
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Äijälä	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus 1867 (muutoksia 1950), syytinkiasunto 1905. Alustalaisten asuinrakennuksia ja useita ulkorakennuksia 1800-luvun lopulta ja1900-luvun alusta.

HALIKKO: TAVOLA
Maankäyttö vuonna 1783 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

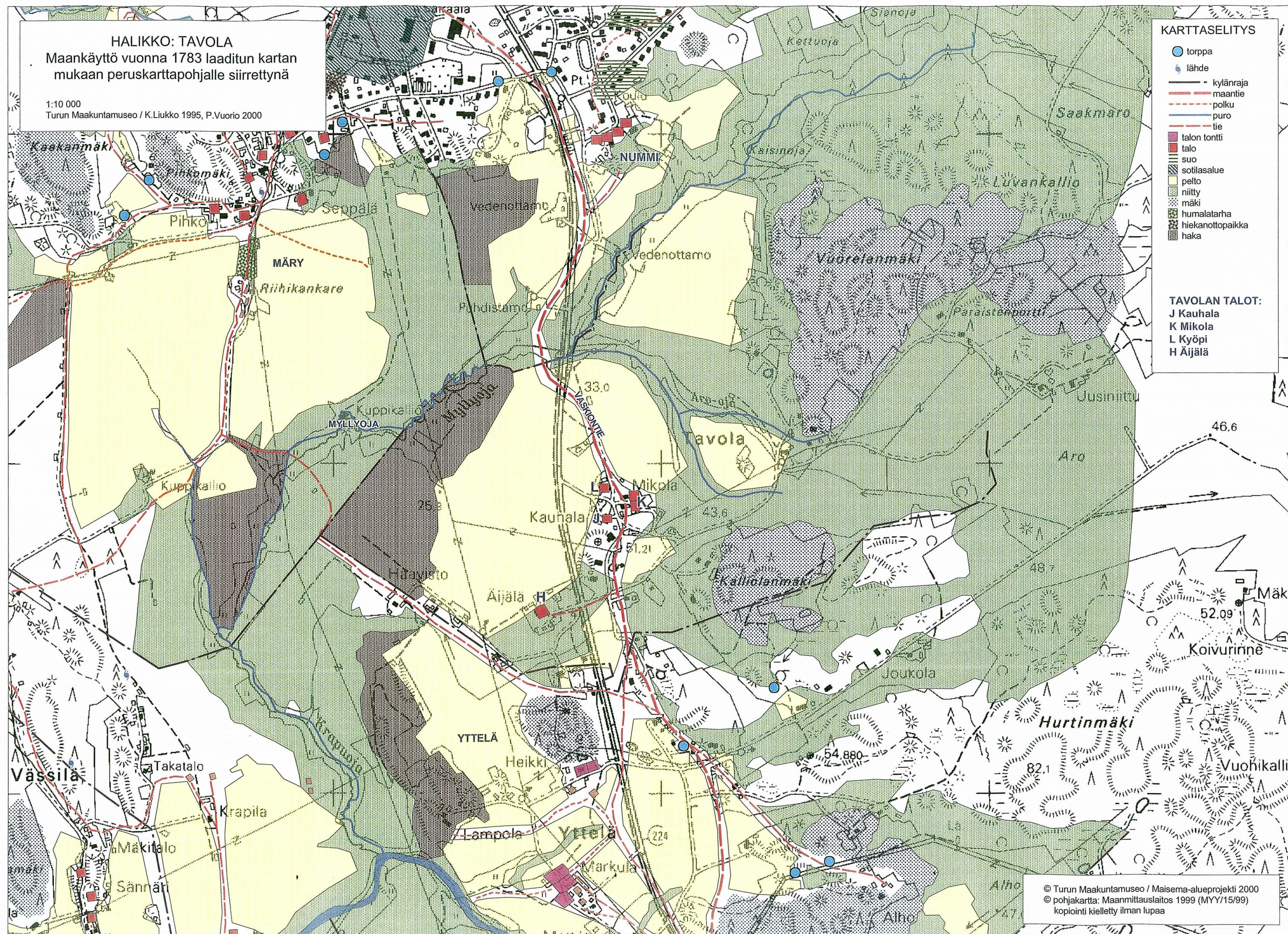
1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- torppa
- lähde
- kylänraja
- maantie
- polku
- puro
- tie
- talon tontti
- talo
- suo
- sotilasalue
- pelto
- niitty
- mäki
- humalatarha
- hiekanottoaikka
- haka

TAVOLAN TALOT:

J Kauhala
K Mikola
L Kyöpi
H Äijälä

Halikko

Toijala

Maisema

Toijalan kylä kuuluu Halikonjoki-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Toijalan nykyinen kyläalue sijaitsee pääasiassa kirkonkylän koillispuolella. Siellä ovat ns. Susi-Saaren ja Salaisten asuntoalueet. Lisäksi Toijalalla on useita maapalasia kylän itäreunalla, Salon rajan tuntumassa, jotka ovat pääosin suota ja metsää. Toijalan pohjoisin maa-alue sijoittuu Kukkulamäen ja Kupparinmäen väliin. Tällä alueella on neljä tilaa. Toijalan kylän maasto on alavaa peltoaukeata, joita maatilat rikkovat saarekkeiden lailla. Kylän pääalueen eteläosassa on Susi-Saaren asuntoalue, keskiosassa Salaisten kartanon alue sekä pohjoisosassa Kalkkimäki. Kylää halkovat itä-länsi suunnassa Kärävuorentie sekä pohjois-eteläsuunnassa Salaistentie. Suunniteltu moottoritielinjaus kulkisi Kärävuorentien ja Salaisten kartanoalueen eteläpuolelta, pitkin peltoaukeita. Varsinaisesti sodan jälkeen asutettu metsäsaareke, jonka rakennuskanta on lähes pelkästään 1940-l. tyyppitaloja, joita tosin myöhemmin on remontoitu ja laajennettu. Nykyisin Kuninkaantie kulkee entisellä 1700-luvun linjallaan. Toijalan kyläasutuksen paikalla on jonkinlainen varastorakennus sekä läheisyydessä pientaloasutusta. Kylän 1700-luvun peltojen halki kulkee Turku-Helsinki ratalinja sekä 1-tie. Osittain isojaon aikaiset pellot ovat edelleen viljeltyinä. 1-tien varressa pellolla on suuri bensiniasemarakennus. Nykyisin Toijalan kyläalueen asutus on keskittynyt Susi-Saaren 1940-50-luvun asuntoalueelle. Mäellä Saarelan tilan takana on sijainnut Salaisten kartanon Nummoisten torppa. Metsäinen saareke keskellä viljeyksiä on saanut nimensä karjalaisista Susi-suvun evakoista, joille lohkottiin alueelta useita tiloja. Myös kylän laajalla peltoaukealla sijaitsevat talot ovat niin ikään sotien jälkeisiä. Toijalan kylän keskivaiheilla on Salaisten kartanon alue. Salaisten kartano rakennettiin 1840-luvulla Joensuun kartanon ulkotilaksi. Nyttemmin kartanon puinen päärakennus on purettu, mutta jäljellä ovat vielä navetta ja tallirakennus sekä makasiini 1800-luvun puolivälin paikkeilta. Mäellä, jossa kartano sijaitsi on jäljellä runsas jalopuusto, mm. vaahteroita, pihlajia ja tammia. Alueella on myös kaksi Salaisten kartanon työntekijän asuntoa 1910-30-luvuilta. Kylän pohjoisosassa on Kalkkimäki, jonka rinteillä on säilynyt vanhempaa asutusta. Näistä Berg on Joensuun kartanon lampuotitila, joka itsenäistyi 1927. Samaan aikaan itsenäistyi Joensuun torppa Hosia, jonka asuinrakennus on 1860-luvulta. Kalkkimäen itäreunalla sijaitseva Hosia on maatilakokonaisuutena varsin hyvin säilynyt. Rakennuksessa toimi kunnan koulu 1900-luvun alussa, kunnes Salaisten koulurakennus valmistui 1937. Salaisten koulussa toimii nykyisin Pinettan tehtaanmyymälä, pihapiirissä on myös tehdasrakennuksia. Uusitalon päärakennus vuodelta 1927 on varsin hyvin säilynyt aikansa edustaja, jossa on myös talousrakennukset jäljellä. Uusitalon länsipuolella, tien risteyksessä sijaitsee Kauppakulma -niminen tila, jossa toimi Toijalan kylän kauppa 1950-1973.

Susisaari sijaitsee peltoaukean keskellä Salaistentien tuntumassa. Se on havupuita kasvava metsäsaareke, jonka sivuitse kulkee Salaistentieltä lähtevä Susisaarentie. Aikaisemmin saarekkeella oli Salaisten kartanon Nummoisten torppa, muun osan siitä ollessa metsää. Jälkiä Nummoisten torpan rakennuksista on vieläkin nähtävissä Saarelan tilan pihapiirissä, erityisesti rak. II. takana. Torppa on siis sijainnut saarekkeen pohjoisrinteellä. Sotien jälkeen, kun Joensuun kartanon oli maanhankintalain perusteella luovutettava maitaan karjalaiselle siirtoväelle, tiloja lohkottiin runsaasti varsinkin Salaisten ulkotilan maista. Nummoisten metsäsaareke lohkottiin kokonaan kartanon piharakennuksissa asuneille Uudenkirkon evakoille, jotka useimmat olivat Susi-suvun jäseniä. Metsäraivauksen jälkeen saarekkeelle alkoivat kohota 1940-luvun lopulla karjalaisten asumukset, joista kaikki olivat ns. tyyppitaloja. Nummoisten saarta alettiin asukkaittensa mukaan kutsua Susi-Saareksi. Aikaisemmin Susi-Saaren tilat olivat pientiloja, joissa pidettiin karjaa ja viljeltiin pienehköä peltoalaa. Nykyisin tilat ovat muuttuneet omakotitalon-tyyppisiksi, niissä on vain rakennusten tuntumassa olevat kasvitarhat. Lisäksi kylän vanhaan rakennuskantaan kuuluu maisema-alueen ulkopuolella sijaitseva Jokila, joka on Haukkamäen rinteellä Immalan kyläalueen sisässä, Vartsalan asuntoalueella. Rakennus on1920-30-luvulta ja ulkoasultaan varsin hyvin säilynyt. Kylän tilakannasta rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkainta ovat Salaisten talli ja navettarakennukset sekä Hosian ja Uusitalon tilakokonaisuudet.

Toijalan kylä lieenee perustettu jo varhaiskeskiajalla (jo ennen v. 1300). Toijala on todennäköisesti Kärävuoren tytärkylä. Kylä muodostuu useasta toisistaan irrallaan olevasta alueesta, jotka kaikki sijaitsevat kunnan itälaidalla, osin rajoittuen Salon kaupunkiin (katso peruskarttaotetta). Osan kylän alueesta on tosin asumatonta metsää ja osin suota,(Mustassuo). Kylän eteläisin päänsaahan, joka maisemallisesti on alavaa peltoa, on muodostunut siirtoväen asutusta (esim. Susisaaren rakennuskanta, kts. erillinen alueinventointilomake). Tämän kyläalueen halki kulkee pohjois-etelä - suunnassa Salaistentie. Alueen pohjoisosassa on vanhempaa asutusta, lähinnä Joensuun kartanon

ent. torppia. Tämä alue on myös korkeuseroiltaan vaihtelevampaa (Kalkkimäki). Kylän aluetta on myös jonkin verran Kirkonkylässä, osin aivan kirkon tuntumassa. Ainakin vielä 1800-luvulla Toijalan kylässä oli kolme kantatilaa; Itätalo (n:o 1), Keskitalo (n:o 2) ja Länsitalo (n:o 3). Nämä yhdistettiin Toijalan yksinäistaloksi, johon lisäksi yhdistettiin talot n:o 1-3 Majalan kylässä ja n:o 1 ja 2, sekä Rinteen ja Valhojan yksinäistalot. Jo ennen yhdistämistä tilat olivat siirtyneet Joensuun kartanon omistukseen (Toijalassa Joensuun kartanon ulkotila, Salaisten kartano).

Historia

Toijalan kylästä on löydetty kolme kivikautista esinelöytöä sekä pronssikautinen hevosenkenkäsolki. Toijala kuului ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla. 1560-luvulla Toijalan kylässä oli vain yksi tila, mutta jo 1500-luvun lopussa Toijalasta mainitaan kahden tilan kuuluneen Joensuun kartanon omistuksiin. Vuoden 1773 kartassa Toijalan kylässä on kolme tilaa, joista kaksi on jakaantunut kahtia, siis yhteensä viisi taloa. N:o 1 Itätalo oli isojaon aikana kahtia jakaantuneena, samoin N:o 3 Länsitalo. Keskitalo N:o 2 oli jakaantumaton. Kaikki kolme olivat rälssitaloja. Vuoden 1773 kartassa näkyy kyläalueella yhteensä kahdeksan taloa, joista osa on ollut nähtävästi torppia. 1.11.1796 Joensuun kartanon valtiatar M.C. Wennerstedt perusti Toijalan kylään koulun alustalaistensa lapsille. Koulua saattoivat käydä eri korvauksesta myös muut pitäjäläiset. Koulua varten oli pystytetty erilliset rakennukset, joihin kuuluivat tupa, navetta ja lato (nähtävästi Joensuun kartanon omistuksiin kuulunut ns. Koulumestarin torppa). Toijalan varsinainen isojakokarttojen aikainen kylämäki sijaitsi nykyisen Rappulan asuntoalueen etelälaidassa, aivan Kuninkaantien eteläpuolella. Alue on nykyisin Salon kaupungin puolella, aivan kuntien rajan tuntumassa. Kylän pohjoispuolella kulki Kuninkaantie ja kylän maita halkoi etelä-pohjoissuunnassa Salitunoja. Kylätonttien eteläpuolella on ollut niitty-laidunmaa-alue ja sen alapuolella ovat avautuneet kylän pellot, niin että niitä on ollut myös Salitunojan länsipuolella. Kuninkaantiestä on erkaantunut tie molmmin puolin kylämäkeä, tiet ovat yhtyneet kylän etelälaidassa yhdeksi, viljelysten halki kulkevaksi väyläksi.

Nykytila

Halikon osayleiskaavassa vuodelta 1994 (vahvistamaton) Susi-Saaren pientaloalue on kaavoitettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi, jossa ympäristö säilytetään. (AP/s). Suunnitellun moottoritielinjauksen ja Susi-Saaren väliin jäävä peltoalue on kaavoitettu tuotantotoimintaa palvelevien rakennusten alueeksi (TYK).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Toijala	110
ARVOALUE	ARVOTUS	
Siirtolaistila-alue 1940-l	Paikallinen	
KUVAUS		
Susi-Saaren alueelle keskitetty useamman siirtolaistilan alue 1940-luvulla: Saarenpää (pr 1949), Peräkennäs (pr 1947), Metsärinne (pr 1948), Rajala (pr 1940-l), Saarela (pr 1946).		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	575
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Enola	Paikallinen	

Päärakennus 1910-20-l (muutoksia 1971-97). Aitta, vaja ja navetta 1900-l alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	576
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Heikkilä	Historiallinen	

Torppa. Päärakennus 1925/26 (muutoksia 1962) Kellari ja aitta 1800/1900-l, navetta 1920/30-l, sauna 1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	577
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hosia	Paikallinen	

Joensuun torppa. Keskeissalillinen päärakennus 1860 (muutoksia 1926, 1966 ja 1974). Pihapiirissä useita talousrakennuksia 1930-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	578
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Jokila	Maisemallinen	

Päärakennus 1930-l. Pihapiirissä navetta, kellari ja lato.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	579
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kauppakulma	Historiallinen	

Asuin- ja liikerakennus 1950-l (muutoksia 1987). Rakennuksessa toimi kauppa 1970-luvulle asti. kalustovaja 1950-60-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	580
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kujanpää	Maisemallinen	

Päärakennus ja useita ulkorakennuksia 1930-l. Tila on lohottu v.1927 Joensuun kartanon maista. Päärakennukseen lisäsiipi 1981.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	581
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Metsärinne	Maisemallinen	

Siirtotila. Päärakennus 1948 (muutoksia 1973-74, laajennusosa 1984). Pihalla navetta ja sauna 1940-l, työkaluvaja 1980-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	582
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peräkennäs	Maisemallinen	

Siirtotila. Päärakennus 1947 (muutoksia 1977, 1989,1960-l). Navetta/varasto 1949.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	583
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rajala	Maisemallinen	

Siirtotila. Päärakennus 1940-l (muutoksia 1980-90-l), autotalli 1970-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	584
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarela	Maisemallinen	

Siirtotila. Päärakennus 1946 (lisäosa 1960-l). Navetta ja sauna 1945.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	585
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarenpää	Maisemallinen	

Siirtotila. Päärakennus 1949 (muutoksia 1950-, 1960- ja 1970-luvuilla), sauna 1948 ja vaja/navetta 1948.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	586
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
SALAISTEN KARTANO	Historiallinen	

Entinen Joensuun kartanon ulkotila 1840-luvulta. Navetta 1840-l, talli 1840-l, makasiini n 1900, asuinrak.1930-40-l, liiteri 1930-40, asuinrak.1920-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	587
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Salaisten koulu	Historiallinen	

Salaisten kansakoulu 1937 (Rannisto), talousrakennus1937 (Rannisto), koulun lisärakennus 1949-50 (Rautio, Kouluhallitus), autotalli 1974. Koulutoiminta lakkautettiin 1969. Pinetta-tuott.teht.myymälä 1991.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	588
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusitalo	Paikallinen	

Salaisten kartanon ent. torppa. Päärakennus 1927 (muutoksia 1970-l). Vanha asuinrakennus ja sauna 1800-l. Navetta ja vaja 1900-l alkupuolelta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toijala	589
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ylöstupa	Maisemallinen	

Päärakennus 1800-l/1900-l (rmuutoksia 1990-l), navetta 1900-l.

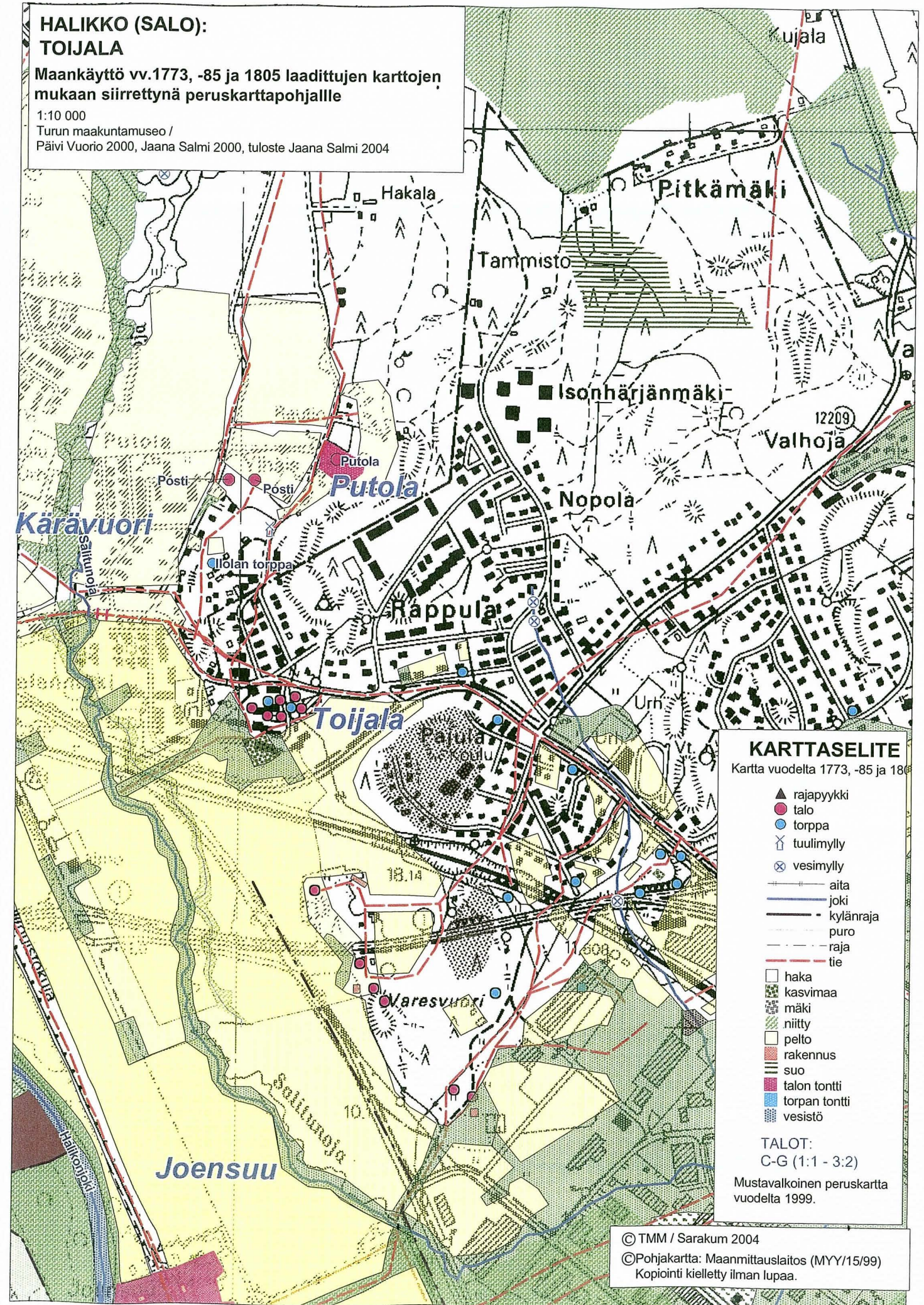
HALIKKO (SALO): TOIJALA

Maankäyttö vv.1773, -85 ja 1805 laadittujen karttojen
mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000

Turun maakuntamuseo /

Päivi Vuorio 2000, Jaana Salmi 2000, tuloste Jaana Salmi 2004

© TMM / Sarakum 2004

©Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Toivila

Maisema

Toivilan kylän keskeinen peltoalue sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Toivilan kylä sijaitsee Halikon kunnan pohjoisosissa Vaskion taajaman luoteis-pohjoispuolella. Kylä rajoittuu idässä Ruotsalan, etelässä Ruuhikosken, lännessä Sauvonkylään ja pohjoisessa Marttilan vastaiseen kunnanrajaan. Kylän lounais- ja länsiraja kulkee Vasionjokea pitkin, itäraja lähtee etelässä Kakarinojaa pitkin pohjoiseen. Kylän eteläosa on joki- ja purouomien halkomaa peltomaisemaa, jonka lävistää kaakkois-luoteissuuntainen Salo-Aura -maantie. Kylän keskiosa on metsän ja peltojen mosaiikkia. Marttilan rajalla pohjoisessa on laaja metsäalue

Historia

Toivila on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla (ruotsalaisen ruokalisäoikeuden kylä). Uudenajan alussa 1500-luvun puolivälissä Toivilassa oli 5 taloa. Vuoden 1589 maakirjassa mainitaan, että kuningas oli luovuttanut Vaskion verokuntaan kuuluneen Toivilan kylän metsien käyttöoikeuden Turun linnalle, ja että metsät olisi linnan puolesta tyystin hakattu laivanrakennustarpeiksi. Isojaonaikaan 1700-luvun lopulla Toivilassa on ollut kahdeksan taloa: Alakylän Vanhatupa, Alakylän Uusitupa, Rautapää, Isolintu, Vähälintu, Seppä, Hintsala ja Uusitalo. Näistä kolme - Vähälintu, Isolintu ja Rautapää - on sijainnut yhtenä rykelmänä n. 200 m Vaskionjoesta itään. Loput viisi taloa ovat sijainneet hajallaan näiden lähiympäristössä, paitsi että Alikylän Vanhatupa ja Uusitupa ovat sijainneet rinnakkain. Talojen lisäksi on kylässä sijainnut ilmeisesti 12 torppaa, joista ainakin kaksi lienee ollut sotilaan torppia. Tarkkaa lukua ei isojakokartan mukaan voida sanoa, koska kahdesta karttaan merkitystä tontista ei ole tarkempaa tietoa. Kartan selitysosassa ei ole lueteltu talojen tai torppien tontteja, siksi päätelmät niistä on tehty lähinnä peltojen omistuksen perusteella. Torpista 9 on sijainnut talojen pohjoispuolella, kolme eteläpuolella. Pellot ovat sijainneet talojen ja torppien ympäristössä. Niittyä on ollut joki- ja ojanotkoissa. Kylä eteläosassa on ollut metsää. Rautapää, Vanhatupa, Isolintu ja Uusitalo (Junnila) sijaitsevat edelleen samoilla paikoilla kuin isojaon aikaan. Alakylän Uusitupa sijaitsee nykyään n. 100 m Vanhatuvasta pohjoiseen. 1800-luvun rakennuskantaa on säilynyt Uusitalossa eli Junnilassa (asuinrakennus, mahdollisesti jo 1700-luvulla rakennettu) ja Vanhatuvassa (asuinrakennus, aitta, vanha savusauna). Huomattava osa rakennuskannasta on rakennettu viime vuosisadan vaihteessa tai 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuskokonaisuuksia ovat mm. Isolintu, Vanhatupa, Alakylä (alunperinnimenä Alakylän Uusitupa) ja Ketola (Isolinnun vanha torppa, merkitty isojakokarttaan pohjoisimmiksi). Erikseen tulee mainita Pukkila, joka on 1920-luvulla rakennettu nuorisoseurantalo ja Kotola, jossa on pidetty kauppaa 1920-luvulta 1970-luvun alkupuolelle.

Nykytila

Toivilan kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Toivila

KIINTEISTÖ
Ahtela

KOHDENO
590

ARVOTUS
Maisemallinen

Päärakennus 1900-l alkupuolelta ja piharakennus samalta ajalta.

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Vanha kylätontti 5 osassa

KYLÄKOSA
Toivila

ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
111

KUVAUS
Tontilla on ollut viisi taloa. Rautapää, Vanhatupa, Isolintu ja Uusitalo sijaitsevat edelleen vanhoilla tonteillaan

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	591
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Alakylä	Seudullinen	

Kantatalo/osatalo. Leveärunkoinen päärakennus.1910-20-l, puuseppä Wetterviik, muutoksia1940-l, 1950-l ja1973). Navetta 1948, kuivuri, varasto 1940-l ja kuivuri 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	592
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Isolintu	Seudullinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1900-l alusta. 1900-luvun alun pihapiiri, jossa useita ulkorakennuksia 1900-l alkupuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	593
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Jokiniemi	Maisemallinen	

Palstatila erotettu 1893 Rautapäästä. Paritupa 1893-1901 (muutoksia 1970-l), piharak.1930-40-l (as.rakennukseksi 1989-90), sauna 1930-40-l, makasiini 1930-40-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	594
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Jokirinne	Maisemallinen	

Päärakennus n 1930, puuvaja 1920-30-l. Puuvajan toisessa päässä on ollut paja 1920-l asti.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	595
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Junnila	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus n 1774 (muutoksia 1950-l). Talousrakennuksia 1800-luvulta 1900-luvun jälkipuolskolle.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	596
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kalliola	Paikallinen	

Mylly jo 1770-l. Ruuhikosken myllyn tontti. Päärakennus1933, sauna, liiteri ja myllyn rauniot koskessa 1930-l. Mylly oli kylän yhteismaalla ja siinä oli 80 osakasta. Myllyn toiminta loppui ja se purettiin n 1960. Ruuhikosken silta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	597
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ketola	Seudullinen	

Isolinnun ent. torppa.Päärakennus 1900-l alkusta. Savusauna 1800-luvulta. Aitta ja kaksi kellaria 1920-l, sauna 1940-l, vaja 1970-80-l, navetta 1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	598
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koivumäki	Maisemallinen	

Palstatila. Päärakennus 1940-l, vaja 1940-l, navetta 1900-l ap, vaja 1940-l, sauna 1900-l ap ja kellari 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	599
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kotola (= Toivilan kauppa)	Maisemallinen	

Asuin- ja liikerakennus n1920 (Imuutoksia 1958). Kaupan varasto, kylmävarasto ja sauna 1920. Kauppatoiminta loppui 1970-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	600
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kulmala	Maisemallinen	

Päärakennus 1942, sauna/vaja 1940-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	601
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Myllymaa	Historiallinen	
Paikalla on ollut mylly 1900-l alussa, ei enää 1930-l. 1785 kartassa on joen partaalla ollut kaksikin myllyä. Päärakennus 1927 (muutoksia 1960 ja 1973). Pihalla talousrakennus n.1925. J		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	602
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Puisto	Maisemallinen	
Päärak.tupa ja kamari 1920-l (leivinuuni pur.1950-l ja tilalle liesi+kamarin pystyuunin tilalle matalampi muuri), sauna 1930-l ja navetta/talli/puuvaja/ulkoh. 1920-l. Päärak. ulkoasultaan hyvin vanhanaikainen, kuisti kaipaa kunnostusta.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	603
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Pukkila	Paikallinen	
Vaskion nuorisoseurantalo 1927 (muutoksia sekä sisätiloissa että ulkoasussa), sauna/puuvaja 1927 ja ulkokuone 1927.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	604
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rantasalo (Onnenperä)	Maisemallinen	
Uudentalon ent. torppa. Parituvallinen päärakennus 1900-l alusta (muutoksia 1932 jälkeen), navetta/lato ym 1900-la (jatkettu myöhemmin), sauna 1940-l, koirankoppi.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	605
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rautapää eli Sirkkala	Paikallinen	
Rautapään kantatalo vanhalla tontilla. Päärakennus 1900-1920. Pihapiirissä varastorakennus 1990-l alusta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	606
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Santaniemi	Paikallinen	
Asuinrakennus n 1900 (muutoksia 1920-l ja 1980-90). Tehty Sirkkalan talon vanhanväen asunnoksi. Vaja/navetta 1900-la, sauna 1900-la, kellari 1900-la.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	607
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sillanpää	Historiallinen	
Torppa. Päärakennus 1900-l alusta. Pihapiirissä ulkorakennuksia 1900-l alkupuolelta.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	608
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusi-Päivölä	Maisemallinen	
Päärakennus 1927 (muutoksia 1978 jälkeen), navetta 1920-l.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	609
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vainio	Historiallinen	
Vähä-Linnun kantatalon tontilla, siitä erotettuna tilana. Päärakennus 1925-30, vaja/verstas 1920-30-l.		
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	610
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vanhatupa	Paikallinen	
Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Päärakennus 1850 (muutoksia 1861,1922,1939 ja 1966). Aitta lampola ja savusauna 1800-l. Useita ulkorakennuksia 1900-l alkupuolelta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	611
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vaskion perinnemäki	Maisemallinen	

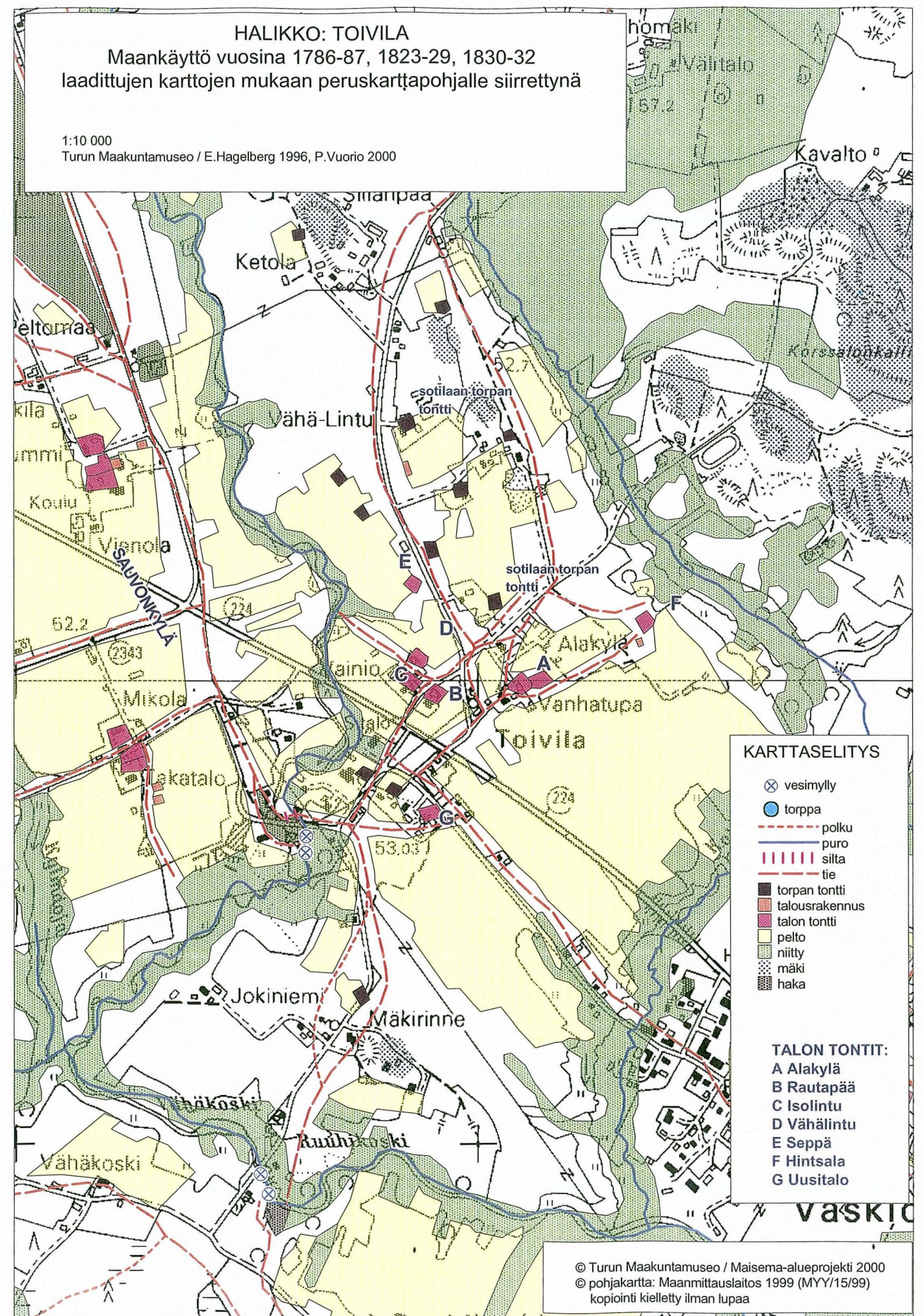
Riihi1900-l alusta, Onnenperältä Rantasalon torpasta.
Heinälato (1900-l alusta) Ruotsalan Haapasalosta,
siirrettiin paikalle 1988-89. Kaivo, kunnostettiin 1988-89.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	612
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Välimaa	Maisemallinen	

Päärakennus 1916 (muutoksia 1930-l ja 1950).
Piharakennuksia 1900-l alku- ja jälkipuoliskolta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toivila	613
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Välitalo	Maisemallinen	

Päärakennus 1927, navetta 1920-l, kanala 1920-l,
kalustovaja ja vaja, kuivuri ja kalustovaja.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Toppjoki

Maisema

Toppjoen asutus on sijoittunut kylän pohjoisosan metsäalueen reunamille (vanhin asutus esim. ent. torpat) sekä meren rantaan (nuorempi loma-asutus sekä Koivuniemi): Toppjoen kylä rajoittuu pohjoisessa Kanamäkeen, idässä Tammenpään ja Angelniemeen, etelässä mereen (Karhunselkä) ja lännessä Sauvon kuntaan. Kylän eteläosa on alavaa peltoa, niittyä ja vesijättöä, jota halkoo itä-länsi -suunnassa Järvenkyläntie. Krinttiläntie kulkee lähes samansuuntaisesti pohjoisempaa seuraillen pohjoista metsäalueen eteläreunaa. Peltoalueen maisemalle merkityksellinen on Mäntyluotoon jotava koivukuja. Mereen pistävät kaksi luotoa (Vähä- ja Mäntyluoto), joiden väliin jää Kanakopinlahti. Metsäalue koostuu pääosin metsäisistä mäistä (mm. eteläisen Halikon korkein mäki Uurmäki), paikoin on myös soita (esim. Ruskiassuo, Kuninkaanpuntti), sekä peltoa (Tallasto)

Historia

Toppjoen kylä oli 1500-luvulla ns. ruotsalaisen ruokalisäoikeuden kylä. Tästä voidaan päätellä, että se on perustettu vasta myöhäisellä keskiajalla (jälkeen v:n 1300). Varhaisin kirjallinen maininta Toppjoesta on v:lta 1405. Tuolloin kylä kuului hallinnollisesti Sauvoon. 1560-luvulla kylän taloluku oli 9, mutta isojaossa v. 1791 vahvistettiin rajat enää neljälle (4) kylän kantatilalle. Nämä olivat: Simola (n:o 1), Jullas (n:o 2), Naapala (n:o 3) ja Kaerla (n:o 4). 1810-luvulla tilat yhdistettiin Toppjoen kartanoksi liittämällä Simola, Jullas ja Naapala Kaerlaan. Toppjoen kartanolla oli runsaasti torppia ja muutakin vuokra-asumusta. Vanhimmat torpista (kuten Vastmäki) lienevät jo 1700-luvulta. Angelniemen v. 1836 aloitetussa rippikirjassa mainitaan Perälän, Myllypakan (myöh. Myllyniitty?) ja Vastmäen torpat. 1840-luvulla mainitaan em. lisäksi Ilola ja Koivisto, josta 1860-luvulla käytetään nimitystä ulkotila. 1850- ja 1860-luvuilla tulevat lähteisiin Alhon, Norrbyn, Kankarin Krottilan ja Kaarlebyn torpat ja seuraavalla 1870-luvulla Råbäck. Noin v. 1887 perustettiin Kivelä eli Stenbacka ja v. 1888 Haarakallio. Viime vuosisadan viimeisellä vuosikymmenellä esiintyvät lähteissä vielä Pellonpään, Tiensuun ja Nummilan torpat. Useimmat Toppjoen torpista itsenäistyivät tämän vuosisadan alussa. Itsenäistyminen kuitenkin tapahtui hieman tavanomaisesta poikkeavalla tavalla siten, että torpista muodostettiin kylään uusia kantatiloja. Näin syntyivät v. 1920 kantatilat Ilola (n:o 5), Koivisto (n:o 6), Musta-alho (n:o 7), Haarakallio (n:o 8), Perälä (n:o 9) ja Vast(a)mäki (n:o 10). Kartanon entiselle omistajalle lohkottiin vanhuuden asunnoksi v. 1927 Koivuniemi. Hongisto taas oli Vastmäen entisten omistajien itselleen rakentama ja lohkottiin v. 1930. Suurempi tilojen muodostamiskausi kylässä koettiin jälleen sotien jälkeen. Tällöin syntyi tiloja siirtoväelle ja rintamamiehille (esim. Kantola) sekä erityisesti 1950- ja 1960-luvuilta lähtien loma-asuntoja.

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Vanha kylätontti

KYLÄKOSA
Toppjoki

ARVOTUS
Historiallinen

KOHDENO
112

KUVAUS

Isojaon aikaantontilla oli Naapalan rustholli, Kaarlan rälssitalo sekä Tullan (=Jullas) ja Simolan augmentit. Nykyisin on Naapalan tontin kohdalla rakennuksia, mutta nekin ovat vuoden 1940 jälkeen rakennettuja. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäänös.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
""Fiskari""

KYLÄ
Toppjoki

ARVOTUS
Historiallinen

KOHDENO
614

Ent. Toppjoen kartanon kalastajan asunto. Päärakennus n1890-1910 (ikkunat uusittu, pintaremonttia), vaja 1900-la ja rantasauna 1980-l.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Haarakallio

KYLÄ
Toppjoki

ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
615

Torppa. Lohkottu kantatilaksi no 8 v.1920. Päärakennus n1880 (muutoksia 1950-l ja 1976), navetta, vaja ja puimala 1930-l, sauna 1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toppjoki	616
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hongisto	Maisemallinen	

Päärakennus 1928 (muutoksia 1960- ja 1980-l), navetta 1928 ja maasauna 1936.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toppjoki	617
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ilola	Historiallinen	

Torppa. Lohkottu kantatilaksi no 5 v.1920. Päärakennus n1890-1910 (muutoksia 1940-l ja 1980-l), Talousrakennuksia 1900-luvulta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toppjoki	618
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koivuniemi	Seudullinen	

Toppjoen syytinkitila. Päärakennus 1928 (Autero), muutoksia1996). Pihapiirissä useita asuin- ja talousrakennuksia 1920-luvulta. Rantasauna 1950. Puutarhan suunnitellut Olsson.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toppjoki	619
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Toppjoen kartano	Seudullinen	

Muodostettu yhdistämällä Kaerlan, Simolan, Naapalan ja Jullaksen kantatalot.Päärakennus n1828 (C.L.Engel). Pakarintupa n 1770. Alustalaisten asuinrakennuksia ja talousrakennuksia 1800-1900-luvuilta. Kalastajan torppa 1800-l.

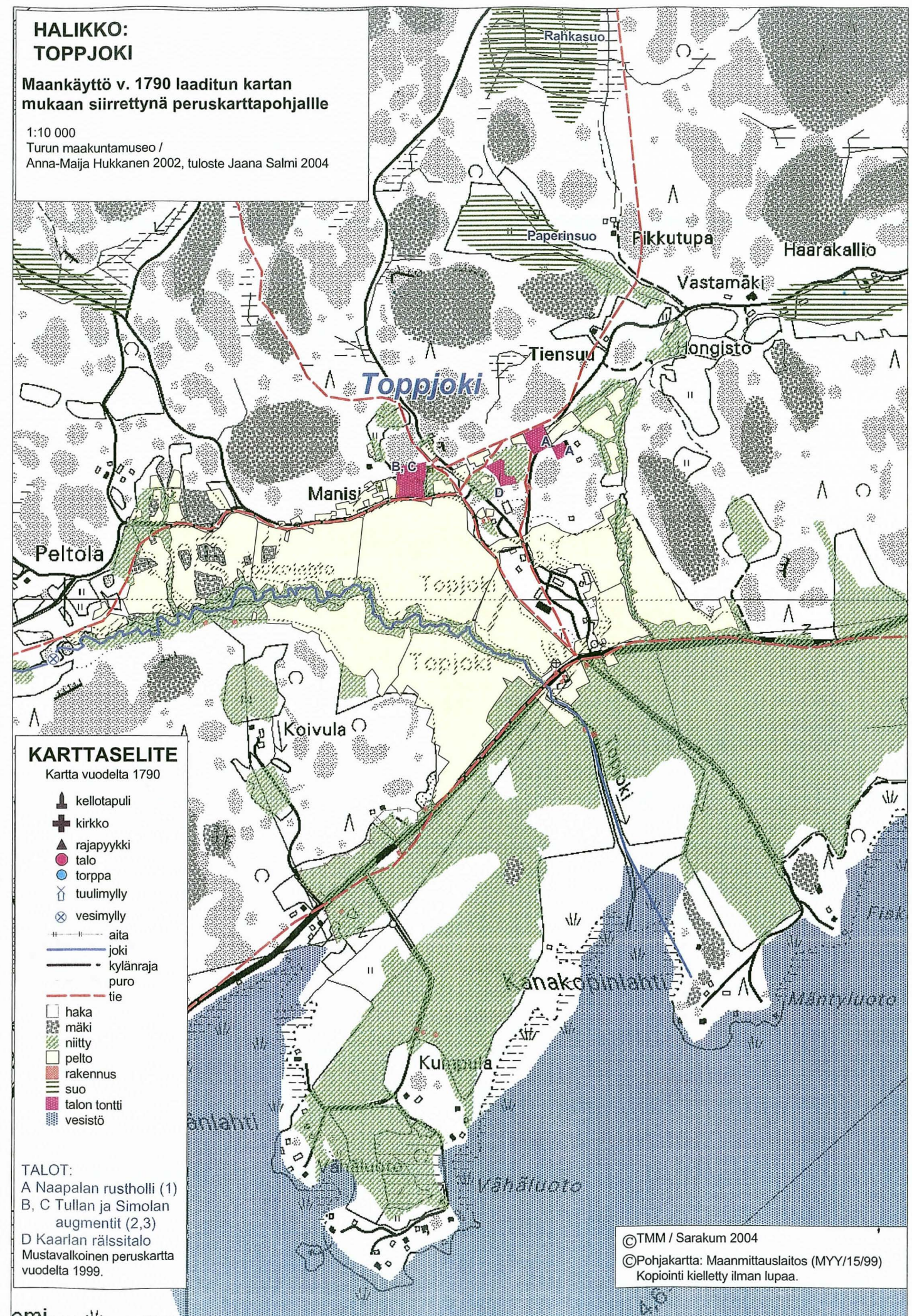
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Toppjoki	620
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vastmäki	Paikallinen	

Torppa, josta muodostettu Toppjoen kantatila no 10 v.1920. Päärakennus alun perin 1700-l. Kalustovaja 1950-l. Omakotitalo 1987.

HALIKKO: TOPPJOKI

Maankäyttö v. 1790 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KARTTASELITE

Kartta vuodelta 1790

- ▲ kellotapuli
- ✚ kirkko
- ▲ rajapyykki
- talo
- torppa
- ✕ tuulimylly
- ⊗ vesimylly
- aita
- joki
- kylänraja
- puro
- tie
- haka
- mäki
- niitty
- pelto
- rakennus
- suo
- talon tontti
- vesistö

TALOT:
A Naapalan rustholli (1)
B, C Tullan ja Simolan
augmentit (2,3)
D Kaerlan rälsstitalo
Mustavalkoinen peruskartta
vuodelta 1999.

©TMM / Sarakum 2004
©Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Torkkila

Maisema

/Torkkilan kylän vanha keskus on ollut mäki, jolla nykyisin sijaitsevat Isotalo ja Koskue. Koskuen pihapiirissä sijaitsi entinen Nummenpää. Asutus on keskittynyt kylän aluetta pohjois-etelä-suunnassa halkovan Pöyläntien tuntumaan, metsäaluiden reunamille./Torkkilan alue rajoittuu pohjoisessa Pöylään, lännessä Sauvon kuntaan, etelässä Kanamäkeen ja idässä Antolaan. Kylän alue koostuu mäkisistä metsäsaarekkeista, joita pellot ympäröivät.

Historia

Torkkila, joka v:een 1967 kuului Angelniemen kuntaan, lienee asutettu vasta myöhäiskeskiajalla (jälkeen v:n 1300). 1520-luvulla Naantalin luostari omisti tiloja kylästä ja 1560-luvulla kylän taloluku oli 2. Mahdollisesti kyseessä olivat samat tilat, jotka kylässä mainitaan 1600-luvulla eli Ylitalo (Oppgård) ja Keskitalo (Mellangård). 1760-luvulla Ylitalo jakaantui kahtia Isotaloon ja Nummenpäähän. Nummenpää liitettiin 1924 Keskitalon (nyk. Koskue). Torkkilan kylän torppa mainitaan kirkonkirjoissa 1810-luvulla Hakoveräjä sekä lisäksi toinen, nimeltä mainitsematon torppa. 1830-luvun lopulta esiintyvät Mäenala ja Häntälä, 1850-luvun alusta Hännänkankari ja Pellonkankari sekä Ilola ja Pyöli. 1830-luvun lopulla (mahd. noin 1837) perustettiin Lassimäen torppa. Kylässä aloitti v. 1904 toimintansa Torkkilan kansakoulu, jonka toimintaa kuitenkin hankaloitti oppilasmäärien vaihtelu. Lopullisesti koulu lakkautettiin v. 1964. Koulua vastapäätä nousi 1930-luvun lopulla Turvala - Angelniemen VPK:n palotalli, joka korkeine torneineen hallitsee maisemaa vielä nytkin. Torkkilan tilaluku alkoi kasvaa huomattavasti tämän vuosisadan alkupuolella, jolloin muodostettiin lukuisia uusia lohkotiloja (mm. itsenäytyneistä ent. torpista ja mäkituvista). Sotien jälkeen syntyi kylään myös jonkin verran karjalaisen siirtoväen asutustiloja.

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Torpat ja koulut kylän keskust

KYLÄKOSA
Torkkila

ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
113

KUVAUS

Kylän keskustassa kaksi torppaa Ilola (Isotalon, pr 1930-l) ja Lassimäki (Keskitalon, pr 1800-l), Angelniemen VPK:n kalustosuoja (pr 1937), Torkkilan kansakoulu (1903-04,1964 asti) ja Mäki, jossa toiminut Torkkilan alakoulu 1920-50-l vaihtelevasti (1905

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Vanha kylätontti

KYLÄKOSA
Torkkila

ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
114

KUVAUS

Kylätontilla olivat isojaon aikaant Isotalo, Ylistalo ja Numpää. Paikalla ovat yhä Isotalon (2:13, ent.Torkkilan Ylitalo; isoj.aik Isotalo) ja Keskitalon/Koskuen (1:28, kart Ylistalo; isoj.aik Ylistalo ja Numpää) talot.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
"Mäki ("Torkkilan alakoulu")"

KYLÄ
Torkkila

ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
621

Päärakennus1905. Rakennuksessa toimi Järvisen kauppa 1922-1930. Alakansakouluna 1930- 40. Sota-aikana rakennuksessa asui evakkoja, toimi myös vaivaistalona. Kouluna 1950-l - 1964. Yksityisasuntona 1964 lähtien. Talousrakennus 1950/60-l.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Isotalo (Keskitalo)

KYLÄ
Torkkila

ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
622

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1800-l. Navetta n1880-1920, vaja/as.rak 1900-l, vaja/makasiini n1880-1920. Kantatالن pihapiiri, jonka rakennukset ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Koskue (Keskitalo)

KYLÄ
Torkkila

ARVOTUS
Historiallinen

KOHDENO
623

Kantatalo vanhalla tontillaan.Päärakennus 1847 (muutoksia 1950-l ja 1972). Työväen asuinrakennus.1950-l, navetta 1929, kanala/talli 1939, puuvaja 1920-l, aitta/makasiini 1920-30-l, kuivuri 1930-l, riihi 1800-l.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Lassimäki

KYLÄ
Torkkila

ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
624

Keskitalon ent. torppa. Päärakennus alun perin 1800-l.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Metsola

KYLÄ
Torkkila

ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
625

Nummenpään lesken vanhuudenasunto.. Päärakennus n 1936. Pihapiirissä kalustovaja ja tynnyrisauna.

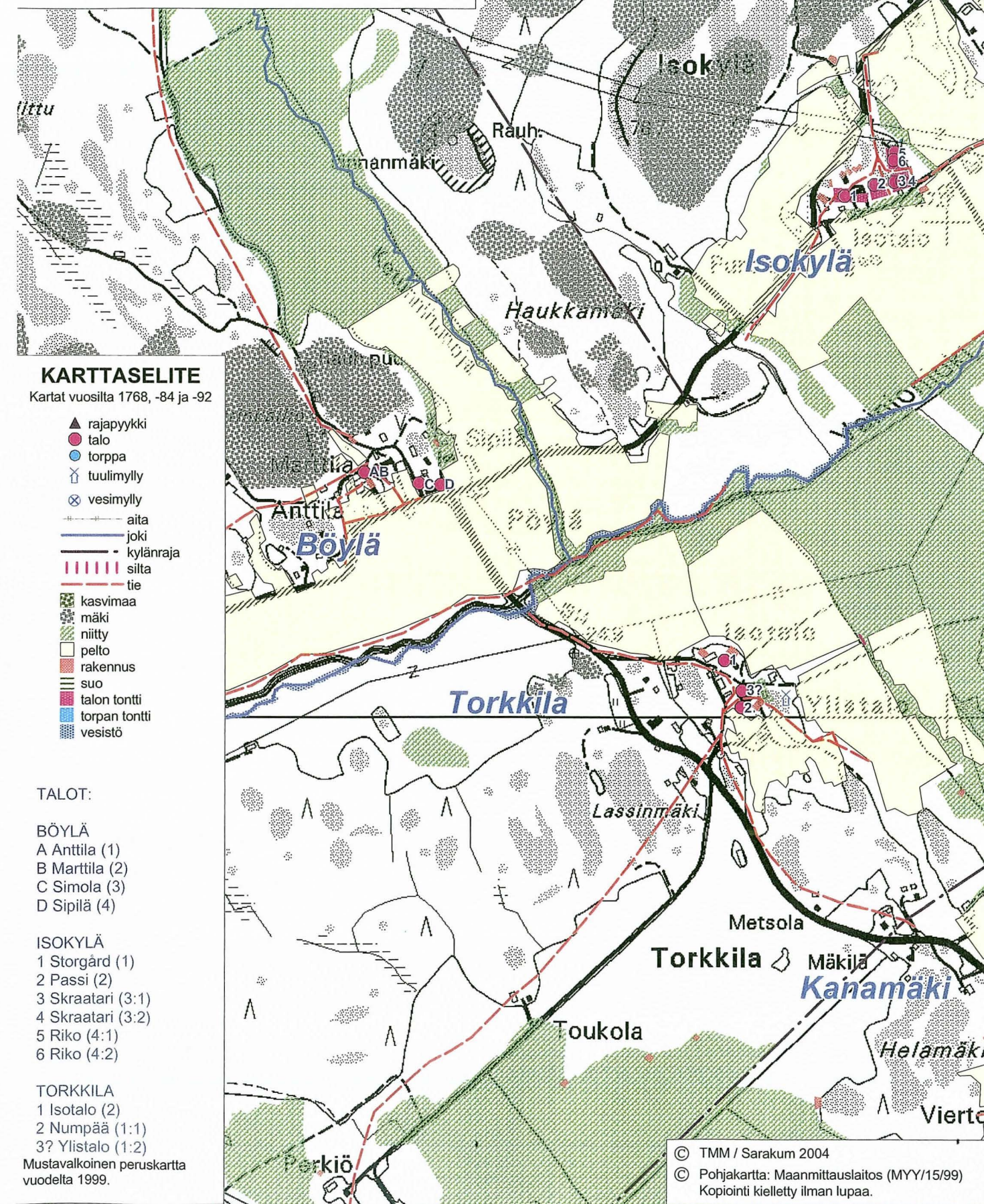
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Torkkila	626
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Torkkilan koulu	Historiallinen	

Torkkilan kansakoulu 1903-04. Yläkoulu aloitti toimintansa 1905. Laajennettiin 1949 lisärakennuksella. Koulu lakkautettiin v.1964. Yksityisasunnoksi 1972. Muutoksia 1980-l ja 1997. Pihalla sauna/vaja/ulkohuone.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Torkkila	627
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Turvala	Paikallinen	

Angelniemen VPK:n kalustusuoja 1937.

HALIKKO:
BÖYLÄ, ISOKYLÄ ja TORKKILA
 Maankäyttö vv. 1768, -84 ja -92 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
 1:10 000
 Turun maakuntamuseo /
 Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Tuiskula	115
ARVOALUE	ARVOTUS	
Yksinäistalon vanha tontti	Historiallinen	

KUVAUS

Vanha isojaonaikainen (1770) Tuiskulan talon tontti. Nykyisin paikalla ei ole enää rakennuksia. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tuiskula	628
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lill-Tuiskula	Seudullinen	

Kesähuvi 1920-luvulta. Pihapiirissä varasto, autotalli ja sauna 1950-60-l.

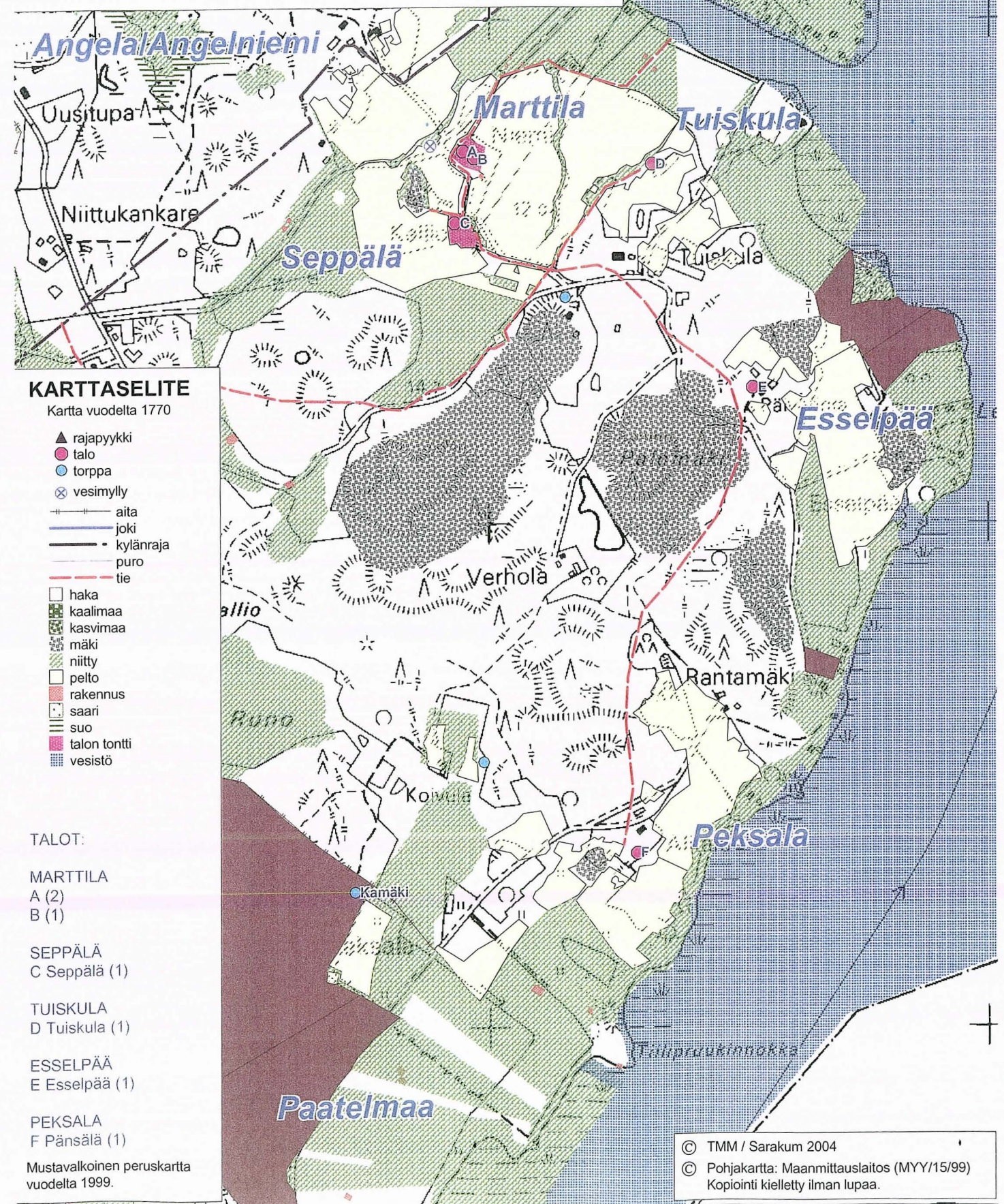
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tuiskula	629
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkikartano (Tuiskula)	Paikallinen	

Kantatalo. Päärakennus 1762 (muutoksia 1980), viljamakasiini 1700-l, karjakon mökki 1700-l.

HALIKKO: ESSELPÄÄ, MARTTILA, PEKSALA, SEPPÄLÄ ja TUISKULA

Maankäyttö v. 1770 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Tunila
Maisema	
Alue kuuluu Halikojoki-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Tunilan nykyinen kyläalue sijaitsee Vialan ja Puotilan kylän välissä, rajoittuen pohjoisessa Halikonjokeen ja etelässä vanhaan Kuninkaantiehen. Kylää halkoo Turku-Helsinki rautatie eteläosiltaan niin, että radan uuden ja vanhan linjauksen risteys osuu kyläalueelle.	
Historia	
Tunilan kylän Toimelan tilan mailta on löydetty rautakautinen keihäänkärki. Tunila on kuulunut ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden piiriin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen ennen vuotta 1200. 1560-luvulla Tunilassa on ollut yksinäistalo. Tunilan rälssitalo on merkitty maakirjaan vasta 5.9.1892. Tunilan rälssitalo on sijainnut 1700-luvulla nykyisen Vialan talon paikoilla. Talon isojaon aikainen peltokartta puuttuu, mutta vuoden 1813 kartassa kylän peltoja on ainakin nykyisen Toimelan tilan länsipuolella, Kuninkaantiestä pohjoiseen. Niityt ja laidunmaat ovat sijainneet peltojen pohjoispuolella. Nykyisin tällä alueella on rautatie, myös vanha ratalinjaus kulkee siellä. Muut osat maista ovat viljeltyjä. Tunilalla on ollut kaksi torppaa, Tammisto sijaitsee nykyisen Tunnelimäen lähellä sekä Kuusimäen torppa kylän silloisella rajalla. Nykyisen kylän alueella on neljä tilaa. Toimelan tilan pihapiirissä on 1700-1800 -luvun asuinrakennus, joka nähtävästi on em. Kuusimäen I. Vähämäen torppa, joka on 1700-luvun kartoissa merkitty Tunilan torpaksi, mutta 1800-luvun rippikirjoissa Vialan omistukseen. 1800-luvun lopusta on Koskelan tilan asuinrakennus, jonka ulkoasu on kuitenkin muuttunut. Nykyisen Tunilan tilan rakennukset ovat 1900-luvun vaihteesta. Tila on ollut tyhjillään vuodesta 1981, rakennukset ovat kuitenkin säilyneet hyväkuntoisen näköisinä ja ulkoasultaan alkuperäisinä. Lepolan tila kylän etelärajalla on 1920-luvulta, mutta ulkoasu korjausten jälkeen viittaa 1960-lukuun. Koskelan rakennukset ovat 1800-luvun lopusta, mutta ulkoasultaan muutettuja. Em. tiloista rakennushistoriallisesti arvokkaita ovat siis Toimelan pihapiirissä sijaitseva vanha torpparakennus sekä Tunilan tila vuosisadan vaihteen pihapiiri.	
Nykytila	
Tunilan alueesta on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavaan (1994, vahvistamaton) Toimelan vieresta muinaismuistolain nojalla suojeltu kohde (SM-36) sekä kylän pellot maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jossa ympäristö säilytetään (MU/s).	

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Tunila	116
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	
KUVAUS		
Vanhalla kyläalueella on sijainnut isojaon aikaan kaksi Tunilan taloa.Tunilan ja Vialan kantatilojen talouskeskukset sijaitsevat vanhan tontin tuntumassa. Tunilan päärakennus n. vuodelta 1900 ja Vialan 1928. Kylätontin vieressä mäellä oli tuulimylly.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tunila	630
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Toimela	Historiallinen	

Asuinrakennus 1940-l, vanha asuinrakennus 1800-l I (muutoksia. 1940-l ja 1950-l). Navetta/lato 1900-l (1940-l jatk), 2 makasiinia ja kuivuri 1950-60-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Tunila	631
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tunila	Historiallinen	

Tunilan rälssitalon osa vanhan kantatalon tontin tuntumassa. Päärakennus n 1900, maakellari n 1850 navetta/lato/talli 1920-30.

HALIKKO: VIALA, TUNILA
Maankäyttö vuonna 1779 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

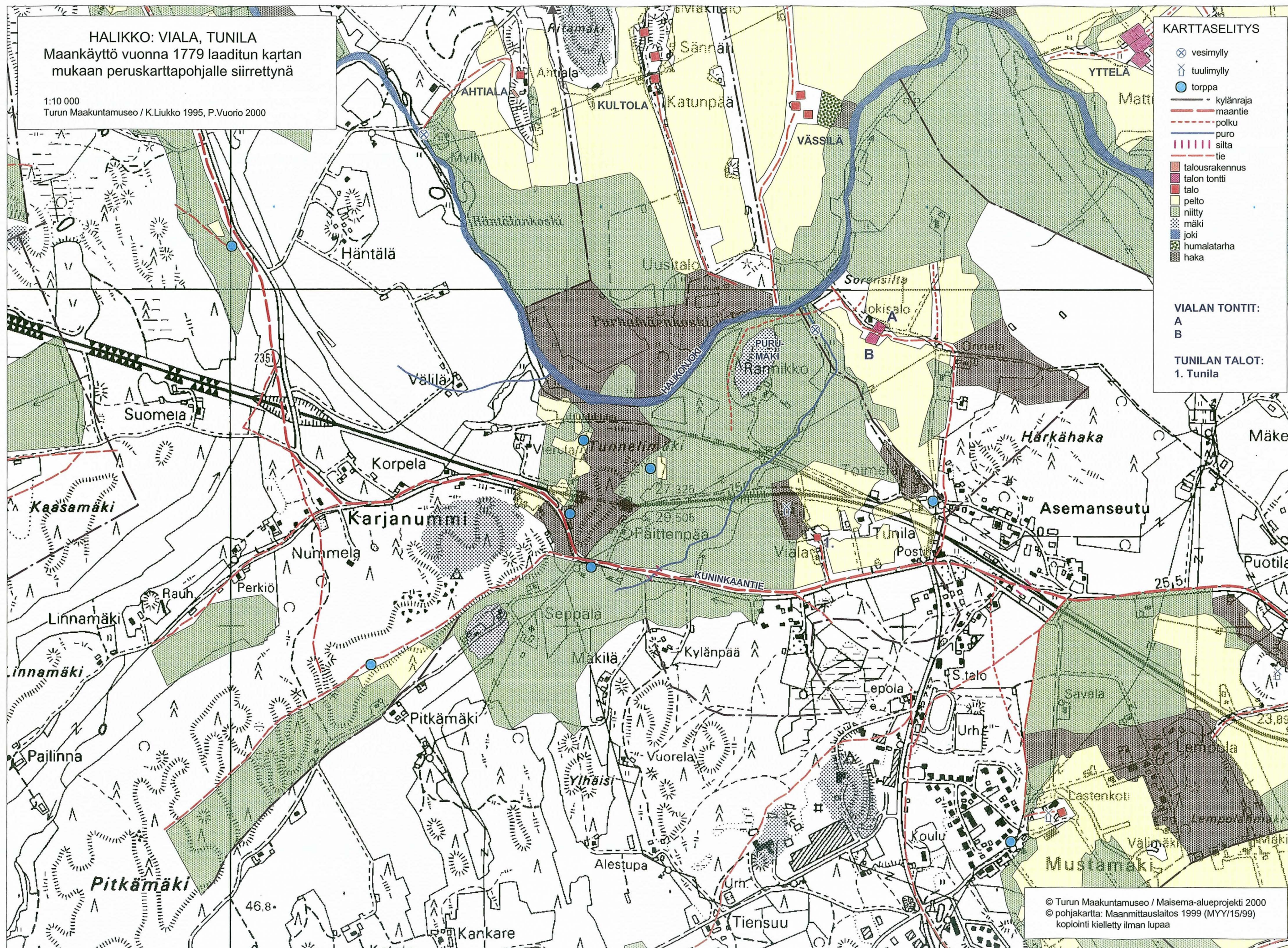
- ⊗ vesimylly
- ⊗ tuulimylly
- torppa
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- silta
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- humalatarha
- haka

VIALAN TONTIT:

A
B

TUNILAN TALOT:

1. Tunila

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Turila

Maisema

Turila on ollut Viurilaan kuulunut rälssitila. Turilan kylän keskeinen alue Kuusjokilaaksossa Turilantien varrella on kulttuurihistoriallisesti arvokasta viljelysmaisemaa. Turilan kylä sijaitsee Pohjois-Halikossa Kuusjoen kunnan rajalla. Etelässä se rajoittuu Kuusjokeen ja sen eteläpuolella olevaan Perälän kylään, lännessä Latalan kylään ja muuten Kuusjoen kuntaan. Kylän eteläosassa, Kuusjoen suuntaisen Turilantien eteläpuolella, osin myös pohjoispuolella, sijaitsevat kylän pellot. Kylän pohjoisosa on metsää ja Kakossuota. Kuusjoen jyrkät rannat ovat metsäiset.

Historia

1700-luvun lopulla tehdyssä ns. Kuninkaan kartasossa näkyy Turilan talo mäellä, joka sijaitsee nykyisestä pihapiiristä n. 50 lounaaseen. Sitä ympäröi kartassa pienet rinnepellot. Isojakokarttaa ei Turilasta löydy. Uusjakokartta ... Nykyisen 1900-luvun alussa rakennettu päärakennus on perimätiedon mukaan toinen tällä paikalla sijainnut asuinrakennus. Talon paikkaa on siis muutettu 1800-luvulla, ilmeisesti vuosisadan alkupuolella tai puolivälissä. Turilan kylän taloista vanhempaa rakennuskantaa edustaa myös Turilan vanha torppa Ilola Kuusjoen rantamilla. Se on rakennettu 1800-luvun lopulla. Lähdeojan asuinrakennus Turilantien pohjoispuolella Turilan talosta luoteeseen lienee myös 1900-luvun alkupuolelta. Kylän itäisin talo Tuomenoja lähellä Kuusjoen kunnan rajaa on rakennettu 1930-luvulla.

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Vanha yksinäistalon tontti

KYLÄKOSA
Turila

ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
117

KUVAUS
Kuninkaan kartaston mukaan vanha Turilan talon tontti.
Turilan talo sijaitsee edelleen vanhan tontin tuntumassa.
Päärakennus 1901; "Kreivin tupa" n1690-1740; aitta 1797.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Turila

KYLÄ
Turila

ARVOTUS
Paikallinen

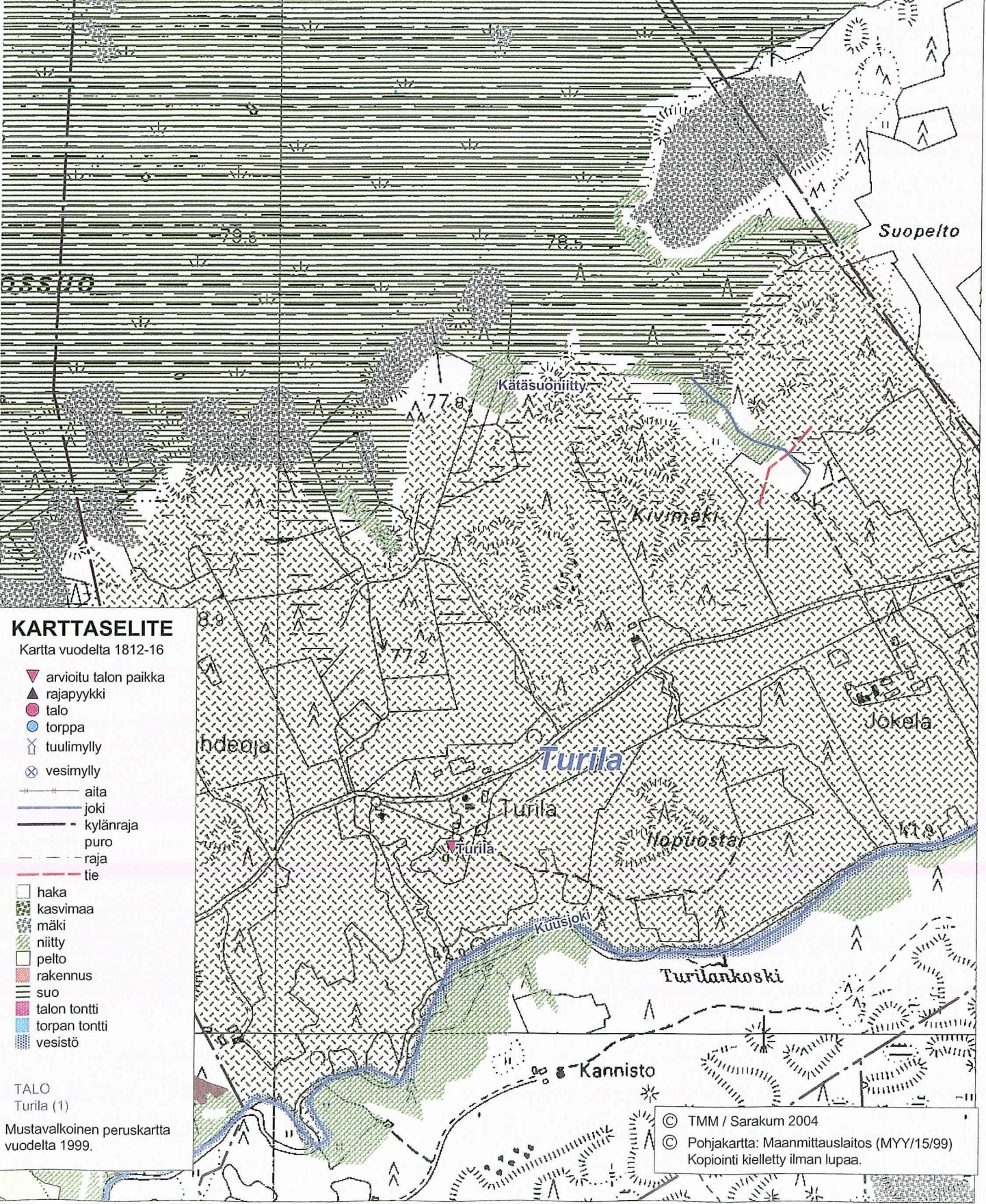
KOHDENO
632

Kantatalo vanhan vanhan tontin tuntumassa.Paritupa 1901. Kaksi asuinrakennusta 1600-l/1700-l(?)
Kivinavetta 1905 (madallettu 1970-l), vaja 1959, aitta 1797.

**HALIKKO:
TURILA**

Maankäyttö vv.1812-16 laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle (talon paikka Kuninkaankartaston v1776-1805 mukaan)

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Päivi Vuorio 2000, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Valttila

Maisema
Isoajaonaikaisella talon tontilla ei ole enää kuin ulkorakennuksia.

Historia
Tässä seuraavassa tarkoitetaan Kokkilan taajamalla Valttilan ja Tammenpään rajaamaa aluetta. Valttila ja Tammenpää ovat omat kylänsä, ja niiden välisellä alueella on ollut alkujaan neljä taloa, joista enää on jäljellä Sipilän talo pihapiireineen. Vanhat maalaistalot ovat sijoittuneet Kokkilan kallioiden ja Valttilan kylän väliseen peltoaukeeseen ja takana olevaan metsärinteeseen. Tämän alueen läpi on ehkä kulkenut jo varhain tie Kokkilan mäen sivuitse rantaan, josta on matkustettu Angelniemen puolelle. Vanha lossipaikka oli nykyisen hiekkarannan itäpuolella, josta kuljettiin suoraan Hallellaan. Aina 1930-luvulle saakka tie rantaan kulki Kokkilan talon ohitse aina lähelle Tammenpään rajaan ja sieltä mutkitellen rantaan. Tämän tien varteen näyttää pientä käsityöläisasutusta asettuneen 1800-luvun lopulta lähtien. Monet näistä olivat alkujaan torppia, mutta niissä asuivat jonkin alan ammattilaiset, kuten räätälit tai sepät. Seuraavassa vaiheessa 1900-luvun alusta lähtien alkoi Kokkilan mäelle nousta taloja, joiden omistajat olivat virkamiehiä (kuten poliiseja) tai kauppiaita ja muuta keskiluokkaa. Nämä huvilatyyppiset talot sijoittuivat mäelle vanhan tien varteen. 1920-luvulta lähtien alkoi tapahtua merkittäviä muutoksia, sillä rantaan kohosi Angelniemen osuusmeijeri suurine rakennuksineen ja uittotoiminta alkoi vilkastua ja rantaan nousi uittotoimintaan liittyviä taloja, jossa oli esimerkiksi Erickssonin huolintaliikkeen toimisto ja asunto. Samalla kylän keskipisteeksi kehittyi meren ranta, johon nousi mm. kauppoja. 1930-luvun lopulla rakennettiin lauttayhteys uuteen paikkaan ja Kokkilaan kylän läpi vedettiin uusi tie, joka nousi suoraan lautarannasta ylös jyrkkää mäkeä. Tämän uuden tien varteen asettuivat pankki, posti ja kaupat. Kokkilan kylän kehityksessä on havaittavissa selviä eri aikaisia piirteitä, joista ensimmäinen liittyy maanviljelykseen, toinen nousevaan pienyrittämiseen ja kolmas vaihe lajaan taloustoimintaan, joka liittyi läheisesti mereen. Neljännessä vaiheessa uusi tie lauttarannasta kohti Halikkoa määräsi asutuksen sijoittumisen uuden tien varteen ja vanha tie jäi pois käytöstä.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Valttila

KOHDENO
118

ARVOALUE
Vanha Valttilan tontti

ARVOTUS
Historiallinen

KUVAUS
Vanhalla kantatalon tontilla on enää joitakin ulkorakennuksia jäljellä. Talo on siirretty n 150 m länteen isojaon aikaiselta tontilta. Päärakennus n 1860. Talo on asuttu jo keskiajalla. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Isomäki

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

633

Torppa. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1960-l),
navetta ja sauna 1900-l alusta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kaukoniemä

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

634

Kesähuvila 1900-l alkupuolelta (sisätilamuutoksia 1928)
ja rantasauna n 1937 (1988).

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kurkkula

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

635

Torppa. Päärakennus n 1901-03, kamariosa sota-ajalta.
Pihapiirissä varasto/kanala/navetta 1940-50-l ja
aitta/perunakellari n1890-1910.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Lehtiranta

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

636

Kesähuvila, huvimaja ja sauna 1920-luvulta. Entinen
Valttilan vuokratila.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Leppäranta

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

637

Päärakennus 1930-l alusta, sauna ja navetta 1930-l.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Männistö

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

638

Päärakennus, vaja ja sauna/kesäasunto 1930-l alusta.
Kesähuvilana. Asuinrakennuksen vuoraus uusittu 1980-l.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Päivärinta

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

639

Valttilan ent. vuokratila. Päärakennus 1800-l (tupa ja
kamari), navetta 1900-l alusta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Päivölä

KYLÄ

Valttila

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

640

Torppa. Päärakennus 1900-l alusta, muutoksia 1950-l.
Ulkorakennus.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Valttila	641
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Riihimäki	Maisemallinen	

Päärakennus 1937 ja varasto 1930-l

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Valttila	642
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarela	Paikallinen	

Päärakennus 1911 (muutoksia 1950-l), sauna 1929-30 ja navetta n 1949-50. Sauna 1980-l,

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Valttila	643
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Saarenpää	Maisemallinen	

Huvila. Päärakennus 1912 (muutoksia 1960-62), navetta/talli ja varasto 1930-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Valttila	644
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Valttila	Seudullinen	

Kantatalo. Päärakennus n 1860-l. Pihappirissä useita asuin- ja talousrakennuksia 1800-1900-luvuilta.

HALIKKO:
ANGELNIEMI/KOKKILA,
TAMMENPÄÄ ja VALTTILA
 Maankäyttö v. 1779 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
 1:10 000
 Turun maakuntamuseo /
 Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Vartsala

Maisema

Vartsalan kylä sijaitsee eteläisessä Halikossa. Kylän mantereenpuoleinen osa rajoittuu pohjoisessa Kaninkolaan, Immalaan ja Meisalaan, muualta Halikonlahteen. Maasto on suhteellisen tasaista lukuunottamatta lukuunottamatta kylän keskiosissa olevaa metsäistä kallioaluetta sekä kylän itäosissa Leppäniemennokalla sekä kylän länsiosissa olevia kallioalueita. Asutus sijoittuu suuremmissa määrin Kaninkolantien varrelle sekä Leppäniemennokalle. Muuten maisemaa hallitsevat pelto ja omenapuut ja ympäröivä meri. Halikonlahti on merenkulkukelpoinen; Saloon ja muualle ympäristöön on sahan toiminnan aikana ollut säännöllinen laivayhteys. Vartsalan salmi erottaa mantereesta Vartsalansaaren, jolla entinen puustelli sijaitsee. Maisemallisesti meri antaa kylälle ominaisleimansa, samoin runsas puutarhaviljely. Kylässä toimi 1980-luvun alkupuolella hengellinen yhteisö, omenapuukylä (sahan alueella).

Historia

Vartsalan kylä maksoi 1500-luvulla ruokalisäveronsa ns. ruotsalaisen oikeuden mukaan, mistä voidaan päätellä, että kylä (ja yksinäistalo) on perustettu vasta myöhemmällä keskiajalla (vuoden 1300 jälkeen). Ensimmäinen kirjallinen maininta Vartsalasta on vuodelta 1426. Vartsalan tila on ollut useiden rälssissäytyyn kuuluneiden omistajien hallussa ja myös sotilasvirkatalona (kts. Kohdeinventointilomake). Rippikirjassa 1815-21 mainitaan tilan torpista Tammisto, Mäkilä, Nytorp, Luodonpää, Pakkala, Norräng (myöh Norri?), Anttila ja Prinkkala. Rippikirjassa 1842-49 esiintyvät näiden lisäksi vielä Sandnokka ja luotsin asuma Lotsplats, joka todennäköisesti oli myös torppa. Rippikirjassa 1856-62 Tammiston mainitaan olleen kahdessa osassa (Alas- ja Ylöstupa). Halikon rippikirjassa 1891-1900 Vartsalan puustelliilla mainitaan olleen seuraavat torpat: Anttila, Prinkkala, Ilola, Koivuniemi, Luodonpää, Mäkilä, Nummila, Nikkari (ent.Nuorlanki), Pakkala, Pinoniemi, Santanokka, kahdessa osassa ollut Tammisto ja Hakala. Lisäksi kylässä oli runsaasti mäkitupa-, itsellis- yms asutusta, jonka määrä vain lisääntyi, kun kylään 1882 perustettiin höyrysaha. Nykyisin kylä on pientilavaltainen (tilat pääasiassa itsenäistyneitä torppia, mäkitupia tai sahan työläisasumuksia). Vartsalan kylän asutus on muotoutunut 1900-luvun alussa sahateollisuuden ympärille. Suuri osa alueen rakennuskannasta on toiminut sahan työläisten asuntoina. Sahan ympäristössä on lisäksi yhtenäinen, sahan omistuksessa ollut sahan työläisten asuinalue. Nykyisin osa näistä rakennuksista on varsin huonokuntoisia, osa on peruskorjattu loma-asunnoiksi tai ympärivuotisesti asuttaviksi. Osa näistä rakennuksista on purettu tai palanut. Entinen puustelli sijaitsee Vartsalansaarella. Puustellissa harjoitetaan nykyisin puutarhataloutta (kasvihuoneita). Vartsalan saha toimi vv.1882-1964 kylän mantereenpuoleisella osalla. Sahan ympärille alkoi muodostua pohjakaavaltaan etupäässä sivukamarityyppisiä työläisasuntoja. Kylän vanhempi rakennuskanta koostuu osin myös puustellin ent.torpista, joita sijaitsee varsin yhtenäisenä kokonaisuutena mm Leppäniemennokalla, kylän kaakkoisosassa. Vartsalan sahan omistaja rakennutti myös sahan läheisyyteen kasarmirakennuksia (kts.erillinen alueinventointi). Kylässä toimi aikaisemmin myös 2 kauppaa ja posti, mutta ne on lakkautettu. Vartsalan koulu on yhä toiminnassa, yhdistettynä Kokkilan koulun kanssa Meri-Halikon koulupiiriksi.

Nykytila

Kylän mantereenpuoleisen osan rakennuskanta, joka koostuu yleisesti ottaen vanhoista työläisasumuksista ja niiden talousrakennuksista, muodostaa varsin tiiviitä kokonaisuuksia. Sahan rakennuskanta muodostaa historiallisesti arvokkaan kokonaisuuden.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Vartsala	119
ARVOALUE	ARVOTUS	
Pienasutusalue 1895-1931	Maisemallinen	

KUVAUS

Leppäniemen nokassa on yksi kylän vanhimpia asuinalueita. Siihen kuuluvat mm Leppäranta (pr 1895, ent.mäkitupa), Leppäsuo (pr 1920-l), Leppäniemi (pr 1908), Tyynelä (pr 1910), Mäntyniemi (pr 1928) ja Ahola (pr 1931).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Vartsala	120
ARVOALUE	ARVOTUS	
Sahan alue	Seudullinen	

KUVAUS

Vartsalan höyrysaha perustettiin 1882 ja se toimi vuoteen 1964 asti. Alueelle on sahan tuotantorakennusten lisäksi rakennettu paljon sahan työväen asuntoja.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Vartsala	121
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	

KUVAUS

Kylätontti sijaitsi v. 1853 Vartsalansaarella, jossa Wartsalan talolla oli kaksi tonttia. Samalla tontilla sijaitsee yhä Vartsalan talo (päärakennus 1929).

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Ahola

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
645

Päärakennus 1931 (muutoksia 1953-54 ja 1960-I),
sauna 1936, navetta 1946-47, lato/kalustovaja ja
venevaja.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Asettajan talo

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
646

Ent.sahayhteisön työväenasunto 1800-I/1900-I.
Peruskorjaus 1992. Kellari 1900-la pihapiirissä.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Harmaalinna

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
647

Ent.sahan työväen asuinrakennus, jossa toimintut myös
kansakoulu/alakoulu. Päärakennus 1910-I (siirretty
paikalle muualta). Muutettu myöh. kokonaan
asuinkäyttöön. Pihapiirissä sauna.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Humppila

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Historiallinen

KOHDENO
648

Ent.sahan työväell.rakennutt.asunto. Päärakennus 1900-
I al. (peruskorjaus 1992: rak lyhenn - aiemmin 8 perheen
asunnot ala- ja yläkerrassa). Ulkoasu muuttunut
peruskorjauksen myötä.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Isovaahtera

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
649

Päärakennus 1975, vanha päärakennus 1924
(muutoksia 1992). Varasto 1980-I.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Jyrkkä

KYLÄ
Vartsala
ARVOTUS
Maisemallinen

KOHDENO
650

Päärakennus 1946, navetta 1940-I, sauna ja varasto
1950-I. Kasvihuoneita.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	651
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kallio	Maisemallinen	

Ent. sahan työväen asuinrakennus 1900-la (aluksi huone ja kylmä puari; kuisti tehty myöh, samoin puarista sauna ja ikkunat uusittu). Pihapiirissä 5 muuta rakennusta, tämä nro 1.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	652
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kansakoulu	Seudullinen	

Kansakoulu 1922, nykyisin peruskoulun ala-aste. Pihapiirissä navetta/varasto ja sauna.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	653
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kukkulinnamäen rakennuksia	Historiallinen	

Ent.sahan työväell.rakennutt.as.rak. 2 as.rak. (1920-I), joissa ollut 8 asuntoa kummassakin (keittiö, kamari, et ja oma sis.k) + jok. kuul.oma osuutensa puuvajoista ja ulkokuoneista. Vajarakennukset jo huonokuntoisia tai romahtaneita. Saha-alue.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	654
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Leppäranta	Paikallinen	

Päärakennus 1895 (muutoksia1919, 1950-I ja 1992). Sauna 1920-I, ulkorakennuksia 1900-luvun alusta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	655
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Leppäsuo	Maisemallinen	

Päärakennus 1920-I muutoksia 1982-83), kanala ja sauna 1950-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	656
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Myrylä	Historiallinen	

1920-30-I sahan nuorille työläisill.rakennutt.as.rak. Pihapiirissä 5 muuta rakennusta, tämä nro 2. Saha-alue.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	657
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäenala	Paikallinen	

Päärakennus 1923 (muutoksia 1976-77). Pihapiirissä navetta, paja, työväenasunto, aitta, lato ja makasiini/kuivuri 1900-I alkupuoliskolta. Rantasauna ja sauna 1980-I, .

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	658
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäntyniemi	Paikallinen	

Päärakennus 1928 (muutoksia 1960-I ja 1970-I), puuliiteri 1920-I, kaksi aittaa (1980-I tuotu Ristiinasta), sauna 1920-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	659
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Onnela	Maisemallinen	

Päärakennus 1929 (mineriittivuoraus n 1972), autotalli 1960-I, sauna 1946.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	660
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Osuuskauppa	Seudullinen	

Asuin- ja liikerakennus. Osuuskauppa 1907, Tähkä 1932-1980-I. Leipomo kellarikrs 1926, toimi 1938 asti. Yksityisasuntona 1983 lähtien. Varasto ja sauna.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	661
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Osuuskauppa	Maisemallinen	
Asuin- ja liikerakennus 1948. Osuuskauppa 1948, yksityiskauppa 1981. Kaupan yhteydessä posti 1983 alkaen, lakkautettiin 1991. (Muutoksia 1962) Pihapiirissä sauna 1959 ja autotalli 1980-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	662
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peltoniemi	Maisemallinen	
Päärakennus 1946 (muutoksia 1953) navetta 1946, sauna 1950-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	663
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Posti	Maisemallinen	
Ent.sahan konttorirakennus 1900-l alusta. Rakennuksessa on myöhemmin toiminut mm Vartsalan posti.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	664
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhala	Maisemallinen	
Päärakennus 1948 (muutoksia 1970-l), Navetta- ja saunarakennus 1946-47, sauna 1958 ja vaja 1968.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	665
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhala	Maisemallinen	
Ent.sahayhteisön työväenasuntoja. Päärakennus siirretty muualta paikalle 1900-l alussa. Siinä on ollut mm työnjohtajan asunto. Aiemmin 3 perheen asuintalo, myöh 2 (johtajan as.laaj 1923/24).		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	666
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhanranta	Maisemallinen	
Päärakennus 1945 (muutoksia 1992), vaja 1938 ja sauna 1973.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	667
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Salmela	Maisemallinen	
Päärakennus n 1840 (muutoksia 1980). Pihapiirissä talli/sauna ja kellari.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	668
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sepän asunto	Maisemallinen	
Ent. sahan asettajan ja myöh. sepän asunto. Päärakennus 1900-l alusta (tupa, kamari ja eteistila). Saha-alue.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	669
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tuupikkala	Historiallinen	
Ent. sahan työväen asuinrakennus 1800-l/1900-l vaihteesta. (alak 2 h + yläk 2 h ja 2 sis.käyntiä). Muutettu ja madallettu.. Pihapiirissä viisi muuta rakennusta.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	670
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Tyynelä	Maisemallinen	
Päärakennus 1910, sauna ja puuliiteri/ulkohuone. Lasitehdas 1920-l, purettiin myös 1920-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	671
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusikasarmi	Paikallinen	

Ent.sahan työväell.rakennutt.as.rak.v.1896. Enimm. hellahuoneita, mutta myös parihuoneita. Alakerrassa keskellä yht. leivintupa. Sähköt 1930-l. Pihapiirissä 5 muuta rakennusta, tämä nro 4. Saha-alue.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	672
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vartsalan yksinäistalo	Paikallinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan. Sotilasvirkataloksi 1683 . Päärakennus 1929 (muutoksia 1970-l ja 1990-l), pakaritupa 1920-l, kalustovaja 1920/30-l, kuivuri, viljamakasiini ja navetta 1980-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	673
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Verhola	Maisemallinen	

Päärakennus 1907 (muutoksia 1948 ja 1960-l), kalustovaja 1900-l alku, navetta 1945, sauna 1930-l.

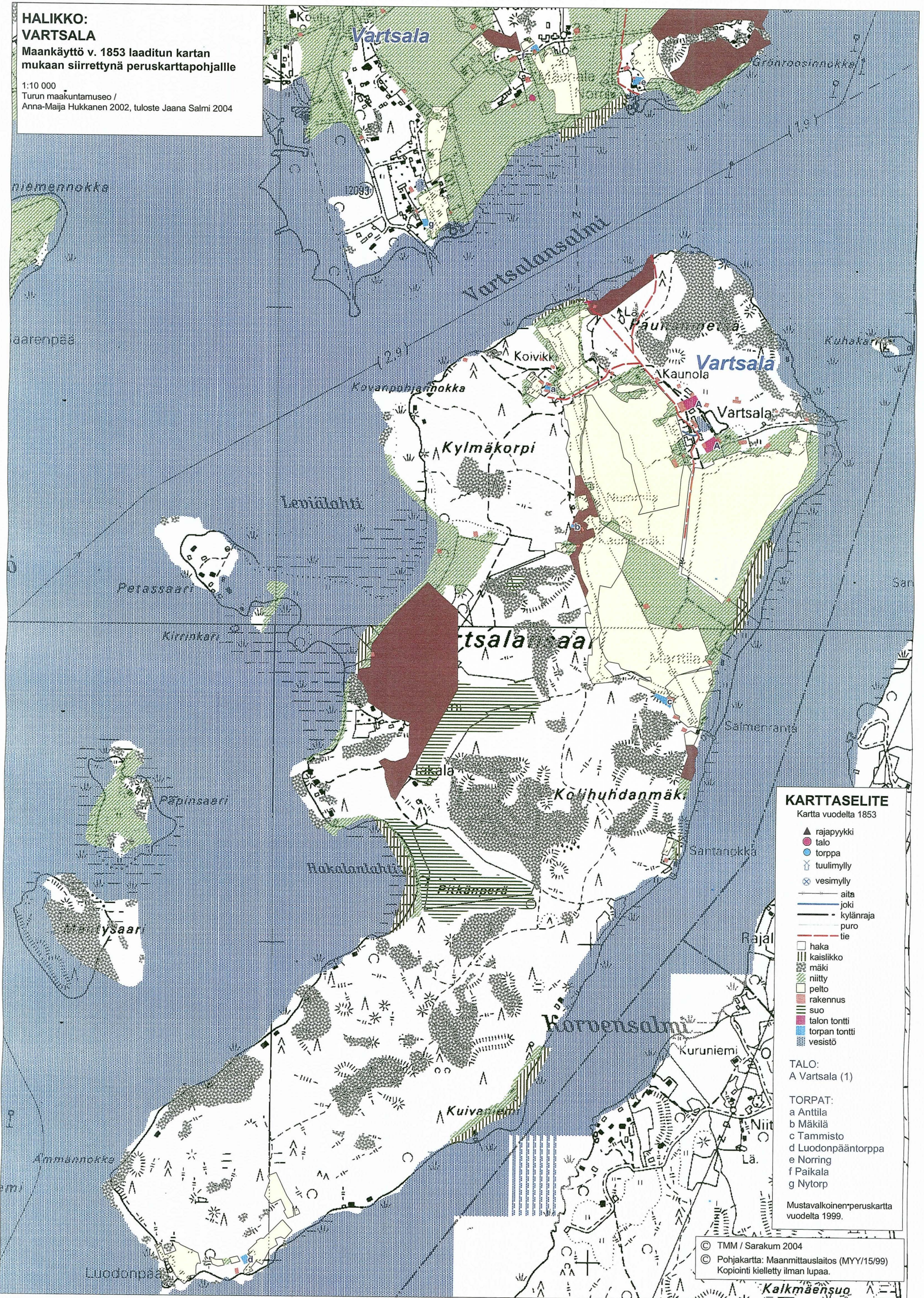
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vartsala	674
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Yläpiha (Majaniemi)	Paikallinen	

Asutustila. Päärakennus 1900-l alkupuolelta (muutoksia 1937 ja 1992). Sauna 1943.

HALIKKO: VARTSALA

Maankäyttö v. 1853 laaditun kartan
mukaan siirrettyä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Anna-Maija Hukkanen 2002, tuloste Jaana Salmi 2004

KARTTASELITE

Kartta vuodelta 1853

- ▲ rajapyykki
- talo
- torppa
- ✕ tuulimylly
- ⊗ vesimylly
- aita
- joki
- kylänraja
- puro
- tie
- haka
- ▨ kaislikko
- ▨ mäki
- ▨ niitty
- ▨ pelto
- ▨ rakennus
- ▨ suo
- ▨ talon tontti
- ▨ torpan tontti
- ▨ vesistö

TALO:
A Vartsala (1)

TORPAT:
a Anttila
b Mäkilä
c Tammisto
d Luodonpääntorppa
e Norring
f Paikala
g Nytorp

Mustavalkoinen peruskartta
vuodelta 1999.

© TMM / Sarakum 2004
© Pohjakartta: Maanmittauslaitos (MYY/15/99)
Kopiointi kielletty ilman lupaa.

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Vaskion Lempilä

Maisema

Vaskion Lempilän kylä sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Alistalon rakennuskanta muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden, myös Ylistalon pihapiiri on maisemallisesti arvokas. Kylän itäosissa sijaitsevat vanhat torpat Mäkilä ja Viljakkala. Vaskion Lempilä -niminen kylä sijaitsee Halikossa Märyn taajaman pohjoispuolella, Halikonjoen itäpuolella. Se on jakautunut kahteen osaan, joita erottaa toisistaan Perälän kylään kuuluva alue. Näistä läntisempi on kylän kanta-aluetta, joka on pääosin Sahankrotin laaksossa sijaitsevaa peltoa. Itäisempi on puolestaan huomattavalta osalta metsää pienine peltosaarekeineen. Perälän lisäksi muita naapurikyliä ovat Saha lännessä ja pohjoisessa ja Tavola idässä.

Historia

Vaskion Lempilä on ilmeisesti asutettu pysyvästi 1300- tai 1400-luvulla. Uuden ajan alussa Vaskion Lempilässä on ollut kaksi taloa. Talojen lukumäärä on ollut sama myös isojaon aikaan 1780-luvulla. Alastalo ja Ylistalo ovat jo tuolloin sijainneet nykyisillä paikoillaan. Lisäksi karttaan on merkitty torppa ja mäkitupa Ylistalon eteläpuolelle Pientarmäen länsilaidalle. Näitä ei ole enää olemassa. Pellot ovat isojaon aikaan sijainneet Ylistalon pohjoispuolella Alistalon ympärillä. Sahankrotin varret ovat olleet niittyä. Kylän yhteinen mylly on sijainnut Sahan kylän rajoilla. Peltojen itäpuolella ovat sijainneet hakamaat. Tiestö on kylän alueella säilyttänyt kahden sadan vuoden takaiset linjansa. Jyrkkäreunaiset jokiuomat raviineineen ovat edelleen niittyinä. Sahankrotin varella on arvokas purolehtoalue, joka on suojeltu Varsinais-Suomen seutukaavassa. Alastalo muodostaa poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussa säilyneen maatilan rakennuskokonaisuuden, jonka rakennuksista pääosa on 1800-luvulta peräisin. Asuinrakennus, väentupa ja luhtiaitta muodostavat miespihan. Osa karjapihan rakennuksista on purettu. Ylistalon pihapiirin rakennusranta on pääosin 1900-luvun alkupuolelta. Läntisinnä tien varressa sijaitsevan vilja-aitan rakennusvuodeksi mainitaan kuitenkin 1822. Kylän metsäalueen itäosissa sijaitsee Mäkilän ja Viljakan talot, jotka ovat vanhoja torppia 1800-luvulta. Mäkilässä on säilynyt asuinrakennus ja entinen riihi (nyk. savusauna) 1800-luvun lopulta. Viljakkalassa asuinrakennus ja vanha navetta ovat 1800-luvun puolelta.

Nykytila

Vaskion Lempilän kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla. Seutukaavassa on suojeltu Mustaojan ja Sahankrotin puronvarsilaaksot arvokkaina puronvarsilehtoina.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Vaskion Lempilä

KOHDENO
122

ARVOALUE
Vanha kylätontti 2 osassa

ARVOTUS
Seudullinen

KUVAUS

Isojaon aikaan 1780-l vanhalla kylätontilla oli Alastalon ja Ylistalon tontit. Nämä talot ovat yhä vanhoilla tonteillaan. Alastalon rakennuksista suurin osa on 1800-l peräisin ja Ylistalon rakennukset ovat 1900-l alusta.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Lempilän Alastalo

KYLÄ
Vaskion Lempilä
ARVOTUS
Seudullinen

KOHDENO
675

Kantatalo. Paritupa 1800-l. Riihi väentupa/lato/navetta, luhtiaitta ja savusauna/pyykkitupa 1800-l. navetta ja lato 1900-l alkupuolelta.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Lempilän Ylistalo

KYLÄ
Vaskion Lempilä
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
676

Kantatalo vanhalla tontillaan. Päärakennus 1900-l alusta. Pihapiirissä talousrakennuksia 1800-1900-luvuilta.

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Mäkilä

KYLÄ
Vaskion Lempilä
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
677

Torppa. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1960-70-l ja 1980-l). Riihi 1800-l. Sauna, kellari, aitta ja piharakennus 1900-l alusta. Maitohuone 1940-50-

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Viljakka

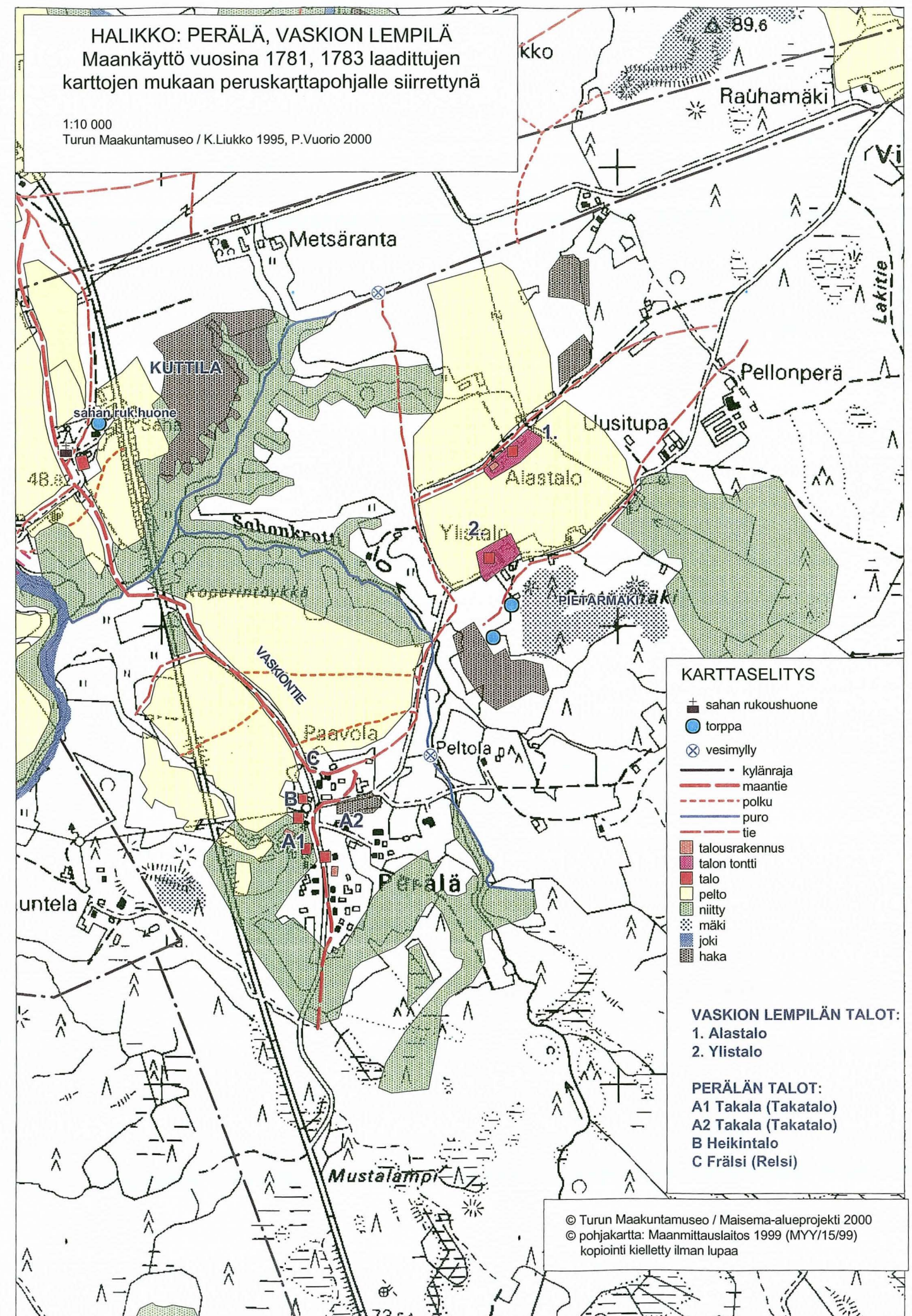
KYLÄ
Vaskion Lempilä
ARVOTUS
Historiallinen

KOHDENO
678

Ent.Alastalon torppa. Päärakennus 1800-l (muutoksia 1950-l), navetta 1800-l, lato 1940-50-l, sauna n. 1900..

HALIKKO: PERÄLÄ, VASKION LEMPILÄ
Maankäyttö vuosina 1781, 1783 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Viala

Maisema

Vialan kylä kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Halikonjoen-Uskelanjoen maisema-alueeseen. Kylässä säilynyt kolme pihapiiriä 1900-luvun taitteesta. Halikon asemanseudulla sijaitseva kylä, jota halkovat sekä Turuntie että rautatie. Nykyinen rakennuskanta on muodostunut n. 100 vuoden kuluessa ja se on sijoittunut paljolti teiden tuntumaan ja metsän reunalle. Vialan kylä sijaitsee Kihisten ja Tunilan kylien välissä, niin että pohjoisessa se rajoittuu Halikonjokeen ja etelässä Puotilan kylän maihin. Kylää halkovat sekä vanha Kuninkaantie että rautatie. Myös rautatien vanha linjaus on nähtävissä. Kylän pohjoispuolella on Tunnelimäki, jonka läpi kulkee rautatietunneli. Myös kylän eteläosa on mäkinen.

Historia

Vialan kylä kuuluu ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta voidaan päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla. 1560-luvulta kylässä tiedetään olleen yksinäistalon. 1700-luvulla Vialan yksinäistalo oli ratsutilana numero 80 Halikon komppaniassa Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentissä. Maarekisterikirjaan Viala on merkitty 27.10.1784. Vialan yksinäistalon siirtymisestä Viurilan omistukseen on maininta ensi kerran vuoden 1863-70 rippikirjassa. Vuoden 1815-21 rippikirjoissa mainitaan Kuusmäen torppa (vuoden 1774 kartassa Kusimäks torp, 1779 Tunila torp ja 1813 Wähämäki) ja 1881 perustettu Pitkämäen torppa. Kihisten kylään (joka myös kuului 1800-luvulla Viurilaan) kirkonkirjoissa kirjatut Päittenpään ja Supan torpat lienevät kuuluneet jossain vaiheessa Vialaan, kuten näillä paikoilla sijaitsevat tilat nykyisin. Vuosien 1774, 1779 ja 1813 kartoista käy ilmi, että Vialan ja Tunilan kylämaat ovat sijainnet toisella tavalla kuin nykyisin. Vialan yksinäistalo on ollut nykyisten Tunilan ja Vässilän kylien rajalla, nykyisen Jokisalo - nimisen tilan paikalla. Samoissa kartoissa näkyy sekä Kuusmäen torpan paikka (nykyisen Toimelan kohdalla) että Päittenpään torppa, joka on säilynyt paikoillaan. Vialan tilan viljelysmaat ovat sijanneet silloisen talon ympärillä, molemmin puolin tietä. Myös nykyisin nämä pellot ovat viljeltyjä. Sorensillalta Jokisalon ohi kulkeva tie noudattelee 1700-luvun tielinjaa. Vialan kylän alueella on säilynyt neljä entistä torppaa. Näistä Kylänpään (ent. Suppa-torppa) ja Päittenpään rakennukset ja pihapiirit ovat säilyttäneet 1900-luvun alkupuolen asunsa ja näin ollen ovat maisemallisesti merkittäviä kohteita. Vuorela on lähes täydellisesti alkuperäisessä 1800-luvun loppupuolen asussaan, mutta asumattomana ränsistynyt. Rannikko (ent. Purhamäki) ja Vuorela ovat 1900-luvun alkupuolen rakennuksia, mutta niissä 1950-60 - luvuilla tehdyt remontit ovat muuttaneet talojen ulkoasun sille ajalle tyypilliseksi. Lisäksi kylän alueelle on rakennettu pientaloalue Kuninkaantien eteläpuolelle. Vialan kylä (ja yksinäistalo) lienevät syntyneet jo varhaiskeskiajalla, ennen 1300-lukua. Viala lienee Nummen kylän tytärkylä. Varhaisin kirjallinen maininta siitä saattaa olla jo v:lta 1400. V:n 1540 maakirjassa Vialan yksinäistaloa viljeli Niilo Juhonpoika (Jnsson). Vialasta muodostettiin ilm. 1600-luvulla ratsutila. Ilm. 1800-luvun puolivälin jälkeen se siirtyi Viurilan omistukseen (tästä maininta ensi kerran kirkonkirjassa 1863-70). Torpista mainitaan jo rippikirjassa 1815-21 Kuusmäen mäkitupa ja 1881 perustettiin Pitkämäen torppa, mutta kirkonkirjoissa Kihisten kylään kirjatut esim. Päittenpään ja Supan torpat lienevät kuitenkin kuuluneet, ainakin myöhemmässä vaiheessa, Vialaan, kuten näiden tilojen seuraajat nykyisin (myös Kihinen kuului Viurilaan). Viala sijaitsee keskisessä Halikossa, asemanseudulla. Kylä rajoittuu idässä Tunilaan, etelässä Puotilaan, lännessä Kihisiin ja pohjoisessa Kultolaan sekä Vässilään. Aluetta halkoo itä-länsi -suunnassa Turuntie sekä Turku-Helsinki -rautatie. Pohjoisessa kylää rajoittaa Halikonjoki, Tunnelinmäki (Rautatietunneli) sijaitsee kylän länsipuolella. Metsä sijoittuu pääasiassa kylän eteläosiin ja Turuntien pohjoispuolella on suhteellisen tasaista peltoa. Vialan rakennuskanta on sijoittunut paljolti Turuntien tuntumaan ja siitä osa on varsin vanhaa (Kylänpää, Päittenpää, Rannikko) muodostaen rakennuskokonaisuuksia. Vialan yksinäistalo, joka alunperin on saattanut sijaita jossain muualla, rakennuskantaan on todennäköisesti kuulunut vanhempaa, jo purettua rakennuskantaa. Kylän alueella on myös uudempaa omakotiasutusta.

Nykytila

Halikon keskustan osayleiskaavassa vuodelta 1994 (vahvistamaton) on Vialan eteläosa kaavoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jossa on ulkoilunohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja (MU). Pientaloalue on kaavoitettu pientalovaltaiseksi asuinalueeksi (AP).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viala	123
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Historiallinen	

KUVAUS

Isojaon aikaan 1770-luvulla tontilla oli Vialan kaksi taloa. Samalla paikalla ei ole enää rakennuksia. Vialan talon tontti sijaitsee nykyisin n 700 m etelälounaaseen. Historiaiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viala	679
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kylänpää	Historiallinen	

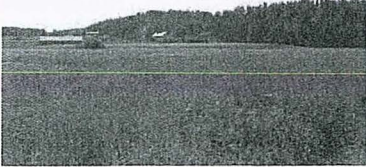
Torppa. Päärakennus1800-I (muutoksia1900-I, 1930-40-I ja 1970/80-I). Sauna 1900-I alku, navetta ja lato 1940-I. Autotalli 1990-I,

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viala	680
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päittenpää	Seudullinen	

Entinen Kihisten torppa. Päärakennus 1900-I alusta (muutoksia 1983), navetta ja sauna 1900-I alusta. Makasiini 1950-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viala	681
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rannikko	Historiallinen	

Torppa. Päärakennus 1800-I (muutoksia 1960-I), navetta ja sauna 1900-I alusta, kellari 1950-I, lato.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viala	682
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Vialan yksinäistila	Historiallinen	

Kantatalo. Päärakennus 1928 (muutoksia 1959, 1957 ja 1968), navetta 1961.

HALIKKO: VIALA, TUNILA
Maankäyttö vuonna 1779 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettyinä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

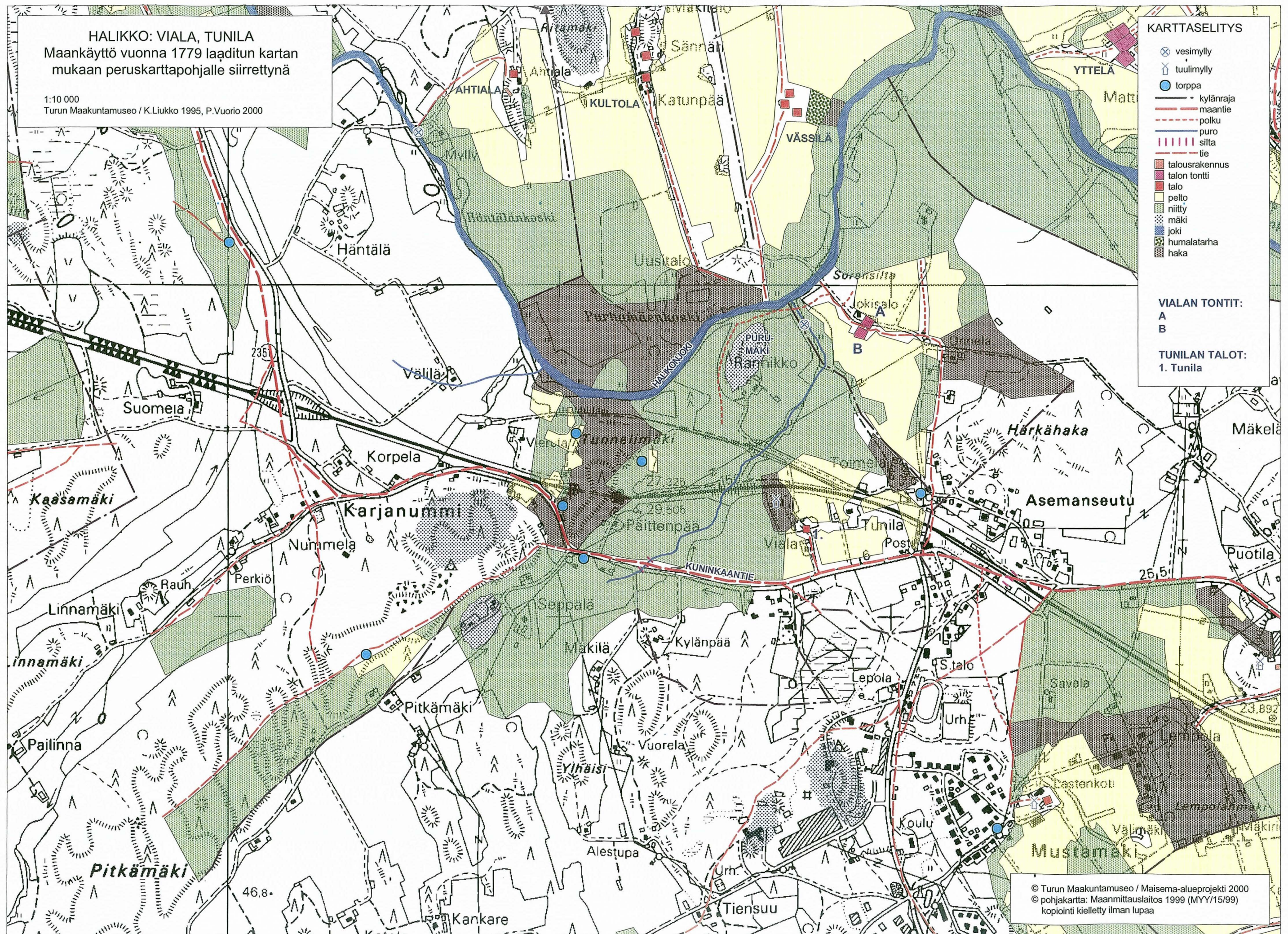
- vesimylly
- tuulimylly
- torppa
- kylänraja
- maantie
- polku
- puro
- silta
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- pelto
- niitty
- maki
- joki
- humalatarha
- haka

VIALAN TONTIT:

A
B

TUNILAN TALOT:

1. Tunila

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Viikerlä

Maisema

Viikerlän kylän aluetta rajoittaa pohjoisessa Pihkavuori, lännessä Ketola, etelässä Karviainen ja idässä Suppala sekä pienet Laiterlan ja Immalan osakylät. Kylän pohjoisosa on mäkistä metsämaastoa, samoin eteläosa. Kylän keskiosa on alavaa pelto- ja niittyaluetta, joka viettää jyrkästi kohti keskellä kulkevaa puroa. Kokkilantie, joka halkoo kylän aluetta itä-länsi -suunnassa, seuraillen pohjoisen metsäalueen eteläreunaa. Asutus on sijoittunut Kokkilantien tuntumaan (yksinäistalo) ja em. eteläisen metsäalueen pohjoisreunaan (ns. Metsäkylän alue).

Historia

Viikerlän yksinäistalo (ja kylä) on perustettu vasta myöhäisellä keskiajalla (jälkeen v:n 1300). Tämä voidaan päätellä siitä, että 1500-luvulla kylä maksoi ruokalisäveronsa ns. ruotsalaisen oikeuden mukaan. 1560-luvulla Viikerlän kylän taloluku oli 1 eikä kylässä myöhemminkään ole ollut yksinäistalon lisäksi muita kantatiloja. Viikerlän tilalla on ollut lukuisia torppia ja paljon myös ns. mökkiläisasutusta. Jo 1810-luvulla mainitaan Halikon rippikirjoissa Ilolan torppa, Mäkilä 1830-luvulta lähtien ja Takala (myöh. Rajala?) 1840-luvulta. Ns. Metsäkylän alue (metsän reunassa noin 0,5 km Kokkilantieltä etelään) on lähes kokonaan entisiä Viikerlän torppia ja entistä työläisasutusta. Viikerlän kylässä suoritettiin isojako v. 1788. Lohkotiloja alettiin muodostaa Viikerlään jo varhaisessa vaiheessa vv. 1911-12. Tuolloin erotettiin itsenäisiksi tiloiksi Mäkilä, Nummenpää ja Ilola. Rajala, Kankare ja Piispanniitty erotettiin v. 1929.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	124
ARVOALUE	ARVOTUS	
Torppa-alue 1800-l	Historiallinen	

KUVAUS

Vanhalla torppa-alueella ovat olleet Kankareen, Rajalan (Takalan), Nummenpään, Ilolan ja Mäkilän torpat. Viim.main.on siirr. ilm 1920-l lännemp. Ilolan torppa vanhin (pr 1900-la). Rajalan ja Nummenpään pr 1800-1900-l vaihteesta, Kankareen v.1924.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	125
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha yksinäistalon tontti	Seudullinen	

KUVAUS

Vanhalla isojaonakaisella (1780-l) tontilla yhä edelleen Viikerlän yksinäistalo. Päärakennus 1892 (muutoksia1972), omakotitalo 1960, piharakennuksia 1800-1900-luvuilta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	683
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ilola	Historiallinen	

Ent.torppa. Päärakennus 1900-l alusta. Kalustovaja, lato/vaja/navetta ja sauna 1900-l alkupuolelta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	684
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kankare	Maisemallinen	

Ent.torppa. Päärakennus 1924, kalustovaja/navetta/käymälä 1900-l alku, sauna.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	685
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mäkilä	Paikallinen	

Torppa. Päärakennus n 1890-1910. Tiilitehdas 1930/40-l, kolme vajaa 1900-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	686
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummenpää	Historiallinen	

Ent.torppa. Päärakennus n1880-1905 (lmuutoksia 1920-l), navetta 1920-l (muutoksia 1966/67) ja kalustovaja 1986.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	687
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummila	Maisemallinen	

Päärakennus n1880-1920 (muutoksia 1986), kalustovaja 1900-la ja sauna 1970-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	688
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rajala (Takala)	Maisemallinen	

Torppa. Päärakennus n1880-1920, navetta/vaja 1900-l alku, sauna.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viikerlä	689
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Viikerlän yksinäistalo	Seudullinen	

Kantatalo vanhalla tontillaan.Päärakennus 1892 (muutoksia1972). Omakotitalo 1960. Piharakennuksia 1800-1900-luvuilta.

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Villikkala
Maisema	
Halikon keskiosassa sijaitseva kylä, jonka rakennuskanta on suhteellisen vanhaa. Kylä sijaitsee Valtatie 1:n pohjoispuolella, mutta valtatie ei missään leikkaa kylää. Koillis-lounais -suunnassa kylää halkoo osin Seijarinoja. Villikkala on maastoltaan varsin epätasaista; suuri osa kylän alueesta koostuu mäkisestä ja kallioisesta metsä-alueesta (Palomäki, Rytömäki, Ukonmäki). Metsäalueiden välillä on jonkin verran viljeltyjä peltoja. Kylään kuuluu Villikkalan yksinäistalon lisäksi ainoastaan liaron lohkotila. Kylä rajoittuu pohjoisessa lähinnä Riikolaan, etelässä Kalkkilaan ja idässä Korvenpähän sekä Ruskaan.	
Historia	
Villikkalan yksinäistalo, joka 1500-luvun lopulla kuului Joensuun tiluksiin, mainitaan jo v:n 1540 maakirjassa. Ensimmäiset lohkomiset Villikkalan kylässä (isonjaon jälkeen) suoritettiin vasta v. 1954. Tuolloin erotettiin Rytömäen, Härjänmäen ja liaron tilat, joista ainakin viime mainittu oli syntynyt jo 1940-luvun lopulla. V. 1962 Villikkalasta lohkottiin Tuomiston ja v. 1970 Härjänmäestä Hirrenmäen lohkotilat. Villikkala lienee asutettu jo varhaiskeskiaikana (ennen v. 1300), sillä kylä suoritti 1500-luvulla ruokalisäveron n.s. suomalaisen oikeuden mukaan. Halikon rippikirjassa 1815-21 mainitaan Villikkalalle kuuluneen Haanpään torpan. 1820-luvulla mainitaan myös Uudenpyölin torppa. 1860-luvulta lähtien Pyöliä ei enää mainita kirkonkirjoissa (ainakaan nimeltä), mutta se näytetään perustetun uudelleen n. 1885. Jo vuotta aikaisemmin oli Villikkalan isännän Juho Enok Saarisen veljelle perustettu Kankarin torppa. Rippikirjassa 1891-1900 ei Kankarin ja Pyölin lisäksi muita torppia mainitakaan.	

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Villikkala	690
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
liaro	Maisemallinen	

Vanha päärakennus 1946 (vesijohdot 1952), kalustovaja 1940-l, navetta 1952. Omakotitalo, lato ja talli 1992.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Villikkala	691
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Villikkalan yksinäistalo	Seudullinen	

Kantatalo. Päärakennus 1929 (muutoksia 1970-l). Useita piharakennuksia 1800-1900-luvuilta.

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Viurila

Maisema

Viurilassa on sijainnut rälssisäteri keskiajalta asti. Kartanon ympäristö muodostaa arvokkaan kulttuurimaisemakokonaisuuden, joka on osa Halikonlahden pään kolmen kartanon, Joensuun, Viurilan ja Vuorentaan muodostamaa Suomessa ainutlaatuista kartanomiljöötä. Lisäksi se sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokimaisema-alueella. Viurilan kartanon ympärille muodostunut Viurilan kylä sijatsee Etelä-Halikossa valtatie 1:n eteläpuolella Viurilanlahden rannalla. Viurila rajautuu etelässä Vuorentaan, pohjoisessa Hirvikallion ja idässä Joensuun kartanon maihin. Viurilan kylän alueella on mäkisiä metsäsaarrekkeita, joiden väliin jäävät pellot. Lisäksi Viurilan kylään kuuluvia maita on pienet enklaavit: Hirvikallion kylän maiden sisällä Kantola-niminen tila Rivometsän länsipuolella n. 2 km kartanosta länteen, Lempilän- eli Purilanjoen varrella rajoittuen Immalan, Jaakolan, Meisalan ja Toijalan kyliin Sillanpää-niminen tila, sekä Vartsalan lähettyvillä Karviaisen kylän maiden sisään jäävä ja meren rannalla oleva alue Vartsalasta Kokkilaan vievän tien varrella. Viurilaan kuuluu vielä Vaskion pohjoisosissa Halikon ja Marttilan kuntien rajalta etelään Ruuhikosken ja Toivilan kylien välissä oleva, jonkin verran edellisiä isompi Pamparin takamaa-alue, jossa on pinehköjä peltoaukeita metsän keskellä.

Historia

Pysyvä asutus Viurilan kartanon mailla on peräisin varhaiskeskiajalta ennen vuotta 1300. Viurila on jo keskiajalla ollut rälssisäteri. Ensimmäinen omistaja tunnetaan 1400-luvun alkupuolelta. 1700-luvun lopulta olevan maanmittauskartan mukaan Viurilan kartano oli tuolloin samalla paikalla kuin se on nykyäänkin. Kartanoa ympärii pohjoispuolella harvahko metsä, etelä- ja itäpuolella pellot. Maunulasta tuleva tie jatkui kartanon ohitse rantaan, ja rantaviivaa mukaellen hakojen ympmärimänä tie jatkui Pamsilaan ja Salontakaan. Tien varrella Varsojassa oli Viurilan mylly. Kartanon pohjoispuolella oli myös tuulimyly, kuitenkin kysymys ei ilmeisesti ole Kreivinmäen Maorlan myllystä. Viurilan länsipuolella oli laaja mäkinen metsäalue. Viurilan niityt sijaitsivat pääasiassa kylästä lounaaseen sijaitsevalla laajalla Ruolaxin niittyalueella, jossa oli myös Rikalan Mustamäen, Salontaan ja Vuorentaan niittyjä. Viurilan niityt sijaitsivat niityalueen länsiosassa alueen läpi virtaavan ojan pohjoispuolella. 1700-luvun lopulla Varsojan itäpuoli ei kuulunut vielä Viurilan kylän alaisuuteen, vaikka Pamsilan ja Salontaan yksinäistalot ovat jo 1600-luvun lopulta olleet kartanon alaisuudessa. Pamsilan talo on sijainnut 1700-luvun alussa lilikenmäen lounaisreunalla, 1700-l lopulla puolestaan lilikenmäen eteläreunalla. Pamsilan pellot sijaitsevat lilikenmäen ja Varsojan välissä. Salontaan talo sijaitsi lilikenmäen itäreunalla ja maat siitä itään rajoittuen Joensuun kartanon maihin. Ilmeisesti 1800-luvun kuluessa Pamsilan ja Salontaan talot ovat menettäneet lopunkin itsenäisyytensä ja maat on otettu suoraan kartanon alaisuuteen. Viurilan kartano on 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa ollut kuuluisa edistyksellisestä maanviljelyksestä. Veikko Vennosen keräämän muistitiedon mukaan Viurilan kylän alueella oli vielä 1920-luvulla kolme torppaa, Savikon torppa lilikenmäen pohjoisreunalla, liliken torppa mäen eteläpuolella ja Salontaan torppa samaisen mäen itäpuolella. Näistä on jäljellä enää liliken torpan rakennuksia (Inventoitu 1986 nimellä liliken puutarha). Vuonna 1936 torppa muutettiin kartanon kauppapuutarhaksi, mutta se myytiin pois jo 1953. Viurilan kartanon ympäristössä on säilynyt paljon vanhaa rakennuskantaa. Kartanoon nykyään kuuluva rakennuskanta on pääosin 1800-luvulta. Muita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ovat: 1850-luvulla rakennettu entinen viljamakasiini Sikomäellä eli Hirvilinna, vanhat kartanon työväenasuinrakennukset ""Rotkola"" ja ""Tiilipruuki"" (Hirvikallio I), jotka lienee rakennettu 1800-puolivälissä tai aiemmin, liliken vanha torppa, jonka mailla on 1930-luvulta 1950-luvulle toiminut kartanon kauppapuutarha, vanha ""Kala-Virtasen"" asunto Kaunela 1800-luvun loppupuolelta meren rannalla ja 1800-luvun puolivälissä perustettu tiilimestari Juho Matinpojan asuinpaikka Kujanpää, jossa jäljellä tiilimestarin tekemä tiiliholvinen maakellari, Viurilanlahteen työntyvän niemen nokassa. Kaunelan puutarhassa on viikinkiajan alkuun sijoittuva polttokalmisto liliken puutarhan kasvihuoneista vajaa 50 m kaakkoon sijaitsee suurehko 1950-luvun omakotitalo. lilikenmäen kaakkoisreunalla sijaitsee kaksi viime sotien jälkeen rakennettua omakotitaloa, Untola ja Erkkilä). Tie Viurilan kartanolle tulee metsäisen Vahvametsän ylitse vanhaa linjausta noudatelen. Tietä reunustaa Vahvametsän luoteispuolella jalolehtipuukuja. Myös vanha rantatie Viurilasta Salontakaan ja edelleen Joensuuhun on vielä käytössä. lilikenmäen pohjoisreunalle on rakennettu teollisuusalue 1960-luvulla. Mäen päälle on 1970-luvulla rakennettu omakotitaloja ja mäen lounaislaidalle entiselle kartanon pellolle 1980-luvun lopulla tiiviisti rakennettu pientalo- ja rivitaloalue. Kartanon ympäristön lähimmät pellot on 1990-luvulla muutettu golfkentäksi. Näkymä Rikalasta peltojen yli Viurilanlahdelle uhkaa peittyä golfkentän puuistutusten kasvaessa. "

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viurila	126
ARVOALUE	ARVOTUS	
Salontaan yks.talon tontti	Historiallinen	

KUVAUS
Vanhalla isojaonaikaisella (1780-l) tontilla ei ole enää vanhoja rakennuksia jäljellä. Paikalla on uudempaa pientaloasutusta.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viurila	127
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kartanon tontti	Valtakunnallinen	

KUVAUS
Viurilan kartano vanhalla tontillaan. Uusklassinen päärakennus 1806-14 (C.Bassi), talousrakennukset empiretyylisiä enimmäkseen 1840-luvulta. Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Viurila	128
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha Pamsilan talon tontti	Historiallinen	

KUVAUS
Vanha Pamsilan talon tontti Liliken puutarhan, ent. Liliken torpan pihapiirin tuntumassa. (Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös?)

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viurila	692
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Heimola	Maisemallinen	

Päärakennus 1928 (muutoksia 1965), navetta 1935/36, sauna 1950-l ja rantavaja 1950-l.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viurila	693
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hirvikallio I (Tiilipruukki)	Paikallinen	

Vuorentaan kartanon työläisten asunto (seppä/puuseppä). Päärakennus 1800-l, savusauna ja luhistunut kellari.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viurila	694
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hirvikallio I (Rotkola)	Paikallinen	

Asuinrakennus 1800-l. Navetta ja kellari.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Viurila	695
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Hurmela	Maisemallinen	

Päärakennus 1920-l, talli 1920-l ja sauna 1970-l.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Ililiken puutarha

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

696

Torppa. Päärakennus 1900-l alusta (muutoksia 1980, 1975, 1936). Navetta, sauna ja kasvihuoneita 1940-50-luvuilta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kaunela

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

697

Kalastajan torppa. Päärakennus 1880-l (muutoksia 1934 jälkeen). Maakellari ja sauna 1900-l alusta, vaja 1940-l ja verkkovaja 1950-l.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Kujanpää

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Maisemallinen

KOHDENO

698

Tiilimestarin asuinpaikka 1800-l. Päärakennus 1948 (muutoksia1962-64). Asuinrakennus 1930-l. Vaja 1929, kellari.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Lähteenmäki

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Paikallinen

KOHDENO

699

Päärakennus 1900-l alusta (laajennettu myöhemmin), kalustovaja, vaja ja sauna 1900-l alkupuolelta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Sillanpää

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Historiallinen

KOHDENO

700

Päärakennus, savusauna ja lato 1900-l alusta.

KUNTA

Halikko

KIINTEISTÖ

Viurila (Wiurila)

KYLÄ

Viurila

ARVOTUS

Valtakunnallinen

KOHDENO

701

Kartano vanhalla tontillaan. Päärakennus 1806-14, C. Bassi. Talli, navetta, työväen asuinrakennus ja aitta-kompleksi 1836-45 (Engel?). Viinikellarin rauniot 1400-l.

HALIKKO: VUORENTAKA, VIURILA, MAURILA (MAUNULA)

Maankäyttö vuonna 1786 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000

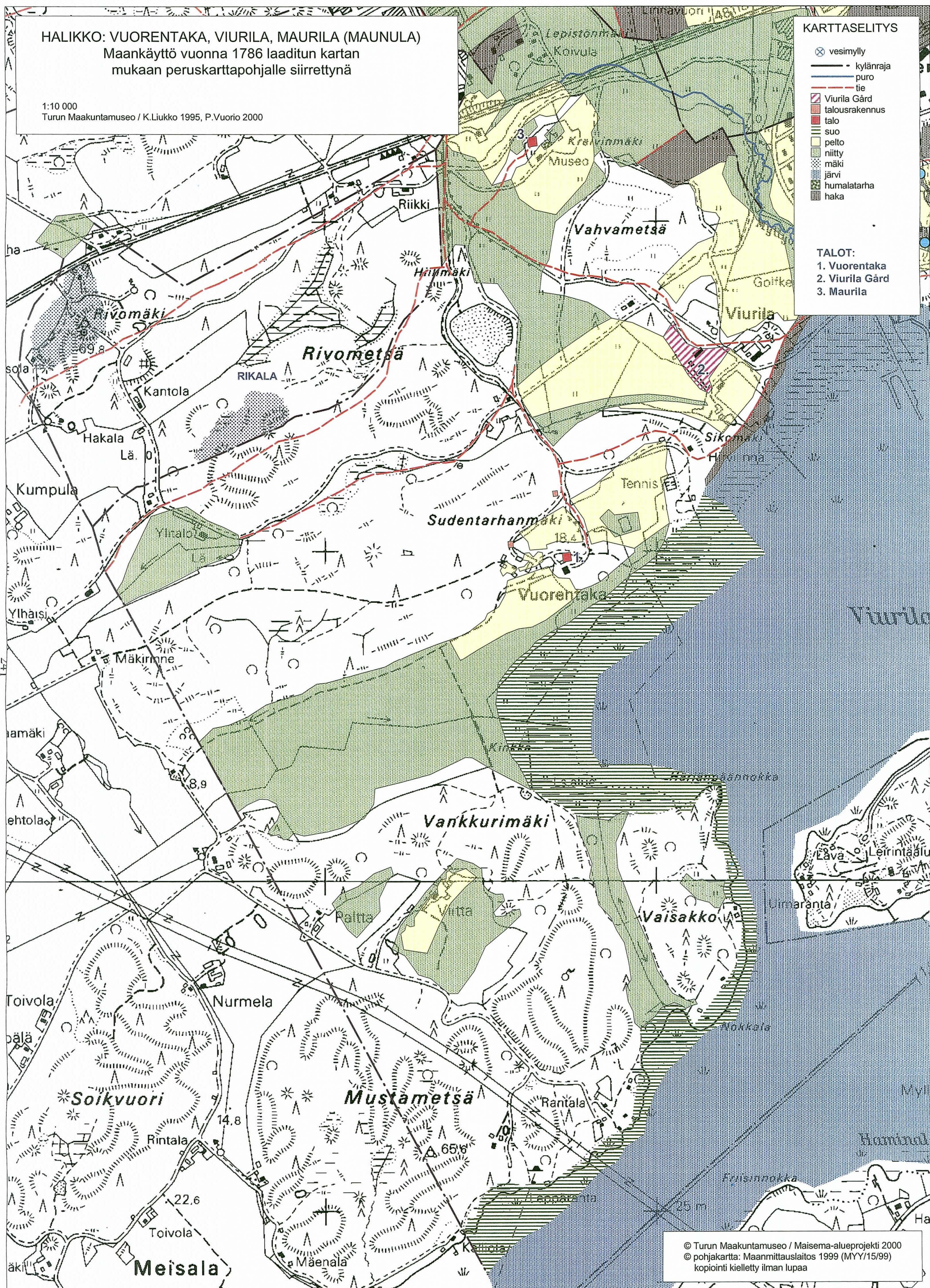
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- kylänraja
- puro
- tie
- ▨ Viurila Gärd
- ▨ talousrakennus
- ▨ suo
- ▨ pelto
- ▨ niitty
- ▨ mäki
- ▨ järvi
- ▨ humalatarha
- ▨ haka

TALOT:

1. Vuorentaka
2. Viurila Gärd
3. Maurila

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Voitilanpyöli

Maisema

Voitilanpyölin kylän keskeinen alue Kuusjokilaaksossa Turilantien varrella on kulttuurihistoriallisesti arvokasta viljelysmaisemaa. "Voitilanpyöli on kapea pohjois-eteläsuuntainen kylä, jonka kanta-alue sijaitsee Kuusjoen ja Turilantien välisellä alueella ja maantien varrella. Naapurikyliä ovat Kierlä ja Kuttila lännessä ja Latala idässä. Osittain se rajoittuu myös Kuusjoen kuntaan. Kylän eteläosa on Kuusjokilaakson rinnepeltoa, pohjoisosa pääasiassa soista metsää, jonne on raivattu paikoitellen pieniä peltoaukeita. Kuusjoen jyrkät rantamat kasvavat metsää.

Historia

Voitilanpyöli on isojakokartan mukaan ollut vielä 1800-luvun alkupuolella takamaata, jossa on ollut muutamia niittyjä. Voitilanpyölin maita on siis ilmeisesti alettu viljellä vasta 1800-luvun puolivälissä tai loppupuolella. Ensimmäinen lohkominen on kuitenkin suoritettu jo 1907, jolloin Voitilanpyölin yksinäistalosta on erotettu kahdeksan tilaa, joiden mukana nykyisinkin Kuusjokilaaksossa olemassa olevat talot Soininen, Myllyhaka ja Soisalo. Voitilanpyölin, Soinisen ja Myllyhaan asuinrakennukset ovatkin kaikki peräisin 1800-luvun lopulta tai vuosisadan vaihteesta. Soisalon vanha asuinrakennus on purettu. Lisäksi Turilantien pohjoispuolella metsäisellä mäellä sijaitsee Vuorenpää, joka rakennuskannasta päätellen voisi olla vanha torppa. Vuorenpää on erotettu Soinisesta 1917. Vuorenpään ja samalla Turilantien eteläpuolella on sijainnut ns. ""Kulta-Kustaan"" mökki 1800-luvun lopulla 1900-luvun alkupuolella ainakin 1920-luvulle asti. Maantien laitaan onkin pysyitetty muistomerkki tälle originaalille kyläläiselle, joka etsi kultaa Kakossuon reunamilta kalliosta. Tämän paikan lähetyvillä sijaitsee nykyään Kainula. Kylän alueella on 1960-luvulla toiminut Rauhalan kauppa 1960-luvun alussa rakennetussa kauppa- ja asuinkiinteistössä. Nykyään se on pelkästään asuinkäytössä.

Nykytila

Voitilanpyölin viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa tämän syrjäisen kylän peltojen osittaiseen metsittämiseen.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Voitilanpyöli

ARVOALUE
Talon tontti

KOHDENO
129

ARVOTUS
Paikallinen

KUVAUS

Alueella on asuttu todennäköisesti 1800-l puolivälistä alkaen. Voitilanpyöli on isojakokartan mukaan ollut vielä 1800-l alussa takamaata, jossa on ollut muutamia niittyjä.Päärakennus on 1800-l lopulta. Osa valtakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Voitilanpyöli	702
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kainula	Historiallinen	

Asuinrakennus n 1900. Rakennuksessa on muistitiedon mukaan asunut aikoinaan Kulta-Kustaa (K.F.Kallioila 1849-1929), joka kaivoi kultaa 1910-20-luvuilla Kakossuon rantakallioilla (1996 muistomerkki), kultaa ei löytynyt.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Voitilanpyöli	703
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Myllyhaka	Maisemallinen	

Päärakennus 1800-l (muutoksia 1950-l, 1991-96). Kanala, navetta/talli/puimalato, aitta, lato ja maakellari 1900-luvun alusta. Osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

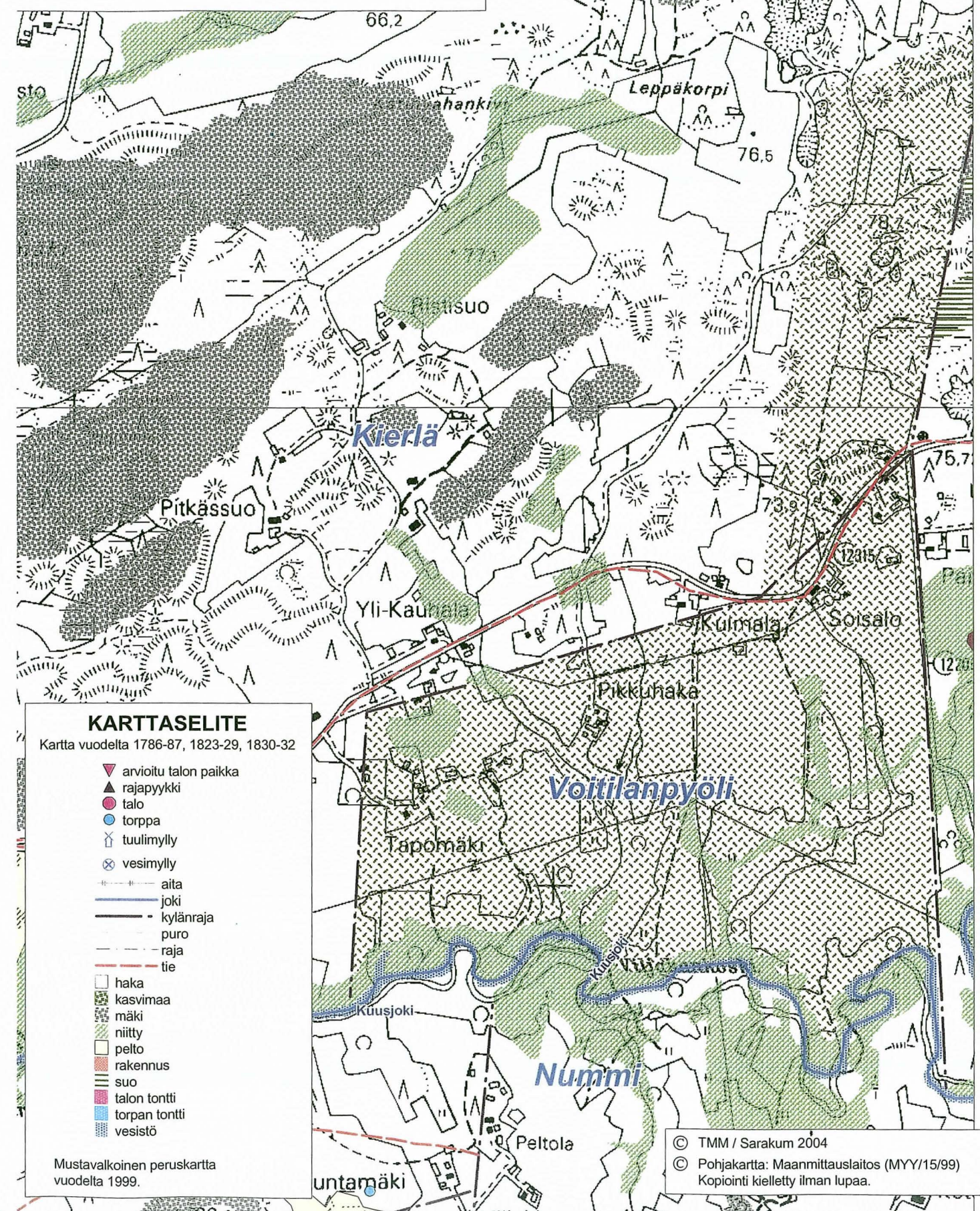
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Voitilanpyöli	704
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Voitilanpyöli	Historiallinen	

Kantatalo. Parituvallinen päärakennus 1800-l (muutoksia, laajennus 1970-l). Karjarakennus 1940-50-l, puuvaja (sisällä hirsinen riihi), kanala, heinälato ja saha 1960-l.

HALIKKO: VOITILANPYÖLI

Maankäyttö vv.1786-87, 1823-29, 1830-32
laaditun kartan mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle

1:10 000
Turun maakuntamuseo /
Päivi Vuorio 2000, tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Vuorentaka

Maisema

Vuorentaassa on sijainnut rälssisäteri keskiajalta asti. Kartanon hyvin säilynyt ympäristö muodostaa arvokkaan kulttuurimaisemakokonaisuuden, joka on osa Halikonlahden päään kolmen kartanon, Joensuun, Viurilan ja Vuorentaan muodostamaa Suomessa ainutlaatuista kartanomiljöötä. Lisäksi se sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokimaisema-alueella. Vuorentaan kartanon ympärille muodostunut kylä sijaitsee Halikon eteläosissa Viurilasta etelään Viurilanlahden rannalla. Sen länsipuolelle jäävät Meisalan ja Hirvikallion kylät. Vuorentaan kylän pohjoisosa on mäkistä metsämaata, jonka itäpuolisella syrjällä kohoaa rannasta nuosevalla kalliolla Vuorentaan kartanon päärakennus. Sen pohjoispuolelle jää pieni peltoaukea, jonka läpi kulkee vanha kartanoon johtanut tie, joka on jalolehtipuukujan reunustama. Kylän keskiosat ovat alavaa maata, jota halkoo valtaoja, entinen puro. Ojan ympärille levittäytyy viljelysaukea. Alangon eteläpuolella kohoavat nopeasti Vankkurimäen metsäiset ja kallioiset mäenselänteet, sen eteläpuolella pieni peltoalue - ilmeisesti torpan - metsän keskellä ja tämän eteläpuolella kallioinen Mustametsä sekä itäpuolella Vaisakon mäki, joka on aiemmin ollut saari.

Historia

Vuorentaka on ilmeisesti saanut pysyvän asutuksen varhaiskeskiajalla ennen vuotta 1300. Sen tiedetään olleen keskiaikainen asumakartano. Sen päärakennuksen vanhimmat osat ovat ilmeisesti 1500-luvulta. Vuodelta 1786 olevassa kartassa kartanon päärakennus on sijainnut nykyisellä paikallaan. Peltoalue on pohjoisessa ulottunut lähes yhtä laajalle kuin nykyään, mutta päärakennuksen lounaispuolella on tuolloin ollut nykytilanteeseen verrattuna vain pieni peltolohko. Yllä mainittu alanko on tuolloin ollut vielä niittyä. Lisäksi Vankkurimäen eteläpuolelle on jo tuolloin raivattu pieni peltoalue, jota ympärivät niityt. Myös Vaisakon länsipuolinen kapea alanko on ollut niittyä, samoin pieni alue Vaisakon itäreunalla lahden rannalla. Vuoden 1786 karttaan ei ole merkitty torppia, mutta Veikko Vennosen mukaan viimeksi mainitulla alueella on ollut torppa jo 1700-luvun lopulla ja siellä on asuttu 1900-luvun alkupuolelle. Torpan kaikki rakennukset ovat hävinneet. Vennosen mukaan myös Vaisakon länsipuolella olevan alangon eteläpäässä Halikonlahden rannalla on 1700-luvun lopulla ollut torppa, Rikmanin torppa. Se on edelleen asuttuna. Rikman sijaitsee alueella, josta 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa on käytetty nimitystä ""rantakulma"", muut alueeseen kuuluneet torpat olivat em. Vaisakko sekä Leppälä ja Nokkala. Kaikki nämä torpat nimittäin sijaitsivat Halikonlahden rannalla. Näistä vanhoista torpista on vielä jäljellä Nokkala, jossa on alkuperäinen torpparakennus. Muutos 1700-luvun lopun tilanteesta nykypäivään on itseasiassa ollut melko vähäinen. Niityt on siirryttäessä vanhasta maataloudesta heinän viljelyyn raivattu pelloksi, mutta säilyneet täten kuitenkin edelleen avoimena viljelysmaisemana. Näin lukuunottamatta Vaisakon länsipuolista kapeaa alankoa ja Vaisakon torpan peltoja. Edellinen on vuosisadan alussa raivattu niitystä pelloksi, mutta niiden viljelys on lopetettu 1969 ja eteläosaan istutettiin koivikko 1971. Vaisakon torpan maat ovat olleet pitkään viljelemättä. Nykyään Vaisakko on luonnonsuojelualue ja torpan pellot jälleen luonnonniittyä. Vuorentaan päärakennuksen länsipuolella on kartanon talouskeskus, joka on pääosin rakennettu 1800-luvulla. Vankkurimäen eteläpuolella jo 1700-luvun lopun kartassa näkyvän peltoalueen laidalla sijatsee Viita-niminen talo, jonka asuinrakennus on ilmeisesti 1950-luvulta. Vuorentaan kylän kaakkoisosassa sijaitsee n. 50 m Halikonlahden rannasta Rantala, joka on 1900 -luvun alkupuolen pientila. Siitä rantaanpäin sijaitsee kaksi 1950-luvun kesäasuntoa. Rantalasta n. 300 m lounaaseen sijaitsee viime sotien jälkeen rakennettu puolitoistakerroksinen Leppäranta. Sen lähistöllä on aikaisemmin sijainnut, edellä mainittu Leppälän torppa. Kun Vaisakon alueesta 1980-luvulla tehtiin luonnonsuojelualue, purettiin Nokkalan torpan pohjoispuolelta kaksi kesämökkiä.

Nykytila

Seutukaavassa Vuorentaan kartanon päärekennus ja sen vieressä oleva luhti ovat saaneet suojelumerkinnän SU-442, kartanon lähiympäristö SU-605, jolla on tarkoitus suojella iäkkäitä komeita puita (saarni, vaahtera, lehtikuusi jne.). Lisäksi Vaisakon niemi on suojeltu seutukaavassa monipuolisen maisemansa ja lajistonsa vuoksi.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Vuorentaka

ARVOALUE
Vanha kartanon tontti

KOHDENO
130

ARVOTUS
Valtakunnallinen

KUVAUS
Vuorentaan kartano vanhalla tontillaan. Päärakennuksen vanhimmat osat 1570-l (laajennettu 1850-93; ulkoasu 1855). Muu rakennuskanta pääosin 1800-l. Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Vuorentaka

KIINTEISTÖ
Nokkala

KOHDENO
705

ARVOTUS
Historiallinen

Ent.torppa. Parituvallinen asuinrakennus 1800-luvulta. Muutoksia 1900-l. Vaja.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Vuorentaka

KIINTEISTÖ
Rantala

KOHDENO
706

ARVOTUS
Historiallinen

Ent. Rikamanin torpan paikka. Asuinrakennus 1920-l.

KUNTA
Halikko

KYLÄ
Vuorentaka

KIINTEISTÖ
Vuorentaka

KOHDENO
707

ARVOTUS
Valtakunnallinen

Kartano vanhalla tontillaan. Päärakennus alun perin 1570-l, ulkoasu 1850-l. Kaksi asuinrakennusta 1870-l. Luhtiaitta, riihi/lato ja navetta 1800-l. Maakellari, kanala ja hautomo 1930-l.

HALIKKO: VUORENTAKA, VIURILA, MAURILA (MAUNULA)

Maankäyttö vuonna 1786 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000

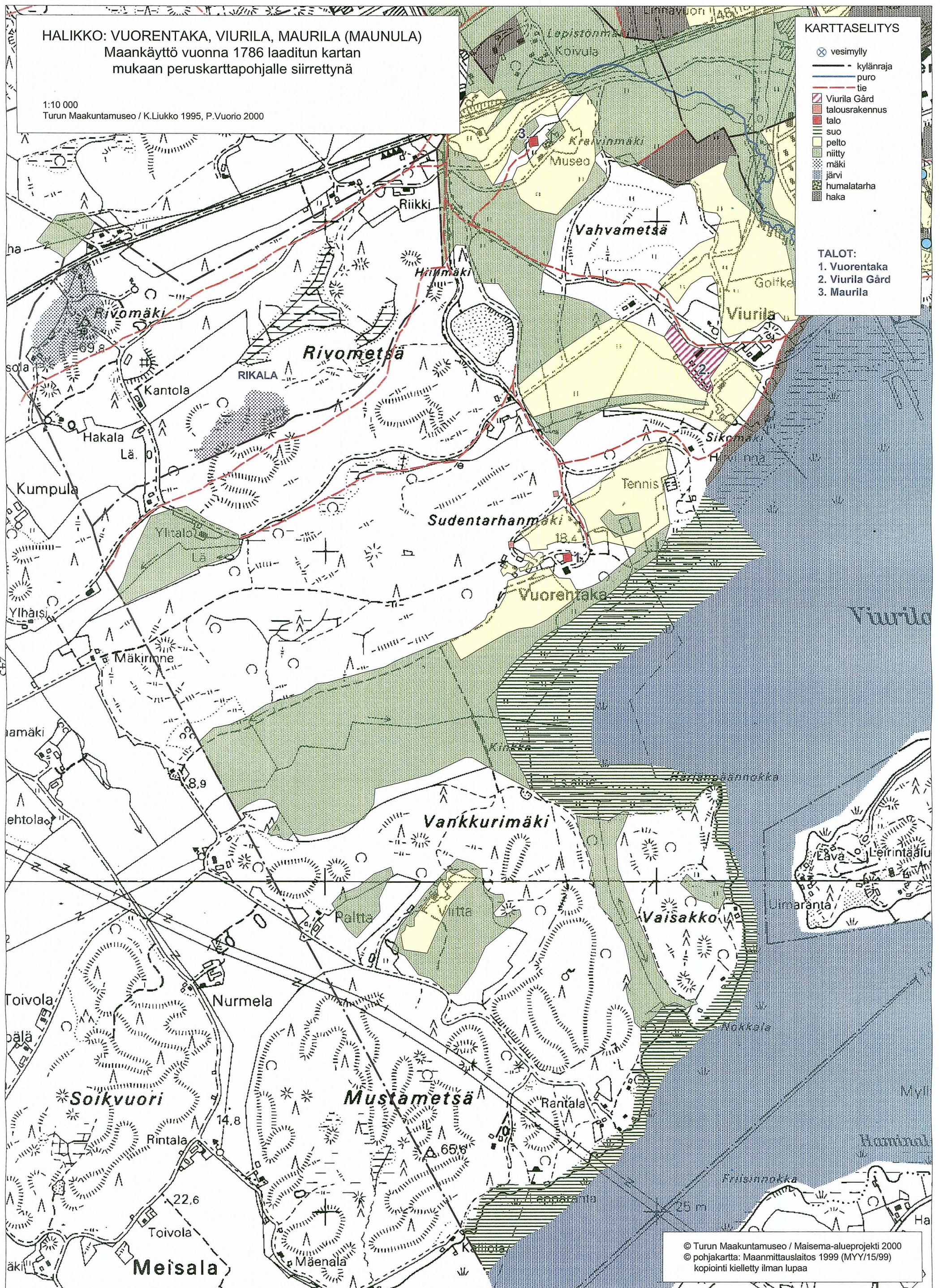
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- kylänraja
- puro
- tie
- ▨ Viurila Gärd
- talousrakennus
- talo
- suo
- pelto
- niitty
- mäki
- järvi
- humalatarha
- haka

TALOT:

- 1. Vuorentaka
- 2. Viurila Gärd
- 3. Maurila

Maisema

Kuuluu Halikonjoen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen. Kylän keskellä olevalta mäkialueelta kauniit kulttuurimaisemanäkymät ympäröiville pelloille ja kyliin. Vässilän kylä sijaitsee Krapuojan ja Halikonjoen haarasta avautuvalla peltoalueella. Kylän keskivaiheilla on laaja metsäinen mäkialue, jonka halki kulkee tie Märyltä asemanseudulle. Kylällä on myös maa-alue nykyisen radan eteläpuolella, Kihisten kyläalueen välissä. Vässilän kylä koostuu useasta toisistaan irrallaan olevasta osasta, jotka sijaitsevat Halikon keskiosassa. Kyläalueet rajoittuvat Häntälään, Kultolaan, kaakossa Pailinnaan ja Nikkilään ja pohjoisessa Ahtialaan ja Häntälään, lisäksi Märyyn, idässä Yttelään ja Pappilaan, etelässä Kultolaan ja lännessä Ammakoon. Tästä alueesta länteen sijaitsee vielä pieni kyläalue (kts. kartta). Eteläistä kylänosaa rajaa idästä Ikeläntie, pohjoisesta ja koillisesta Turun- ja Pailinnantie sekä pohjoista kylän aluetta idässä Krapilanoja ja lännessä Halikonjoki. Tässä kylänosassa on peltojen ympäröimä metsäsaareke, joka on korkeuseroiltaan varsin vaihteleva (esim. Ritämäki). Kylän asutus on paljolti sijoittunut juuri tämän metsän laidoille. Vässilän rakennuskanta on varsin vanhaa ja suhteellisen yhtenäistä. Mäkitalon ja Sännärin läheisyydessä ja melkein samassa yhtenäisessä kokonaisuudessa ovat Kultolan kylään kuuluvat Katunpään tilan rakennukset. Jokilaakso ja kylän pohjoisen kylänosan halki kulkeva Vässiläntie antavat kylälle oman omisnaispiirteensä. Eteläosa koostuu pääosin metsästä, rakennuskanta on sijoittanut tien varsille.

Vuonna 1919 Vässilässä jokiuomassa tapahtui maanvieremä. Tämä on havaittavissa myös kartta-aineistoa vertailtaessa.

Vässilän kylän nykyinen rakennuskanta on sijoittunut pääasiassa mäkialueen reunamille, lukuunottamatta Krapilaa, joka on joen ja mäkien välisellä pellolla. Kylän vanha paikka on nykyisin peltona, sillä paikalla sijaitsee nykyisin lato. 1600- ja 1700 -luvuilla peltoina olleet alueet ovat yhä viljeltyinä. Kylän tiloista kahdeksan on 1900-luvun alusta ja neljä 1940-luvulta. 1900-luvun alkupuolen tiloista Arvilahti (ent. Simola), Lauttankorva, Perkiö, Takatalo ja Uusitalo ovat ulkoisesti säilyttäneet alkuperäisen asunsa. Uudempaa asutusta on mäkialueen reunamilla, metsän suojassa, mutta ne kuuluvat Kultolan kylän maihin.

Vässilän kylän maita jatkuu myös Halikonjoen eteläpuolelle niin, että joen ylitse kulkeva Sorensilta on kokonaan Vässilää. Nykyinen Sorensilta on osittain puunsuoja-aineella kyllästetystä puusta rakennettu, mutta ulkoasultaan vanhakantainen puusilta. Nykyisen sillan vieressä, Halikonjoessa, näkyy vanhan sillan puupaalutuksia. Paikalla on ollut silta myös isojakokarttojen mukaan. Nykyinen silta on erittäin hyvin sekä koko maisemaan että tien leveyteen mitoitettu ja sopiva elementti.

Historia

Vässilän kylä lienee perustettu jo varhaiskeskiajalla (ennen v. 1300). Näin voidaan päätellä, sillä 1500-luvulla kylä suoritti ns. ruokalisäveronsa suomalaisen oikeuden mukaan. Ensimmäinen kirjallinen maininta Vässilästä on v:lta 1439. V. 1477 Joekim Flemingillä oli Vässilässä 2 lampuotia, jotka hän luovutti Erik Åb jörninpojalle. Uudenajan alussa 1560-luvulla kylän mainitaan olleen 3-taloisen ja Vässilässä oli 1500-luvun lopulla myös Joensuun Kristiina Krummen omistuksia. Em. kolme taloa lienevät samat, kuin myöh. nimeltä mainitut Simola (n:o 1). Krapila (n:o 2) ja Sännäri (n:o 3), jotka ovat kylän kantatilat. Vässilässä suoritettiin isojako v. 1784. 1800-luvun lopulla kaikki em. talot joutuivat Viurilan omistukseen. Sännäri oli tuolloin kahdessa osassa; Yli- ja Ali-Sännäri. Vässilän torpista voidaan maininta jo rippikirjassa 1815-21 esiintyvä Yli-Sännärin muonatorppa sekä samassa kirjassa mainitut Trygg ja Kvist (Qvistens). Ilm. 1840-l. syntyi lisäksi Huiskulan torppa (Simolan) ja 1880-luvulla mainitaan Pitkäportaan kyläalueella sijainneet Kankareen (Krapilan om.) sekä Simolan talon Simola-niminen torppa. N. v. 1887 perustettiin lisäksi Nummilan torppa. Simolan torppa oli myös v. 1894 perustettu Koskenpää sekä Perkkiö, joka main. myös ensi kerran rippikirjassa 1891-1900.

Vässilän kylä kuului ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla.

Ensimmäiset asiakirjatiedot Vässilästä on vuodelta 1426. Keskiajalla Vässilässä oli kaksi lampuodin viljelemää rälssitilaa.

1560-luvulla Vässilässä oli kolme taloa, joista yksi kuului Joensuun kartanon omistuksiin.

Vässilän kylän kolme rälssitaloa: Simola (N:o 1), Krapila (N:o 2) ja Sännäri (N:o 3) näkyvät myös vuoden 1728 kartassa. Talot sijaitsivat nykyisellä peltoalueella, mäkialueen kaakkoiskulman joen välisellä alueella. Kylän niityt ja laidunmaat olivat 1700-luvulla joen rantatöyräillä ja pellot mäkialueen ja joen välissä, kylän ympärillä. Vässilän tilat on merkitty maarekisterikirjaan 7.8.1784. Kylän kohdalla on viljelymaitten jako päättynyt 1780.

1800-luvun lopulla kaikki kylän talot joutuivat Viurilan kartanon omistukseen.

Sännäri lohkottiin vuonna 1907 Mäkitaloon ja Sännäriin (nytemmin Kalliomäki).

Isojakokartassa Vässilän kylään kuului Suolapajun niitty Lintulanmäen alarinteillä, Kuninkaantien eteläpuolella. Täällä oli kaksi torppaa. Myös nykyisellä Tunnelimäellä oli Vässilän omistuksia ja siellä sijaitsi niin ikään kaksi torppaa, jotka olivat sotilastorppia.

Vuoden 1815-21 rippikirjassa esiintyi Yli-Sännärin muonatorppa sekä Trygg ja Kvist, 1840-luvulla syntyi Huiskulan torppa ja 1880-luvulla Kankareen (Pitkäportaan kyläalueella), Simolan sekä Nummilan torpat. 1894 perustettiin Koskenpään ja Perkkiön torpat, joista jälkimmäinen lohkottiin jo 1906. Sekä Nummela että Perkiö sijaitsevat radan eteläpuolisella alueella, Koskenpää Halikojoen mutkassa, Häntälänkosken yläpuolella.

Nykytila

Toisistaan irrallisiin osiin jakautuneen kylän rakennuskantaa, joka pääosin sijoittuu metsäsaarekkeiden reunoille ja on varsin yhtenäistä. Alueella on varsin hyvin säilyneitä rakennuskokonaisuuksia. Halikon keskustan osayleiskaavan (1994, vahvistamaton) raja kulkee Krapilan länsipuolitse, niin että osa kylän pelloista on kaavassa merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jossa ympäristö säilytetään (MU/s).

KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Vässilä	131
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Historiallinen	

KUVAUS

Isojaon aikaan tontilla on sijainnut Simolan, Krapilan ja Sännärin talot. Tontilla ei ole enää rakennuksia. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös. Osa valtakunnallisesti merkittävää maisemaaluetta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	708
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Arvilahti (ent. Simola)	Paikallinen	

Ent.Simolan kantatalo. Päärakennus 1900-20-I, navetta 1900-I, lato ja ulkokuone. Rakennukset melko alkuperasussaan.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	709
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kalliomäki (Sännäri)	Historiallinen	

Kantatalo, ent.Sännäri. Päärakennus 1800-I (muutoksia 1938-60 ja 1980-I). Sauna 1950-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	710
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Koskenpää	Maisemallinen	

Ent.Simolan torppa, perustettu 1894. Päärakennus 1947 (muutoksia 1966 ja 1984). Varasto ja navetta 1947, lato.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	711
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Kulma	Maisemallinen	

Päärakennus n 1950 ja ulkorakennus samalta ajalta.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	712
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lauttankorva	Paikallinen	

Päärakennus 1910 (muutoksia 1960-I, 1970-I ja 1980-I). Sauna 1957, navetta 1948, lato 1900-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	713
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lehtimäki	Maisemallinen	

Päärakennus 1900-I (muutoksia 1940-1950-I). Sauna 1950-I.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	714
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Perkiö (Mökki-Perkiö)	Historiallinen	

Ent.Perkkiö, Simolan torppa. Päärakennus 1910-15 (muutoksia 1950-I ja 1984-87), navetta/talli n. 1910-15.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	715
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Takatalo	Maisemallinen	

Ent. torppa. Päärakennus 1885 (laajennus1949). Navetta 1900-I, lato 1900-I, kellari.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Vässilä	716
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Uusitalo	Paikallinen	

Päärakennus 1913 (muutoksia 1970-l ja 1990). Navetta
1915 (kahdeksankulmainen), puuvaja 1900-l, sauna
1920 ja lypsykoppi 1960-l.

HALIKKO: AHTIALA, KULTOLA, VÄSSILÄ
Maankäyttö vuosina 1779-82 laadittujen
karttojen mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

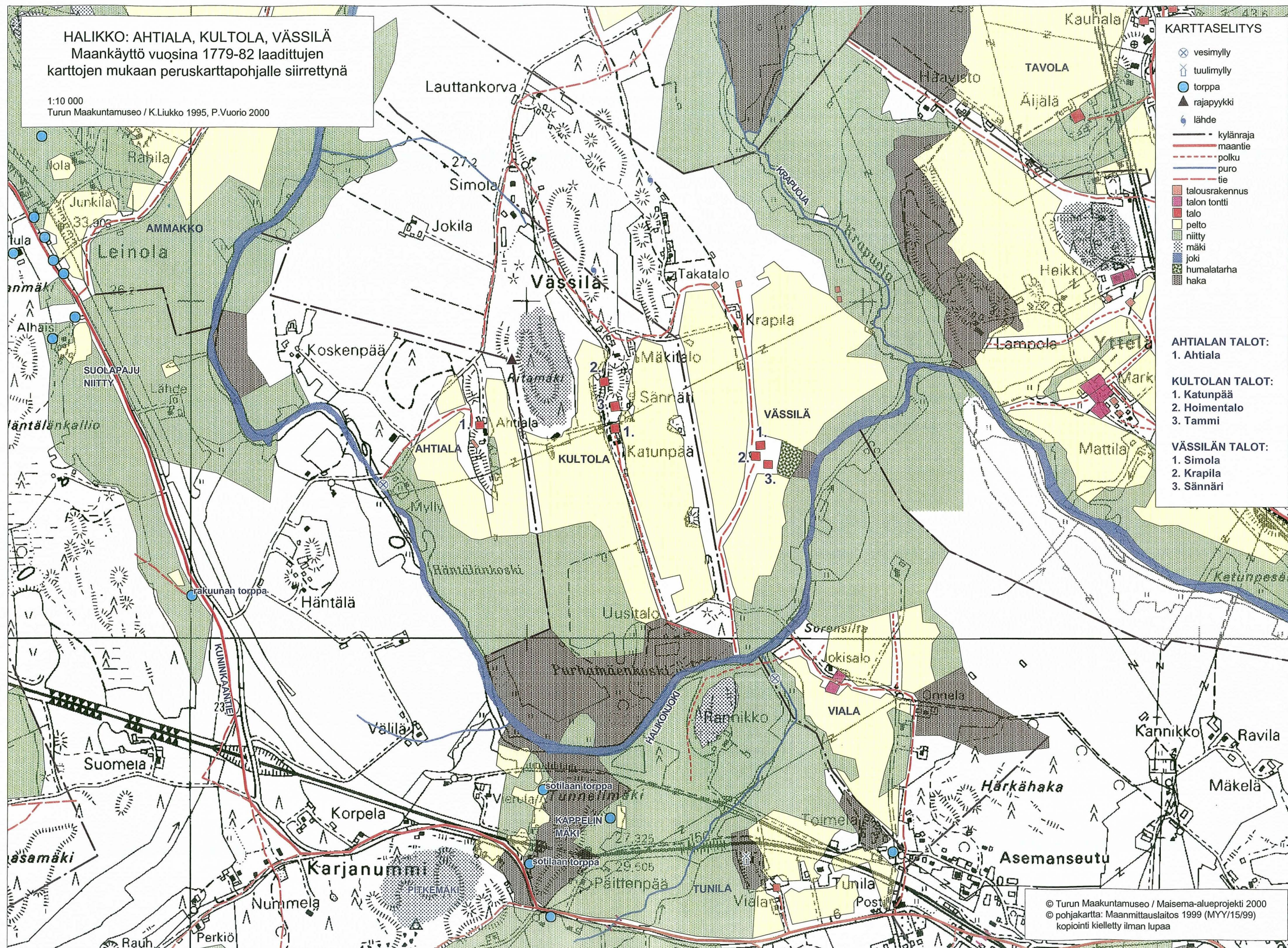
KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- ⊗ tuulimylly
- torppa
- ▲ rajapyykki
- ⬆ lähde
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- humalatarha
- haka

AHTIALAN TALOT:
1. Ahtiala

KULTOLAN TALOT:
1. Katunpää
2. Hoimentalo
3. Tammi

VÄSSILÄN TALOT:
1. Simola
2. Krapila
3. Sännäri

KUNTA	KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Halikko	Ylihäävälä
Maisema	
Yli-Häävälä on varhaiskeskiajalta asti asuttu kylä. Se sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokilaakson maisema-alueella. Yli-Häävälän talon rakennuskanta muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Yli-Häävälä sijaisee Halikonjoen itärantamilla Märyn ja Ali-Häävälän kylien pohjoispuolella. Yli-Häävelän pellot sijaitsevat kylän eteläososissa Rainojan pohjoispuolella. Lisäksi kylän pohjoisosassa, joka pääosin on metsää, on pieni peltoalue Halikonjoen rinteillä.	
Historia	
Aluksi Ala- ja Ylä-Häävälä ovat muodostaneet yhdessä kylän. Pysyvää asutus Häävälässä on varmuudella ollut varhaiskeskiajalla ennen vuotta 1300. Uuden ajan alussa Häävälässä on ollut kaksi taloa. Isojaon yhteydessä Yli-Häävälän talo on halottu kahteen osaan. Nämä kaksi taloa ovat sijainneet samalla paikalla missä Yli-Häävälän talo on nykyäänkin. Kylän pellot ovat 1700-luvun lopulla sijainneet talojen ympärillä, niityt Halikonjoen ja Rainojan rantamilla sekä peltoalueen pohjoispuolella. Talontonttien länsipuolella on ollut haka. Isojaon aikaan molemmilla Häävälän taloilla on ollut joen länsipuolella laajat niitty- ja metsäalueet, jotka tänään pääosin kuuluvat Märyn kylään. Avoimen maatalouskäytössä olevan maan määrä ei ole juurikaan laajentunut, mutta niityt on muutettu pelloksi. Yli-Häävälän talo muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskokonaisuuden. Yli-Häävälän talo on kuitenkin ollut jo jonkin aikaa tyhjillään. Yli-Häävälästä pohjoiseen sijaitsee puolisen kilometrin päässä Arola, jonka rakennuskanta on uudempaa.	
Nykytila	
Yli-Häävälän talon kulttuurihistoriallisesti arvokas pihapiiri on tyhjillään ja melko huonokuntoinen. Yli-Häävelän kylän viljelysmaiseman säilymisellä ei suoranaista uhkaa, mutta voimakas rakennemuutos maataloudessa voi johtaa peltojen osittaiseen metsittämiseen, mitä tulisi välttää pitkään viljelyksessä olleella peltoaukealla.	

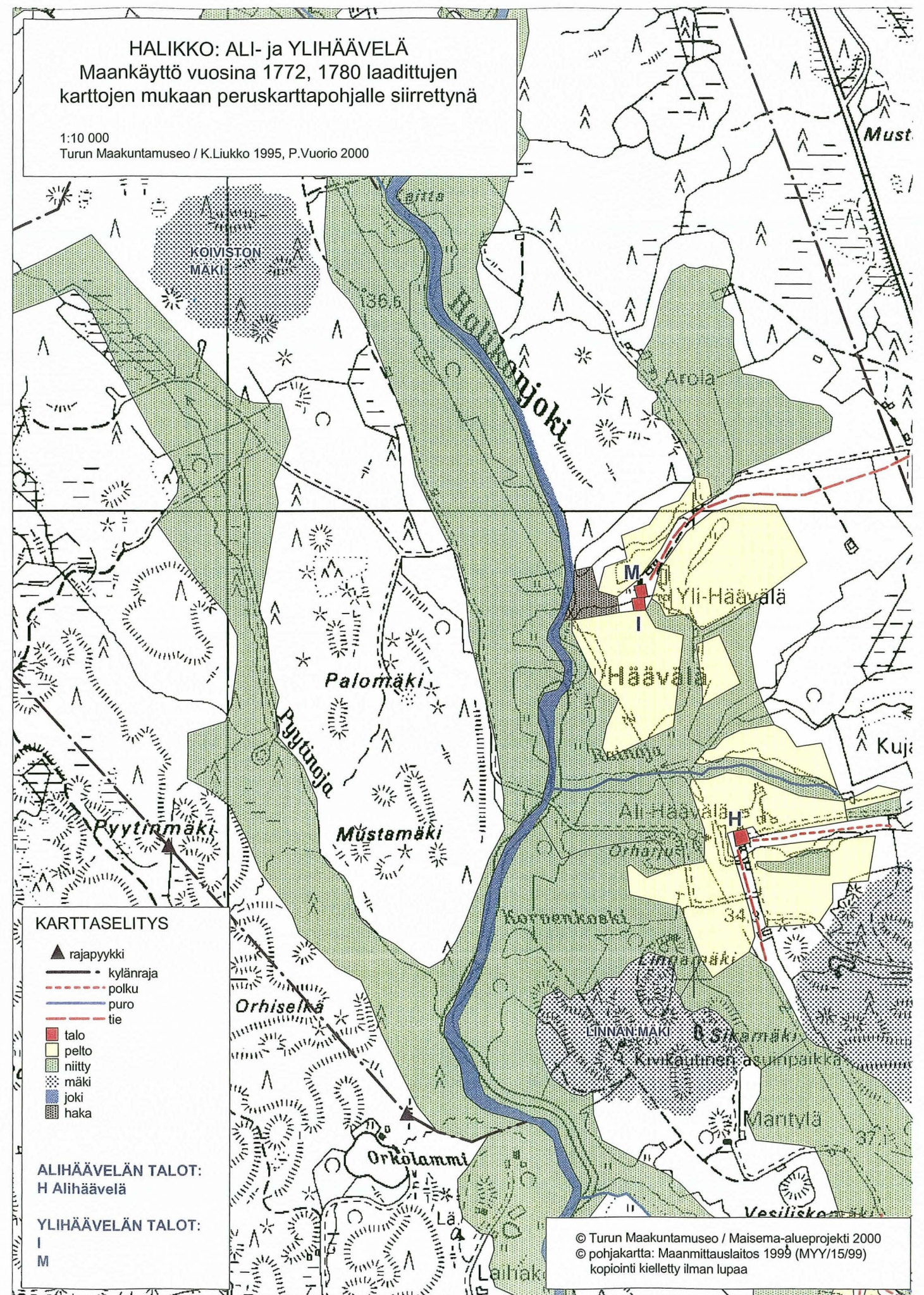
KUNTA	KYLÄKOSA	KOHDENO
Halikko	Ylihäävälä	132
ARVOALUE	ARVOTUS	
Vanha kylätontti	Seudullinen	
KUVAUS		
Vanhalla kylätontilla oli isojaon aikaan 1780-l kaksi taloa. Samalla tontilla nykyisinkin Yli-Häävälän talo, jonka rakennuksissa vanhat piirteet ovat säilyneet, päärakennus 1800-l alkupuolelta.		

KUNTA
Halikko
KIINTEISTÖ
Yli-Häävälä

KYLÄ
Yli-Häävälä
ARVOTUS
Paikallinen

KOHDENO
717

Kantatalo vanhalla kylätontilla. Parituvallinen
päärakennus 1800-l. Talli/vaja, vilja-aitta, navetta,
sauna/asuinhuone, kuivuri/varasto, kaivo ja ulkokuone
1900-l alkupuolelta.

Maisema

Alue on luokiteltava sekä rakennushistoriallisesti että maisemallisesti erittäin arvokkaaksi kohteeksi. Kylän tiloilta on hienot näkymät jokilaaksoon. Yttelän kylä rajoittuu etelässä Pappilaan ja Puotilaan, lännessä Krapuojaan sekä Vässilän kylään ja pohjoisessa Tavolaan. Kylän itäpuoli on pääasiassa mäkistä ja metsäistä, lännessä kylää halkoo sekä Hakutie että Halikonjoki. Kyläkeskus on tien ja joen välissä. Halikonjoen haarakohdan vieressä on korkeahko kallioinen mäki, jonka rinteessä yksi kantatiloista sijaitsee. Kylän nykyinen rakennuskanta muodostuu neljästä kantatilasta: Mattilasta, Markulasta, Lampolasta ja Haavisto-Heikistä. Näistä Haavisto-Heikki on entinen Haaviston tila ja sen päärakennus on vuodelta 1937, Lampolan päärakennus 1870-luvulta, Mattilan vuodelta 1900 ja Markulan 1882. Näistä Markula, Mattila ja Lampola ovat rakennushistoriallisesti merkittäviä tilakokonaisuuksia. Koko kantakylä on maisemallisesti merkittävä ja säilytettävä kohde. Tilojen pihoista avautuu upea näkymä jokilaaksoon Vässilän suuntaan. Arola 1800-luvun puolivälistä ja Syrjälä 1800-1900-lukujen vaihteesta ovat muonamiesten asuntoja, jotka sijaitsevat mäkien alarinteissä. Kyseiset rakennukset ovat säilyttäneet ulkoasunsa varsin hyvin. Lisäksi kylässä on vuosisadan vaihteesta olevat Kylänpään, Mäntylän ja Nummenpään tilat. Sekä Nummenpää että Sampaan koulu (1927) sijaitsevat Salaisten tien varrella, Kuusjoen eteläpuolella kylälle kuuluvalla maapalasella, joka sijaitsee maisema-alueen ulkopuolella. Alhon tila (1925) lohkottiin Mattilasta, Isopelto (1944) Haavistosta, Sulkalinna (1800-l.) Heikistä ja Päivärinne (1948) Lampolasta asuinpaikoiksi tilojen vanhalle väelle. Lisäksi Markulasta on lohkaistu Peltola (1930) ja Joukola (1949) talon veljien tiloksi.

Historia

Yttelän kylästä on kivikaudelta yksittäislöytö, Lampolan mailla joko rautakautinen asuinpaikka tai polttokenttäkalmisto sekä rautakautinen uhrikallio. Yttelän kylä kuului ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta voidaan päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla. Yttelässä oli 1560-luvulla seitsemän taloa. 1700-luvulla Yteelän kylästä yksi tila on toiminut ratsutilana numero 87 Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentissä, Halikon komppaniassa. Kylän perintötilat Mattila (N:o 1), Haavisto (N:o 2) ja Markula (N:o 3) on merkitty maarekisterikirjaan 3.9.1802. Tuolloin ovat sekä Haavisto että Markula olleet jakautuneena kahtia. Lampolan rälssitalo (N:o 4), joka on muuttunut perintötaloksi merkittiin maarekisteriin 16.7.1803. Vuoden 1695 kartassa on Yttelän kylän kantatilat sekä niitä ympäröivät pellot näkyvissä. Myös kylän läpi kulkeva tie ja siitä Vaskiontielle menevä poikkitie ovat piirretyt tähän karttaan. Vaskiolle jo 1695 kartassa kulkeva tielinja on myös yhä olemassa, se kulkee Hakutien itäpuolella, mäkien alareunassa jatkuen Tavolaan päin. Kartassa vuodelta 1768 sijaitsevat Mattila, Ali- ja Yli- Markulaksi jakaantunut Markkula sekä Lampola joen rantatöyräillä, keskellä peltoa. Kahtia jakaantunut Haavisto sijaitsee nykyisen Hakutien länsipuolella sijaitsevan mäen rinteessä. Lampola on siirretty Markulan pohjoispuolelta joen rannassa sijaitsevan mäen äyräälle vuoden 1817 kartassa. Myös tänä päivänä kylän kantatilat sijaitsevat näillä kolmella paikalla. Kylässä on ollut vuoden 1768 kartassa sepän torppa Jonintien ja Vaskiolle kulkevan vanhan tien risteyksessä. Paikka on nähtävissä kohoutumana maastossa. Lisäksi on em. kartassa ollut sotilaan ja rakuunantorpat Hakutien itäpuolella, mäen alarinteessä, lähellä nykyisen Peltolan tilaa. Torppa on ollut myös Kalliolanmäen etelärinteessä 1783 Nummen jakokuntakartan mukaan. Kylän pellot ovat sijainneet jo ainakin 1600-luvulla tilojen ympärillä, joen ja Vaskiolle kulkevan vanhan tielinjan välissä. Kylän niityt ja laidunmaat ovat olleet joen töyräillä sekä kylän itäpuolen mäkien väliin jäävillä alavilla alueilla. Hakana on isojaon aikaan toiminut mäkialue, jossa nykyisin Lampolan tila sijaitsee.

Nykytila

Alue on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavassa (1994, vahvistamaton) maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M), johon on Mattilan (SR-288), Markulan (SR-281) ja Lampolan (SR-282) tilat merkitty rakennuslainsäädännön nojalla suojeltaviksi alueiksi. Lampolanmäellä on muinaismuistolain nojalla suojeltu kohde (SM-53).

KUVAUS

Kylätontilla on 1700-l lopulla sijainnut neljä taloa: Haavisto-Heikki, Markula, Mattila ja Lampola. Tontilla on edelleen Haavisto-Heikki (päärakennus 1937) ja Markula (päärakennus 1900). Mattila ja Lampola siirretty tontilta 1800-luvun alussa.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	718
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Alho	Paikallinen	
Ent. Mattilan vanhan väen asunto. Päärakennus 1925 (muutoksia 1976-79). Aitta/sauna/karjakeittiö ja työväen asuinrakennus 1933, kanala/sikala ja asuinrakennus 1940-l, kuivuri 1935.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	719
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Arola	Paikallinen	
Sijaitsee Aron mäkitupa-alueella. Parituvallinen asuinrakennus 1800-l (muutoksia 1950-l), vaja 1800-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	720
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Haavisto-Heikki	Historiallinen	
Haaviston kantatalo vanhalla tontillaan. Muodostettu Heikin, Haaviston ja Hellmanin tiloista. Päärakennus 1937 (muutoksia 1960-l ja 1981). Kolme latoa ja sauna 1930-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	721
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Ihanala	Historiallinen	
Lampolan ulkotila, perustettu mahdollisesti 1870-l. Päärakennus 1890-l (muutoksia 1933 ja 1960-70-l) Asuinrakennus 1924/25, vaja 1929/30, savusauna 1916, navetta 1935, sauna 1951.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	722
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Joukola	Maisemallinen	
Päärakennus 1949 (muutoksia 1970-l). Navetta 1949. Lohkotila 1940-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	723
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Lampola	Paikallinen	
Kantatalo, ent rustholli. Päärakennus 1870-l (muutoksia 1932,1960 ja 1972). Työväen asuinrakennus 1870-80-l, vilja-aitta ja sikala/suutarin välinevarasto 1800-l, sikala 1900-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	724
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Markula	Seudullinen	
Kantatalo, rustholli, vanhalla tontillaan. Päärakennus1882, muutoksia 1938, 1967 jälkeen. As.rak/paja/sauna ja aitta 1800-l. Puuvaja 1900-l. Maitohuone, puimala, vanhanväen asuinrakennus ja navetta 1930-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	725
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Mattila	Paikallinen	
Kantatalo. Parituvallinen päärakennus 1900 (muutoksia 1920-l). Savusauna 1800-l, aitta/lihapuuri/muonamiehen asunto 1913, vaja/sikala 1925, puimala 1900, kuivuri 1938.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	726
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Nummenpää	Maisemallinen	
Vanha asuinrakennus 1900-l alkupuolelta, muutoksia 1960-l. Uusi päärakennus 1981. Navetta ja puuvaja/viljasiilo 1930-l. Lato 1940-l. Useita ulkorakennuksia 1960-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	727
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Peltola	Maisemallinen	
Päärakennus 1930 (muutoksia 1985), karjasuoja n 1930 ja aitta/vaja n 1930.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	728
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivärinne	Maisemallinen	
Ent.Lampolan vanhanväen asunto. Päärakennus v.1948 (muutoksia 1984), vaja 1948.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	729
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Päivölä	Maisemallinen	
Ent. Uusitorppa-torppa. Päärakennus 1938 (muutoksia 1960-l). Aitta/puuvaja/talli n 1928 ja navetta 1926, kanala 1936, viljamakasiini ja sauna 1940-50-l.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	730
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sampaan koulupalsta	Paikallinen	
Sampaan kansakoulu. Koulurakennus 1927 (peruskorjaus 1970-l), sauna/puuvaja/navetta/ulkohuone 1920-l. Yksityisasunnoksi 1968.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	731
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Sulkalinna	Maisemallinen	
Ent. Heikin vanhan isännän asunto 1800-l (korjauksia 1947). Riihi/puimahuone 1800-l. Karjasuoja 1900-l ja talli/navetta 1951-52.		

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yttelä	732
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Syrjälä	Maisemallinen	
Ent. Markulan muonamiehen asunto. Päärakennus 1900-20. Varasto ja maakellari 1900-l.		

HALIKKO: YTTELÄ

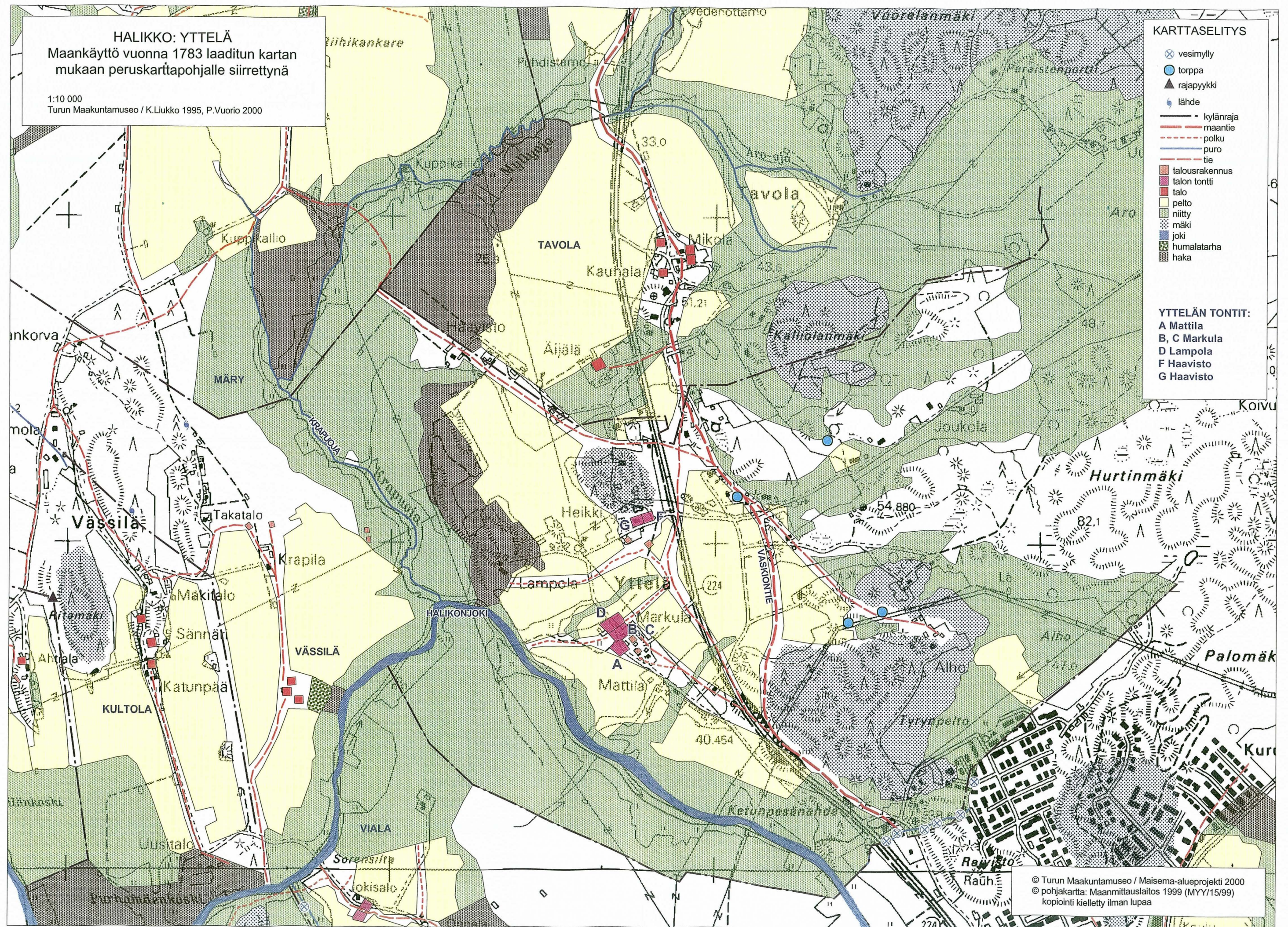
Maankäyttö vuonna 1783 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- torppa
- ▲ rajapyykki
- ⬆ lähte
- kylänraja
- maantie
- - - polku
- puro
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- pelto
- niitty
- mäki
- joki
- humalatarha
- haka

YTTELÄN TONTIT:
A Mattila
B, C Markula
D Lampola
F Haavisto
G Haavisto

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Yöntilä

Maisema

Yöntilänkylä muodostuu lähes suorakaiteen muotoisesta alueesta, joka lännessä rajoittuu Paimion kuntaan, lännessä ja etelässä (entisen Angelniemeen) Isokylään ja kinnarpyöliin, itä-pohjoisessa seppälän ja pohjoisessa Hulvelaan. Kylän etelärajaa seurailee jonkin matkaa v. 1952 valmistunut Valtatie-1. Yöntiläntie kulkee kylän halki Ykköstieltä Vanhalle Turuntielle, johon se yhtyy Pitkäportaassa lähellä Paimion rajaa./Maastoltaan kylä vaihtelee suhteellisen tasaisesta peltomaisemasta mäkisiin metsäalueisiin. Korkeimmat mäet ovat em. Kelkkamäkik, Vehka-alhonmäki sekä aivan Paimion rajan tuntumassa sijaitseva Kylmälähteenmäki. Asutus on keskittynyt em. metsäisten mäkien reunamille, eritoten Yöntiläntien tuntumassa.

Historia

Yöntilä on asutettu vasta myöhäiskeskiajalla (jälkeen v:n 1300). 1560-luvulla sen tilaluku oli 3. Myöhemmin kylässä oli neljä kantatilaa: Sipilä, Ryyti, Mais(i)la ja Vehka-alho. Tultuaan Sipilään isännäksi v. 1918 Matti Rautio yhdisti kantatilat yhdeksi Yntilä-nimiseksi tilaksi liittämällä Ruutin, Maisilan ja Vehka-alhon Sipilään. Myöhemmin kylään on tosin muodostettu uudelleen Maisila- ja Vehka-alho-nimiset tilat. Ruuti sijaitsi nykyisen Yötilän tilan ns. kuivurinmäellä, missä vielä nykyisinkin on havaittavissa rakennusten perustuksia. Paikka on nimetty Ruudiksi vielä 1920-luvun lopulta olevassa kartassa. Nykyinen Maisilan tila sijaitsee Ruutin entisen Kankareen eli Simon torpan paikalla. Kankare siirtyi Kelkkamäen rinteeseen 1920-luvun alussa.

KUNTA
Halikko

KYLÄKOSA
Yöntilä

KOHDENO
134

ARVOALUE
Vanha kylätontti

ARVOTUS
Historiallinen

KUVAUS

Majsalan, Rutin ja Sipilän talojen tontit sijaitsivat isojakoaikaan 1780-l vanhalla kylätontilla. Paikalla ei ole nykyisin muita kuin joitakin talousrakennuksia. Sotilaan torppa aivan kylätontin vieressä 1780-l. Historiallisen ajan kiinteä muinaisjäänkö

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yöntilä	733
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Maisila	Historiallinen	

Entinen Ruutin talon torpan paikka. Päärakennus 1930-34 (korjauksia 1949,-67,-75,-91,-97). Navetta, kuivuri/viljavarasto ja kalustovaja/kanala 1930-l. Työväen asunto 1800-l. 2 uuempaa rakennusta.

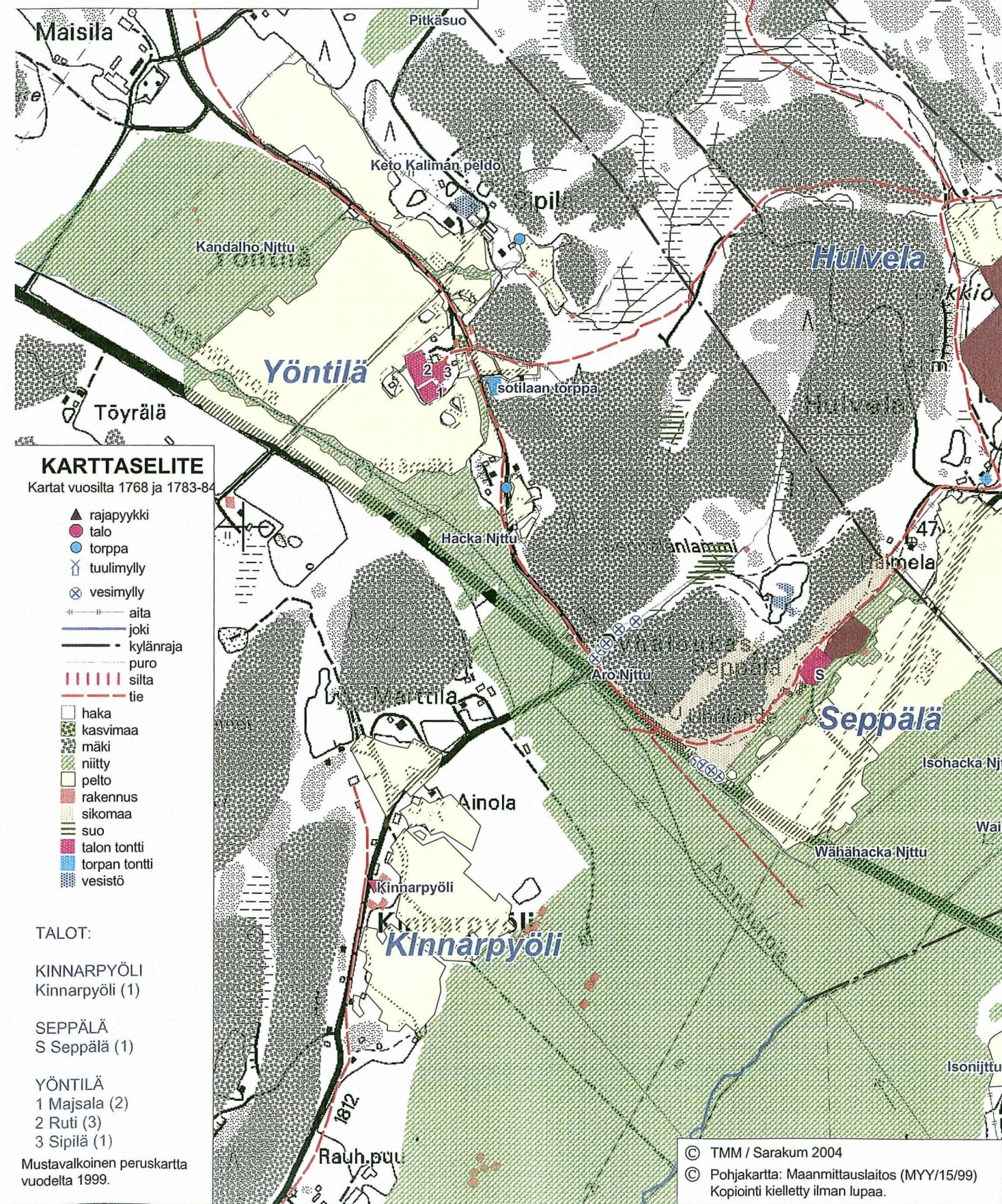
KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yöntilä	734
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Rauhala	Maisemallinen	

Päärakennus n.1910-l. Muutoksia 1952, 1961, 1972 ja 1990. Aitta/puuvaja n.1910-20-l, navetta 1978, autotalli/kanala.

KUNTA	KYLÄ	KOHDENO
Halikko	Yöntilä	735
KIINTEISTÖ	ARVOTUS	
Yöntilä (ent. Sipilä)	Seudullinen	

Entinen Sipilän kantatalo. Päärakennus 1800-l/1939, leivin- ja väentupa 1910-20-l. Useita talousrakennuksia.

HALIKKO:
KINNARPYÖLI, SEPPÄLÄ ja YÖNTILÄ
 Maankäyttö vv. 1768 ja 1783-84 laadittujen karttojen mukaan siirrettynä peruskarttapohjalle
 1:10 000
 Turun maakuntamuseo /
 Jaana Salmi 2001, Anna-Maija Hukkanen 2002,
 tuloste Jaana Salmi 2004

KUNTA
Halikko

KYLÄ / KAUPUNGINOSA
Åminne eli Joensuu

Maisema

Joensuussa on sijainnut rälssisäteri keskiajalta asti. Kartanon ympäristö muodostaa arvokkaan kulttuurimaisemakokonaisuuden, joka on osa Halikonlahden pään kolmen kartanon, Joensuun, Viurilan ja Vuorentaan muodostamaa Suomessa ainutlaatuista kartanomiljöötä. Lisäksi se sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Uskelan-Halikonjokimaisema-alueella. Joensuun kartanon ympärille muodostuneen kylän maat sijaitsevat Halikonjoen molemmin puolin Viurilanlahden rannalla. Se rajoittuu idässä Viurilan, Hirvikallion ja Rikalan kyliin, pohjoisessa Pappilan ja Kärävuoren kyliin sekä idässä Salon kaupunkiin, jolle on Joensuusta myyty kartanon maita. Kartanon lähiympäristö on entistä merenpohjaa, joten alueen korkeusvaihtelut ovat luonnollisesti vähäisiä. Se onkin pääosaltaan peltoa, jonka pohjoisosiin on tosin rakennettu Halikon keskustaajamaa. Halikonjoen länsipuolella kartanon kohdalla on laaja, jaloja lehtipuita kasvava puistoalue. Joensuun kylään kuuluvat myös metsäalue Halikon keskustaajamasta n. 3 km itään Salon rajalla ja tästä nelisen km pohjoiseen toinen metsäalue samoin Saloon rajoittuen, molemmat Salaistentien itäpuolella.

Historia

Joensuu on todennäköisesti saanut pysyvän asutuksen varhaiskeskiajalla ennen vuotta 1300. Ensimmäinen kirjallinen maininta Joensuun talosta on vuodelta 1352, rälssioikeus talolla lienee ollut jo 1300-luvun lopulla. Kuitenkin vasta 1700-luvun lopulta lähtien Joensuusta on muodostunut nykyisen kaltainen kartanomiljöö, sitä aikaisemmin se ei ole juurikaan poikkennut muista varakkaista maalaistaloista. Vuoden 1785 kartassa Joensuun kartanon rakennukset sijoittuvat Halikonjoessa olevan pienen mutkan itäpuolelle runsaan kilometrin päähän Viurilanlahdesta. Kartanon pihan poikki kulki suora tie pohjoiseen Halikon kirkolle. Kartasta ei käy ilmi reunustivatko koivut tietä kuten nyt, mutta jo vuoden 1810-luvun karttaan se on piirretty. Pihapiirin etelälaidalta lähtee vuoden 1785 kartassa itään tie, joka kulkee samalla paikalla kuin nykyinenkin. Kartanon pellot sijatsivat tuolloin pääosin pihapiiristä pohjoiseen ja itään, pienet peltolohkot oli myös kartanon etelälaidalla. Kuitenkin suurin osa kartanon eteläpuolista Halikon- ja Uskelanjoen välistä aluetta oli niittynä, kuten myös Joensuulle kuulunut alue Halikonjoen länsipuolelta. Torppia karttaan on merkitty vain yksi kylän pohjoisosiin Halikon kirkolle vievän tien varrelle, jonkin verran nykyistä rautatietä pohjoisemmaksi. Armfeltien tultua Joensuun omistajiksi 1700-luvun lopulla rakennettiin nykyisen päärakennuksen keskiosa ja alettiin kehittää joen itäpuolen puutarhaa keittiö- ja heldelmäpuutarhaksi, joen länsipuolta vapaamuotoiseksi englantilaistyyppiseksi puistoksi. Joen itäpuolen puutarhasta on enää jäljellä päärakennuksen itäpuolella oleva puisto pääsisäänkäynnille johtavine kaarevine kulkuväylineen. Joen länsipuolen suuret jalolehtipuut ovat saaneet kasvaa omassa rauhassaan lukuunottamatta puiston pohjoisosaa, joka on 1800-luvun lopulla kaadettu sahan työläisten asuntojen tontteja varten. Sahan lopetettua kuitenkin pian toimintansa alue on saanut metsittyä uudelleen. Asuinrakennusta jatkettiin 1810-luvulla kivirakenteisilla siivillä. Samaan aikaan alettiin myös kehittää talouskeskusta, jonka uudet rakennukset muurattiin tiilestä. Merkittävä osa Joensuun rakennuskannasta, varsinkin päärakennusta lähinnä olevista rakennuksista, onkin juuri 1800-luvun ensimmäiseltä puoliskolta. Talouspihaan on kuitenkin rakennettu myöhemminkin aina tarpeen vaatiessa. Päärakennuksesta länteen sijatseva kävelysilta Halikonjoen yli on rakennettu ensi kerran 1823. Samalla paikalla on silta edelleenkin. Toinen Joensuun silloista sijaitsee n. 300 m edellistä etelämpänä ja se on rakennettu myöhemmin.

Nykytila

Viurilan kartanon lähiympäristö on säilyttänyt arvokkaan kartanomiljööluonteensa, mutta Viurilan kylän maiden pohjois- ja itäosissa on tapahtunut voimakkaita muutoksia. Halikon keskustaajama on 1900-luvun kuluessa laajentunut Joensuun pohjoisille pelloille. Sen eteläpuolelle on rakennettu valtatie 1, joka katkaisee suojellun koivukujan kartanolta kirkolle. Kartanon itäosan maita on myyty Salon kaupungille ja entisille Joensuun pelloille on noussut Meriniityn teollisuusalue. Valtatie 1:n ja Halikko-Auratie risteyksestä on 1990-luvun alussa tehty uusi em. teollisuusalueelle johtava tie, joka kiertää Joensuun pellot niiden itäpuolelta (tie ei näy kartassa). Halikonjoen länsipuolella puistoalueen lounaisreunassa on sijainnut kaksi viime sotien jälkeen rakennettua omakotitaloa, Uttula ja Kannisto, joista edellinen on vielä olemassa (inventoimatta). Suurin osa rakennuskannasta on hyvässä kunnossa. Joensuun kartanon koivukujat on suojeltu (SU:1-401), myös kartanomiljöö on saanut seutukaavassa suojelumerkinnän (SU:2-449). Kartanon lähimmät peltoalueet ovat puolestaan saaneet merkinnät MY:207 ja MY:202, joiden mukaan kyseisellä maatalousalueella on ympäristöarvoja.

KUNTA
Halikko

ARVOALUE
Joensuun kartanon alue

KYLÄKOSA
Åminne eli Joensu

KOHDENO
135

ARVOTUS
Valtakunnallinen

KUVAUS

Keskiaikainen rälssisäteri ja Hornien asumakartano. Kustavilaistyylinen päärakennus 1790-l (siipirakennukset 1811), paljon rakennuksia vuosilta 1811-1936. Englantilaistyylinen puisto ja koivukuja. Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

KUNTA
Halikko

KIINTEISTÖ
Joensuu eli Åminne

KYLÄ
Joensuu

KOHDENO
135

ARVOTUS
Valtakunnallinen

Joensuun kartano. Keskiaikainen rälssisäteri. Mansardikattoinen päärakennus 1790-luvulta, laajennus 1811. Asuin- ja ulkorakennuksia 1800-luvulta 1900-luvun alkupuolelle. Hyvin säilynyt kustavilaismiljöö puistoiineen.

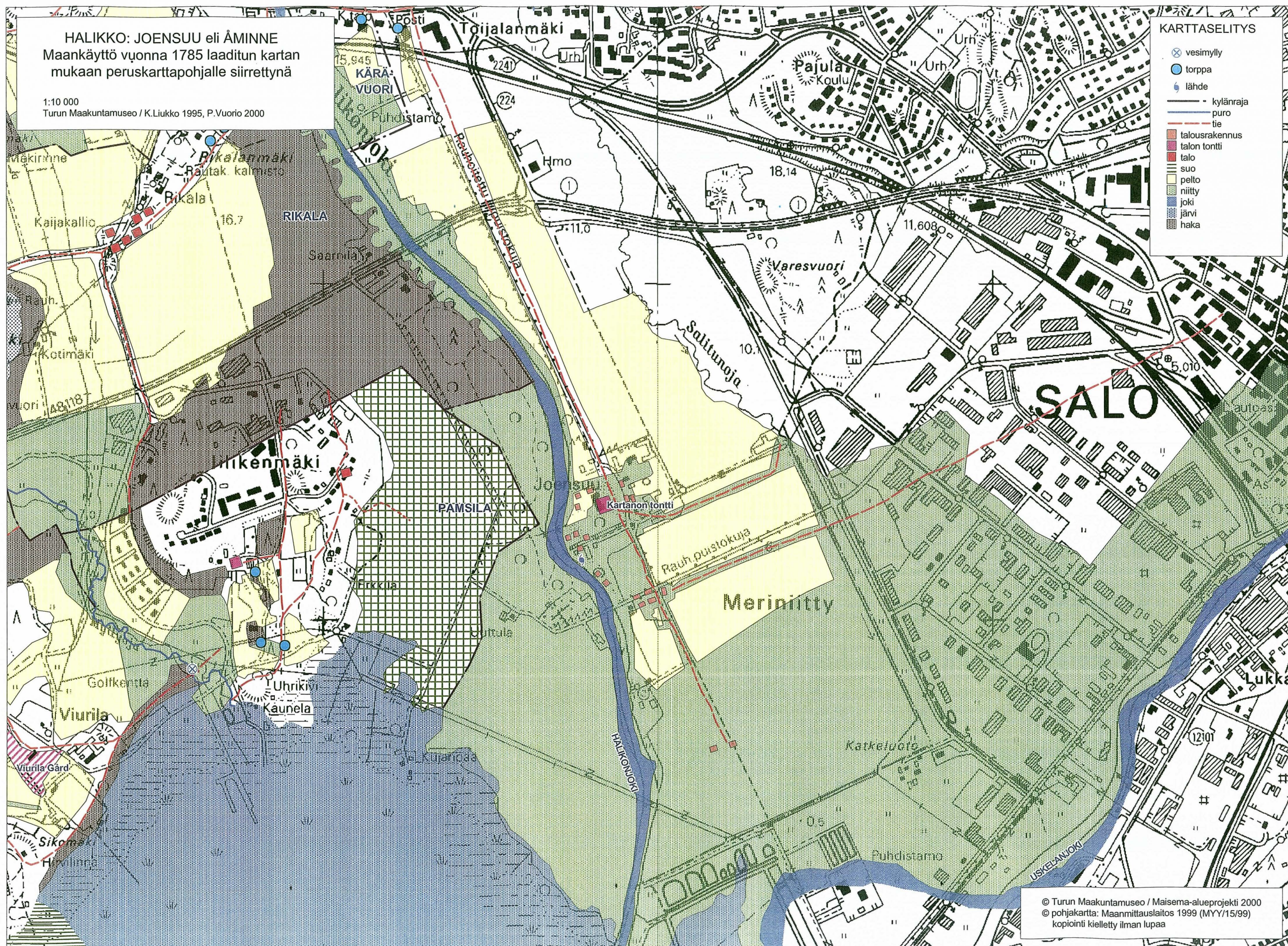

HALIKKO: JOENSUU eli ÅMINNE
Maankäyttö vuonna 1785 laaditun kartan
mukaan peruskarttapohjalle siirrettynä

1:10 000
Turun Maakuntamuseo / K.Liukko 1995, P.Vuorio 2000

KARTTASELITYS

- ⊗ vesimylly
- torppa
- ⚡ lähde
- kylänraja
- puro
- tie
- talousrakennus
- talon tontti
- talo
- suo
- pelto
- niitty
- joki
- järvi
- haka

SALON SEUDUN RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA MAISEMA ”Sarakum”

PROJEKTISUUNNITELMA

Tausta: Varsinais-Suomen tärkeimmät matkailulliset teemat ovat kulttuuri ja alueen ainutlaatuinen historia. Vasta viime aikoina on alettu ymmärtää kulttuuriympäristöön liittyvien arvojen merkitys kansalliselle ja paikalliselle identiteetille. Kulttuuriympäristöä voidaan hyödyntää myös elinkeinotoiminnassa ja näin luoda uusia työtilaisuuksia. Ympäristön vaalimisen varmistamiseksi on jatkettava historiallisten muistomerkkien ja rakennusten sekä ympäristöjen ja maisemien hoitoa. Hoidon ja suunnittelun pohjaksi tarvitaan perustietoa alueen historiasta sekä rakennettuun ympäristöön sisältyvistä kulttuuriarvoista.

Varsinais-Suomessa on säilynyt enemmän vanhoja rakennuksia kuin missään muualla Suomessa. Länsi-Suomelle tyypillinen kyläasutus on erittäin tiheätä ja vanhat kylämäet ympärillä avautuvine viljelmineen hallitsevat ympäristöä yhä tänäkin päivänä. Rakennettu ympäristö muodostaa yli 70 % kansallisvarallisuudestamme. Analyttinen ja ajantasainen tieto auttaa viranomaisia ja yksityishenkilöitä vaalimaan kansallisvarallisuutta myös kulttuuriarvot säilyttävällä tavalla. Perusteltu tieto edistää myös vanhojen arvokkaiden ympäristökokonaisuuksien ja kohteiden korjaamista ja käyttöä mm. matkailutarpeisiin.

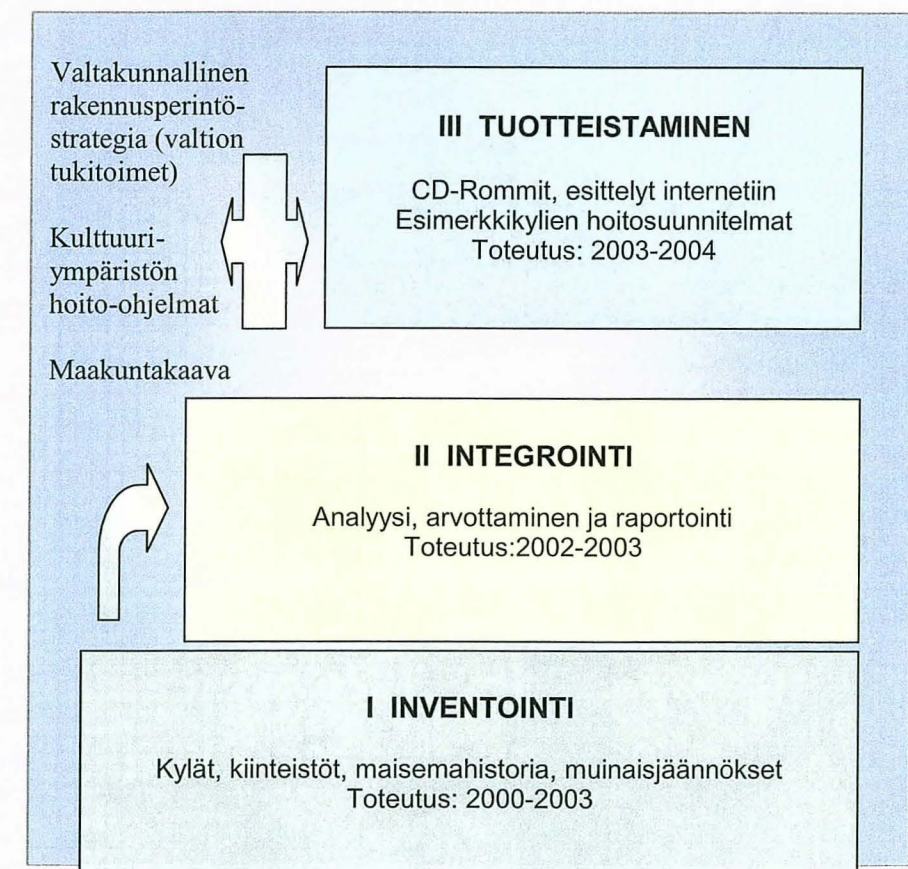
Salon seutu on alueena monipuolinen ja kiinnostava. Maisematyypeiltään alue jakautuu kolmeen osaan; (II) rannikon jokilaakso-selänne-vyöhykkeeseen (Salon seutu), (III) savitasankojen hallitsemaan ja pienten moreeniselänteiden jäsentämään viljelylakeuksien vyöhykkeeseen (Someron seutu) ja (IV) selännevaltaiseen vyöhykkeeseen (Kiskon-Somerniemen-vyöhyke), jolle ovat tyypillistä kapeat laaksot, järvet, metsäselänteet ja harjut. Maisematyypit ovat vaikuttaneet jo varhain ympäristön erityis- ja ominaisuuspiirteiden muovautumiseen. Suomen vanhimman kivikautisen kulttuurin, Suomusjärven kulttuurin, asuinsijat sijaitsevat selännevaltaisella vyöhykkeellä ja rannikkoseudun jokilaaksot ovat saaneet pysyvän asutuksensa viimeistään rautakaudella. Alueen kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin kuuluu mm. poikkeuksellisen hienoja kartanomiljöitä, talonpoikaista kyläasutusta sekä varhaisen esiteollisen ajan ruukki- ja kaivosyhdyskuntia. Voimakkaasti viime vuosina kasvanut Salon kaupunki edustaa sekä pittoreskia entistä puutalovaltaista kauppala- että modernia liike-elämän keskusta.

Salon seudulla on Uskelan- ja Halikonjoen laaksot, jotka kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Lisäksi alueella on lukuisia valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä rakennetun ympäristön suojelukohteita. Alueen halki kulkee myös kaksi valtakunnallisesti merkittävää ikivanhaa päätieta, Hämeen härkätie ja Suuri rantatie (Kuninkaantie). Näitä yhdistävät Hiidentie ja Härjänpoljintie, ja kylästä toiseen kiemurtavat lukemattomat, jo keskiajalla syntyneet kirkko- ja kylätiet.

Tavoite: Projektin tavoitteena on tuottaa perustietoa ympäristönhoidon ja matkailun tukemiseksi, vahvistaa asukkaiden identiteettiä sekä lisätä alueen vetovoimaisuutta ja tunnettavuutta.

Alue: Alueellisesti projekti kattaa Halikon, Kiikalan, Kiskon, Kuusjoen, Muurlan, Perniön, Perttelin, Salon, Someron, Suomusjärven ja Särkisalon kuntien asutuksen ja elinkeinoelämän historialliset ydinalueet.

Hanke:

Hankkeen aikana tuotetaan kattava, monipuolista käyttäjäkuntaa palveleva perustiedosto alueen muinaisjäännöksistä, rakennetusta ympäristöstä ja maisemahistoriasta sekä määritetään kulttuurihistorialliset arvot ja suunnitellaan aineiston pohjalta tehtäviä ”tuotepaketteja”.

Projekti muodostaa ”sateenvarjoprojektin”, jonka alla eri osiot ja niiden rahoitus toteutetaan. Hankekokonaisuuden esiselvitysosan (I) muodostaa kulttuuriympäristön (rakennukset, maisemahistoria, kylät, muinaisjäänneökset) inventointi ja sen rahoituksesta vastaa Varsinais-Suomen liitto (maakuntakaavoitus/maakunnan kehittämisraha), alueen kunnat ja Turun maakuntamuseo. Aiempien ja nyt toteutettujen inventointien integrointi (II) arvotuksen sisältäväksi tiedostoksi toteutetaan maaseutuohjelman rahoituksen turvin ja tiedoston tuotteistaminen (III) tapahtuu yhteistyössä Leader-toimintaryhmien ja Tampereen Teknillisen Korkeakoulun arkkitehtiosaston kanssa.

Projektin perusselvitykset suunnataan niihin alueisiin, jotka ovat kunkin kunnan asutus- ja elinkeinohistorian kannalta kaikkein merkittävimmät. Jokilaaksoihin ja järvien rantojen tuntumaan sijoittuvat keski- ja uuden ajan alussa asutetut vanhat kylätontit, niitä yhdistävät historialliset tiet, ja niiden ympärillä avautuvat hedelmällisille paikoille raivatut vanhimmat viljelyalueet. Alueen luonnonvarat ovat luoneet myös edellytykset varhaiselle ruukki- ja kaivostoiminnalle, ja niiden ympärille on syntynyt jo 1600-1700-luvuilla mielenkiintoisia teollisuusyhdyskuntia.

Maaseudun rakennetun ympäristön arvottaminen tapahtuu Maisema-alue- ja Joki- varsiprojekteissa luotujen kriteerien mukaisesti: Kylät ja kiinteistöt jaetaan asutus- ja kulttuurihistoriallisen sekä rakennustaiteellisen arvon pohjalta kolmeen luokkaan (seudullinen, paikallinen ja maisemallinen). Viljelymaisemasta arvokkaimman luokan muodostaa vanhan maatalouden aikainen avoin maisema (pellot, niityt ja hakamaat) ja tiestöstä hyvin säilyneet historialliset linjaukset. Kaupunkien rakennetun ympäristön arvottamista varten luodaan maaseudun arvoluokkia vastaava kriteeristö Salon kaupungin asemakaavakartta-analyysin ja kiinteistöinventoinnin pohjalta.

Rakennuskulttuuri- ja historiatiedot viedään ATK-tietokantaan (Access), josta ne on siirrettävissä paikkatiedostoihin (GIS). Maisemahistoria- ja kulttuuriarvokartat digitoidaan ominaistietoineen suoraan paikkatieto-ohjelmaan (Mapinfo).

Kuntien muinaisjäänneinventoinnit päivitetään ja tiedot niistä viedään osaksi paikkatietojärjestelmää ja kulttuuriarvokarttoja. Kunnat saavat tiedot käyttöönsä paperitulosteina sekä sähköisessä muodossa resurssiensa ja tarpeidensa mukaan.

Projektin yhteydessä tutkitaan sähköisten tiedonhallintamenetelmien tarjoamia mahdollisuuksia levittää tietoa rakennetusta kulttuuriympäristöstä opetustoimen, matkailuelinkeinojen ym. kiinnostuneiden tahojen käyttöön. Kustakin kunnasta tehdään CD-Rom, johon on koottu kuntaa koskeva aineisto, sekä esittely kunnan kulttuuriympäristöstä ja sen arvoista internetiin.

Projektin aikana solmitaan yhteydet aktiivisiin kyläyhdistyksiin tai vastaaviin tahoihin, jotka ovat kiinnostuneita lähtemään mukaan III vaiheen jatkohankkeisiin. Kustakin kunnasta pyritään löytämään esimerkkikylä tai alue, josta laaditaan alueen kulttuuriarvoihin pohjautuva hoitosuunnitelma. Kohteet valitaan eri tyyppien edustajista unohtamatta voimakkaasti muuttuneita taajamia ja muinaisjäänneösten hoitotavoitteita. Hoitosuunnitelmien on tarkoitus toimia esimerkkeinä myös muiden alueiden vaalimiselle. Mallikohteet voisivat olla esim. seuraavan-

laisia: 1. Halikon Hajalan taajama tai Märy, joka on mäen reunaan sijoittuva talonpoikainen ryhmäkylä, jonka viljelymaisema on muuttumassa aluetta halkovan moottoritien seurauksena. 2. Kiikalan Johannislundin lasitehtaan alue. 3. Kiskon Orijärven kuparikaivoksen alue. 4. Kuusjoen Kanunki, mäellä sijaitseva vanha talonpoikainen ryhmäkylä. 5. Muurlan Ruotsalan kylä. 6. Perniön Kosken ja Latokartanon kartano- ja ruukkimiljööt. 7. Perttelin Iso-Hiisi ja Vähä-Hiisi. 8. Salon vanhin kaava-alue (tai Mököinen). 9. Someron Hirsjärven kartanot (Vanhala, Kartano, Söderkulla ja Wiik). 10. Suomensjärven Kitula. 11. Särkisaloon Pettu.

Lähtötilanne Aiemmin kerättyjen rakennuskulttuuritiedostojen kattavuus ja taso vaihtelee hyvin paljon eri kuntien kesken. Parhain tilanne on Kuusjoella, jonka rakennusinventointi ja analyysi on tehty Varsinais-Suomen jokivarsialueiden inventointiprojektin (1997-99) yhteydessä ja heikoin Kiskossa ja Suomensjärvellä, joissa työ on käytännöllisesti katsoen aloittamatta. Projektin yhteydessä täydennetään myös aiemmin tehtyjä inventointeja maisemahistorian selvityksen, kulttuuriarvojen määrittelyn ja koordinaattien tarkastuksen osalta.

Myös alueen muinaisjäänneösten inventointitaso vaihtelee huomattavasti. Vanhimmat tiedot ovat vuodelta 1885 (Särkisalo) ja 1949 (Salo), uusimmat 1990-luvulta (Halikko 1998, Perniö 1997). Salon, Kiikalan, Kiskon ja Särkisaloon muinaisjäänneökset inventoidaan uudelleen. Osasta vastaa rahoituksen ja toteutuksen osalta museovirasto. Paikkatietoon siirrettävät tiedot tarkastetaan sijainti- ym. tietojen osalta.

Alueen 11 kunnassa on yhteensä noin 450 kylää ja karkeasti arvioiden noin 6000 ennen vuotta 1940 rakennettua kiinteistöä. Näistä on aiemmin inventoitu noin 4000 kiinteistöä ja laadittu noin 180 kylästä aluelomake.

Alueen halki kulkee kaksi valtakunnallisesti merkittävää ikivanhaa päätieta, Hämeen härkätie ja Suuri rantatie (Kuninkaantie), näitä yhdistävät Hiidentie ja Härjänpoljintie sekä lukemattomia jo keskiajalla syntyneitä kirkko- ja kyläteitä. Vain päätieta on inventoitu Tiemuseon toimesta, muiden teiden linjauksista ja säilyneisyydestä ei ole käytettävänä yhtenäistä tietoa.

Kattavien tiedostojen kokoaminen rakennetusta kulttuuriympäristöstä vaatii noin 70 kuukauden työpanoksen ja muinaisjäänneösten inventointi noin 19 kuukautta. Lisäksi tulevat julkaisuista (hoitosuunnitelmat, raportit, CD-Rommit, internet-esittelyt) aiheutuvat kustannukset.

Tulokset: Työn tuloksena syntyvä rakennuskulttuurikortisto muodostuu alueinventointilomakkeista (liite 1) ja kohdeinventointilomakkeista (liite 2):

Alueinventointiosaa käytetään hyväksi kylien maankäytön ja elinkeinoelämän suunnittelussa. Se sisältää mm. matkailuelinkeinojen luomiseen ja kehittämiseen tarvittavaa syvällistä kulttuurihistoriallista tietoa ja kohteiden arviointia nähtävyyksien osalta. Se sisältää tietoa asutus- ja maisemahistoriasta sekä kulttuu-

rihistoriallisista ja maisemallisista arvoista, muinaisjäännöksistä sekä uhkatekijöistä ja muutoksista kulttuurimaisemassa, rakennusten ikäjakaumasta jne.

Kohdeinventointilomakkeista saa tietoa yksittäisten kiinteistöjen historiasta, rakennusten kulttuurihistoriallisesta ja antikvaarisesta arvosta suojelua, peruskorjausta ja rakennusvalvontaa varten.

Kortiston tueksi tehdään kylittäin ja kunnittain nk. kulttuurimaisemakopiot historiallisesta maisemarakenteesta (liite 3) sekä nk. arvokartta (liite 4), jossa on esitetty yksilöiden alueiden kulttuurielementit (muinaisjäännökset, rakennuskanta, kylämäet, kaupunginosat, historialliset tiet, pellot jne.). Kulttuurimaisemakopioilla tarkoitetaan 1700- ja 1800-luvun vaihteen isojakokartoista peruskarttapohjalle siirrettyä maisemakuvaa, joka visualisoi vanhan maatalouden aikaista tilannetta. Kulttuurimaisemakopiot ovat erittäin tärkeitä apuvälineitä määritettäessä maisemaelementtien ja asutuksen kulttuurihistoriallista arvoa.

Muinaisjäännöksistä tehdään inventointiraportit museoviraston periaatteiden mukaisesti, sekä paikkatietojärjestelmiin siirrettävä taulukkomuotoinen tietokanta.

Yhteenvedo koko projektialueen kulttuuriarvoista kootaan raporttiin, jota monistetaan 100-150 kpl kuntien, alueellisten viranomaisten ja yhteistyötahojen käyttöön. Kunkin kunnan inventointilomakkeista kootaan ao. kunnan pääkirjastoon ja kunnanvirastoon tallennettavat käyttökopiot. CD-Rommeja tehdään ainakin kuntien viranomaisten, koulujen ja kotiseutuyhdistysten käyttöön. Mikäli kiinnostusta ilmenee, voidaan harkita niistä tehtäviä kaupallisia myynituotteita. Projektille avataan omat sivut internetiin, josta voi seurata projektin etenemistä. Jokaisesta kunnasta tehtävä kulttuuriympäristön esittely linkitetään osaksi kuntien kotisivuja. Mallikyliä hoitosuunnitelmia monistetaan/painetaan n. 250-500 kpl ja ne jaetaan kaikkien alueella toimivien kyläyhdistysten ja –toimikuntien käyttöön.

Vaikutukset: Luo työpaikkoja ja palvelee suunnittelua

Projektin tuloksena syntyy perustietoa, jota tarvitaan mm. matkailupalvelujen kehittämiseen, kylien hoitosuunnitelmien laatimiseen sekä tavanomaiseen asuin- ympäristön kehittämiseen ja rakentamiseen. Tuloksena syntyy välillisiä työpaikkoja.

Projekti työllistää projektinvetäjän lisäksi 5-6 tutkijaa, jotka tekevät maastotöitä kesäkuukausien ajan ja sen jälkeen työstävät kerätystä aineistosta rakennuskulttuurikortiston.

Lisää alueen vetovoimaisuutta matkailukohteena sekä yritys-, työ- ja asuinpaikkana, levittää tietoa

Projektin tulos on käytettävissä välittömästi kehitettäessä maaseutuelinkeinoja, joissa perinteisestä kulttuuriympäristöstä ja sen hoitamisesta on hyötyä elinkeinojen menestymiselle (esim. erilaisten matkailureittien suunnitteluun), maankäytön suunnittelussa, rakentamisen ohjauksessa ja mm. eriasteisissa ympäristön-

parannushankkeissa. Se tarjoaa myös tarpeellisen taustatiedon kyläkohtaisten hoitosuunnitelmien tekemiselle.

Edistää ympäristönsuojelua ja kestävästä kehitystä, vahvistaa paikallidentiteettiä, edistää viihtymistä

Rakennetun ympäristön hoidon ja kehittämisen on perustuttava alueen ominaispiirteiden ja kulttuuriarvojen tuntemiseen. Projekti pyrkii sellaisten maisemiarvojen määrittämiseen ja säilyttämiseen, jotka vahvistavat paikallista identiteettiä ja vaikuttavat sitä kautta asukkaiden viihtymiseen.

Kulttuuriympäristön arvottaminen palvelee suunnittelua ja rakennetun ympäristön suojelua maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Inventoinnin yhteydessä levitettävä tieto vanhojen rakennusten korjausperiaatteista ja korjausavustuksista edistävät kestävästä kehitystä.

Kehittää kulttuuriympäristötiedostoja ja niiden käytettävyyttä

Rakennuskulttuuritiedostot ja muinaisjäännösrekisterit kirjoitetaan ATK:lle ja sidotaan karttakoordinaatteihin. Inventointitietokanta on rakennettu siten, että tiedot kohteiden kulttuurihistoriallisesta merkityksestä voidaan siirtää osaksi paikkatietojärjestelmää (GIS). Muinaisjäännöksistä luodaan Access-muotoinen taulukko ja tiedot siirretään Mapinfoon. Kulttuurimaisemakopiot digitoidaan Mapinfoon ja siirretään samaan mittakaavaan peruskarttojen kanssa (1:20 000). Kunnat ja alueelliset viranomaiset saavat siten aineiston käyttöönsä sähköisessä muodossa.

Yhteys ohjelmiin:

Projekti toteuttaa Varsinais-Suomen kehittämisohjelmissa asetetut tavoitteet:

Varsinais-Suomen tavoite 2- ohjelma 2000-2006. Esim. 3.2. Ympäristön tilan säilyttäminen ja parantaminen ja 3.4. Matkailun ja kulttuurin kehittäminen sekä elinympäristön parantaminen ja viihtyisyyden lisääminen. Kohta 6.3. Ympäristö ja kestävä kehitys: *"Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys, jolla taataan, että hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät sukupolvelta toiselle ja vaalitaan mm. tasa-arvoa, taiteen eri lajien elinvoimaisuutta, kansanperinnettä, maisemaa sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia ja asuinympäristöjä."* 9.1.4b: *Säilytetään ja kunnostetaan arvokkaimmat kaupunkimiljööt, ts. säilytetään kulttuuri- ja perinne-maisema... Ympäristön omaleimaisuuden säilyttämiseksi sekä erityisarvojen ja kestävä kehityksen edistämiseksi lisätään tietoisuutta oman alueen ympäristöstä..."*

Maaseutusuunnitelma. (3.o): Kylien kunnostaminen ja kehittäminen sekä maaseutuperinnön suojeleminen ja säilyttäminen. *"Maaseudun kulttuuriperinnön suojelu ja säilyttäminen on tärkeää kylän identiteetille ja sitä kautta kylässä viihtymiselle. Kulttuuriperintöä voidaan hyödyntää myös elinkeinotoiminnassa ja näin luoda uusia työtilaisuuksia alueelle. Esim. tuettavia toimenpiteitä: paikallishistorian ja perinteen tallentaminen ja esille tuominen, maisemallisesti tärkeiden rakennusten ja kulttuuriympäristön hoito..."*

Lounais-Suomen ympäristöohjelma. 4.7 Rakennettu ympäristö ja kulttuuri-
maisema. Tavoitteet vuoteen 2005: *"Yhdyskuntien viihtyisyä, historiallisesti
monimuotoinen ja ajallisesti kerroksinen elinympäristö on säilytetty ja
kulttuuriympäristö on pysynyt elävänä. Maaseutu on säilynyt elinvoimaisena niin,
että perinteisten elinkeinojen muovaamat maiseman ja rakennetun kulttuuriym-
päristön erityispiirteet ovat säilyneet."*

Varsinais-Suomen kehittämisohjelma. TPK 5.3. *"Ympäristön vaalimisen
varmistamiseksi on jatkettava historiallisten muistomerkkien ja rakennusten sekä
ympäristöjen ja maisemien inventointia sekä hoitoa. Hyvällä suunnittelulla alueita
ja kohteita voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin suojeluarvoa vaarantamatta."*

Varsinais-Suomen matkailuohjelma. 3. Matkailun infrastruktuurin kehit-
täminen. 3.2. Kulttuuri ja vapaa-aika sidotaan osaksi maakunnan matkailumark-
kinointia. *"Maakunnan tulee hyödyntää alueen kulttuuria ja historiaa vienti-
artikkelina alueen tunnetuksi tekemisessä sekä matkailun kehittämisessä."*

Lounais-Suomen Itsenäiset Maaseutuyrittäjät, LSIM ry. Ohjelmaluonnos
vuosille 2000 - 2006 (8.2.5): Esim. *"Maisema- ja rakennusinventointien avulla
voidaan tunnistaa erityisesti säilyttämisen arvoiset kokonaisuudet ja maisemaan
kohdistuvat uhat. Inventoinnit ovat omiaan lisäämään alueella asuvien ihmisten
kiinnostusta ympäristöönsä ja aktiivisuutta sen hoitoon ja säilyttämiseen. Samalla
tietoisuus oman alueen menneisyydestä sitouttaa väestöä omaan paikkakuntaan-
sa."*

Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry. Ohjelmaluonnos 2000-2006.

Toteutus: Projekti jakautuu vuosille 2000-2004:

Vuosi 2000: Projektin käynnistäminen ja tavoitteiden sekä aikataulujen täsmentäminen yhdessä
alueen kuntien kanssa.

Jatketaan Salon ja Kiikalan rakennusinventointeja. Laaditaan Salon ja Kiikalan
inventoiduista kylistä ja kaupunginosista kulttuurimaisemakopiot. Digitoidaan
valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden kulttuurimaisemakopiot.
Inventoidaan Salon muinaisjäännökset (vastuu museovirasto).

Vuosi 2001: Saatetaan loppuun Kiikalan ja Perttelin rakennetun ympäristön inventoinnit,
jatketaan Perniön ja Someron inventointeja sekä aloitetaan työ Kiskossa ja
Suomusjärvellä. Aloitetaan ja jatketaan maisemahistorian karttojen laatimista
Halikossa, Perttelissä, Salossa, Muurlassa, Särkisalossa, Perniössä, Somerolla,
Kiikalassa ja Suomusjärvellä.

Inventoidaan Kiskon ja Perttelin muinaisjäännökset.

Vuosi 2002: Jatketaan em. inventointeja ja maisemahistorian selvitystyötä. Inventoidaan
Kiikalan, Muurlan ja Särkisalon muinaisjäännökset.

Vuosi 2003: Saatetaan loppuun inventoinnit, maisemahistorian selvitystyöt. Määritetään alueen
kulttuuriarvot ja viedään ne osaksi paikkatietojärjestelmää. Laaditaan raportit ym.
selvitykset. Aloitetaan esimerkkikylähoitosuunnitelmien ja kuntien rakennettua
kulttuuriympäristöä koskevien sähköisten esitteiden suunnittelu.

Vuosi 2004: CD-Rommit, mallikylähoitosuunnitelmat ja internetesitykset valmistuvat.
Loppuraportti ja projektin päättäminen.

Työmäärä/kunta (kk)		2000	2001	2002	2003	2004
- Halikko	(2+7)	2	1	1	3	2
- Kiikala	(11)	4	2	2	1	2
- Kisko	(14)		4	4	4	2
- Kuusjoki	(1,25)				0,25	2
- Muurla	(8)		2	2	2	2
- Perniö	(13)		3	4	4	2
- Pertteli	(1+10)	1	3	3	2	2
- Salo	(13,5)	4	3	1,5	3	2
- Somero	(9,5)		2	2	3,5	2
- Suomusjärvi	(10)		3	3	2	2
- Särkisalo	(7)		1	2	2	2
Kylähoitosuunnitelmat, rap. monistus					4	5
Yhteensä		(116,27)	11	24	24,5	30,75
						27

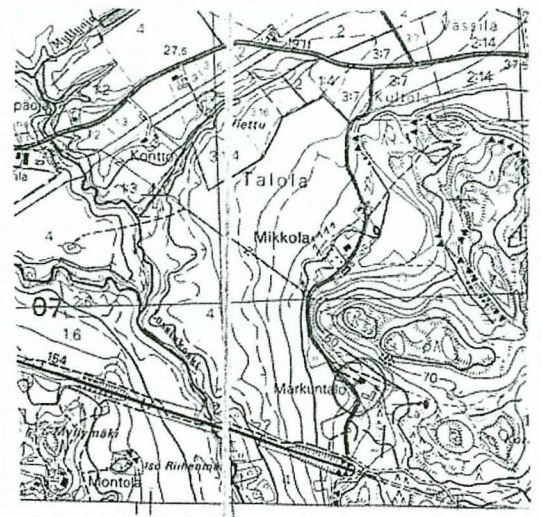
Vastuu: Turun maakuntamuseo vastaa projektin käytännön järjestelyistä, työn ohjauksesta,
työtiloista ja laitteista sekä taloudenhoidosta. Museo palkkaa projektihenkilöstön.
Kuntien ja Varsinais-Suomen liiton rahoitusosuus maksetaan Turun maakunta-
museolle. Projektin taustaorganisaationa toimii Varsinais-Suomen kulttuuriym-
päristötyöryhmä. Projektin ohjausryhmä muodostetaan kulttuuriympäristötyö-
ryhmän, alueellisten Leader-toimintaryhmien ja alueen kuntien nimeämistä edus-
tajista.

Projektin johtajana toimii Turun maakuntamuseon tutkija Kaarin Kurri, joka
vastaa myös rakennetun ympäristön inventoinnin ja kulttuuriarvojen määritte-
lytyön ohjauksesta. Muinaisjäännösten inventointia ohjaa museon tutkija Heljä
Brusila. Projektihenkilöstönä käytetään mahdollisuuksien mukaan ao. kunnista
kotoisin olevia sopivan koulutuksen omaavia henkilöitä.

SUOMEN RAKENNUSKULTTUURIN YLEISLUETTELO			MUSEOVIRASTO
KOHDEINVENTOINTILOMAKE			
1. Lääni	Turun ja Porin lääni	3. Kohde	Markuntalo 1/2
2. Kunta	Halikko	6. Kohdetyyppi	
4. Kylä/Rekisterinumero	5. Kaup.osa/Kortteli/Talo	9. Omistaja ja omistajan osoite	
7. Peruskartta/Koordin.	8. Osoite		
PK 2021 07 VASKIO			
6700400/443700			
10. RAKENNUKSEN KUVAUS			
Rakennus n:o	1	2	3
Nyk.käyttö	(kesä-)asunto	tyhjiillään	tyhjiillään
Alkup.käyttö	asunto	navetta	lato+eläinsuoja
Rak.aika	1800-l:n alku	1800- ja 1900-l:n vaihe	1900-luvun alku
Suunnittelija			
Kerrosluvu	1	1+(1)	1
Perusta	luonnonkivi, ositt. rapattu	harkkokiivi	harkkokiivi
Runko	hirs, pitkät nurkat	kivi	lankorakenne
Kattomuoto	satula	satula	satula
Kate	aaltopelti, alla päre	aaltopelti	aaltopelti
Vuoraus	pystyl.+ peiterimat		lauta
Ulkovärit	punamulta	harmaa kivi	haalistunut punainen
Kunto	hyvä	hyvä	kohtalainen
Erityispiirteet			
11. RAKENNUSHISTORIA			
Markuntalo on ollut yksi Talolan kylän kolmesta kantatalosta. 29.3.1785 merkittiin maarekisteriin kolme tilaa: Mikola (m:o 1), Keskitalo (m:o 2) ja Markuntalo (m:o 3). Vuoden 1779 kartassa Markuntalo on muiden talojen kanssa rivissä mäen rinteessä tien länsipuolella. Sitten Markuntalo on muuttanut paikkaansa. 20.1.1903 lohkottiin em. kolmen tilan maista alue rautatieta varten. Markuntalosta lohkottiin vuonna 1914 kolme tilaa.			
Päärakennuksen kuisti on luultavasti 1800-luvun lopulta. Ikkunat eivät ole alkuperäiset. Erityispiirteitä päärakennuksessa ovat kuistin puhalletusta lasista tehdyt pieniruutuiset ikkunat, oven pitkät saranat ja länsipäädyn leveät vuorilaudat. Päärakennuksen kuistinpuoleisella seinällä on ikkuna, jossa kalterit.			
Entisen navetan päädyissä on koristeellisia ikkunoita (salmiakki-ikkunat molemmin puolin isompaa ikkunaa). Savupiipussa on koristeellinen reunus. Itäpäädyn ikkuna on vaihdettu.			
12. LÄHIYMPÄRISTÖ			
Tilalta näkymä jokilaaksoon yli peltojen. Piha rajoittuu tiehen, joka on samalla paikalla kuin 1700-luvullakin. Talon itäpuolella kohoaa lehtipuuvaltaista sekametsää kasvava mäki. Talon ympärillä puutarha hedelmäpuineen ja kasvimaineen. Pihassa vanhoja koivuja ja vaahteroita.			
13. SÄILYMYSEDELLYTYKSET (uhkatekijät, kaavallinen tms. tilanne, päätökset)			
Ei uhkatekijöitä.			
14. LUETTELOINTIPERUSTE		15. Rakennus-	
Hyvin säilynyt 1800-luvun rakennus.		historiallinen ☒	
		16. Historiallinen ☐	
		17. Maisemallinen ☒	

18. OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIROS	19. POHJAPIIROS TAI TIETOJA SISÄTILOISTA
20. VALOKUVAT	
HALIKKO 2/1995	
21. LÄHTEET (kirjallisuus, piirustukset, asiakirjat)	
Halikon maarekisterikirjat ja isojakokartta vuodelta 1779. Läänin virastotalo, Turku.	
22. LIITTEET	
24. LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, päiv.	
Jaana Kuivalainen 1995.	
23. SUULLISIA TIETOJA ANTANEET	

SUOMEN RAKENNUSKULTTUURIN YLEISLUETTELO KOHDEINVENTOINTILOMAKE			MUSEOVIRASTO
1. Lääni	Turun ja Porin lääni	3. Kohde	
2. Kunta	Halikko	Markuntalo 2/2	
4. Kylä/Rekisterinumero Talola	5. Kaup.osa/Kortteli/Talo	6. Kohdetyyppi	
7. Peruskartta/Koordin. PK 2021 ON VASKIO 6700400/437200	8. Osoite	9. Omistaja ja omistajan osoite	
10. RAKENNUKSEN KUVAUS			
Rakennus n:o	4	5	
Nyk.käyttö	puuliiteri	tyhjiillään(?)	
Alkup.käyttö	ulkorakennus	aitta	
Rak.aika	1900-l:n alku	1800-luku	
Suunnittelija			
Kerrosluku	1	1	
Perusta	nurkkakivet(?), vajonnut	nurkkakivet	
Runko	rankorakenne	hirsi, pitkät nurkat	
Kattomuoto	lautat	satula	
Kate	satula	betonitiili, alla päre	
Vuoraus	aaltopelti	pystylautat+peiterimat	
Ulkovärit	maalaamaton	pun/valk	
Kunto	kohtalainen	hyvä	
Erityispiirteet			
11. RAKENNUSHISTORIA Molempien ulkorakennusten ovissa pitkät saranat.			
12. LÄHIYMPÄRISTÖ			
13. SÄILYMYSEDELLYTYKSET (uhkatekijät, kaavallinen tms. tilanne, päätökset)			
14. LUETTELOINTIPERUSTE		15. Rakennus-historiallinen ☐ 16. Historiallinen ☐ 17. Maisemallinen ☐	

18. OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIRROS	19. POHJAPIirros TAI TIETOJA SISÄTILOISTA
	
20. VALOKUVAT	
HALIKKO 7/1995 AITTA IÖÄSTÄ PÄÄK. ETELÄSTÄ YL.KUNN ETELÄSTÄ	
21. LÄHTEET (kirjallisuus, piirustukset, asiakirjat)	22. LIITTEET
24. LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, päiv. Jaana Kuivalainen 1995	
23. SUULLISIA TIETOJA ANTANEET	

HALIKKO - PUOTILA

Kylän/kaupunginosan inventointitiedot

KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO	ARVOTUS
Rakennushistoriallisesti ja ympäristöllisesti arvokas	Maisemallinen
PERUSTELU	
Kivik.as.paikka.Yks.talo synt.1200-l.1423 main.asiak.Naantalin luostarille 1456.1700-l kruunun ratsutila.1803 verotaloksi (khra Ignatius).1835-1906 kuului Viurilan kartanon omist.Torppia Heinäalhon alueella.1899 rauatie.Ens.lohkom 1912.Talo sam paikalla.	
MAISEMA	
Puotilan kylä sijaitsee Halikon kirkonkylän länsipuolella, rajoittuen Halikonjokeen, pohjoisessa kylän naapurina on Yttelä, idässä Tunila ja etelässä Rikala ja Mustamäki. Kylästä lähtee lounaaseen pitkänomainen maakaistale, joka on ns. Heinäalhon alue. Puotilan kylän halki kulkee itä-länsi suunnassa vanha Kuninkaantie sekä Turku-Helsinki rautatie. Lisäksi nykyiseen kyläalueeseen kuuluu Halikon asemaseutu vanhoine asemarakennuksineen ja asutuksineen. Kylän luonteenomaisena piirteenä on Halikonjoen syvä uoma ja sitä ympäröivä laaja peltoalue.	
Puotilan yksinäistila talous- ja väenrakennuksineen muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Halikon asemaseutu on rakennuskannaltaan moni-ilmeinen ja -ikäinen, mutta muodostaa viehättävän ja rakennushistoriallisesti säilytettävän yhteisön. Alue kuuluu Halikon-Uskelanjokilaaksojen valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen.	
Puotilan kylä sijaitsee pääosin Halikon asemanseudulla. Tällä alueella sijaitsee mm. Halikon vanha rautatieasemamiljöö. Läheisyydessä on toiminut aseman Osuuskauppa (per. 1906) ja posti. Alue muodostaa eräänlaisen kyläkeskuksen. Rakennuskanta alueella on vain osin vanhaa.	
HISTORIA	
Puotilasta on löydetty sekä kivikautinen asuinpaikka, että esinelöytö myöhäiseltä rautakaudelta.	
Kylä kuuluu ns. suomalaisen ruokalisäoikeuden kyliin (maksoivat veronsa viljana), josta on voitu päätellä kylän syntyneen viimeistään 1200-luvulla.	
Ensimmäinen tieto asiakirjoissa Puotilasta on vuodelta 1423. Tila joutui Naantalin luostarille vuonna 1456.	
1700-luvulla talo kuului kruunulle ja toimi ratsutilana numero 81 Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Halikon komppaniassa.	
Vuonna 1803 kirkkoherra P.J. Ignatius osti sen verotaloksi. Vuodesta 1835 vuoteen 1906 Puotila kuului Viurilan kartanon omistuksiin.	
Puotilasta on lohkottu alue Turku-Karjaa radalle vuonna 1904 ja Kihisten kansakoulun paikka 1906.	
Puotilalla oli suuri joukko torppia, jotka sijaitivat nykyisen ns. Heinäalhon alueella (esim. Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Tiloista Kaunela, Valola ja Lempola lohkottiin vuonna 1912. Suurin osa, eli 14 palstatilaa lohkottiin vuonna 1926.	
Puotilasta on säilynyt kartta vuodelta 1694, jossa näkyy kylän yksinäistila. Puotilan kylän kohdalta puuttuvat isojakokartat, 1700-luvun lopun tilanteeseen voidaan tutustua vain Kuninkaan kartaston 1776-1805 avulla. Tilan pellot sijaittivat saatavissa olevan aineiston mukaan Puotilanmäen ja Halikonjoen välisellä alueella sekä Kuninkaantien varrella, molemmin puolin tietä, Puotilan mäestä lounaaseen. Joen töyräät toimivat niittyinä, samoin niittyä oli Kuninkaantien eteläpuolella, nykyisen rautatielinjauksen ympärillä. Kylään kuului myös kaksi hakaa, jotka olivat Kuninkaantien eteläpuolella niittyjen yhteydessä. Puotilan säterivapautta nauttiva yksinäistila on kirjattu maarekisteriin vuonna 1892.	
NYKYINEN MAISEMARAKENNE:Tänä päivänä on Kuninkaantien ja radan välinen osuus kylän maista viljetyä, samoin myös ne Puotilanmäen ja joen väliset pellot, joita tiedetään viljellyn jo 1600-luvulla. Nykyisin Puotilan luoteispuolella avautuu laaja peltonäkymä, jota reunustaa Halikonjoen mutka. Tähän alueeseen sisältyy osana myös Puotilan länsipuolen 1600-luvun pellot. Kauempana em. pellolla on kolme 1940-50 taloa sekä	

Alueinventoinnit -Turun maakuntamuseo

26.4.2005

HALIKKO - PUOTILA

Halikon sähkökeskus. Kuninkaankartaston mukaan nämä alueet olivat metsänä 1700-luvulla. Joen töyrämaat toimivat niittyinä, samoin joen mutkan välinen alue.

Puotilan tila sijaitsee samalla paikalla Puotilan mäellä kuin jo 1600-luvulla. Uusklassis-tyyppinen päärakennus vuodelta 1894 (jatke 1928) ympäröivine talousrakennuksineen sekä tallimiehen ja muonamiehen asuntoineen muodostavat kauniisti säilyneen kokonaisuuden. Tilaa kutsutaankin paikkakunnalla Puotilan kartanoksi. Tilan komea riihi 1800-luvun puolivälistä sijaitsee päärakennuksesta luoteeseen, peltojen keskellä. Suunniteltu liittymätie tulevaan moottoritiehen katkaisee kantatilan ja riihen välisen yhteyden, riihi jää tien länsipuolelle.

Puotilan kylän länsiosassa on Halikon asemanseutu. Turku-Karjaa rautatie valmistui 1899. Itse asemarakennuksen (Bruno Granholm 1898-99) ympärille on keskittynyt kylän vanhinta rakennuskantaa. Vanhin rakennus lieenee 1700-luvun lopulta Kaunelan tilan vanha päärakennus, joka on aikoinaan toiminut majatalona. Taloista viisi on 1880-luvun jälkipuolelta, kolme 1900-luvun alusta ja viisi 1920-30-luvuilta. Lisäksi asemanseudulla on noin kymmenen 1940-50-luvun tyyppitaloa. Vässäiläntien varrella sekä aseman varastorakennuksiin johtavan tien varrella on näyttävät koivukujat. Vässäiläntietä kuljettaessa, koivukujan päättyessä, avautuu henkeäsalpaavan kaunis peltomaisemanäkymä jokilaaksoon.

Asemanseudun eteläpuolella, Mustamäentien varrella on nuorisoseurantalo (1970-80-taite) sekä urheilukenttä (katsomo 1941) ja Rautaruukin tehdas (1950-luku). Tähne sijoittuu myös uutta pientaloasutusta.

Varhaisin kirjallinen maininta Puotilan kylästä (ja yksinäistalosta) on v:lta 1423. Kylä kuului 1500-luvulla ns. suomalaisen oikeuden kyliin, joten se lieenee perustettu jo varhaiskeskiaikana (ilm. ennen v. 1300). V. 1456 turkulainen porvari Ragvald Suurpää lahjoitti Puotilan Naantalin luostarille, jolla se oli v:een 1556. V. 1581 se tuli Antti Laurinp. Läänitykseksi. V:sta 1835 Puotila oli Viurilan kartanon omistuksessa tämän vuosisadan alkuun asti. Puotilalla on ollut suuri joukko torppia, joista vanhimmat perustettiin jo 1700-luvun lopulla. Ns. Heinäalhon kyläalueen asutus mm. muodostui yksinomaan torpista (Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Vuokratilojen suuresta määrästä johtuen Puotilaan syntyi tämän vuosisadan alkupuolella varsin suuri määrä pientiloja, kun lähes kaikki ent. torpat, mäkituvat ym. vuokratilat itsenäistyivät (esim. v. 1926). Jo aivan vuosisadan alussa oli lohkaistu tilat Tku-Hki - rautatiealuetta ja Kihisten kansakoulua varten. Rautatieaseman ja v. 1927 lohkaistun aseman Osuuskaupan (Tienhaara) ympäristöön syntyi lähes taajamamainen pienten tilojen ja omakotiasumusten rykelmä. Puotila sijaitsee läntisessä Halikossa Kirkonkylän tuntumassa ja asemanseudulla. Se rajoittuu etelässä Hirvikallioon, Rikalaan ja Ikelään, lännessä Kihisiin. Vialaan ja Tunilaan sekä pohjoisessa Yttelään ja idässä Pappilaan. Idässä raja kulkee Halikonjokea pitkin. Kylää halkoo itä-länsi -suunnassa Turuntie ja Tku-Hki -rautatie sekä pohjois-etelä -suunnassa Rikalantie. Alue on maastoltaan melko tasaista. Lounaassa on tasaista peltoa ja metsäsaarekkeitä, asutus sijaitsee osin peltojen ympäröimänä. Kylän keskiosassa sijaitsee Rautaruukin tehdas (aik. M. Elorannan säiliönpäätytehdas, rak. 1950-l.) metsäsaarekkeessa, lähistöllä sijaitsee myös Urheilukenttä sekä uutta omakotiasutusta. Mustamäentien varrella on myös Nuorisoseurantalo, jonka nyk. rakennus valmistui 1970-80-l. (vanha paloi 1970-luvun lopulla, oli rak. 1950-l.). Rautatieaseman ympäristössä on vanhaa aseman rakennuskantaa. Aseman lähistöllä oleva rakennuskanta on sijoittunut pellon ympäröimän metsäsaarekkeen lounaisreunalle. Nämä rakennukset ovat osin vanhoja työläisasumuksia. Kylän itäosalle, joka rajoittuu Halikonjokeen, on luonteenomaista peltomaisema ja metsäsaarekkeet.

Varhaisin kirjallinen maininta Puotilan kylästä (ja yksinäistalosta) on v:lta 1423. Kylä kuului 1500-luvulla ns. suomalaisen oikeuden kyliin, joten se lieenee perustettu jo varhaiskeskiaikana (ilm. ennen v. 1300). V. 1456 turkulainen porvari Ragvald Suurpää lahjoitti Puotilan Naantalin luostarille, jolla se oli v:een 1556. V. 1581 se tuli Antti Laurinp. Läänitykseksi. V:sta 1835 Puotila oli Viurilan kartanon omistuksessa tämän vuosisadan alkuun asti. Puotilalla on ollut suuri joukko torppia, joista vanhimmat perustettiin jo 1700-luvun lopulla. Ns. Heinäalhon kyläalueen asutus mm. muodostui yksinomaan torpista (Kivinummi, Uusitupa, Kalliola, Saarela, Töyrälä). Vuokratilojen suuresta määrästä johtuen Puotilaan syntyi tämän vuosisadan alkupuolella varsin suuri määrä pientiloja, kun lähes kaikki ent. torpat, mäkituvat ym. vuokratilat itsenäistyivät (esim. v. 1926). Jo aivan vuosisadan alussa oli lohkaistu tilat Tku-Hki - rautatiealuetta ja Kihisten kansakoulua varten. Rautatieaseman ja v. 1927 lohkaistun aseman Osuuskaupan (Tienhaara) ympäristöön syntyi lähes taajamamainen pienten tilojen ja omakotiasumusten rykelmä. Puotila sijaitsee läntisessä Halikossa Kirkonkylän tuntumassa ja asemanseudulla. Se rajoittuu etelässä Hirvikallioon, Rikalaan ja Ikelään, lännessä Kihisiin. Vialaan ja Tunilaan sekä pohjoisessa Yttelään ja idässä Pappilaan. Idässä raja kulkee Halikonjokea pitkin. Kylää halkoo itä-länsi -suunnassa Turuntie ja Tku-Hki -rautatie sekä pohjois-etelä -suunnassa Rikalantie. Alue on maastoltaan melko tasaista. Lounaassa on tasaista peltoa ja metsäsaarekkeitä, asutus sijaitsee osin peltojen ympäröimänä. Kylän keskiosassa sijaitsee Rautaruukin tehdas (aik. M. Elorannan säiliönpäätytehdas, rak. 1950-l.) metsäsaarekkeessa,

Alueinventoinnit -Turun maakuntamuseo

26.4.2005

HALIKKO - PUOTILA

lähistöllä sijaitsee myös Urheilukenttä sekä uutta omakotiasutusta. Mustamäentien varrella on myös Nuorisoseurantalo, jonka nyk. rakennus valmistui 1970-80-l. (vanha paloi 1970-luvun lopulla, oli rak. 1950-l.). Rautatieaseman ympäristössä on vanhaa aseman rakennuskantaa. Aseman lähistöllä oleva rakennuskanta on sijoittunut pellon ympäröimän metsäsaarekkeen lounaisreunalle. Nämä rakennukset ovat osin vanhoja työläisasumuksia. Kylän itäosalle, joka rajoittuu Halikonjokeen, on luonteenomaista peltomaisema ja metsäsaarekkeet.

NYKYTILA

Alue on kaavoitettu Halikon keskustan osayleiskaavassa (1994, vahvistamaton) maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jossa ympäristö säilytetään. Puotilan tila on merkitty rakennustaiteellisesti, alueen historian tai kylärakenteen ja miljöön yhtenäisyyden kannalta tärkeäksi rakennusryhmäksi (SR-275).

ERIKSEEN ARVOTETTU ALUE

Vanha yksinäistalon tontti

ARVOTUS

Seudullinen

Puotilan kantatalo sijaitsee yhä samalla paikalla kuin 1600-luvulla. Päärakennus 1894 (jatk. 1928), talli- ja muonamiesten asunnot, riihi 1850. Pihapiiri hyvin säilynyt kokonaisuus.

ERIKSEEN ARVOTETTU ALUE

Halikon asemanseutu

ARVOTUS

Valtakunnallinen

Halikon asema ulkorakennuksineen 1898-99, Tienhaaran ent.kauppa/as.rak 1870-l, Huvilan mäkitupa 1800-l, Päivölä 1920-l, Päivärinne 1900, Kaunela ent.majatalo/as.rak 1780.

LISÄTIEDOT

Rautatieaseman varastorakennukset, Hermannin(1:110), Huvila(1:31), Hiilimäki(1:9), Hietala(1:10), Kantola(1:8), Kaunela(1:28), Koittola(1:57), Laaksola(1:30), Laita(1:65), Lempola(1:5), Mäkirinne(1:39), Männistö(1:113), Mäntylä(1:83), Mäntyrinne(1:11), Onnela(1:80), Puotila(1:121), Päivölä(1:37), Päivärinne(1:7), Ravila(1:79), Sarkola(1:81), Sulola(1:45), Syrjälä(1:35), Taimela(1:47), Tiehaara(1:12), Tyynelä(1:33), Urheilukenttä(1:43), Viertola(1:42), Virtalahti(1:61), Rauhala(1:55), Rautela(1:72), Halikon asema(1:1), Touhula(1:1), Touhula (kuuluu Puotilaan)

Alueen ennen v. 1950 rakennettu rakennuskanta. Kts. kohdeinventointilomakkeet.

VALOKUVAT

PIIRUSTUKSET

KARTAT

ASIAKIRJAT

LÄHTEET

A-L Hirviluoto, K. Pitkänen: Halikon historia I, (Jyväskylä 1992), s. 176/Halikon maarekisterikirja ja kartta vuodelta 1694, Läänin virastotalo, Turku/Halikon rippikirjat -1900, Halikon srk:n arkisto
Kaija Kiiveri-Hakkarainen, 19.6.1995

Tuija Aaltonen 11.7.1994.

Suomen maatilat I, 1932./Pitkänen, Halikon historia I, 1992./Halikon maarekisteri./Halikon rippikirjat -1900.

INVENTOIJAT

PVM

Tuula Ruskeeniemi

INVENTOIJAT

PVM

Jaana Salmi

27.11.2003

PUOTILA / HALIKKO

HALIKKO 2 / 1995

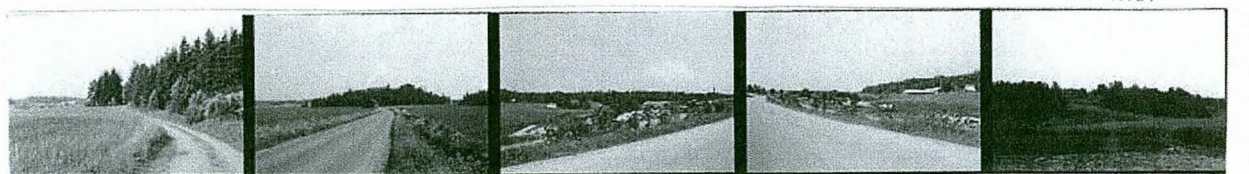
YLEISKUVA MUSEOSILLASTA JOKILAAKSOON. ETELÄSTÄ
YL.KUVA PUOTILAN MÄELLE KAAKOSTA
MUSEOSILTA LUNNASTA
PUOTILAN TILA ETELÄSTÄ
KUNINKAANTIE VIERUSPELTOJA

YL.KUVA: PUOTILAN MÄELLE LUNNASTA
PUOTILAN VANHOJA PELTOJA POHJ.
PUOTILAN MÄELLE + RIIHILIN LÄNNESTÄ
HALIKON MÄKKÖREKES ETELÄSTÄ PUOTILAN PELTOILUA
KANNIKON JA RAVILAN TILAT KAAKOSTA

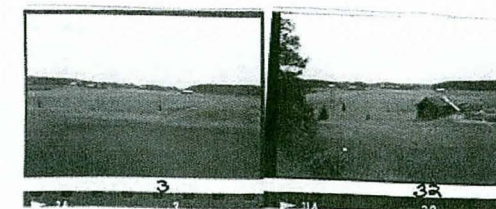

ASEMANSEUTU: VÄSSILÄNTIE 10ÄSTÄ
VÄSSILÄNTIE 10ÄSTÄ
VANHA ASENA POHJOISESTA
VÄSSILÄNTIE 28 ETELÄSTÄ
RADAN ETELÄ-PUOLEN ASUTUSTA LUNNASTA

KUNINKAANTIE PUOTILASTA LÄNTIENPÄIN

HALIKKO 3 / 1995

PUOTILA: YL. KUVA POHJ.
YL. KUVA PUOTILAN SUUNNAN

